

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ТЕХНОЛОГІЙ ТА ДИЗАЙНУ

М.В. КОЛОСНІЧЕНКО, К.Л. ПРОЦИК

МОДА І ОДЯГ.
ОСНОВИ ПРОЕКТУВАННЯ ТА
ВИРОБНИЦТВА ОДЯГУ

*Рекомендовано Міністерством науки і освіти
України як навчальний посібник для студентів
вищих навчальних закладів
лист № 1/11 – 4174 від 18.05.10 р.*

КИЇВ КНУТД 2011

УДК 687.016 (075)
К61

Колосніченко М.В., Процик К.Л. Мода і одяг. Основи проектування та виробництва одягу.: Навчальний посібник. – К.: КНУТД, 2011. – 238 с.: – Бібліогр.: 227 с. – бібліогр. назв 52.: іл. 189. – Укр. мовою.

У навчальному посібнику розглянуто основні терміни і поняття сфери мода і одяг, наведено класифікацію різновидів сучасного одягу, аналіз факторів, які впливають на розвиток асортименту сучасного одягу. Надано характеристику і виконано аналіз композиційно-конструктивних ознак одягу, наведено класифікації покроїв, силуетів, деталей та оздоблення сучасного одягу. Розглянуто основні стилі сучасного одягу, проаналізовано основні різновиди швейних, трикотажних, білизняних, корсетних та інших виробів, у тому числі різновиди плечового і поясного одягу. Охарактеризовано художні системи одягу, у тому числі поняття костюм, комплект, ансамбль, гардероб. Розглянуто етимологію і наведено визначення основних термінів, які визначають різновиди одягу, що розвивалися протягом історії моди і сформувалися у XX – XXI ст., і розглянуто перспективи розвитку асортименту сучасного одягу. Новизною видання є розгляд історичних назв одягу українською мовою та аналіз розвитку видів одягу у контексті українського національного костюма.

Теоретичний матеріал для повноти візуального сприйняття ілюстровано схемами, рисунками та фотографіями. Для успішного вивчення матеріалу наведено контрольні питання для самоперевірки. Навчальний посібник доповнено російсько-українським словником основних термінів сфери мода і одяг, а також предметним покажчиком.

Видання призначено не лише для студентів вищих і середніх навчальних закладів, які вивчають моделювання і дизайн костюма, а й для широкого кола читачів, яких цікавлять закономірності народження і розвитку моди.

Рецензенти:

Супрун Н.П.

доктор технічних наук, професор,
завідувач кафедри матеріалознавства та технології переробки
текстильних волокон Київського національного університету
технологій і дизайну,

Єжова О.В.

кандидат технічних наук, доцент,
доцент кафедри загальнотехнічних наук Кіровоградського державного
педагогічного університету ім. В.Винниченка

Крисько В.П.

кандидат технічних наук, доцент,
директор ВАТ «Український науково-дослідний інститут швейної
промисловості» Міністерства промислової політики України

ЗМІСТ

| | |
|--|------------|
| Передмова | 5 |
| Розділ 1. Загальні відомості про одяг | 9 |
| 1.1. Асортимент одягу. Класифікація одягу | 9 |
| 1.2. Вимоги до одягу. Призначення і функції сучасного одягу | 17 |
| 1.3. Мода | 21 |
| 1.4. Історичний художній стиль | 27 |
| Контрольні питання до розділу 1 | 30 |
| Розділ 2. Характеристика та аналіз композиційно- конструктивних ознак одягу | 31 |
| 2.1. Основні стилі сучасного одягу. Класифікація стилів | 31 |
| 2.2. Форма одягу. Силует одягу | 35 |
| 2.3. Покрої одягу | 44 |
| 2.4. Характеристика рукавів | 46 |
| 2.5. Характеристика комірів | 55 |
| 2.6. Характеристика основних і конструктивно- декоративних деталей одягу | 64 |
| 2.7. Різновиди кишень | 77 |
| 2.8. Види застібки | 80 |
| 2.9. Членування одягу | 82 |
| Контрольні питання до розділу 2 | 83 |
| Розділ 3. Оздоблення одягу | 84 |
| 3.1. Класифікація оздоблення | 84 |
| 3.2. Види плоского оздоблення одягу | 86 |
| 3.3. Види об'ємного оздоблення одягу | 98 |
| 3.4. Додаткові деталі для оздоблення одягу | 102 |
| Контрольні питання до розділу 3 | 104 |
| Розділ 4. Характеристика та аналіз різновидів виробів, які є об'єктом виготовлення у легкій промисловості | 105 |
| 4.1. Поняття виробів. Класифікація виробів | 105 |
| 4.1.1. Характеристика і різновиди хутряних виробів | 106 |
| 4.1.2. Характеристика і різновиди трикотажних виробів | 110 |
| 4.1.3. Характеристика і різновиди хустково-шарфових виробів | 115 |
| 4.1.4. Характеристика і різновиди рукавичних виробів | 119 |
| 4.1.5. Характеристика і різновиди панчішно- шкарпеткових виробів | 120 |
| 4.1.6. Характеристика і різновиди білизняних виробів | 124 |
| 4.1.7. Характеристика і різновиди корсетних виробів | 127 |
| 4.2. Характеристика і різновиди дитячого одягу | 130 |

| | |
|---|-----|
| 4.3. Характеристика художніх систем одягу. Поняття костюм, комплект, ансамбль, гардероб | 134 |
| Контрольні питання до розділу 4 | 142 |
| Розділ 5. Характеристика різновидів асортименту | |
| плечового одягу | 143 |
| 5.1. Різновиди пальт | 143 |
| 5.2. Різновиди плащів | 149 |
| 5.3. Різновиди курток | 151 |
| 5.4. Різновиди піджаків | 156 |
| 5.5. Різновиди жакетів | 160 |
| 5.6. Різновиди жилетів | 163 |
| 5.7. Різновиди суконь | 165 |
| 5.8. Різновиди блузок | 173 |
| 5.9. Різновиди сорочок | 176 |
| 5.10. Комбінезон | 180 |
| Контрольні питання до розділу 5 | 181 |
| Розділ 6. Характеристика різновидів асортименту | |
| поясного одягу | 182 |
| 6.1. Різновиди спідниць | 182 |
| 6.2. Різновиди штанів | 188 |
| Контрольні питання до розділу 6 | 195 |
| Розділ 7. Розвиток асортименту сучасного одягу | 196 |
| 7.1. Історія розвитку асортименту сучасного одягу | 196 |
| 7.2. Фактори, які впливають на появу нових видів одягу | 197 |
| 7.3. Етимологія назв сучасних видів одягу | 202 |
| 7.4. Творці моди і нових різновидів одягу | 207 |
| 7.5. Перспективи розвитку асортименту сучасного одягу | 221 |
| Контрольні питання до розділу 7 | 226 |
| Література | 227 |
| Російсько-український словник термінів | 230 |
| Предметний покажчик | 235 |

ПЕРЕДМОВА

Одяг – це один з найважливіших атрибутів суспільства, тому лексика, що обслуговує цю сферу життя, перебуває у постійній динаміці. Висока креативність сучасних процесів проектування, виготовлення та експлуатації одягу спричиняє відповідні зміни в лексиці сучасної мови, що описує поняття сфери «мода і одяг». Період ХХ–ХХІ ст. характеризується глобалізацією моди в сфері одягу, що спричинило стрімкий розвиток понять моди і предметів одягу. Нині активно розвиваються такі галузі знань, як моделювання і художнє оформлення одягу, психологія моди, історія костюма, тому постійно зростає кількість нових предметів одягу і понять моди.

Як тільки люди навчилися виробляти найпростіші тканини і виготовляти невибагливі одягання, костюм став не тільки засобом захисту від негоди, а й певним знаком. Одяг вказував на національну і класову належність людини, її майнове становище, вік, статус тощо, що можна було донести до оточення кольором або якістю тканини, орнаментом і формою костюма, відсутністю або наявністю певних деталей. Проте розшифрувати ці знаки могли лише ті, хто належав до цієї сукупності людей, оскільки засвоювалися вони в процесі повсякденного життя. У кожного народу у кожную історичну епоху формувалися власні прикметні знаки костюма.

Традиційний український костюм формувався протягом століть і постійно змінювався залежно від територіальної належності. Крій українського костюма залежав від ширини полотна, оскільки особливого поширення для виготовлення матеріалів для одягу набула домашня текстильна техніка – ткацтво. Такі тканини були основним матеріалом для виготовлення одягу селян на великій території України. Ляне та конопляне прядильство використовувалося слов'янами для виготовлення тканин уже в XI–XIII ст. Полотно, сукно, вовна, тканина – давні загальнослов'янські терміни. Простота крою українського народного костюма була сприятливою для розвитку візерункового художнього ткацтва, а також для орнаменталізації одягу вишивкою і різноманітним оздобленням. Орнаменталізація відбиває етнічну історію, локальні особливості певного костюма.

Кожен елемент орнаменту українського костюма виконував певну символічну роль. Художнє оформлення одягу визначалося призначенням одягу, віком та заможністю власника. Особливостями костюма, які відрізняли його від інших, були тканина, її колір, місце розташування, колір та тип орнаменту, а також пояс, головний убір, взуття, знімні прикраси тощо.

З часом змінювалися ознаки одягу, збільшувалась кількість різновидів одягу, виникали нові види оздоблення і нові поняття сфери «мода і одяг». Впливали на це культурні контакти народу, технічне удосконалення ткацтва, культурні традиції, розширення сировинної бази тощо.

Розмаїття типів тканин і одягу у XIX ст. викликано небувалим розвитком техніки, пов'язаної з виробництвом текстилю, удосконаленням крою і процесу виготовлення одягу.

У 1801 р. вперше було продемонстровано, а з 1808 р. широко розповсюдилися машини для виготовлення тканин, які запропонував винахідник, уродженець французького міста Ліона ткач Жозеф Марі Жаккар (1752–1834). Якщо винайдений у 1797 р. верстат Е. Картрайта дав можливість виробляти промисловим способом тільки прості полотна, то верстат Жаккара механізував виготовлення тканин будь-якого переплетення ниток і з будь-яким складним орнаментом. Раніше досвідчений ткач міг виготовити за день не більше 15–20 см тканини з візерунком. Тепер з'явилася можливість різко здешевити масове виробництво текстилю, зробити його доступним ширшому колу людей.

Також важливою подією XIX ст., пов'язаною з одягом, було винайдення швейної машини. У 1829 р. французький інженер Бартелемі Тимоньє (1793–1857) винайшов першу швейну машину. Проте конструкція запропонованої Тимоньє машини не була довершеною, швидкість роботи невелика, тому цей винахід не став відомим. У 1845 р. американець Еліас Хоу отримав патент на швейну машину власної конструкції, але не зміг досягнути успіху. Лише у 1850 р. з'явилось творіння Ісаака Зінгера (1811–1875), яке набуло світової слави. Машини Зінгера швидко розповсюдилися по всьому світу, що сприяло промислому виготовленню одягу. У 1863 р. починається серійне виробництво швейних машин. Цей епізод з історії техніки безпосередньо вплинув на мистецтво костюма.

У XVIII ст. Україна прилучилася до загальноєвропейського типу одягу. Використання фабричних тканин сприяло прискореному розвитку різних форм народного одягу, появі нових його форм, запозичень нових різновидів з європейського костюма.

Аналіз такого важливого феномена культури як мода необхідний для розуміння причин величезного розмаїття предметів одягу, а також для виявлення тих зовнішніх і внутрішніх процесів, пов'язаних зі зміною і виникненням нових термінів і понять сфери моди і одягу. мода є основним фактором виникнення нових модних стандартів, які впливають на розвиток і зміну модного одягу і костюма.

Історію моди і костюма досліджували та визначали лексику одягу Р.П. Андреева, І.Ц. Балдано, Т.О. Бердник, А.Б. Гофман, Т.П. Неклюдова, Т.А. Терешкович та ін.

Дослідження тенденцій моди, напрями розвитку сучасного костюма та їх культурологічний аналіз можна зустріти в науковій літературі і спеціалізованих журналах мод: *Harper's Bazaar*, *Cosmopolitan*, *ELLE*, *Vogue*, *L'Officiel*, *Burda*, *Журнал Мод* тощо.

Вивчення костюма в динаміці культури будується на підставі фактологічних даних, зафіксованих в етнографії, історії, мистецтві, літературі. Історія костюма нині широко досліджена і відображена у роботах Ф.Ф. Комісаржевського, Т.К. Стриженової, Л.П. Горбачової, Г.П. Дудникової, А.Е. Жабревої тощо. У зарубіжній науці до історії костюма, у тому числі і до сучасного костюма, звертаються Адіна Нану, Бартон Люсі, Роберт Вілкоккс, Колін Макдауел та інші.

Напрями сучасної моди, основні досягнення передових технологій і нової естетики костюма на рубежі ХХ–ХХІ століть розглянуто у працях таких дослідників моди: І.Ц. Балдано, А.А. Васильєва, Л.П. Горбачової, Г.П. Дудникової, Л.В. Єфимової, Н.М. Камінської, Е.А. Косаревої, М.Н. Мерцалової тощо.

Стильовий аналіз і принципи моделювання форм костюма представлені роботами Г.С. Горіної, В.В. Єрмилової і Д.Ю. Єрмилової, А.Н. Кисельової, Т.В. Козлової, Л.Н. Соколової, Л.В. Ушакової та іншими.

Вплив різних чинників на процеси формування виробів детально розглянуто в роботах Ф.М. Пармона. Основна увага в роботах Т.В. Козлової і Г.І. Петушкової присвячена періодичній мінливості форм модного одягу, циклічності змінюваності елементів костюма.

У цьому навчальному посібнику розглянуто основні терміни і поняття сфери «мода і одяг». Наведено аналіз факторів, які впливають на розвиток асортименту сучасного одягу. Розглянуто етимологію і наведено основні терміни, які визначають різновиди одягу, що розвивалися протягом історії моди і сформувалися

у ХХ–ХХІ ст. Джерелами аналізу стали матеріали енциклопедій «Мир вещей», «Мода и стиль», «Энциклопедия модь», «Мода ХХ века» та інші спеціалізовані видання, у тому числі періодичні. Візуальні матеріали взято з Інтернет ресурсів світових Домів мод. Новизною видання є розгляд історичних назв одягу українською мовою та аналіз розвитку видів одягу у контексті українського національного костюма.

У першому розділі наведено основні визначення понятійної сфери мода і одяг, класифікацію одягу, визначено основні функції і вимоги до одягу, розглянуто поняття мода і стиль.

У другому розділі наведено характеристику і проаналізовано композиційно-конструктивні ознаки одягу. Розглянуто основні стилі сучасного одягу. Для визначення ознак різновидів виробів наведено класифікації покроїв, силуетів, деталей та оздоблення сучасного одягу.

У третьому розділі охарактеризовано основні види оздоблення швейних виробів. Наведено класифікацію оздоблення та перелік основних його видів, тлумачення термінів та різновиди оздоблення.

У четвертому розділі проаналізовано основні різновиди швейних, трикотажних, білизняних, корсетних та інших виробів. Охарактеризовано художні системи одягу, у тому числі поняття костюм, комплект, ансамбль, гардероб.

У п'ятому розділі охарактеризовано різновиди плечового одягу. Розглянуто історію розвитку кожного виду одягу (пальта, жакета, плаща, піджака тощо), надано класифікацію різновидів та характерні ознаки, які дають можливість відрізнити один різновид від іншого.

У шостому розділі охарактеризовано різновиди поясного одягу. Розглянуто історію розвитку кожного виду одягу (штанів, спідниць тощо), наведено класифікацію різновидів та характерні ознаки, які дають можливість відрізнити один різновид від іншого.

Сьомий розділ присвячено питанням походження та розвитку основних видів одягу з давнини до нашого часу. Проаналізовано етимологію назв різновидів сучасного одягу; визначено фактори, які впливають на виникнення нових видів одягу; розглянуто перспективи розвитку асортименту сучасного одягу.

РОЗДІЛ 1

ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ ПРО ОДЯГ

1.1. Асортимент одягу. Класифікація одягу.

ОДЯГ – виріб або сукупність виробів, які вдягає людина [ДСТУ 2027–92]. Сучасне слово «одяг», а раніше «одежа», є запозиченням із церковнослов'янської мови і позначає сукупність предметів, якими прикривають тіло. Воно походить від старослов'янського слова *odedja* внаслідок зміни у старослов'янській мові «dj» на букву «ж».

Одяг виконує не тільки утилітарні, а й естетичні функції. Прикраси і зачіска доповнюють одяг. У сучасному світі одяг великою мірою є проявом людської індивідуальності. Одяг – це те, що захищає людину від несприятливого впливу навколишнього середовища, тобто система матеріальних оболонок, що вкривають тіло людини. Через одяг виявляється індивідуальність людини, він несе первинну інформацію про його власника.

Перші предмети одягу виявлено у людей неоліту. Це були шкіри тварин, накинута на плечі, спідниці з пучків трави. Пояс, один із давніх елементів одягу, слугував для кріплення зброї та потрібних у походах предметів. Взуття з'явилося набагато пізніше від одягу. Для виготовлення взуття використовували куски шкір тварин, повсть, лико, кору дерев. Головні убори, які також виникли пізніше, окрім захисту голови від спеки та холоду, навіть у давні часи служили знаком, що вказує на соціальний стан людини. Існували головні убори вождів, жерців тощо.

Одяг завжди був пристосований до кліматичних умов місцевості, тому у різних регіонах він суттєво відрізняється за формою і матеріалом. Одяг жителів зони тропічних лісів – це стегова пов'язка, фартух, накидка на плечі. У жителів місцевостей з суворим кліматом одяг виготовляли з хутра. У народів Сибіру, наприклад, у приполярній зоні (в ескімосів, чукчів, ненців), одяг нерозстібний і одягається через голову; у тайговій смугі (в евенків, якутів тощо) – розстібний, що має розріз спереду.

З розвитком людського суспільства одяг поділяли на повсякденний, святковий, весільний, поховальний тощо. Розподіл праці

призвів до створення різноманітних видів професійного одягу. Розвиток промислового виробництва, науки і техніки сприяв формуванню нового одягу, який цінували насамперед за його функціональність, раціональність, економічність.

Одяг, що виник спочатку як засіб для захисту тіла від несприятливих кліматичних і атмосферних умов, під впливом різних історичних і економічних умов, національних особливостей, зазнав безліч змін, досяг великого розмаїття видів і форм і став предметом прикладного мистецтва. Його розвиток супроводжувався появою різних художніх стилів і їх проявом – модою.

Одяг поділяють на види. **Вид одягу** – це виріб, який містить характерні спільні риси певної асортиментної групи, обмежений ознаками призначення, конструкції, використовуваних матеріалів та технології виготовлення. Розрізняють такі види одягу: пальто, піджак, жакет, спідниця, блузка, сорочка, штани тощо.

За асортиментом розрізняють одяг верхній платяно-блузкового асортименту [ДСТУ ГОСТ 25294:2005] та одяг верхній пальтово-костюмного асортименту [ДСТУ ГОСТ 25295:2005].

Асортимент (від фр. *assortiment* – підбір, від дієслова *assortar* – підбирати, сортувати) – одяг, об'єднаний в окрему групу за певними ознаками. Ознаками для об'єднання можуть бути матеріали, призначення тощо [ДСТУ 2027–92].

Асортимент одягу в промисловості – це ряд виробів, сформований комплексно на основі виявленої та науково обґрунтованої структури потреб і реалізований як номенклатура продукції, виробленої промисловістю, наприклад, набір або перелік товарів за видами, найменуванням, призначенням, сортами і застосуванням сировини.

Асортимент одягу (швейних виробів) – це склад та співвідношення окремих видів виробів у виробництві продукції підприємствами, галуззю, тобто підбір розмаїття продукції певного виду та найменування за кількістю або сортом, розмірами, зовнішнім оздобленням та іншими ознаками. Наприклад, можна говорити про асортимент трикотажних виробів, медичного одягу тощо.

Класифікація асортименту одягу перелічена у ДСТУ 2027–92 «Швейні вироби. Терміни та визначення», в якому встановлено єдині терміни та назви видового асортименту виробів, які входять до групи верхнього одягу, білизняних виробів тощо.

Таблиця 1.1 – Типи і види сучасного побутового одягу

| Тип одягу | Назва видів одягу |
|---------------|---|
| 1 | 2 |
| Плечовий одяг | <p>ПАЛЬТО, півпальто, пилович, редингот, сак, свінгер, тренчкот, шинель, реглан, макінтош, пальто ольстер, пальто честерфілд, дипломат, дафлкот, пальто лалла рук, пальто пальмерстон, пальто макферлейн, пальто помпадур, пальто спенсер, пальто-сюртук, пальто тальоні, пальто поло, шуба, доха, дублянка, кожух, кожушанка, манто.</p> <p>ПЛАЩ, дощовик, макінтош, плащ-намет, плащ берберрі.</p> <p>НАКИДКА, пелерина, мантилья, мантия, пончо, плед.</p> <p>КУРТКА, анорак, бушлат, кітель, френч, парка, штормівка, куртка рокера, вітрівка, куртка бомбер, куртка пілота, куртка бейсбольна, куртка лісоруба, куртка норфолк, куртка а-ля Гарибальді, пуховик.</p> <p>ПІДЖАК, блейзер, фрак, сюртук, смокінг, мундир, візитка, камзол.</p> <p>ЖАКЕТ, блейзер, болеро, спенсер, кардиган, жакет ірландський в'язаний, жакет тренчкот, жакет мандарин, жакет китайський, жакет мао, жакет неру, жакет зуавський.</p> <p>ЖИЛЕТ, жилет класичний, безрукавка, кептар.</p> <p>СУКНЯ, сукня реформ, сукня принцес, сукня амазонка, сукня-джерпер, сукня-блузон, сукня-сорочка, сукня-пальто, сукня-смокінг, сукня-фартух, сукня сафарі, сукня вамп, маленька чорна сукня, сукня торсо, сукня чарльстон, сукня коктейльна, сукня для танго, джалаба, сарі, сарафан, сукня китайська, халат, пеньюар, кімоно.</p> <p>БЛУЗКА, блуза, блузон, блузка-топ, батник, бардотка, туніка, боді, бюстье, холі.</p> <p>СОРОЧКА, сорочка гавайська, сорочка поло, теніска, сорочка ковбойська, толстовка, косоворотка, гімнастерка, сорочка апаш.</p> <p>КОМБІНЕЗОН, напівкомбінезон, комбідрес, купальник.</p> |

Продовження таблиці 1.1

| Тип одягу | Назва видів одягу |
|-----------------------------|---|
| 1 | 2 |
| Поясний одяг | <p>ШТАНИ, кюлоти, джинси, лосини, рейтузи, легінси, шаровари, слакси, бамстери, штани карго, штани комбат, штани гольф, штани тренувальні, штани галіфе, штани кльош, штани банани, штани цигарки, штани нікерси, шорти, бриджі, бермуди, капрі.</p> <p>СПІДНИЦЯ, спідниця кльош, спідниця сонце, спідниця півсонце, спідниця з клинами, спідниця годе, спідниця портфель, спідниця пряма, спідниця двошовна, спідниця банан, спідниця бочечка, спідниця тюльпан, спідниця балон, спідниця-штани, кільт, пачка, саронг.</p> |
| Білизняні і корсетні вироби | <p>Сорочка спідня, комбінація, сорочка нічна, нижня спідниця, тільник, майка, труси, кальсони, панталони.</p> <p>Бюстгальтер, бюстгальтер-комбінація, грація, напівграція, напівграція-комбінація, корсет, напівкорсет, пояс для панчіх, пояс-труси, пояс-панталони.</p> |
| Виріб трикотажний | Джемпер, пуловер, светр, пурбой, анорак, фуфайка, футболка. |
| Виріб хустково-шарфовий | Хустка, шаль, парео, бандана, косинка, шарф, кашне, боа, палантин. |
| Виріб рукавичний | Рукавички, мітенки, рукавиці. |
| Виріб панчішно-шкарпетковий | Панчохи, лосини, півпанчохи, гольфи, гамаші, гетри, колготки, шкарпетки, підслідники. |
| Комплектний одяг | <p>КОСТЮМ, костюм англійський, костюм-двійка, костюм-трійка, костюм вечірній, костюм візитний, костюм піджачний, костюм шанель, костюм сафарі, костюм амазонка, костюм діловий, костюм зуава, костюм ітонський, костюм тірольський, костюм шотландський.</p> <p>КОМПЛЕКТ, піжама, комплект купальний, комплект пляжний.</p> |

Одяг можна класифікувати за такими ознаками: стать; вік; сезон, для якого призначено одяг; призначення і використання у визначеній сфері діяльності; частина тіла, для якої призначено одяг; характер кріплення його на фігурі; характер крою; спосіб виготовлення; стиль тощо.

Традиційно одяг *за статтю* поділяють на чоловічий і жіночий. До найменувань чоловічого одягу традиційно належать такі: кальсони, сорочка косоворотка, краватка-метелик, смокінг, блуза, толстовка тощо. До жіночого одягу традиційно належать: блузка, боді, бюстєє, бюстгальтер, жакет, колготки, комбінація, легінси, пеньюар, сарафан, свінгер, топ, спідниця тощо.

У другій половині 1960-х рр. сформувався новий напрям у моді, що отримав назву унісекс, який став ознакою поступового стирання розбіжностей між соціальним станом і іміджем чоловіка та жінки в сучасному суспільстві. Стиль унісекс пропонує однакові види одягу для представників різних статей. Він характеризується використанням функціональних тканин і матеріалів, простих конструкцій. До одягу унісекс належать штани різних видів, майки, сорочки, жакети і куртки. Розвиток одягу унісекс пов'язаний з різними напрямками руху за емансипацію і з фемінізмом, що спочатку проявлялося у запозиченні жінками предметів і елементів чоловічого гардеробу. До унісексу належать деякі різновиди молодіжного і спортивного одягу, однакового для чоловіків і жінок.

Одяг для дорослих *за віковою ознакою* поділяють з урахуванням трьох вікових груп: молодшої (18 – 29 років), середньої (30 – 44 років) та старшої (від 45 років і старше).

Одяг для дітей за статеві-віковою ознакою поділяють на одяг для дівчаток і хлопчиків з урахуванням шести вікових груп:

- для новонароджених (до 9 місяців);
- для ясельної групи (від 9 місяців до 3 років);
- для дошкільної групи (від 3 до 6,5 років);
- для молодшої шкільної групи (хлопчики від 6,5 до 12 років, дівчатка від 6,5 до 11,5 років);
- для старшої шкільної групи (хлопчики від 12 до 15,5 років, дівчатка від 11,5 до 15,5 років);
- для підлітків (від 15,5 до 18 років) [ДСТУ 2027–92].
- Традиційно за віковою ознакою умовно можна виділити такі різновиди одягу:
 - дитячий (повзунки, льоля, сорочечка, чепчик тощо);

- молодіжний (бандана, штани нікерси, штани стрейч, легінси, міні-спідниця, топ тощо);
- для середнього віку (блейзер, блузка, блузон, штани банани, костюм шанель, максі-спідниця, сукня-костюм, пуловер, свінгер, слакси тощо);
- для старшого віку (штани, блузон, кардиган, спідниця міді, пальто-пелерина, сукня футляр, хустка, сукня-халат, шаль тощо).

За **сезоном** одяг поділяють на зимовий (для зимової пори року), літній (для літньої пори року), демісезонний (для весняно-осінньої пори року), усесезонний (для будь-якої пори року). До асортименту літнього одягу належать: блузка-топ, майка, парео, саронг, бриджі, сарафан, шорти тощо; зимового – куртка-пуховик, пальто зимове, шарф, шуба тощо; демісезонного – куртка, пальто демісезонне, плащ, тренкот тощо; усесезонного – блузка, сорочка, бриджі, штани класичні, джинси, костюм класичний, піджак і т.д.

Одяг **за загальним призначенням** поділяють на побутовий і виробничий. На сучасному етапі розвитку моди розподіл одягу за сферою застосування досить умовний внаслідок універсальності сучасного одягу.

Побутовий одяг – це одяг, який носять у різних побутових та суспільних умовах [ДСТУ 2027–92]. Побутовий одяг людина носить удома і на роботі (жакет, блузка, сорочка, блузон, штани, джинси, жакет, костюм, куртка, майка, комбінезон, пальто, сукня, спідниця тощо).

До побутового одягу належить: повсякденний, урочистий, спортивний, національний, робочий, формений одяг. У ДСТУ 2027–92 надано таку класифікацію побутового одягу.

Одяг повсякденний – це побутовий одяг для повсякденного носіння.

Одяг урочистий – це побутовий одяг для носіння під час свят і в урочистих випадках. Різновидом урочистого одягу є вечірній, а також ритуальний (траурний, весільний тощо).

Одяг спортивний – це побутовий одяг для занять спортом. До середини ХІХ ст. існував спеціальний одяг тільки для полювання і верхової їзди. Згодом з популяризацією спортивних ігор, гольфу, веслування, плавання, велосипедного спорту виник спортивний одяг. Професійний спортивний одяг почали розробляти з 20-х рр. ХХ ст. Спочатку це був одяг для тенісу, гри

у поло, гольф тощо. Сьогодні виробництво спортивного одягу – це величезна індустрія, де лідерами є такі компанії, як Adidas, Reebok, Nike, Umbro тощо. Вибір тих або інших видів виробів для спорту і відпочинку, а також їх форма, матеріали, художньо-колеристичне оформлення залежать від виду спорту (туристські походи, прогулянки на лижах, участь у різних спортивних іграх тощо) або відпочинку (відпочинок на курорті, біля моря, на дачі і т.д.). До спортивного одягу належать вироби, призначені як для професійних спортсменів масових видів спорту (ковзанярів, лижників і ін.), так і для занять спортом, тому спортивний одяг з тканин, нетканих і трикотажних полотен і інших матеріалів поділяють на побутовий і спеціальний. До різновидів спортивного одягу належать: анорак, костюм спортивний, костюм лижний, куртка бомбер, теніска, футболка тощо.

Одяг національний – це побутовий одяг, який відображає специфіку національної культури та побуту народу.

Одяг робочий – це одяг для роботи у побутових умовах [ДСТУ 2428–94].

Одяг формений – це побутовий одяг для військовослужбовців, працівників спеціальних відомств і учнів, для яких встановлена відповідна форма: бушлат, камуфляж, матроска, мундир, плащ-намет, френч, шинель тощо.

Виробничий одяг – це одяг для роботи у виробничих умовах промисловості та сільського господарства [ДСТУ 2428–94]. Виробничий одяг буває спеціальний і санітарний.

Спеціальний одяг – це виробничий одяг для захисту тих, хто працює, від впливу небезпечних і шкідливих виробничих факторів (захист від холоду, підвищених температур, хімічних речовин тощо). Це може бути одяг для пожежників, сталеварів, хірургів тощо.

Санітарний одяг – це виробничий одяг для захисту предметів праці від працюючого та для захисту працівника від загальних виробничих забруднень. До санітарного одягу можна зарахувати одяг для працівників атомних станцій, фармацевтичної промисловості тощо.

Асортимент виробничого одягу містить бахили, медичні халати, бронежилети, рукавиці, фартухи тощо.

Загалом асортимент одягу за місцем розташування на фігурі людини поділяється на плечовий і поясний.

Одяг плечовий – це той, що лягає на горішню опорну поверхню тіла, обмежену вгорі лініями з'єднання тулуба з шиєю

і горішніми кінцівками, а знизу – лінією, що проходить через точки лопаток і грудей, які виступають [ДСТУ 2027–92]. До плечового належать такі види одягу: пальто, плащ, накидка, куртка, піджак, жакет, комбінезон, напівкомбінезон, сукня, халат, блузка, ліф, сорочка, кофточка, жилет, джемпер, светр, фуфайка, майка тощо.

Одяг поясний – це одяг, що лягає на нижню опорну поверхню тіла, обмежену вгорі лінією талії, а знизу – лінією стегон [ДСТУ 2027–92]. До поясного одягу належать такі його види: штани, шорти, рейтузи, спідниця, труси, кальсони, фартухи тощо.

Асортимент сучасного одягу може виготовлятися в умовах промислового виробництва (одяг масового виробництва) та на замовлення населення (одяг індивідуального виробництва).

Одяг також ділиться на підкласи залежно від способу носіння, характеру кріплення на фігурі і крою. Одяг поділяється на **кроєний**, який складається з однієї або більше формоутворюючих деталей, які викроюють з певного матеріалу, та **некроєний**, який складається з одного цілого куска матеріалу, а його об'ємну форму створюють драпіруванням, в'язанням або іншими способами. Група кроєного і зшитого одягу представлена найбільшою кількістю різновидів: штани, сукня, топ, футболка, спідниця, майка, блузка тощо. До сучасного драпірованого одягу належать мантилья, накидка, палантин, парео, пелерина, хустка, саронг, шаль, шарф тощо.

Одяг може бути **розрізним** – з розрізом переду або спинки зверху донизу, з застібкою або без неї; або **нерозрізним**, який одягають через голову, без розрізу переду або спинки зверху донизу.

Окрім того, одяг може бути одношаровим або багатшаровим. **Одяг одношаровий** складається з одного шару матеріалу (сукня, сорочка, блузка, шорти тощо), **одяг багатшаровий** – з двох або більше шарів матеріалу (пальто, куртка, плащ тощо).

Одяг класифікують залежно від стилю. Стиль одягу і ступінь його відповідності останнім модним тенденціям залежать від особистого вибору людини. Є безліч стилів, проте основними вважаються класичний, романтичний, спортивний, фольклорний, авангардний. Докладнішу класифікацію стилів розглянуто нижче (п. 2.1).

Складна класифікація одягу пов'язана з різноманітними реаліями людського побуту і сучасної культури.

Одяг завжди доповнюється аксесуарами. **Аксесуар** (від фр. *accessoire* – побічний, додатковий) – допоміжна деталь, що доповнює основні елементи костюма або ансамблю одягу (рукавички, парасольки, запонки, краватки і т.п.). У моді аксесуар – дуже важлива складова частина образу, стилю одягу. Аксесуари змінюються разом з модою. За призначенням можна виділити функціональні і декоративні аксесуари. До функціональних належать головні убори, шалі, хустки, шарфи, до декоративних – прикраси різних видів, які можуть бути як функціональними, так і декоративними: годинник, браслет, підвіс, намисто тощо. До функціонально-декоративних видів також належать такі аксесуари: краватка, хустка, шарф, пояс, ремінь, сумка, парасолька, портмоне, віяло, рукавиці, рукавички, панчохи тощо. Аксесуари є необхідними доповненнями до костюма, які надають йому довершеності і естетичної цілісності.

У торгівлі аксесуар має назву галантерейний товар. З ХХ ст. виробництво аксесуарів стало в основному промисловим. Тепер це розвинута індустрія моди у сфері дизайну галантереї, біжутерії, ювелірних виробів тощо.

Галантерея (від фр. *galanterie* – предмети розкоші) – узагальнена назва дрібних предметів особистісно-приватного ужитку та туалету (стрічки, мережива, гудзики, рукавички, парасольки, запонки, краватки тощо), що слугують прикрасами до одягу, різноманітні дрібні предмети розкоші.

1.2. Вимоги до одягу. Призначення, функції і властивості сучасного одягу

Одяг виконує утилітарну та естетичну функції. У перекладі з французької мови «одяг» – це покрив, під яким існує людина і який захищає її від сторонніх очей, негоди тощо. Одяг є своєрідним проявом індивідуальності людини.

Функція одягу є характеристикою, яка у повному обсязі розкриває властивості виробу під час його застосування залежно від його призначення та вихідних умов проектування. Наприклад, функція зимового пальта – захист від холоду, а святкової сукні – прикрасити людину. Тобто, функція одягу – це службова роль, яка виконується одягом залежно від його призначення. На перших етапах розвитку людського суспільства одяг, насамперед, виконував функцію захисту людини від несприятливих умов природи і клімату.

Одяг різного призначення виконує певні функції. Функції сучасного одягу досить різноманітні. Вони багато в чому

визначають конструктивно-композиційне вирішення одягу. Функції одягу поділяють на *утилітарні* і *соціально-естетичні*.

Утилітарні функції одягу полягають у його практичній корисності, які в сучасному одязі зводяться до забезпечення комфортних умов для протікання фізіологічних процесів організму людини і створення сприятливих умов для її практичної діяльності. Утилітарні функції поділяються на захисні і фізіолого-гігієнічні.

Захисні функції одягу є найбільш важливими в групі утилітарних функцій. Сучасний одяг повинен захищати людину від несприятливих впливів природного середовища, механічних ушкоджень, продуктів життєдіяльності організму людини. Фізіолого-гігієнічні функції полягають у забезпеченні одягом можливості виконання життєвих процесів людиною, тобто роботи, відпочинку, сну тощо і створення нормальних умов функціонування аналізаторів (шкіряних, слухових, зорових тощо).

Соціально-естетичні функції одягу полягають у його соціальної корисності, тобто в здатності одягу (його форми, кольору, матеріалу) відобразити свою природну і суспільну доцільність, красу, досконалість, гармонію з оточенням і людиною і нести певну інформацію. Вони поділяються на *соціальні та естетичні*.

Соціальні функції характеризують відповідність виробу суспільно-необхідним потребам, його суспільну значущість і доцільність. До цієї групи належать такі функції:

- морально-етична, яка обумовлена традиціями, звичаями суспільства, які диктують вигляд одягу, спосіб його носіння або повну відсутність одягу;
- інформативна функція одягу полягає в його здатності нести певну інформацію про характер тієї субкультури (наприклад: національної, регіональної, професійної і т.д.), в якій вона функціонує, а також про особу конкретної людини (про її культуру, смак, звички, вік і т.д.).
- візуально-комунікативна функція одягу полягає в тому, що одяг здатний бути візуальним посередником у спілкуванні між людьми, передаючи певні відомості від когось комусь. Ця функція виникла з природної потреби поділу людей за зовнішніми ознаками одягу на певні групи з метою регулювання взаємин між ними. Розподіл на групи може здійснюватися за професійними ознаками (наприклад, формений одяг залізничників, поштових працівників, працівників міліції тощо), державних (формений одяг військовослужбовців) тощо. Такий поділ дає

можливість людині своєчасно зорієнтуватися в навколишньому її оточенні, виробити певні правила і норми взаємодії і поведінки.

Таким чином, можна сказати, що основне призначення одягу полягає в задоволенні комплексу потреб людини. При цьому кожен окремо взятий виріб виконує не всі функції, а лише кілька, з яких одна-дві є головними, останні – другорядними. Головну функцію визначає загальне призначення виробу.

Про якість одягу неможливо говорити тільки за ознаками його властивостей, їх необхідно порівнювати з вимогами, які висуваються до нього.

Вимоги – це своєрідна інформація про те, яким властивостям одягу та їх ознакам надається перевага на цей час та у певній ситуації використання виробу.

Вимоги до одягу визначаються рівнем його якості, який встановлюється переліком показників та їх вагомістю. Рівень якості виробів є відносною характеристикою, яка визначається шляхом порівняння показників якості цієї моделі з базовими показниками на підприємстві. Під якістю продукції розуміють сукупність властивостей продукції, які обумовлюють її здатність задовольняти певні потреби відповідно до її призначення.

Сучасний одяг – це індивідуальний предмет споживання людини та продукт масового промислового виробництва водночас. Якість виробу складається з сукупності його властивостей, тому вимоги до нових моделей сучасного одягу умовно можна поділити на дві основні групи – споживчі та промислові (техніко-економічні). Кожна з груп має свою підгрупу показників, вагомість яких обґрунтовується видом, асортиментом та призначенням виробу.

До **споживчих вимог** належать: соціальні, функціональні, ергономічні, естетичні, експлуатаційні.

Соціальні вимоги визначають конкурентоспроможність одягу на внутрішньому та зовнішньому ринках.

Функціональні вимоги – це відповідність одягу конкретному призначенню: віковим особливостям статури людини, її зовнішньому вигляду та психологічному розвитку.

Ергономічні вимоги містять комплекс *антропометричних, гігієнічних та психофізіологічних* вимог.

Антропометричні вимоги – це відповідність одягу розмірам, формі тіла, пропорціям, особливостям статури фігури людини різних вікових груп, характеру її рухів.

Гігієнічні вимоги вимагають створення навколо організму людини оптимального мікроклімату й захисту від кліматичних впливів, забруднень та ушкоджень.

Психофізіологічні вимоги реалізуються у властивостях одягу, які сприймаються людиною у відчуттях. Психофізіологічні вимоги реалізуються комфортністю одягання й зняття одягу, а також зручністю користування його окремими елементами.

Естетичні вимоги визначаються композиційним та кольоровим вирішенням моделі одягу, співрозмірністю частин одягу, його тектонікою тощо.

Експлуатаційні вимоги важливі і стосуються стійкості одягу (його форми, матеріалу, країв і швів) до різних навантажень: тертя, зминання, розриву і т.д. Експлуатаційні вимоги враховують при виборі матеріалів, у тому числі й у пакет, визначенні конструкцій деталей, методів обробки країв деталей і швів, при виборі раціональних конструкцій функціональних елементів (кишень, застібки тощо).

Виробничі вимоги до одягу, можна розділити на конструкторсько-технологічні та економічні.

Конструкторсько-технологічні вимоги визначають технологічність конструкції швейного виробу, витрати праці і терміни виготовлення моделі. Важливим засобом, що стимулює процес виробництва, є стандартизація та уніфікація деталей, окремих конструкцій вузлів. Варіюючи елементи при збереженні конструктивної основи, можна домогтися зовнішньої новизни моделі. Уніфікація деталей одягу – це моделювання сімейства моделей на одній конструктивній основі. Технологічність виготовлення одягу визначається можливістю використання у процесі виробництва оптимальних режимів і економічних технологічних процесів, найбільш зручних прийомів і способів обробки виробів.

Економічні вимоги враховують показники виробничої економічності (витрати на виготовлення моделі одягу) і споживчі витрати на експлуатацію виробу (витрати на хімчистку, прання і відновлення).

Властивості одягу – це деяка частина цілого, яка обумовлює його відмінності або спільність з іншими предметами. Одяг можна охарактеризувати за такими ознаками: колір, маса, гігроскопічність тощо, тому щодо одягу розрізняють такі групи властивостей: фізичні, механічні, хімічні і геометричні.

Фізичні властивості характеризують здатність матеріалів, пакетів і конструкції одягу до поглинання, проникності повітря

і вологи, їх теплові, електричні, оптичні і акустичні властивості. Ці властивості визначають захисні функції одягу і фізіологічний комфорт для організму людини.

Механічні властивості визначають відношення матеріалів, конструкції вузлів, з'єднань і пакетів до дії зовнішніх сил (тертя, розриву, кручення тощо). Механічні властивості характеризують здатність одягу набувати і стійко зберігати задану форму і розміри, його зносостійкість, довговічність і так далі.

Хімічні властивості характеризують відношення матеріалів і з'єднань одягу до дії різних хімічних речовин, а також до дії антропоксинів. Вони забезпечують надійність і безпеку одягу, який не повинен руйнуватися в процесі чищення, прання і викликати алергічні реакції у людини.

Геометричні властивості характеризують конфігурацію і структуру форми одягу, його окремих частин (деталей), конструкцію з'єднань і вузлів, пакетів. Визначають зовнішній вигляд одягу, зручність у динаміці і статиці, надійність і безпеку в експлуатації, економічність.

Кожна властивість характеризується певною ознакою, яку може бути виражено кількісно або якісно (кількісно – маса, повітропроникність, якісно – колір – синій). Розмаїття властивостей визначає видове і композиційне розмаїття асортименту одягу.

1.3. Мода

МОДА (від фр. *mode*, нім. *mode* – мода, від лат. *modus* – міра, правило, розпорядження, спосіб, образ) – сукупність смаків і поглядів, що панують у визначеному середовищі у визначений, зазвичай нетривалий час. Саме у значеннях спосіб і образ слово мода використовували раніше у французькій мові і використовують тепер. В англійській мові також є слово *mode*, проте у значенні мода воно вживається рідше ніж у німецькій і французькій мовах. Основним словом для позначення моди в англійській мові є слово *fashion* або *vogue*. В українській мові слово мода з'явилося у XVII ст. У другій половині XVIII ст. поняття мода ґрунтовно затвердилося. Деякі дослідники моди вважають, що мода зародилася у момент появи перших журналів мод. У Росії у 1779 р. почали видавати журнал мод «Модне щомісячне видання».

Історія моди нерозривно пов'язана з історією розвитку самого костюма, проте їх не можна ототожнювати, оскільки

виникнення моди як соціального явища мистецтвознавці датують лише епохою пізнього середньовіччя, а точніше кінцем XIV – початком XV століття. Саме в цей час процес розвитку одягу набуває рис, характерних для моди: костюм стає явищем загальноєвропейським, а не національним або регіональним, як це було раніше; порівняно часто змінювалися його форми; в одязі з'являються численні химерні новинки, які дуже швидко стають загальним захопленням, тобто суспільство охоплює ажіотаж наслідування. А саме наслідування є необхідною передумовою моди, розкриваючи при цьому її суперечність. Людина сприймає моду, прагне точніше відповідати їй зразкам, бути як усі, а з іншого боку, за допомогою саме цієї моди прагне виділитися з середовища людей, що оточують її, здійснити власну самостилізацію, затвердити власне уявлення про саму себе.

Кожна мода так чи інакше є дзеркалом свого часу, відображаючи суспільно-політичне життя суспільства, рівень і характер розвитку продуктивних сил, найбільш яскраві події епохи, найважливіші культурні і наукові досягнення, звички і психологію сучасної людини, її уявлення про естетичний ідеал. Форми костюма завжди розвиваються паралельно з розвитком загального стилю в мистецтві і архітектурі певної історичної епохи, переживаючи разом з ним усі етапи еволюції: зародження, розквіт і згасання, причому з моменту вмирання старої, такої, що вже віджила, костюмної форми починається процес формування нової. Модельєрів, що диктують тенденції розвитку костюма в певний період часу, можна назвати посередниками між життям людського суспільства і модою. Проте їх пропозиції лише тоді стають модою, коли вони прийняті і визнані основною масою споживачів. І в цьому полягає ще одна суперечність. Крива моди йде вгору зі зростанням її популярності, збільшується число споживачів, які отримують від неї задоволення. Коли ж наслідування досягає найвищої точки, виникає загроза перетворення модного одягу в одноманітну уніформу – мода перестає бути модною і її цикл або різко обривається, або повільно затухає. Таким чином, основна мета моди – всеосяжне панування – містить і її занепад.

Але навіть класичні, зразкові форми костюма не залишаються абсолютно незмінними, стабільними в часі – нова мода вносить до них певні корективи. Навіть якщо розглянути для прикладу класичний чоловічий костюм, який почав формуватися

наприкінці XIX ст., а до 30-х рр. минулого століття набув незмінного дотепер зовнішнього вигляду, то можна зазначити, що час накладав свій відбиток на деякі деталі його форми: ширину штанів угорі і внизу, характер і довжину лінії плеча піджака, конфігурацію лацкана, силует, сировинний склад, колір і рисунок тканини.

Мода, формуючись на паризьких і світових подіумах, змінюється відповідно до вимог промислового виробництва, виходить на вулиці і опановує маси. Крім того, в історії костюма відомі приклади зворотної послідовності, коли вулиця породжувала ідеї нового костюма і надихала модельєрів на створення колекцій. Найяскравішим з подібних прикладів є, мабуть, виникнення молодіжної моди як явища субкультури тинейджерів.

На думку однієї з найелегантніших жінок минулого століття і знаменитого кутюр'є, що зробила переворот у сучасному костюмі, Габріель (Коко) Шанель, мода, що не знайшла визнання найширших мас, не є модою. Проте перш ніж ідеї модельєрів завоюють смаки публіки, вони потребують пропаганди. Весь процес роботи над новою колекцією проводиться в якнайглибшій таємниці, але як тільки модель робить перші кроки по демонстраційному подіуму, починається активна і гучна рекламна кампанія.

Історію сучасної моди поділяють за десятиліттями – мода 20-, 30-, 40-, 50-х років і так далі. Цей поділ дещо умовний, але у цілому досвід показує, що він зручний, оскільки десять років – це термін, за який зазвичай певна мода встигає вичерпати свої можливості. Прихід нової моди здійснюється поступово і не має чітких меж. Відбувається своєрідне нашарування одного стилю на інший. Навіть у разі різких змін моди можна заздалегідь визначити появу нових форм, ліній, пропорцій. Якщо не визначити цієї закономірності у зміні моди, можна виявитися невідповідним до сприйняття нової форми, не зрозуміти причин виникнення нових прийомів крою, логіки руху конструктивних і декоративних ліній тощо.

У широкому сенсі мода – це короткочасне панування визначених смаків у суспільстві, у тому числі у манері вдягатися. У соціології і психології мода – це одна з форм, один з механізмів соціальної регуляції і саморегуляції людської поведінки: індивідуальної, групової і масової. Крім того, мода – це сфера конкретної професійної діяльності, яка містить прогнозування, проектування, виробництво, рекламу і реалізацію предметів

одягу, взуття, аксесуарів, парфумів тощо. У сфері моди, фешн-індустрії працює велика кількість фахівців: маркетологи, дизайнери, модельєри, кутюр'є, стилісти, візажисти, фотографи, конструктори, технологи, швачки, вишивальниці тощо.

Моду умовно поділяють на моду від кутюр і моду прет-а-порте.

Від кутюр (фр. *Haute Couture* – високе шиття) – висока мода. Терміном від кутюр називають одяг найвищого класу, коли кожна модель створюється як єдиний і неповторний витвір мистецтва і обов'язково вручну. Висока мода зародилася у запалі модерністського винахідництва у Парижі у середині ХІХ ст. Джерелом нового напрямку у моді стало ательє французького модельєра Чарльза Ворта, який за підтримки імператриці Євгенії, дружини Наполеона ІІІ, почав поширювати це нове віяння. Довгий час мода *haute couture* підтримувала хистку рівновагу між модою як мистецтвом і модою як промисловою індустрією. Ворт був першим кутюр'є, постачальником французького імператорського двору і особистим кравцем імператриці, який відкрив перший Будинок високої моди. Також Ворт був першим, хто, окрім виконання індивідуальних замовлень своїх клієнток, почав виготовляти перші творчі колекції, після демонстрації яких клієнтки могли замовити собі копію тієї або іншої моделі. І саме Чарльз Ворт запровадив поняття «колекція сезону», він був першим хто розподілив колекції на сезони.

Haute couture поєднує новизну і вірність традиціям і з спільними зусиллями безлічі професіоналів, спрямованими на задоволення естетичних потреб особи і суспільства, а також людей всіх професій, пов'язаних з виготовленням одягу, кравецькою майстерністю і мистецтвом створення костюма і аксесуарів. Але не кожен будинок моди може носити звання будинку, який створює одяг від кутюр. Найвідоміші кутюр'є пройшли довгий шлях в індустрії моди перш ніж змогли назвати свій Будинок мод «Будинок високої моди». А привласнити це звання може лише одна організація – «Палата високої моди» або як її ще називають «Синдикат високої моди» (фр. *Chambre Syndicale des couturiers*), який розташований у Парижі. До 1973 р. синдикат високої моди мав назву «*Federation du Haute Couture*». Саме він визначає статус модельєрів і займається організацією показів колекцій Будинків високої моди. Для того щоб бути визнаним синдикатом моди, потрібно відповідати певним вимогам. Будинок повинен мати не менш ніж 15 службовців та представити колекції двічі на рік, у кожному дефіле не менш як

по 35 повсякденних та вечірніх суконь. За правилами продукція від кутюр повинна бути виготовлена вручну на 70%. Ці вимоги задовольняють за рахунок використання вишивок та аплікацій. Сукні від кутюр повністю виконують вручну та тільки в одному екземплярі, тому вони надзвичайно дорого коштують. Кожна модель потребує приблизно від 100 до 400 годин праці. Відібрані на дефіле костюм або сукня є лише прикладом, для клієнта виготовляють нову модель, ідеально підіграну по фігурі. У першій половині XIX ст. існувало близько ста будинків моди, сьогодні відомо 12 офіційних і три асоційованих члени всесвітнього співтовариства модельєрів. Сюди входять: *Balmain, Chanel, Christian Dior, Christian Lacroix, Emanuel Ungaro, Givenchy, Hanae Mori, Jean Louis Sherrer, Jean-paul Gaultier, Lecoanet Hemant, Louis Feraud, Thierry Mugler, Torrente, Yves Saint Laurent, Viktor & Rolf*. Будинки мод, які розміщуються за межами Парижа, є членами-кореспондентами синдикату. На сьогодні членами-кореспондентами є Будинки мод *Versace i Valentino*, які розташовані в Італії, *Валентина Юдашкіна* з Росії, а також деякі англійські та американські Будинки мод. Одяг від кутюр – це справжній витвір мистецтва, проте за оцінками експертів у світі лише 200 – 300 осіб є постійними клієнтами будинків високої моди.

Сезон моди від кутюр розпочинається з презентації колекції великих модельєрів у січні та липні. Тиждень високої моди уникає будь-якої асоціації з тижнями моди прет-а-порте, що відбуваються у березні й жовтні. Хоча представляють колекції одні й ті самі Будинки мод: Діор, Шанель, Лакруа, Жіванши, Баленсиага тощо. У тижні високої моди, крім Будинків мод від кутюр беруть участь й запрошені Будинки моди, які також виготовляють одяг для індивідуального клієнта, але не відповідають критеріям «Синдикату високої моди» і мають назву просто кутюр.

Прет-а-порте (фр. *pret-a-porter* – готове для носіння) – це моделі одягу масового виробництва, які виготовляють невеликими партіями і реалізують у маленьких магазинах – бутиках, що належать Будинкам високої моди. Раніше вони називалися *confection* – готовий одяг. У цих моделях найбільш яскраво проявляється мода сезону. Історію прет-а-порте прийнято відлічувати з другої половини XX ст. Молодь післявоєнного періоду оцінила в одязі практичність, і швейні підприємства, орієнтуючись на молодих покупців, почали масове виробництво

готового одягу. У 1947 р. у Франції увійшов у вжиток запропонований Альбером Ламперером термін прет-а-порте. У 1948 р. відбувся перший ярмарок промислової моди у Дюссельдорфі, у 1951 р. – перші покази жіночої моди у Флоренції. У цей же час у Парижі проводяться тижні прет-а-порте, салони жіночої і чоловічої моди. У 1956 р. відбувся перший салон прет-а-порте у передмісті Парижа (м. Версалі), який продемонстрував народження індустрії моди, здатної обслуговувати тисячі людей. Поняття прет-а-порте починає поширюватися як альтернатива одягу масового виробництва, що асоціювалася у споживачів з не найкращою якістю і примітивністю ідей. У 1950-х рр. мода від кутюр диктувала стилі, які потім копіювали у масовій моді, таким чином активно розвивалося і виробництво готового одягу прет-а-порте. У Мілані (Італія) регулярно відбуваються покази колекцій жіночого готового одягу (перший відбувся у 1969 р.), покази чоловічої моди і трикотажних виробів (з 1975 р.). У Кельні (Німеччина) традиційними є покази чоловічої моди, виставки дитячих і юнацьких товарів, у Нью-Йорку – покази жіночого і чоловічого модного одягу.

Прет-а-порте – це готовий одяг високої якості, який виготовляють під відомою торговельною маркою або Будинку мод відомого модельєра. Як зазначалося раніше, одяг від кутюр виготовляють вручну в єдиному екземплярі, тому його вартість є високою, що робить його недосяжним для більшості споживачів. На відміну від одягу від кутюр готовий одяг прет-а-порте виготовляють в умовах промислового виробництва на стандартну типову фігуру. Одяг прет-а-порте – це ексклюзивні вироби, прототипами яких є моделі від кутюр. Створивши модель для подіуму, модельєри адаптують її до виробництва і для продажу за нижчими цінами.

У рамках прет-а-порте сформувалися певні художні школи, центри моди, коло модельєрів і клієнтів, а також тонка градація якості і цін. Одяг, що демонструється на подіумах, є тільки квінтесенцією ідей колекції, яка потім надійде у магазини і розглядатиметься як модний напрям. Великий штат фахівців готує її появу на прилавках. У разі виготовлення одягу прет-а-порте масового виробництва перевага віддається класичним силуетам, тканинам і дизайну, які перевірені часом, до яких іноді додають модні деталі.

З кінця 90-х рр. ХХ ст. багато будинків мод, що працюють у сегменті прет-а-порте, почали орієнтуватися на розкіш, тому

виник новий напрям – прет-а-порте де Люкс (*pret-a-porter de lux*) – готовий одяг, виготовлений з високоякісних тканин і випущений невеликою серією. Початок цьому поклав відомий дизайнер Том Форд, який першим використав хутро, складний крій, шкіри екзотичних тварин та ручні вишивки при виготовленні моделей одягу прет-а-порте. Сьогодні деякі моделі прет-а-порте практично нічим не відрізняються за складністю виготовлення і зовнішнім виглядом від моделей від кутюр. Після показу мод провідні фахівці відомих будинків мод при впровадженні моделей у виробництво визначають, які моделі увійдуть до рангу прет-а-порте де Люкс (тобто будуть виготовлені всього у кількох екземплярах для перших ліній); до рангу прет-а-порте високої якості (великі тиражі для перших ліній); а також у розряд речей, що не мають тиражних обмежень (другі лінії, лінії Спорт і Джинс). Відомі кутюр'є, які залишили слід в індустрії моди прет-а-порте: Еміліо Пуччі, Мері Куант, Андре Курреж, Леві Страус тощо.

1.4. Історичний художній стиль

СТИЛЬ (від англ. *style*, від лат. *stylus* – стрижень) – спільність форм вираження, обумовлена єдністю ідейного сенсу, історично сформована, стійка єдність ознак образної системи, засобів і прийомів художнього вираження. Є два поняття терміну стиль.

Стиль історичний художній виражає естетичні погляди і уявлення людей, що відбилися в архітектурі, мистецтві, декорі та костюмі на визначеному етапі розвитку людського суспільства (романський стиль, стиль бароко тощо).

Стиль є індивідуальною манерою людини вдягатися, триматися, мати свій імідж, тобто суть, стрижень, що завжди залишаються ознакою індивідуальності людини.

Історичний костюм тісно пов'язаний з поняттям історичний художній стиль, оскільки у кожному періоді розвитку людство мало визначений естетичний світогляд, що формував певний художній стиль цієї епохи. Історичні художні стилі завжди відбивали стильову єдність архітектури, інтер'єру, декору, образотворчого і прикладного мистецтва, костюма. Логічно, що архітектура очолює перелік мистецтв у межах художнього стилю, а костюм його завершує.

З давніх часів простежується стильова єдність костюма з архітектурою, її елементами і декором приміщень. Стиль – найбільш загальна категорія художнього мислення, що

характеризує певний етап його розвитку; ідейна та художня єдність образотворчих прийомів у мистецтві певного періоду або в окремому здобутку; художньо-пластична однорідність предметного середовища, яке формується протягом розвитку матеріальної та художньої культури як єдиного цілого, що поєднує різні галузі життя.

Стиль характеризує формально-естетичні ознаки об'єктів, в яких закладений певний сенс. У стилі виражається система ідей і поглядів кожної епохи, тому стиль можна вважати загальним художнім вираженням епохи, художнім переживанням людиною свого часу. Протягом розвитку людства існувало кілька історичних художніх стилів.

Канонічний – давньоєгипетський художній стиль, що розвивався за канонами єгипетської цивілізації.

Античний (класичний) – художній стиль, що сформувався у Давній Греції і Давньому Римі та суттєво вплинув на розвиток майбутньої європейської культури.

Романський – художній стиль, що сформувався у Західній Європі в епоху Середньовіччя в XI – на початку XIII ст.

Готичний (готика) – художній стиль, що відбив естетичні запити людей у період пізнього Середньовіччя з XIII по XV ст. У цей період почало розвиватися мистецтво крою одягу, з'явилися вшивні рукави, виточки та застібки на гудзиках. Костюм епохи Середньовіччя характеризується порушенням форм, багат шаровим одягом, виготовленим поєднанням тканин контрастних яскравих кольорів, який оздоблювали вишивкою, хутром і кантом.

Ренесанс – художній стиль XV–XVI ст., що відбив уявлення людей про людину і природу, пронизаний ідеями гуманізму та інтересом до античності, прагненням до природності і досконалості. Костюм стилю ренесанс включав і такі напрями як іспанський маньєризм і німецька реформація.

Бароко – художній стиль XVII ст., осередком якого була Франція. Ексцентричність, розкіш, безліч тканин, мережив, вишивки, оздоблення одягу і ювелірних прикрас – основні риси стилю бароко.

Рококо – художній стиль XVIII ст., що логічно впливає зі стилю бароко. Характерні риси стилю: легкість, витонченість, добірність, кокетство, галантність. Костюм того періоду підкреслював форми тіла. Модний силует одягу з вузькими плечима, тонкою талією, округлою лінією стегон надавав фігурі легкість

і стрункість. Навіть чоловічий костюм мав ознаки жіночності. Мода рококо – це використання великої кількості оздоблення, вишивки золотом, коштовних прикрас, дорогих тканин: парчі, оксамиту, шовку та мережива.

Класицизм – художній стиль кінця XVIII – першої чверті XIX ст., що відображає інтерес суспільства до античного мистецтва, культури, костюма. Перша хвиля класицизму зародилася у Франції у XVII ст. в архітектурі і образотворчому мистецтві, але не набула свого розвитку у костюмі та інтер'єрі. Костюм стилю класицизм було витримано в античних традиціях. Жіночий одяг, який нагадував античну туніку, виготовляли з легких тканин світлих кольорів.

Бідермеєр – художній стиль початку XIX ст. Силует чоловічого костюма з широкими плечима і тонкою талією був витонченим і жіночним. Жіночий костюм характеризувався порушенням об'ємів його окремих частин. Модними були дуже великі рукава, які контрастували з дуже тонкою талією. Силует змінив пропорції жіночої фігури, яка мала вигляд короткої і важкої. Складна зачіска, глибоке декольте і велика кількість прикрас доповнювали цей образ.

Модерн – художній стиль, що існував з кінця XIX до початку XX ст. Характерні риси цього стилю – спортивність і функціональність, що було пов'язано зі зміною суспільного становища жінок. З'явився зручний одяг для жінок, які працюють. У цей період з'явився костюм тальєр, який став прототипом класичного жіночого костюма, спортивний одяг і купальний костюм. Основні риси стилю виразилися у криволінійних формах, плавних лініях, певній еkleктичності.

Як бачимо, XIX ст. розпочалось зі стилю класицизм і закінчилося стилем модерн. Між цими стилями існували й інші течії та напрями у моді такі, як романтизм (друга чверть XIX ст.), друге рококо (третья чверть XIX ст.); позитивізм (70–80 рр. XIX ст.).

В основу моди XX ст. покладено кілька принципів, один з яких – це панування масового виробництва одягу. Зі зміною історичних епох пішли у минуле часи великих художніх стилів: прискорення темпів життя людини і суспільства, розвиток інформаційних процесів, вплив нових технологій і масового ринку призвели до того, що переживання людиною свого часу проявляється не в одному стилі, а у безлічі стильових форм і пластичних образів. Серед безлічі стилів можна виділити

ті, які називають класичними: стилі, які не виходять із моди, зберігаючи актуальність протягом тривалого часу. Уже у ХІХ ст. з'явилися стилі, орієнтовані на використання стилів минулого та їх змішуванні – еkleктика. Еkleктика – це змішування різних стилів, існування кількох стилів одночасно. Еkleктика стала однією з найважливіших характеристик культури ХХ ст., особливо культури постмодернізму (остання чверть ХХ ст.), що суттєво вплинуло на розвиток моди і костюма загалом. У ХХ ст. на зміну великим художнім стилям прийшли нові концепції у мистецтві: абстракціонізм, функціоналізм, сюрреалізм, поп-арт тощо. Сьогодні можна говорити лише про модний стиль, коли стиль набуває модного значення, але не є сталим протягом великого проміжку часу, як це спостерігалось з великими художніми стилями.

Контрольні питання до розділу 1

1. Дайте визначення поняття одяг.
2. За якими ознаками можна класифікувати одяг?
3. Наведіть класифікацію одягу для дорослих за віком (назва групи, вік).
4. Наведіть класифікацію одягу для дітей за віком (назва групи, вік).
5. Наведіть класифікацію одягу за місцем розташування на фігурі людини.
6. На які групи поділяють одяг за загальним призначенням?
7. Наведіть класифікацію одягу за характером крою.
8. Основні функції сучасного одягу.
9. Основні вимоги до якості сучасного одягу.
10. Дайте визначення поняття мода.
11. Дайте характеристику понять прет-а-порте і від кутюр.
12. У чому полягає відмінність моделей одягу прет-а-порте від моделей від кутюр?
13. Перелічіть відомі вам історичні художні стилі.
14. Яке явище у сучасному одязі називають еkleктикою?

РОЗДІЛ 2

ХАРАКТЕРИСТИКА ТА АНАЛІЗ КОМПОЗИЦІЙНО-КОНСТРУКТИВНИХ ОЗНАК ОДЯГУ

Види швейних виробів поділяються на різновиди. Є велика кількість різновидів, які належать до одного й того ж виду і розрізняються між собою об'ємно-просторовою формою та її вирішенням (покроєм, кольоровим поєднанням матеріалів, характером композиції складових елементів виробу), а також складністю крою і обробки окремих деталей та усього виробу. При описі різновидів виробів зазвичай враховують такі ознаки: назву виробу, силует, покрій, форму виробу, складність обробки тощо.

Конструктивне вирішення виробу характеризується покроем рукава, видом застіжки, розміщенням лінії талії, вирізом горловини, формою коміра, кишень тощо.

2.1. Основні стилі сучасного одягу. Класифікація стилів

СТИЛЬ є одним з основних понять, пов'язаних з еволюцією костюма у людському суспільстві. Можна виділити так званий стиль епохи, стиль історичного костюма, модний стиль, стиль модельєра, фірмовий стиль тощо. При всьому розмаїтті стилів, які кожен сезон пропонують модельєри і рекламують модні журнали, телебачення та Інтернет, можна виявити загальні тенденції, що визначають напрями розвитку сучасного дизайну одягу.

Стиль одягу може бути класифікований за такими ознаками (або їх сукупністю): за віком (молодіжний стиль); за статтю (жіночий стиль, стиль унісекс); за належністю до соціальної групи або до відповідної субкультури (стиль япі, хіпі, емо, панк-стиль, байкерський стиль тощо); за епохою (New Look, диско-стиль, стиль денді); за ситуацією використання і функціональністю (стиль килимової доріжки, коктейльний, вуличний, діловий, спортивний) тощо.

Розрізняють такі основні стилі одягу: **класичний, спортивний, романтичний, фольклорний та авангардний**. Для кожного

стилю характерні певні види, силуети, об'ємна форма одягу і доповнення.

Класичний стиль відображає уявлення широких мас людей про традиційні форми різних видів одягу. Він вважається одним з найстаріших стилів у світі сучасної моди. Одяг у класичному стилі – це строгість, практичність, простота, елегантність, ідеальний крій одягу і відчуття міри у виборі аксесуарів. Силует одягу класичного стилю прямий або напівприлеглий. До одягу класичного стилю належать такі різновиди: жакет шанель, болеро, спенсер, кардиган, костюм англійський, фрак, блузка, пальто класичне, спідниця пряма тощо. Класичний костюм в основному виготовляють з однотонної тканини, але іноді використовують тканину в тонку смужку, клітинку або курячу лапку. Аксесуарами до одягу класичного стилю можуть бути строгі головні убори, шарфи, хустки і взуття (туфлі-човник на невисоких підборах). Іноді класичний стиль називають **респектабельний, стиль класицизм, англійський, елегантний, аристократичний**, але це все побутові назви деяких стилів одягу, пов'язаних у першу чергу з офіційним одягом, тобто з класичним костюмом.

Романтичний стиль має синонім повітряний стиль, оскільки одяг цього стилю відрізняє вільний, об'ємний силует, м'які, жіночі форми і пропорції. В одязі романтичного стилю використовують шлярки, рюші, волани, складки, зборки, а також легкі матеріали (шифон, шовк, атлас, крепдешин тощо). Романтичний стиль створює піднесений, вишуканий образ, тому жінка одягнена вишукано, одяг і головний убір з вишуканими деталями (жабо, мереживні коміри і манжети, рюші, вуалі). Вироби не виготовляють з вовняних, вельветових або фланелевих тканин; при оздобленні не використовують геометричні орнаменти. Основним асортиментом одягу романтичного стилю є сукні, блузки, сорочки і спідниці.

Спортивний стиль – це стиль, який адаптував спортивний одяг та його елементи для повсякденного носіння. Одяг спортивного стилю досить яскравий, динамічний за своїм характером з мінімумом оздоблення і відрізняється від спортивного одягу меншою кількістю деталей, матеріали, при цьому зберігають функціональність і комфорт. Для нього характерні вільний силует, безліч кишень, застібок-блискавок тощо. Стилізація повсякденного чи ошатного одягу під спортивний стиль передбачає використання конструктивно-декоративних елементів (кишень,

клапанів, погонів, хлястиків), металевої та іншої фурнітури та оздоблювальних строчок. Також для оздоблення використовують емблеми, принти та написи, особливо у молодіжному одязі.

Одяг спортивного стилю комфортний у носінні, оскільки з одягу для занять спортом він поступово перекваліфікувався в повсякденний. Практично з кожного виду спорту асортимент сучасного одягу поповнювався новими різновидами: з тенісу – шортами, короткими трикотажними спідницями і сукнями, з футболу – футболками і гетрами, з верхової їзди – легінсами і т.д. Для виготовлення одягу спортивного стилю використовують еластичні тканини і трикотаж, бавовняну тканину типу шотландки, твіду, а також замшу, шкіру і т.п. Чоловіки і жінки, що носять речі у спортивному стилі, носять футболки, сорочки-поло, безрукавки, шорти, бермуди, спортивні костюми, велосипедні штани, легінси, джинси. Крім того, представляють одяг спортивного стилю штани гольф, рейтузи, анорак, майка, сукня-сорочка, трико, комбінезон, джинси, плащові вітрівки, куртки з капюшонами, пуховики з водонепроникних матеріалів тощо. Як головні убори носять: кепі, бейсболки, в'язані шапки і налобні пов'язки. Прихильники цього стилю носять великі сумки, сумки через плече, рюкзаки. До різновидів спортивного належать такі різновиди стилів: мілітарі, морський, сафарі та інші.

Фольклорний стиль – стиль, який формується під впливом національних костюмів різних народів, тому іноді цей стиль називають **фольк-стиль, етнічний стиль, народний, національний**. Основні елементи стилю – етнічні мотиви, вишивка, мереживо, аплікація, бахрома, шнурівка, вишивка бісером, прикрашання виробів дерев'яними або скляними намистинами. Для одягу фольк-стилю характерною є простота конструктивного вирішення. Вбрання у фольклорному стилі, яке стало класичним: блузки і сукні, розшиті орнаментом і мереживами, спідниці кльош і спідниці сонце, штани кльош, широкі пояси на стегнах і пов'язки зі шкіри або замші, прикрашені металом або бісером. Тканини використовують в основному натуральні – льон, вовну, шовк, бавовну. Кольори різні – від тьмяних, пастельних до яскравих і різнокольорових. Колір вбрання залежить від різновиду фольклорного стилю: хіпі, гаучо, вестерн, етно або кантрі. Характерне використання фольклорних елементів: візерунків, орнаментів, набивних рисунків або вишивки – всього того, що відображає самобутність культури. До одягу фольклорного стилю належать: анорак, блузка холі, сукня джелаба, жакет мандарин, пончо, сарафан, сарі, спідниця саронг, туніка тощо.

Авангардний стиль, стиль модерн – це напрям у моді, що вносить нові, сміливі рішення, містить у собі різні моделі, незвичайні за формою і виконанням. Одягом авангардного стилю є: штани галіфе, спідниця балон тощо. Популярними різновидами авангардного стилю є стиль панк, законодавцею якого вважають Вів'єн Вествуд, стиль достаток Ж.П. Готьє, популярні останнім часом стилі готичний і емо тощо.

Наприклад, панк-стиль став реакцією на неможливість реалізувати духовні сили, це протест покоління без майбутнього. Історія моди – це історія людства. Прояв крайнощів у моді – це завжди реакції на зміни в житті. Рух панків виник у середині 70-х рр. ХХ ст. в Англії. Британцям здавалося, що їхні діти з'їхали з глузду, настільки незвичайним був прояв протесту. Слово панк перекладають як поганий, нікчемний, гнилий. Панки носять рвані джинси і шкіряні куртки, кільця в носі і шпильки у вухах, голять голову або роблять зачіску ірокез. Серед інших аксесуарів іноді зустрічаються шиповані напульсники, значки з написами політичних гасел або з назвами груп. Дівчата-панки носять легінси з туплями на підборах-стилетах і міні-спідниці з чорними колготками. Панк-стиль – це змішення всіх стилів і напрямів, одягу second-hand і дешевих аксесуарів.

Пізніше, наприкінці 70-х років ХХ ст., як відгомін пост-панка, з'явилася субкультура – готи. Готичний стиль – це переважання чорного кольору в одязі і макіяжі і навіть неприродних відтінків – від білих, альбіносів до вугільно-чорних, захоплення містицизмом, декадансу, езотерики в літературі і кінематографії. Одяг зазвичай чорного кольору – спідниці будь-якої довжини, плащі, камзоли з широкими піднятими комірами, одяг в стилі а-ля граф Дракула, корсети, довгі сукні, а також елементи одягу ХVІІІ–ХІХ ст. – жабо і манжети з мережива, корсети. Сорочки з бавовняної, оксамитової тканини або з шовку також можуть бути прикрашені мереживом.

Стиль достаток, запропонований Жаном Полем Готьє, також дає можливість поєднувати різні речі в одному гардеробі або ансамблі. При створенні костюма у цьому стилі використовують порушення ліній, об'ємів, яскраві кольори і ексцентричні речі на межі кітчю.

2.2. Форма одягу. Силует одягу

КОНСТРУКЦІЯ (лат. constructio – з'єднання, побудова) – це будова, структура чого-небудь. Конструкція – технічна структура, яка складається з деталей, вузлів, з'єднань, виготовлених з певних матеріалів, що становлять єдине ціле, яке визначає об'ємно-просторову форму виробу [ДСТУ 2119–93].

Визначено такі ознаки конструкції одягу: зовнішня форма (силует, покрій), конструктивна будова основних деталей, вид з'єднувальних швів, вид матеріалу. Кожна з перелічених ознак має кілька можливих варіантів вирішення в одязі.

Залежно від способу виготовлення розрізняють конструкції кроєного і некроєного одягу.

Конструкція **кроєного одягу** являє собою структури, які складаються з деталей певної конфігурації та розміру, з'єднання яких у заданому порядку забезпечує отримання необхідної форми.

Конструкцію **некроєного одягу** отримують в'язанням з ниток шляхом формування плоского матеріалу в одяг визначеної форми, з розплаву.

Сучасний одяг виготовляють переважно з плоских матеріалів (тканих, нетканих) і трикотажних полотен. У зв'язку з цим найбільш поширені конструкції кроєного одягу.

Поверхня одягу членується конструктивними лініями на окремі частини (деталі) для створення її об'ємної форми конструктивним способом. Відомо, що основними деталями плечового одягу є спинка, перед (пілочки), рукава, комір. Кожна деталь, у свою чергу, може бути поділена на кілька частин. Наприклад, рукав може бути з одним швом – нижнім або ліктьовим; двома – переднім і ліктьовим або верхнім та нижнім; трьома – переднім, ліктьовим та верхнім.

Зовнішній вигляд одягу характеризується формою і силуетом. Форма одягу може бути м'якою, жорсткою або середньої жорсткості, що зазвичай обумовлено властивостями матеріалів з яких виготовлено виріб. Одяг може бути великого, середнього або малого об'єму. Об'ємність форми залежить від міри прилягання одягу до тіла. Форми великих об'ємів мають мало точок зіткнення з тілом. При малому об'ємі одяг щільно прилягає до тіла. Форма одягу або підкреслює фігуру людини, або змінює її. Форма сучасного одягу у більшості випадків відповідає природним пропорціям тіла людини.

При створенні форми костюма, відповідної пропорціям тіла людини, художник-модельєр спирається перш за все на конструктивні пояси – опорні лінії людської фігури, від яких починається та або інша форма деталей або членувань в одязі. Основними конструктивними поясами фігури людини є: плечовий, грудний, талієвий, стегновий, гомілковий.

Лінії, що описують контури площинної проекції форми, називаються силуетними. Форма костюма створюється за рахунок конструктивного вирішення, тобто з'єднання окремих частин і об'ємів в єдине ціле. Проте завдяки певним прийомам крою і використанню законів зорового сприйняття людське тіло в одязі може сприйматися по-різному, наближаючись за формою і силуетом до тієї чи іншої геометричної фігури.

Носити той або інший одяг – завжди означає підлаштовувати свою поставу, фігуру до певного ідеалу моди (рис. 2.1). Жінки 30-х рр. ХХ ст., наприклад, підводили плечі. Були модними прямокутні плоскі сумки, які носили під пахвою на кшталт книги. Підведені плечі ставали акцентом моди. Навпаки, в 50-х рр. минулого століття модно було ховати руки в низько розташовані кишені вільних пальт і форма плеча була округлою, створюючи м'яку об'ємну форму виробу в цілому.

Зміна загального характеру силуетних форм великою мірою обумовлюється змінами пропорцій або розмірних співвідношень між формою загалом і її елементами. Перш за все це стосується співвідношення верхньої (вище від лінії талії) і нижньої частин одягу: ліфа і спідниці. Зміни цих пропорцій виражаються перш за все у переміщенні лінії талії, подовженні або укороченні спідниці, звуженні або розширенні її, в підкресленні або, навпаки, маскуванні плечового поясу виробу.



1900-і рр. 20-ті рр. 40-і рр. 50-ті рр. 60-ті рр. 80-ті рр. 90-ті рр. 2000-і рр. 2010-ті рр.

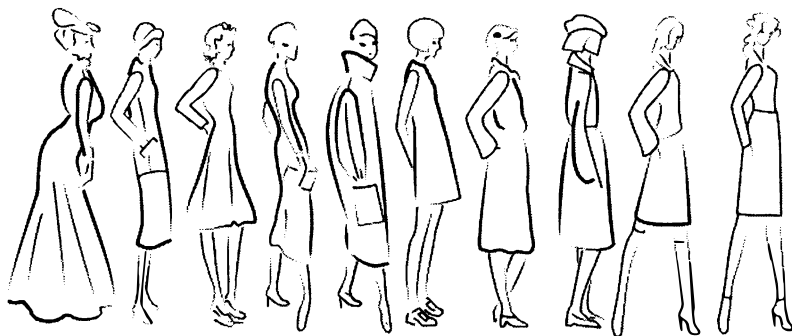
Рис. 2.1. Модна постава корпусу фігури в різні роки ХХ ст.

Були періоди в розвитку костюма ХХ ст., коли анатомічна будова жіночої фігури підкреслювалася, додаючи силуетній формі одягу м'якої, пластичної лінії, а були й такі періоди, коли перевага віддавалася жорсткій геометричній формі. Складні форми змінювалися простими і навпаки. Проте модельєри завжди прагнули зберегти певну рівновагу в композиції геометричного тіла, покладеного в основу силуету жіночого одягу.

На рис. 2.2 наведено модну постановку корпусу в 20-, 30-, 80-ті рр. ХХ ст., яка сприяла підкресленню тієї або іншої форми в одязі. Отже, форма, задана модою, підкреслює або змінює фігуру. Геометрична форма одягу є визначальною при відтворенні нової модної лінії в конструкції. Іноді вона може нагадувати прямокутник з гранями, що чітко прочитуються, іноді – овал, близький до природної форми грудної клітки, а іноді – коло тощо. Але основні силуети – прилеглий, напівприлеглий, прямий, трапецієподібний завжди наявні у моді, хоча виглядають по-різному. Навіть якщо дослідити більший проміжок часу, відмінності у формах одягу будуть суттєвими. Наприклад, форми, що належать до прилеглого силуету 40-х рр., відрізняються від того ж силуету 50-, 70- і 80-х рр. ХХ ст.

Таким чином, у конструюванні під об'ємною формою одягу розуміють систему складного тривимірного об'єкта, який утворюється навколо одягнутої фігури. Форма виробу не існує без зв'язку з фігурою і розглядається тільки на фігурі людини у статиці і динаміці.

Лінії, що окреслюють межі одягу, називають силуетними. Це лінії плечей, грудей, талії, низу, бічні лінії виробу. Силуетні лінії утворюють силует одягу.



1900-ті рр. 20-ті рр. 40-і рр. 50-ті рр. 60-ті рр. 80-ті рр. 90-ті рр. 2000-і рр. 2010-і рр.

Рис. 2.2. Залежність форми одягу від постановки корпусу фігури

СИЛУЕТ (фр. *silhouette*) – елемент композиції, який характеризує пропорції, об'ємну форму і зовнішні абрис виробу [ДСТУ 2119–93]. Силует – це характерний абрис, зовнішній контур предмету, що сприймається на відстані. Поняття силует з'явилося у XVIII ст. завдяки карикатурі на французького міністра фінансів маркиза Етьєна де Силуету у вигляді тіньового профілю.

У композиції костюма силует одягу – це площинне візуальне сприйняття об'ємних форм одягу, яке чітко описується зовнішніми контурами. Використовуючи поняття силует як площинний відбиток модної форми, фахівці мають на увазі не абсолютно точну тінь цієї форми на площині, а її умовне зображення і показують, яка найважливіша для певного періоду моди ділянка схильна до перебільшення. Цей елемент умовності необхідний для того, щоб загострити увагу на найважливіших характеристиках силуету, підвищити інформативність зображення. Використовуються також різні символічні, знакові позначення силуету, що не несуть детальної інформації про конкретну форму, але акцентують на головному в ній (силуети А-, Д-, Х-, Т-подібні, ножиці, трапеція і т.д.).

Силует одягу може бути симетричний або асиметричний, а також може сприйматися у фронтальній та профільній проекціях.

Фронтальний силует – результат ортогонального зображення одягу спереду та ззаду, яке розглядають відносно вертикальної середньої лінії. До силуетних ліній фронтального силуету належать: лінія плечей, лінія талії, лінія стегон, лінія низу, бічні лінії, що встановлюють візуальне сприйняття форми у фас.

Профільний силует – результат ортогонального зображення одягу збоку відносно умовної вертикальної лінії, яка зорозово проходить по середині силуету (рис. 2.3).

В існуючій практиці дизайну одягу є такі системи опису силуетів:

- за геометричним виглядом;
- за ступенем прилягання одягу до фігури людини;
- асоціативні силуети.

Силует за геометричним виглядом визначають за принципом його подібності до простих геометричних фігур (квадрата, кола, прямокутника тощо). Основні геометричні силуети – це ті, що зорозово можна описати за допомогою простих геометричних фігур симетричної форми. До них належать такі силуети: прямий, трапеція, Х-подібний, овал, куля (рис. 2.4).



Рис. 2.3. Профільні силуети одягу

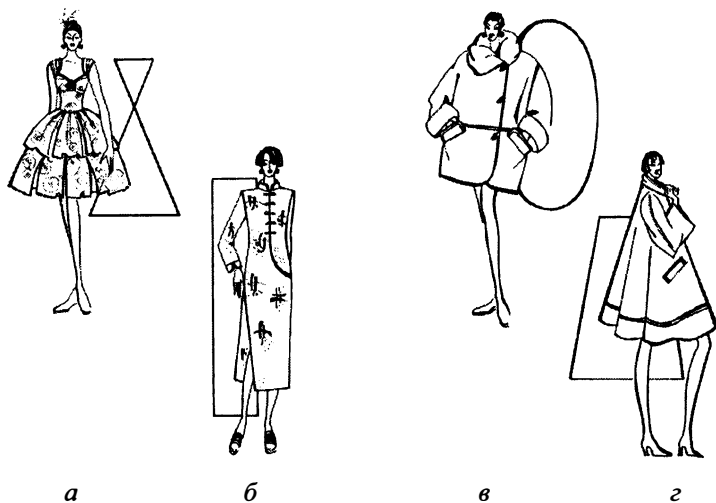


Рис. 2.4. Силуетна характеристика форми одягу:
а – Х-силует; б – прямокутник; в – овал; г – трапеція

Поєднання простих геометричних фігур уможливорює опис будь-яких видів силуетів одягу.

Прямий силует – прямокутна або квадратна форма, яка в об'ємі являє собою циліндричну поверхню.

Силует трапеція (трапецієподібний) – форма у вигляді трапеції, яка площинно описує об'ємну форму зрізаного конуса основою до низу або до верху.

Х-подібний силует – об’ємна форма у вигляді двох зрізаних конусів, які з’єднуються малими основами.

Овальний силует (силует буль) – об’ємна форма у вигляді двох зрізаних конусів, що з’єднуються більшими основами.

Силует куля – кулеподібний силует у вигляді яйця або кулі (рис. 2.5).

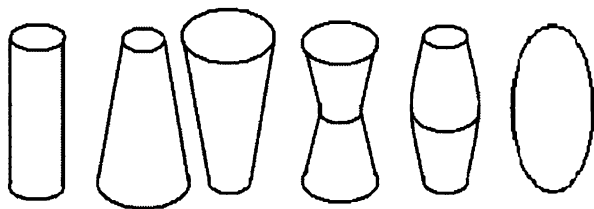


Рис. 2.5. Зображення силуетів одягу за геометричним виглядом

У межах цих силуетних форм можливі різні модифікації. Наприклад, всі вони можуть подовжуватися і звужуватися, набуваючи динамічнішої конфігурації, або розширюватися, стаючи статичними і стійкими, залежно від естетичних вимог поточної моди. Як видно з рисунка 2.6, будь-які варіанти моделей можуть бути отримані і без зміни пропорцій силуету. На основі однієї і тієї ж силуетної форми створюються абсолютно не схожі один на одного костюми за рахунок використання конструктивних або декоративних ліній, деталей і елементів, кольору, рисунка і фактури тканин тощо.



Рис. 2.6. Модифікації форм одягу на основі Х-силуету

Силует одягу за ступенем прилягання визначають системою опису варіантів відстані між поверхнею одягу та поверхнею тіла людини на основних конструктивних поясах (грудному, талієвому, стегновому). Ступінь прилягання одягу на конструктивному рівні задається величинами прибавок на вільне облягання на певній ділянці фігури.

Можна виділити силуети за ступенем прилягання одягу:

- **Оболонка, яка деформує тіло** (стягує, затискає, перетискає). У цьому разі величини прибавок на вільне облягання є від'ємними.

- **Щільноприлеглий силует.** Одяг являє собою оболонку з мінімально необхідними прибавками. Прибавки на вільне облягання дорівнюють нулю.

- **Прилеглий силует.** Одяг являє собою оболонку, яка повторює форму тіла за рахунок прилягання. Величини прибавок мінімальні, що забезпечує щільне облягання.

- **Напівприлеглий силует.** Одяг являє собою оболонку, яка візуально повторює форму тіла людини.

- **Вільний силует.** Одяг являє собою оболонку, яка не повторює форму тіла, але зберігає гладкість поверхні матеріалу.

- **Дуже вільний силует.** Одяг являє собою оболонку, яка не повторює форму тіла, але й не зберігає гладкість поверхні матеріалу і утворює фалди, залами тощо.

У практиці конструювання одягу виділено чотири основні силуети одягу: прилеглий, напівприлеглий, прямий і трапецієподібний або розширений (рис. 2.7).

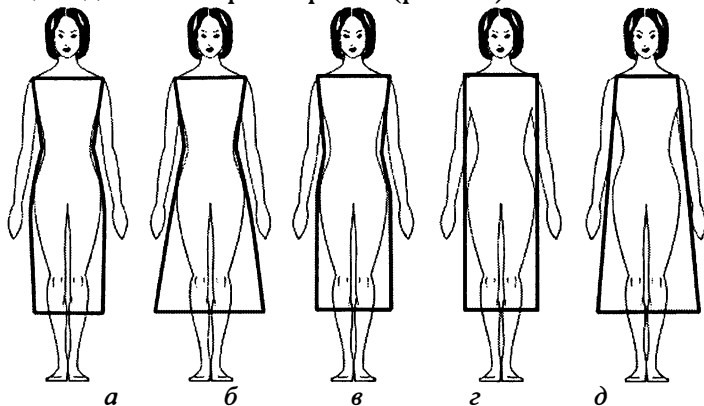


Рис. 2.7. Схеми основних силуетних форм одягу:

а, б – прилеглий; в – напівприлеглий; г – прямий; д – розширений

У **прилеглому** силуеті значне прилягання одягу по лінії грудей і талії, лінія талії підкреслена, низ виробу розширений. **Напівприлеглий** силует має невеликий об'єм по лінії грудей, незначне прилягання по лініях талії і стегон, помірне розширення по низу виробу. **Прямий** силует характеризується однаковою шириною виробу на лініях плеча, грудей, талії, стегон і низу. Одяг цього силуету можна вписати у прямокутник. **Трапецієподібний (або розширений)** силует має малий об'єм у верхній частині одягу, тобто щільне прилягання по лінії грудей, і значне розширення по низу.

Для плечового одягу характерні такі силуети: прилеглий, напівприлеглий прямий, трапецієподібний (рис. 2.8), для поясного – прилеглий.

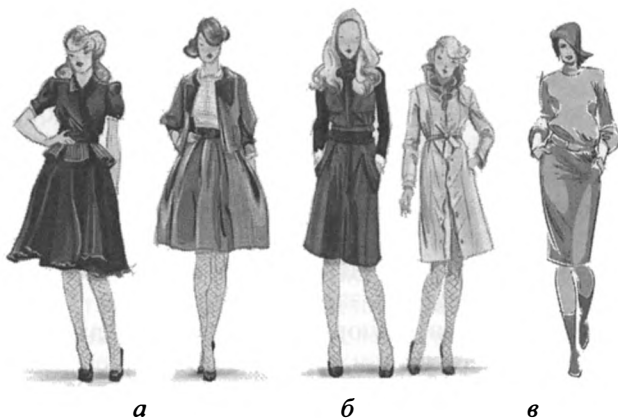


Рис. 2.8. Силуетна характеристика форми одягу:
а – прилеглий; б – напівприлеглий; в – прямий

Асоціативні силуети – це символічні та знакові визначення силуетів, які не несуть докладної інформації про конкретну форму та конструкцію одягу, але вказують та підкреслюють тип візуального сприйняття цієї форми (рис. 2.9). В історії костюма відомі різні асоціативні назви силуетів одягу – груша, куля, олівець, пляшка; спідниць – цигарка, футляр, олівець, бочечка, тюльпан, мішок; штанів – банани, веретено, галіфе; рукавів – окорок, ліхтарик, крильце, кажан тощо.

Відомо, що у 50-х роках ХХ ст. Кристіан Діор запропонував колекцію моделей одягу різних силуетів у вигляді літер Н, Х, У, А тощо.

Класифікацію силуетів одягу наведено на рис. 2.10.

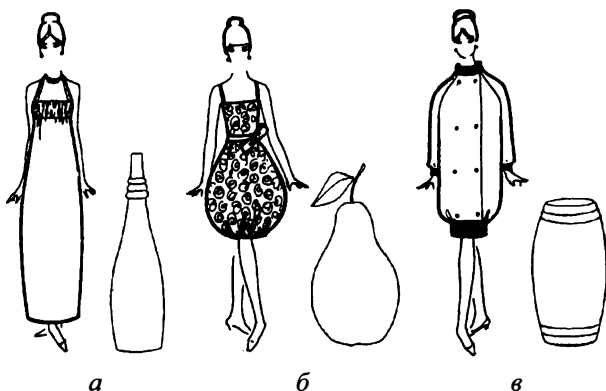


Рис. 2.9. Зображення силуетів одягу за асоціацією з предметом:
а – пляшка; б – груша; в – бочечка

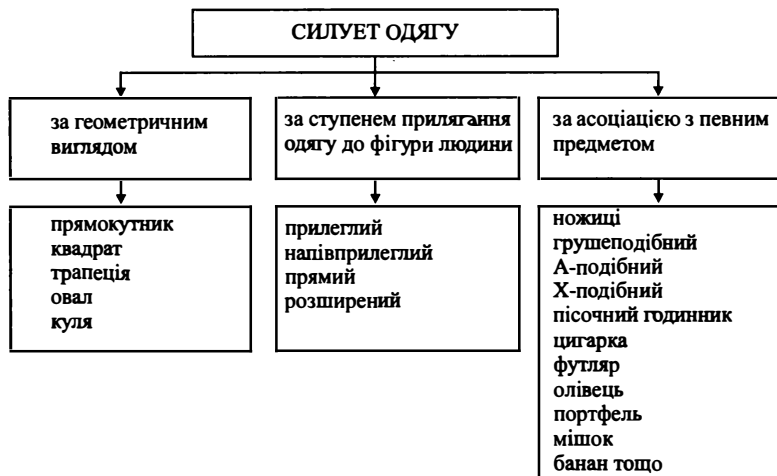


Рис. 2.10. Класифікація силуетів одягу

Похідні силуети являють собою поєднання або взаємопроникнення в одну форму двох-трьох основних силуетів. Вони можуть бути як симетричними відносно тіла людини, так й асиметричними. Але в історії матеріальної культури рідко траплялися періоди, коли форму одягу можливо було описати тільки за допомогою простих геометричних фігур. Історія минулого та сучасності насичена складними, часто архітектурними силуетами. Для розгляду складних поверхонь одягу

за геометричними ознаками використовують системи їх опису за допомогою геометричних (силуетних) моделей. Об'ємно-просторова форма кожного з силуетів може вирішуватися різними конструктивними способами.

2.3. Покрої одягу

ПОКРІЙ, КРІЙ (від укр. дієслова *кроїти* – різати) – характеристика конструкції одягу за основними ознаками форми і з'єднання складових частин [ДСТУ 2119–93]. До основних ознак покрою плечового одягу належать:

- покрій рукава (характер з'єднання рукава з проймою);
- членування основних деталей (спинки і пілочки) поздовжніми та поперечними швами.

Основними покроями рукава, які суттєво відрізняються один від одного за характером з'єднання з основними деталями, є вшивний, реглан та суцільнокрійний (рис. 2.11).

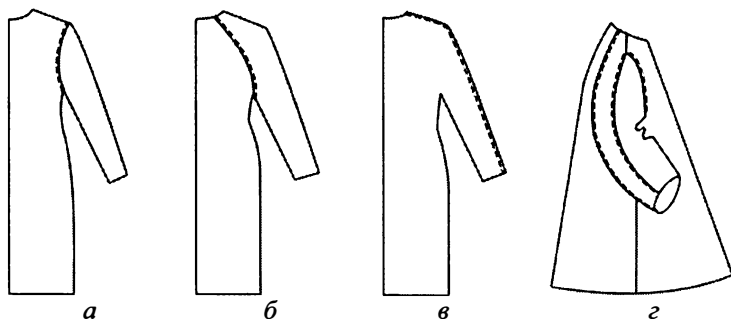


Рис. 2.11. Різновиди кроїв рукава:

а – вшивний; б – реглан; в – суцільнокрійний; г – комбінований

Два останні покрої (реглан та суцільнокрійний) конструктивно є похідними від вихідного (базового) покрою з вшивними рукавами. У свою чергу, вшивний рукав може мати два різновиди: звичайний і сорочковий. Різні поєднання основних кроїв рукава створюють додатковий, четвертий покрій – комбінований. Класифікацію похідних кроїв рукава наведено на рис. 2.12.

Покрій плечового одягу характеризується також наявністю поздовжніх швів на пілочці та спинці. Залежно від кількості поздовжніх швів швейні вироби можуть бути: безшовними (із застілкою спереду); одношовними (із застілкою спереду і середнім швом на спинці); двошовними (з двома бічними швами); тришовними (з двома бічними і середнім швом на спинці);

п'ятишовними (з двома бічними швами, середнім швом на спинці і швом пришивання відрізного бочка); шестишовними (з двома бічними швами і чотирма швами на спинці і пілочках) (рис. 2.13). Класичними вважаються двошовні, тришовні і шестишовні покрію виробу.

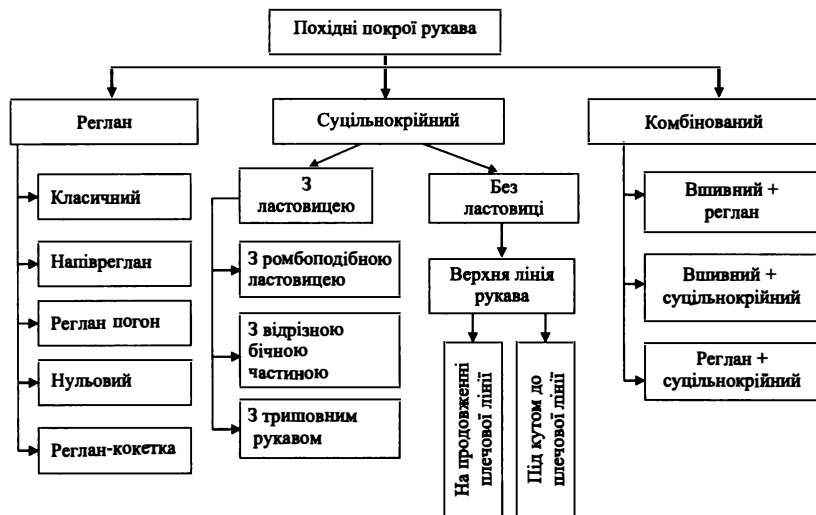


Рис. 2.12. Класифікація конструкцій одягу з рукавами похідних покрію

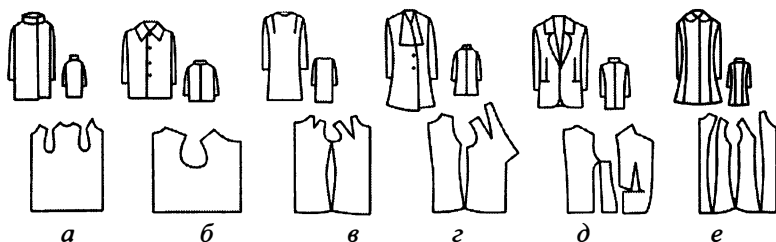


Рис. 2.13. Характеристика покрію плечового швейного виробу за кількістю поздовжніх швів: а – безшовний; б – одношовний; в – двошовний; г – тришовний; д – п'ятишовний; е – шестишовний

Покрій поясних виробів визначається кількістю поздовжніх швів: безшовний; одношовний (з одним швом спереду, збоку або ззаду); двошовний (з двома бічними швами); чотиришовний (з двома бічними швами і швом спереду і ззаду); шестишовний

(з двома бічними швами і чотирма швами спереду і ззаду) (рис. 2.14).

Залежно від характеру з'єднання ліфа зі спідницею покрій одягу може бути відрізний і невідрізний по талії.

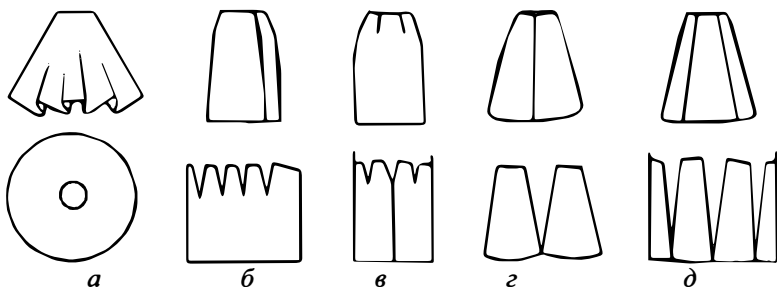


Рис. 2.14. Характеристика покрою поясного швейного виробу за кількістю поздовжніх швів: *а* – безшовний; *б* – одношовний; *в* – двошовний; *г* – чотиришовний; *д* – шестишовний

2.4. Характеристика рукавів

РУКАВ (від слова рука) – деталь або вузол швейного виробу, що вкриває руку. Рукав може складатися з горішньої, нижньої, задньої та /або/ передньої частини [ДСТУ 2023–91].

Рукав був відомий у Європі з бронзового віку, проте спочатку використовувався тільки у жіночому одязі у вигляді коротких рукавів-кімоно на острові Крит. Упродовж тривалого року рукав був самостійним предметом одягу. До XI ст. рукав у пройму не шивали, а пристібали чи прив'язували.

Вшивний рукав з'явився в Європі у середині XI ст. і спочатку був довгим і прямим за силуетом. Пізніше під впливом моди виникли різновиди вшивного рукава: висячий, крила, лійкоподібний, мішкоподібний, кisetоподібний, у складку, і зборку тощо. XV і XVI ст. були епохою змінних рукавів, що багато і пишно декорувалися. Тоді одяг знатних осіб був дуже дорогим, тому до одного виробу, наприклад, до сукні, робили кілька змінних рукавів. Зазвичай розкішні рукава виготовляли з дуже дорогих матеріалів, що відрізнялися від основної тканини сукні чи костюма кольором, фактурою.

Протягом століть у моді були різні види рукавів. Цікавими були рукава-крила, широко відомі у XV ст. як у жіночому, так і чоловічому одязі. Уперше крилоподібні рукава з'явилися при Бургундському дворі. Їх шили з двох крилоподібних частин,

оздоблених фестонами чи хутром. При русі руки, а також при подуві вітру вони рухалися і були схожі на крила птаха.

Також з історії моди відомі рукава буф. В епоху Бідермеєр рукава буф стали швидко збільшуватися, затьмаривши всі існуючі до цього часу. Такі рукава мали безліч назв: зверху дуже розширений, унизу вузький – баранячий ріг (шинковий, гіго); широкий настільки, що ширина пліч дорівнювала зросту жінки – слон.

Найбільш відомими з історії моди є такі різновиди рукавів: англєз, мамелюк, сабо тощо.

Рукав сабо – це рукав з широкими манжетами без мережива і з двома-трьома складками по згину руки. Цей вид рукава був модним у 20-ті рр. XVI ст.

Рукав англєз – це рукав довжиною до ліктя з поздовжнім розрізом, скріпленим трьома гудзиками, що був модним на початку XIX ст.

Рукав мамелюк – це довгий рукав вільного силуету, перехоплений у п'яти-шести місцях стрічками, що був у моді на початку XIX ст.

Рукав пагода – вузький вгорі і розширений до ліктя рукав, який оздоблювали кількома рядами пишних широких мережив. цей вид рукава був у моді у 20-х рр. XVIII ст. У 50 – 60-ті рр. XVIII ст., коли кількість воланів на сукні доходила до ста, рукав пагода чи напівпагода оздоблювали воланами від плеча до зап'ястка і підтримували каркасом. У XX ст., коли мода повернулася до природних ліній одягу, рукава втратили своє декоративне значення.

Характеристика конструкції рукава визначається його довжиною, кількістю ліній членування, об'ємною формою зверху та внизу.

Виділяють такі різновиди рукава:

- за силуетом – прилеглий, прямий, розширений, ліхтарик, крильце тощо (рис. 2.15);
- за довжиною – короткий, до ліктя, нижче ліктя (довжиною 3/4, 7/8), довгий (рис. 2.16);
- за кількістю членувань – одношовний (з нижнім або ліктьовим швом), двошовний двох видів: з нижнім і ліктьовим, з переднім і ліктьовим швами, тришовний (з нижнім, ліктьовим та переднім швами) тощо (рис. 2.17).

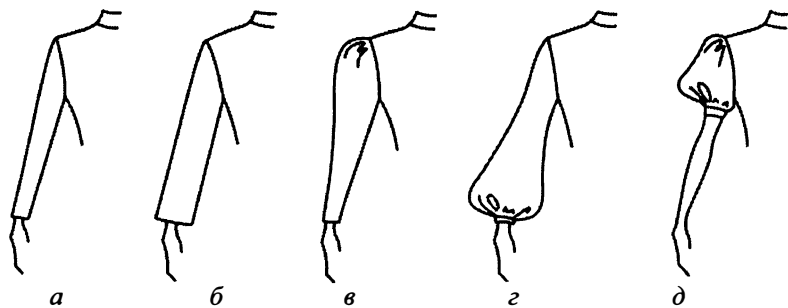


Рис. 2.15. Види рукавів за силуетом:

a – прилеглий; *б* – прямий; *в* – розширений зверху; *г* – розширений знизу; *д* – ліхтарик

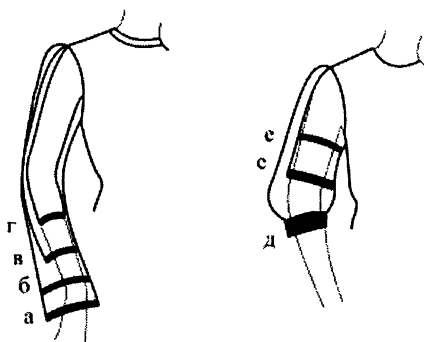


Рис. 2.16. Довжина рукава:

a – довгий; *б* – 7/8 довжини до зап'ястка; *в* – 3/4 довжини до зап'ястка; *г* – нижче ліктя; *д* – до ліктя; *е* – короткий

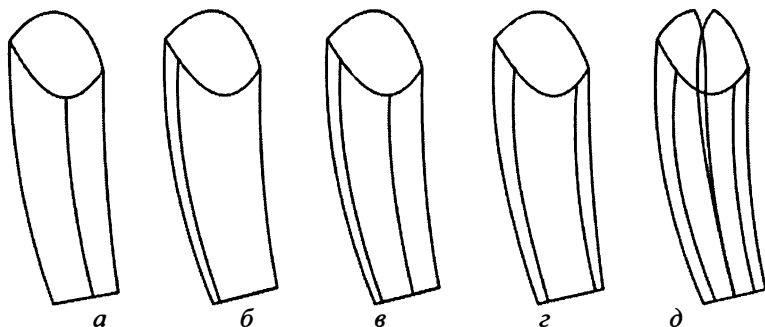


Рис. 2.17. Види рукавів за кількістю членувань:

a, б – одношовний; *в, г* – двошовний; *д* – тришовний

Ступінь поглиблення пройми рукава залежить від напрямку моди, покрою рукава і зовнішнього вигляду моделі одягу.

Використання у моді різних видів рукавів пов'язано з поширенням тієї чи іншої об'ємної форми виробу. У період, коли переважають малооб'ємні форми одягу, найбільш розповсюдженим є вшивний рукав. Розповсюдження різних варіантів суцільнокрійного рукава, реглан і сорочкового пов'язано з перевагою м'яких об'ємних форм виробів.

Рукав вшивний – це тип конструкції рукава, який покриває руку, з'єднується з виробом за контуром пройми на ділянці з'єднання руки з тулубом. Лінія пройми вшивного рукава за формою відповідає контуру перетину руки по акроміальному відростку. Окат вшивного рукава з'єднується з проймою по замкненому контуру з більшою чи меншою величиною посадки по окату рукава відносно довжини лінії пройми залежно від моделі.

Вшивні рукава розрізняють за формою та кількістю складових частин. Залежно від ступеня облягання розрізняють вшивні рукава: вузькі, звичайні, широкі та розширені (внизу, зверху, внизу та зверху). Крім того, вшивний рукав може мати такі різновиди: звичайний, сорочковий, сак (поглиблення пройми від 6 до 10 см), манто (поглиблення пройми від 10 до 20 см) (рис. 2.18).

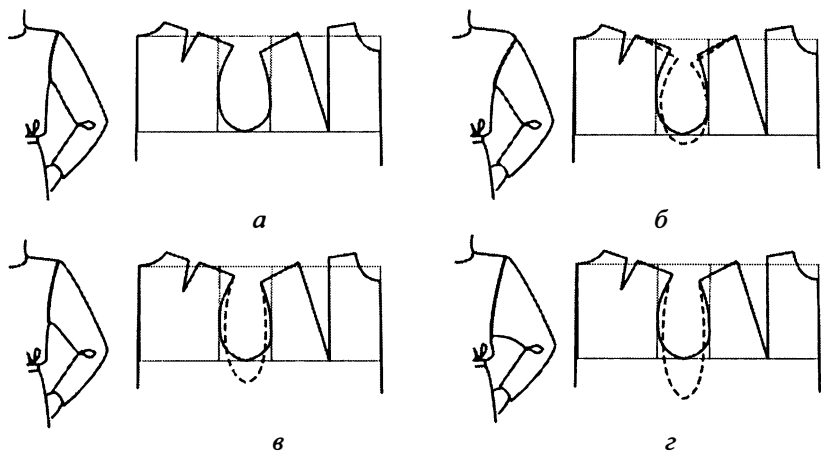


Рис. 2.18. Різновиди вшивного рукава з проймою різної глибини:
а – класичний; б – сорочковий; в – сак; з – манто

Конфігурація лінії пройми вшивного рукава також може бути різною. Зазвичай вона має форму овала, але є вироби з квадратною прямою, ромбоподібною, фантазі тощо.

Сучасні вироби з вшивними рукавами можуть мати різноманітні варіанти покрою залежно від форми і розмірів пройми та окату рукава.

Рукав крильце – дуже короткий вшивний рукав, пришитий тільки до верхньої частини пройми, який нагадує крило. Використовують рукав крильце у літніх сукнях і блузках.

Рукав ліхтарик – різновид короткого вшивного рукава, сильно призібраного по окату і низу (див. рис. 2.15, д). Низ рукава ліхтарик зазвичай обробляють манжетною або еластичною тасьмою.

Рукав сорочковий характеризується поглибленою прямою і подовженою лінією плеча, розширенням рукава і невеликою висотою окату. Рукава сорочкового типу застосовують, в основному при проектуванні чоловічих сорочок, а також у плащах, пальтах, куртках, у спортивному одязі, і у виробах спортивного стилю тощо.

Реглан – різновид покрою рукава. Характерною особливістю покрою реглан є початок рукава від горловини спинки і переду (пілочки) та розкрій його разом із верхньою частиною виробу. Для зовнішньої форми виробу покрою реглан характерний плавний перехід від плечової до основної ділянки рукава. Тому покрій реглан характеризується своєрідною конфігурацією лінії пройми та верхньої частини рукава.

Цей покрій рукава названо на честь англійського генерала Ф.С. Реглана, якого було поранено у руку під час Кримської війни (1853–1856 рр.), тому він винайшов покрій рукава, який давав можливість носити шинель поверх хірургічної пов'язки. Згодом реглан став популярним видом покрою рукава як чоловічого, так і жіночого одягу.

Положення та характер лінії пройми **рукава реглан** можуть бути різноманітними: лінія реглан може бути підвищеною або заниженою, займати будь-яке середнє положення. За характером кривизни лінія пройми рукава реглан може бути випуклою, увігнутою або прямою, пивною або кривою в основній частині. Для типової конструкції рукава реглан характерна лінія пройми, що починається від лінії горловини, а початок лінії пройми розміщено на відстані від 2,5 до 6,0 см від точки вершини горловини. Розрізняють такі різновиди рукава реглан: класичний

(типовий), нульовий, реглан-погон, напівреглан, реглан-кокетка (арковий) (рис. 2.19).

Реглан нульовий – різновид рукава реглан, в якому лінії горловини і пройми пілочки та спинки починаються в одній точці (рис. 2.19, б).

Напівреглан, півреглан – різновид рукава реглан, початок лінії пройми якого розташовують близько до середини плечової лінії (рис. 2.19, г).

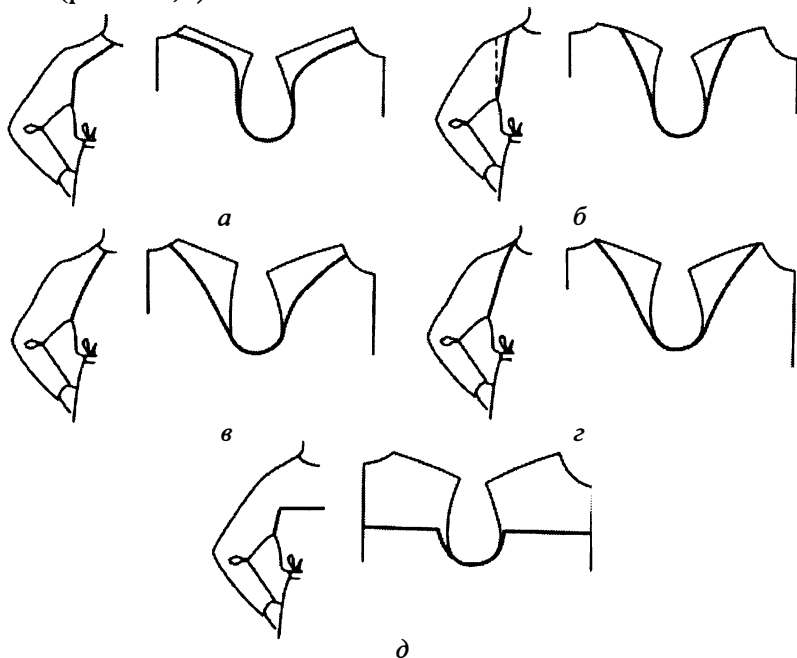


Рис. 2.19. Різновиди рукавів покрою реглан:

а – класичний (типовий) реглан; *б* – нульовий реглан; *в* – реглан-погон; *г* – напівреглан; *д* – реглан-кокетка (арковий)

Рукава реглан проектують одношовними, двошовними двоох варіантів та тришовними. За шириною рукав реглан може бути широкий, вузький або середній, а також рівномірно і нерівномірно розширений або звужений. Рукав реглан може бути будь-якої довжини: довгий, короткий, до ліктя тощо.

Рукава реглан рекомендуються для проектування усіх видів жіночого одягу (суконь, блузок, джемперів тощо), деяких видів чоловічого і дитячого одягу (пальт, плащів, курток, комбінезонів тощо).

Рукав суцільнокрійний – різновид покрою рукава. Характерною особливістю виробів із суцільнокрійними рукавами є повна або часткова відсутність лінії пройми, внаслідок чого спинку або її частину розкроюють разом із ліктьовою частиною, а пілочку або її частину – разом з передньою частиною рукава.

Є два основні види конструкцій із суцільнокрійними рукавами, які характеризуються різною м'якістю та об'ємністю форми на ділянці пройми: *рукав суцільнокрійний з ластовицею* та *рукав суцільнокрійний без ластовиці* (рис. 2.20).

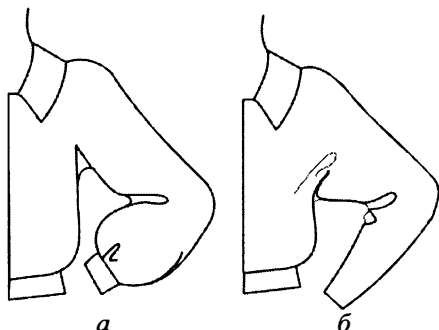


Рис. 2.20. Види суцільнокрійних рукавів:
а – з ластовицею; *б* – без ластовиці

Ластовиця у виробах із суцільнокрійними рукавами може бути різних видів: окрема деталь, суцільнокрійна з нижньою половиною рукава або суцільнокрійна з відрізним бочком (рис. 2.21).

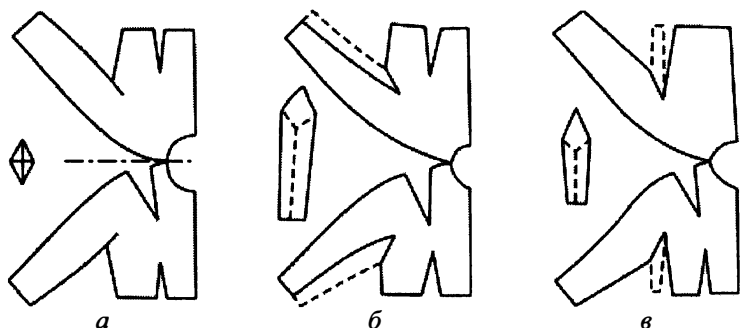


Рис. 2.21. Види ластовиці у виробах із суцільнокрійними рукавами:
а – окрема деталь; *б* – суцільнокрійна з нижньою половиною рукава;
в – суцільнокрійна з відрізним бочком

Глибина лінії пройми суцільнокрійного рукава варіюється від пахвової западини до лінії талії. Виділяють рукава суцільнокрійні з класичною, поглибленою та дуже поглибленою проймою. Відомі також різновиди рукавів суцільнокрійних без ластовиці – кімоно або японка, кажан тощо (рис. 2.22).

Кажан – це одна з форм суцільнокрійного рукава, коли пройма починається на 5,0–7,0 см вище лінії талії, а рукав поступово звужується до зап'ястка і щільно облягає його (рис. 2.22, б). Верхня лінія такого рукава може розташовуватись горизонтально або на продовженні плечової лінії.

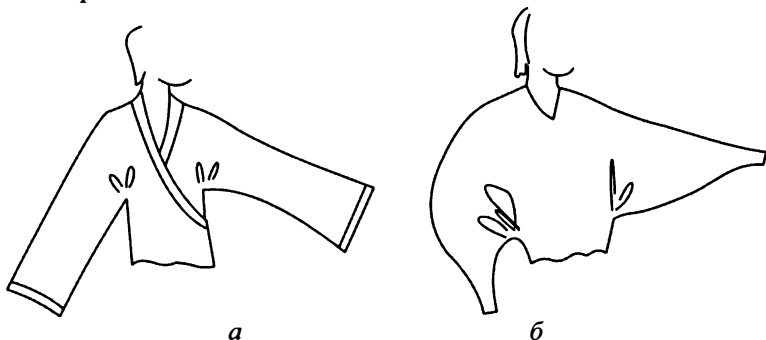


Рис. 2.22. Види суцільнокрійних рукавів без ластовиці:
а – кімоно; б – кажан

Рукава суцільнокрійні проектують одношовними (нижній шов); двошовними (верхній та нижній або верхній та ліктьовий шви); тришовними (верхній, нижній та ліктьовий шви).

Суцільнокрійні рукава часто використовують при проектуванні жіночих суконь, блузок, блузонів тощо, чоловічих і дитячих пальт, курток, плащів.

Рукав комбінований – поєднання двох різних покроїв рукава на деталях пілочки та спинки швейного виробу. Для виробів із комбінованими рукавами характерне поєднання двох конструктивних рішень лінії пройми та верхньої частини рукава. Комбінований рукав складається з комбінації двох типів конструкцій рукавів: спереду – вшивний, ззаду – реглан (рис. 2.23, а) або спереду реглан, а ззаду – суцільнокрійний (рис. 2.23, б). З практики відомо, що найчастіше зустрічаються такі варіанти комбінованих покроїв:

- спинка із суцільнокрійним, а пілочка з вшивним рукавом;
- спинка із суцільнокрійним, а пілочка з рукавом реглан;
- спинка з рукавом реглан, а пілочка з вшивним рукавом.

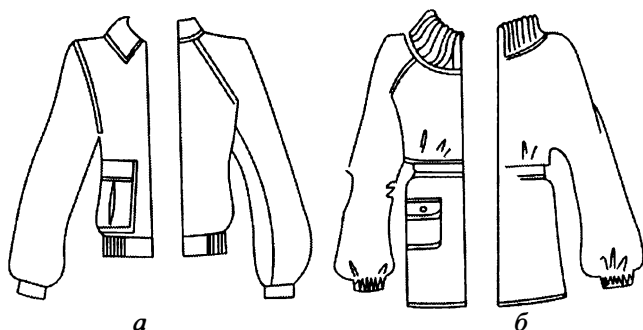


Рис. 2.23. Варіанти комбінованих рукавів

Низ рукава може бути оформлено розрізом, шлицею, патою, воланом, шляркою, обшивкою, руликом тощо (рис. 2.24).

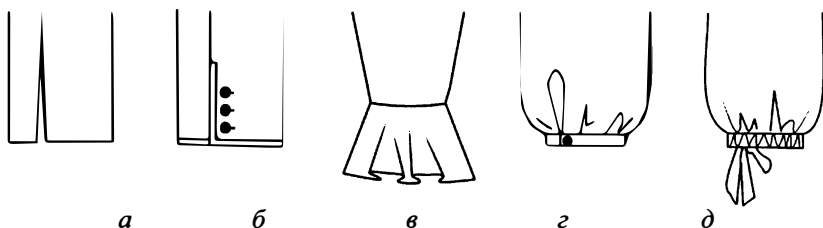


Рис. 2.24. Оформлення низу рукава:

а – розрізом; б – шлицею; в – воланом; г – руликом; д – куліскою

Шлиця – поздовжній розріз з обробленими краями, призначений для зручності в експлуатації або для оздоблення виробу. Шлиця може бути за конструкцією виточною, відлітною, відкритою (з розрізом). Шлицю зазвичай розташовують в нижніх ділянках одягу, наприклад, у середньому і бічних швах спідниці або плечового одягу, ліктьовому шві рукава тощо.

Манжета (від фр. *manchette*, від лат. *manica* – довгий рукав, від *manus* – рука) – деталь або вузол швейного виробу для оформлення низу рукавів та /або/ штанів [ДСТУ 2023–91]. Манжета може бути пришивною, настрочною, суцільнокрійною з основними частинами рукавів чи штанів або знімною. Уперше манжета як деталь одягу з'явилася у XVI ст. у Франції у вигляді мереживної оборки по низу рукава, а наприкінці XVII ст. мода на манжети поширилася по всій Європі. Спочатку манжета у вигляді спадаючого рядка мережив була декоративною частиною одягу. Конструктивне вирішення і форма манжет зазвичай пов'язані з формою і конструктивним вирішенням коміра, що особливо

помітно у чоловічій моді. Наприклад, в іспанській моді манжети і комір робили з однакових дорогих мережив. У другій половині XVIII ст. у моду увійшли складчасті й більш вузькі манжети, що було пов'язано з модою на жабо. Манжети, схожі за формою на сучасні, з'явилися в епоху Бідермеєр (початок XIX ст.) у чоловічому одязі.

Манжетою також називають елемент оформлення низу штанів. Наприклад, низ штанів гольф оздоблюють пришивними манжетами із застібкою. Є припущення, що мода оздоблювати манжетами низ штанів виникла у двадцятих роках XX ст., коли принц Уельський під час дощу підкотив низ штанів.

Манжета може бути різної ширини та ступеня прилягання (щільноприлегла, розширена тощо) та з краями різної конфігурації (з прямими кутами або заокругленими). Манжета може бути із застібкою (на гудзики, кнопки, гачки тощо) або без застіжки. Для обробки країв манжети використовують декоративну строчку, окантовку, мереживо, шлярку, рулик тощо (рис. 2.25).

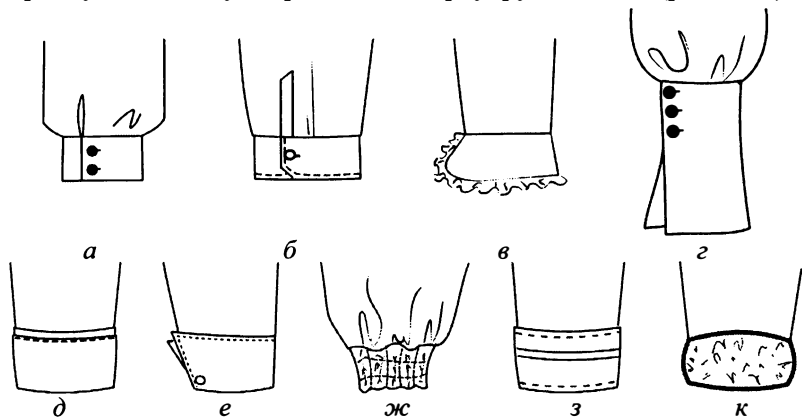


Рис. 2.25. Види манжет:

- a* – пришивна; *б* – пришивна сорочкова; *в* – пришивна зі шляркою; *г* – пришивна з відворотом; *д* – суцільнокрійна з кантом; *е* – суцільнокрійна з відворотом; *ж* – суцільнокрійна з еластичною тасьмою; *з* – настрочна; *к* – настрочна з хутром

2.5. Характеристика комірів

Найбільш різноманітним та важливим конструктивно-декоративним елементом оздоблення одягу є оформлення горловини. Горловина може бути відкритою, оформленою коміром або капюшоном.

Горловина – це отвір у плечовому одязі для голови та шиї, включає горловину спинки та переду. Конфігурація лінії горловини може бути різноманітна: овальна, кругла, каре (квадратна), човник, V-подібна, фігурна тощо. Частіше лінія горловини має симетричну конфігурацію відносно середини деталей пілочки і спинки, але іноді – асиметричну. Виріз горловини може бути оброблений обшивкою, кантом, шляркою, кантом з обшивкою і т. п.

Декольте (фр.) – глибокий виріз горловини у жіночому одязі, що відкриває шию, частину грудей, плечі і/або спину. Декольте виникло в епоху Відродження (XIV ст.). В епоху раннього середньовіччя декольте взагалі було заборонено, але в часи бургундської моди декольте з'являється не тільки спереду одягу, а й на спинці. У XVIII ст. були модними сукні з глибоким декольте, щоправда, іноді виріз прикривали мереживом чи легкою повітряною тканиною. Форма і розмір декольте з часом змінювалися, дотепер цей виріз горловини застосовують при проектуванні жіночого одягу.

Комір в одязі має функціональне та естетичне призначення і, як правило, є основною модельною особливістю виробу. Є велика кількість конструкцій комірів, які відрізняються за формою, розмірами, способами технологічної обробки і кількістю складових деталей.

КОМІР – деталь або вузол швейного виробу для обробки та оформлення вирізу горловини. Комір може складатися із горішнього та нижнього коміра, може бути суцільновикроєний із підбортами, відкладний, пристібний [ДСТУ 2023–91].

Як елемент костюма комір з'явився досить пізно. Витвори мистецтва свідчать, що ні в стародавніх греків, ні в стародавніх римлян комірів не було. Тільки у XIII ст. з'являється вузька смужка, що оформлює виріз горловини, яка з часом перетворюється у комір стояк. Поступово комір стояк збільшується, видозмінюється, і в окремі періоди моди ця деталь одягу стає основою композиції всього костюма. Так мода XVI – XVII ст. характеризується великим білим коміром фреза з гофрованої тканини, що прикрашав як чоловічий, так і жіночий костюм. Потім з'явився комір стояк, що був закріплений на каркасі – мереживний комір медичі на честь французької королеви Катерини Медичі. Пізніше з'явився великий відкладний мушкетерський комір також білого кольору. Виготовляли його

повністю з мережива чи дуже тонкого полотна, а потім обшивали мереживом. Такий комір повністю закривав плечі.

В історії моди відомо багато різновидів комірів: комір а ля Марія Стюарт, комір а ля Шиллер, комір батько-вбивця або фатермордер тощо.

Комір а ля Марія Стюарт – мереживний комір на дротяному каркасі. Назву отримав на честь шотландської королеви Марії Стюарт.

Комір а ля Шиллер – на початку ХХ ст. так називали відкладні коміри чоловічих спортивних сорочок. Такий комір спочатку був модним в епоху життя поета Фрідріха Шиллера (1759–1805 рр.), тому і отримав таку назву.

Горгера (ісп. *gorguera*) – круглий гофрований іспанський комір білого кольору, модний у другій половині XVI – XVII ст.

Фреза (фр. *fraise*) – круглий білий гофрований накрохмалений комір, запозичений у XVI ст. французами з іспанської моди.

Фріже (лат. *frisium*) – чеський вишитий комір XVI ст.

Раф (англ. *ruff*) – англійська назва гофрованого коміра, що з'явився в Англії у XVI ст. як наслідування іспанському коміру горгера.

Крозе (нім. *krose*) – гофрований комір, подібний до французької фрези або англійського рафу.

Комір млинарське жорно (нім. *mühlstein*) – широкий білий комір, щільноприлеглий до шиї. Такий комір спочатку виник в іспанській моді XVI ст. (рис. 2.26, а). У різних народів його називали горгера, фреза, фріже тощо. Після 1575 р. комір став самостійною деталлю модного одягу і виріс до таких розмірів, що близько 1586 р. і виникає його назва млинарське жорно. Виготовляли його з тонкого полотна, робили складки і крохмалили або для виготовлення застосовували дротяний каркас. У Німеччині чоловіки носили його до початку XVIII ст. Дотепер різновиди коміра млинарське жорно ще зустрічаються у національних костюмах.

Голіла, голілья (ісп. *golilla*) – спочатку так називали відкладку під великий комір млинарське жорно в іспанській моді (рис. 2.26, б). Пізніше голілу почали носити як самостійний комір. Це скромний відкладний комір із стояком, що прийшов на зміну пишному коміру горгера в Іспанії, а потім в інших державах. Його крій повторював ту частину лицарської зброї, яка захищала шию воїна епохи Середньовіччя.

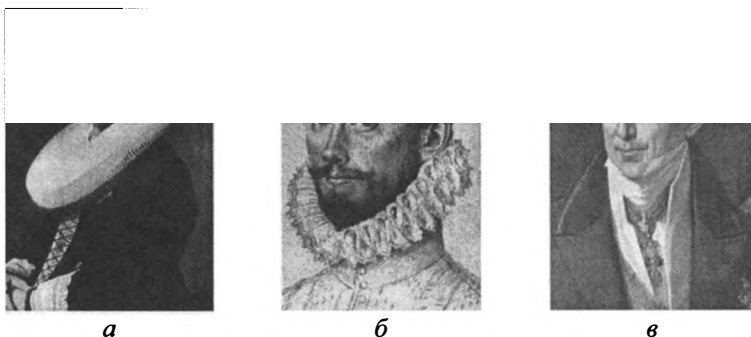


Рис. 2.26. Коміри в історичному костюмі:
а – млинарське жорно; б – гогіла; в – фатермордер;

Комір саксонський – жорсткий золотий комір, щільно-прилеглий, який жінки носили в епоху Реформації.

Колер (фр. *koller, kolier*) – комір жіночого одягу XV – XVI ст., що закриває плечі і шию, з якого пізніше виник комір хомутик.

Раба (фр. *rabat*) – невеликий, найчастіше білий комір прямокутної форми модний на початку XVII ст. При Людовіку XIV кінці коміра раба спереду значно подовжилися, а ззаду він став зовсім вузьким, оскільки у той час чоловіки носили довгі перуки. Для виготовлення такого коміра застосовували надзвичайно дорогі тканини – прозоре тонке полотно у поєднанні з мереживом або лише мереживо. Зав'язували такий комір золотими або шовковими шнурами з китицями або бантом з стрічок. Дотепер цей комір зберігся в одязі протестантських священників.

Комір карик (англ. *carrick*) – комір, який складається з двох або трьох комірів-пелерин, що покривають плечі. Назва пов'язана з ім'ям Гарика, англійського трагічного актора, що виступав у широкому двобортному пальті з таким коміром. У XVIII ст. комір карик часто використовували у верхньому чоловічому одязі.

Фатермордер (нім. *vatermörder*) – комір чоловічої сорочки з жорсткими кутами, що стирчать (див. рис. 2.26, в). Комір фатермордер (батько-вбивця) був популярний в епоху Бідермеєр у 1804–1825 рр. і повернувся у чоловічу моду у 1910–1913 рр.

В історії моди відомі різні види комірів, тому що комір є центральною частиною костюма, яка є головною ознакою моди. Коміри з різних матеріалів ставали модними, трансформувалися в інші різновиди і з часом знову входили у моду.

Комір є важливою деталлю у вирішенні художнього образу одягу. У деяких випадках він виконує теплозахисну функцію,

будучи складовою частиною, яка забезпечує комфортність виробу. Існуюче розмаїття комірів постійно оновлюється у зв'язку з новими тенденціями моди. Сучасні коміри можуть бути різних видів і поділяються залежно від конструктивного вирішення застібки і елементів конструкції, що створюють форму і покрій коміра: висоти стояка, характеру лінії його перегину, ступеня прилягання коміра до шиї, ширини відльоту коміра, конфігурації його краю, оформлення кінців тощо.

При конструюванні коміра розрізняють такі його частини: стояк, відліт, лацкан, розкеп, кінчик тощо (рис. 2.27, 2.28).

Відліт – це вільний край, відкладна частина коміра.

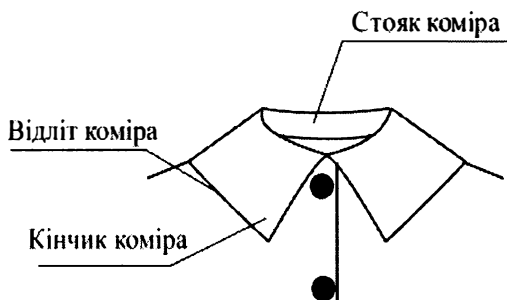


Рис. 2.27. Відкладний комір



Рис. 2.28. Комір з лацканами

Лацкан (нім. *Latzchen*) – відворот верхньої частини борта піджака, жакета, пальта тощо. Місце з'єднання лацкана з коміром має назву – **розкеп**. Лацкани можуть бути широкими і вузькими, мати різну конфігурацію краю (заокруглену, гострим кутом, прямим кутом). Їх форма і розміри залежать від моди. Розміщення лінії розкепу теж може бути різним: вище або нижче

залежно від моди. Лінія перегину лацкана може бути прямою або вигнутою, а її початок може бути розташований на рівні лінії грудей, нижче або вище від неї, на рівні лінії талії. Іноді лацкани виготовляють не з основної тканини виробу, а з атласу чи тканини контрастного кольору, наприклад у смокінгу.

За кроєм розрізняють такі основні різновиди комірв:

- **вшивний** (деталі коміра кроють окремо від основних деталей);

- **суцільнокрійний** з спинкою і пілочкою або суцільнокрійний лише з пілочкою і вшивний на ділянці спинки;

- **комбінований** (викроєний разом з однією з деталей виробу, наприклад, з капюшоном, бантом або краваткою).

Крім того, коміри можуть бути **знімними**, які виконують декоративну функцію і є доповненням до костюма. Їх виготовляють з різних матеріалів: бархату, хутра, шкіри, атласу, мережива тощо, з основної тканини виробу або з іншої.

Комір оздоблюють мереживом, оборкою, кантом, бейкою тощо.

За зовнішнім виглядом коміри можна розділити на такі (рис. 2.29):

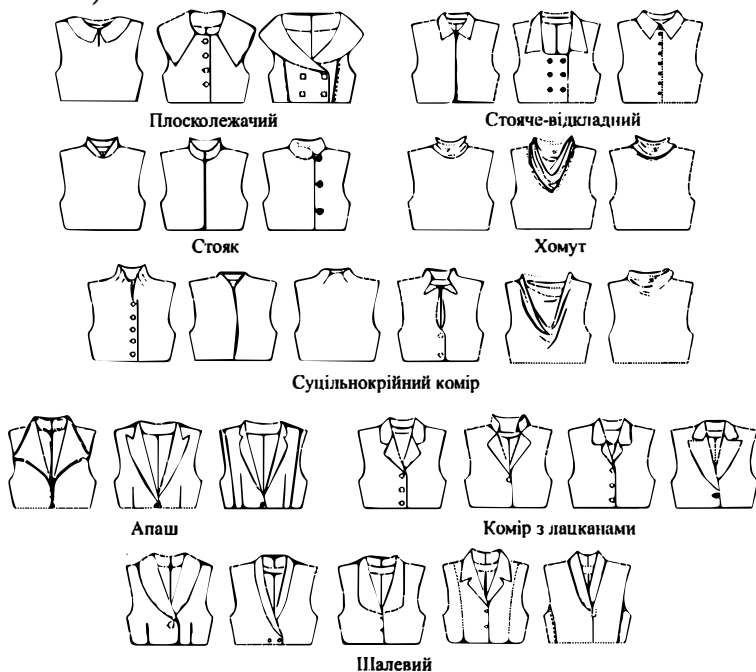


Рис. 2.29. Різновиди комірв

- **плосколежащий** (відкладний м'якої форми);
- **стояче-відкладний** (відкладний комір жорсткої форми або комір з відворотами бортів);
 - **стояк** (може бути вшивним або суцільнокрійним);
 - **фантазі**.

За ступенем прилягання комір може бути прилеглим до шиї, відставати від шиї або лежати на плечах.

За конструктивним вирішенням комір може бути із застібкою доверху (стояк, відкладний, стояче-відкладний); з відкритою горловиною (відкладний з лацканами, шалевий, апаш).

На рис. 2.30 наведено класифікацію комірів за типом горловини, на рис. 2.31 – за конструктивним вирішенням.



Рис. 2.30. Класифікація комірів за типом горловини

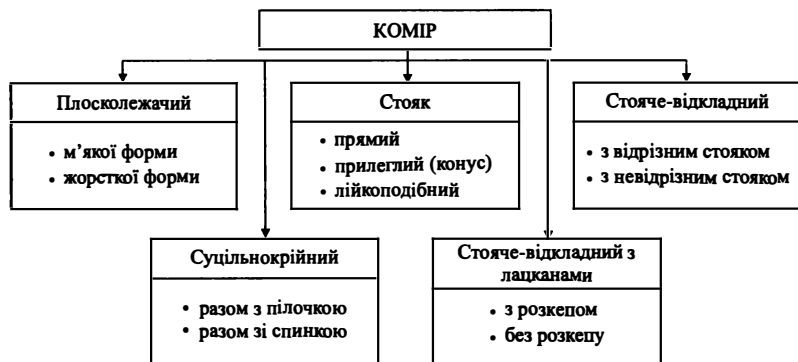


Рис. 2.31. Класифікація комірів за конструктивним вирішенням

Комір плосколежащий – комір, який лежить (повністю або частково) на плечовому поясі одягу, тобто розташований на плечах. Різновидами плосколежачого коміра є комір питер пен (рис. 2.32, а), комір ітон та матроський комір (рис. 2.32, б).

Плосколежачий комір жорсткої форми називають відкладним.

Комір відкладний – комір, який огортає шию та плечі.

Комір стояк – комір, який огортає шию. Є прямий, класичний, нахилений, лійкоподібний стояк.

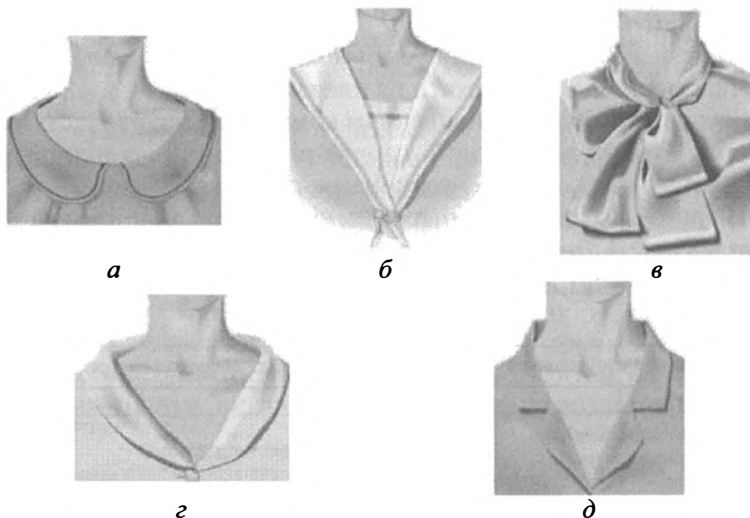


Рис. 2.32. Різновиди комірів:

а – питер пен; *б* – матроський; *в* – стояк з бантом; *г* – шалевий; *д* – стояче-відкладний з лацканами

Різновидом коміра стояк є комір хомутик. **Комір хомутик** – це комір стояк, що відвертається. Такий комір може бути різної ширини та висоти. Високий м'який комір хомутик, який щільно прилягає до шиї називають коміром поло або гольф, оскільки такий комір використовували в одязі для гри у поло та гольф. Також комір стояк може бути фантазійним, наприклад, комір стояк, кінці якого зав'язують у краватку або бант (рис. 2.32, *в*).

Комір стояче-відкладний – комір, який має стояк на спинці і пілочці та відліт.

Комір шаль, шалевий комір – комір, який має заокруглену форму на спинці і спереду сходиться на нуль до першого гудзика (рис. 2.32, *г*).

Комір з лацканами – це відкладний комір, з'єднаний з лацканом (відворотом) пілочки модельною лінією розкєпу (рис. 2.32, *д*). Такий комір також називають стояче-відкладним з лацканами, англійським або піджачним.

Комір апаш – суцільнокрійний комір з відворотом борта пілочки. Край коміра апаш може бути заокругленим, іноді фігурним.

Класифікація сучасних комірів досить складна, оскільки їх кількість велика, конструктивне вирішення, розміри і форма комірів різноманітні. Досить актуальними є коміри фантазі, які поєднують у собі ознаки кількох різновидів комірів. Моделі комірів, які пропонують сучасні дизайнери, зазвичай є комбінацією кількох різновидів в одному. Це ускладнює класифікацію комірів, але водночас дає можливість урізноманітнити виріб та підвищити його естетичні властивості.

КАПЮШОН (фр., від лат. *capuchon*) – деталь або вузол швейного виробу, що вкриває голову. Капюшоном називають відкидний головний убір конусоподібної форми, який прикріплюють ззаду до горловини частіше до верхнього одягу. За формою капюшони поділяють на щільноприлеглі, середньої та великої об'ємної форми.

За типом з'єднання з виробом капюшони поділяють на відрізні, знімні (на гудзиках, кнопках, застібці-блискавці тощо), суцільнокрійні та комбіновані.

За конструкцією капюшон може бути: одношовний (класичний); двошовний (чепчик); зі стояком, який закриває шию до підборіддя (анорак); з виточкою або кількома тощо (рис. 2.33).

Зазвичай капюшон становить з одягом єдине ціле, навіть якщо робиться знімним, оскільки його виготовляють з основного матеріалу. Капюшон оздоблюють по краю кантом, хутром, рюшами, пухом, шнуром, вишивкою тощо. Використовують капюшон як з утилітарною, так і з декоративною метою.

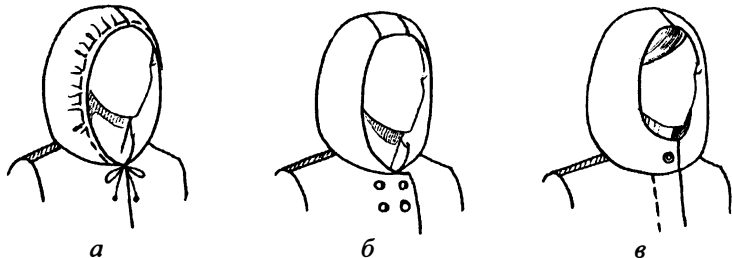


Рис. 2.33. Види капюшонів:

а – одношовний; *б* – двошовний; *в* – одношовний зі стояком

2.6. Характеристика основних і конструктивно-декоративних деталей одягу

ДЕТАЛЬ швейного виробу (від фр. *detail*) – частина швейного виробу, суцільна або складова (наприклад рукав, пілочка, комір тощо).

Деталі, виконані з матеріалів верху, поділяють на основні, похідні, конструктивно-декоративні і декоративні.

До *основних деталей* плечового одягу належать: пілочка (її складові частини: центральна частина, бічна частина, кокетка тощо), спинка та її складові частини, горішня і нижня частини рукава (або інші його частини), нижній комір. Основними деталями поясного одягу є переднє та заднє полотнище спідниці або задня та передня половини штанів.

Перед – передня деталь швейного виробу з розрізом згори або без нього [ДСТУ 2023–91]. Це основна деталь плечового нерозстібного одягу, яка покриває передню, бічну частину тулуба (ліву та праву) та ноги.

Пілочка – передня деталь швейного виробу з розрізом згори донизу [ДСТУ 2023–91] (рис. 2.34). Це основна передня деталь розстібного плечового одягу, яка покриває ліву (праву) частину передньої, бічної частини тулуба та ніг. Пілочка може бути суцільнокрійною чи складатися з частин і бути з кокеткою, вставкою, відрізним бочком тощо.

Спинка – задня деталь швейного виробу [ДСТУ 2023–91] (див. рис. 2.34). Це одна з основних деталей плечових виробів, що обмежена зверху зрізом горловини спинки і плечовими зрізами, а з боків проймою та бічними зрізами. Спинка може бути суцільнокрійною або складатися з частин і членуватися рельєфами, середнім швом, швом кокетки тощо.

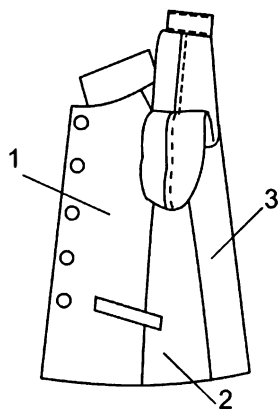


Рис. 2.34. Основні деталі швейного виробу:
1 – пілочка; 2 – бочок;
3 – спинка



Рис. 2.35. Полотнище спідниці

Бочок – деталь або вузол швейного виробу, що вкриває бокову поверхню тулуба [ДСТУ 2023–91] (див. рис. 2.34). Це відрізна деталь швейного виробу, частина пілочки чи спинки у плечових виробках (піджаках, пальтах, сукнях тощо).

Полотнище спідниці – деталь швейного виробу, передня та (або) задня, що вкриває нижню частину тулуба і ноги [ДСТУ 2023–91] (рис. 2.35).

Половина штанів – деталь штанів, ліва та права, що вкриває верхню частину тулуба й ногу [ДСТУ 2023–91]. Половина штанів може бути суцільнокрійною або складатись із передньої та задньої частин.

Вставка – деталь або вузол виробу для його оздоблення [ДСТУ 2023–91]. Це декоративна деталь або оброблений вузол, який пришивають, вшивають або тимчасово прикріплюють до виробу (рис. 2.36). Вставки можуть бути в тон основній тканині або контрастні і виконані з мережива, шкіри та інших тканин. Їх часто використовують у повсякденному, святковому, спеціальному та спортивному одязі.

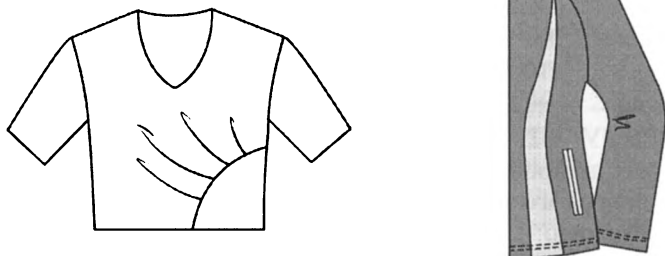


Рис. 2.36. Вставки в одязі

Кокетка (від фр. *coquette* – той, хто прагне подобатися) – деталь або вузол горішньої частини переду або спинки, рукава, а також спідниці та штанів [ДСТУ 2023–91] (рис. 2.37). Кокетка є конструктивним і одночасно оздоблювальним елементом одягу. Вона може бути настрочною, пришивною, відлітною тощо, а також фігурною або прямою.

Баска (фр. *basque*) – оздоблювальна деталь швейного виробу у вигляді розкльошеної широкої оборки або смужки матеріалу для оздоблення виробу по лінії талії, пришита або знімна [ДСТУ 2023–91] (див. рис. 2.37). Баску іноді кроять по косій, пришивають по лінії талії до ліфа або пояса короткого жакета чи жіночої сукні. Баска особливо поширилася у Росії на початку XVIII ст. як оздоблення жіночого одягу європейського зразка.

Похідними називають деталі швейних виробів, призначені для обробки країв, розрізів, застібок тощо. У зв'язку з цим їх розміри і конфігурація обумовлені контурами основних деталей або їх розрізів. До похідних деталей належать підборти, горішній комір, клапани, листочки, обшивки, окантовки, планки тощо.

Підборт – деталь швейного виробу для обробки країв розрізу переду або пілочки. Підборт може бути пришивний або суцільно-крійний (див. рис. 2.37) [ДСТУ 2023–91]. Відрізний підборт може бути викроєний з основної або оздоблювальної тканини.

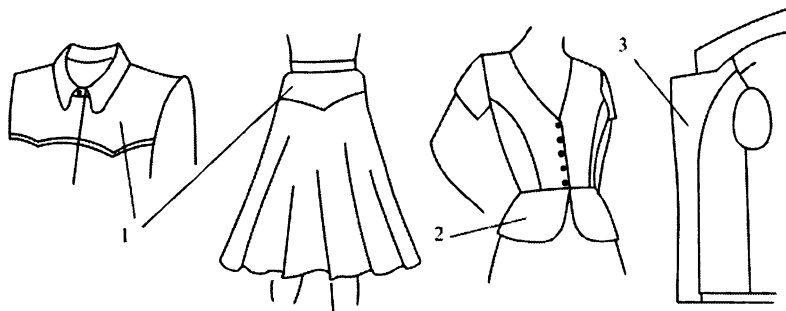


Рис. 2.37. Деталі швейного виробу:
1 – кокетка; 2 – баска; 3 – підборт

Обшивка – деталь виробу для обробки країв розрізу або застібки [ДСТУ 2023–91]. Обшивка – це смужка тканини для обробки країв, викроєна у поздовжньому, косому напрямках або за формою фігурного зрізу, якою обшивають виріз сукні, блузки, розріз кишені тощо.

Відкосок – деталь швейного виробу для обробки потайної застібки передньої частини половини штанів (чоловічих і хлопчачих – правої, жіночих і дівчачих – лівої) і для пришивання гудзиків, застібки-блискавки, кнопок, текстильної застібки [ДСТУ 2023–91] (рис. 2.38).

Гульфік – деталь швейного виробу для обробки потайної застібки передньої частини половини штанів (чоловічих і хлопчачих – лівої, жіночих і дівчачих – правої) і для петель, застібки-блискавки, кнопок, текстильної застібки [ДСТУ 2023–91] (див. рис. 2.38). Гульфік як

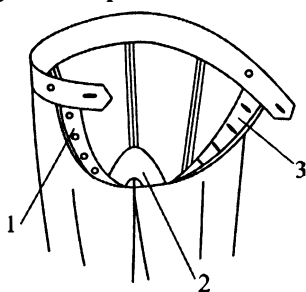


Рис. 2.38. Деталі штанів:
1 – відкосок; 2 – лея;
3 – гульфік

деталь штанів з'явився у XV ст. у чоловічому одязі. Це був кусок тканини, який приколювали чи прив'язували до одягу для того, щоб прикрити отвір між колошами штанів. Тривалий час гульфік був однією з основних прикрас штанів.

Лея (від фр. *le* – полотнище, ширина тканини, від лат. *latus* – широкий) – деталь штанів із підкладкового матеріалу, яка вкриває з вивороту штанів місце з'єднання середнього шва з кроковими швами [ДСТУ 2023–91] (див. рис. 2.38). Раніше леєю називали деталь зі шкіри, замші чи іншої цупкої тканини, яку нашивали ззаду з внутрішнього боку бриджів чи штанів для верхової їзди, що захищала їх від протирання.

Планка (від фр. *planque* – дошка, брусок з дерева; зміцнення, укріплення) – деталь швейного виробу у вигляді вставної, пришивної або настроченої смужки матеріалу для обробки й оздоблення країв застібки [ДСТУ 2023–91] (рис. 2.39).

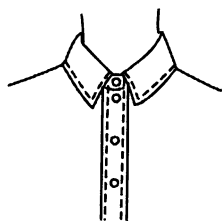


Рис. 2.39. Планка

Ластовиця (від *ластівка* – птах з пір'ям темного кольору з білою плямою (латкою) під черевом чи грудьми) – деталь квадратної, ромбоподібної або іншої форми, яку вшивають між основними деталями в одязі (рис. 2.40) [ДСТУ 2023–91]. Ластовицю вшивають у бічні шви плечового одягу, шви рукавів, у внутрішні шви штанів, трусів. Вона призначена для забезпечення вільності руху і створення об'єму виробу. Ластовиці широко використовують у виробках з суцільнокрійними рукавами, а також при проектуванні інших покроїв одягу – вшивного, реглан і комбінованого, наприклад, у спеціальному одязі. При виготовленні таких виробів передбачають підрізи у поєднанні з ластовицею. Положення підрізу на бічних зрізах рукавів, а також розміри і форма ластовиці можуть бути різними. Ластовиця може бути складної форми, у вигляді відрізного бочка або половинки рукава, який закінчується клином. Також ластовицю використовують при виготовленні жіночих білизняних виробів, колготок, штанів тощо.

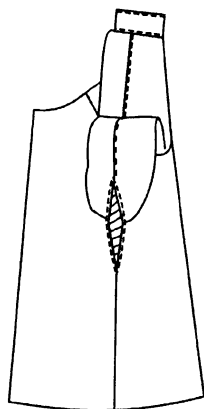


Рис. 2.40.

Ластовиця в одязі

Конструктивно-декоративні деталі виконують певну корисну функцію і здебільшого слугують для декорування виробу.

Наприклад, у формоутворенні одягу беруть участь пояси, хлястики, які можуть бути різної конфігурації і оздоблені гудзиками, пряжками, люверсами, кнопками тощо.

Накладка – деталь виробу для підвищення зносостійкості та /або/ захисних властивостей окремих місць виробу, а також для його оздоблення [ДСТУ 2023–91].

Нагрудник – деталь швейного виробу, що вкриває частину тулуба в ділянці грудей [ДСТУ 2023–91]. Нагрудником називають виріб призначений для захисту одягу від забруднення під час роботи або їди, наприклад, нагрудник для немовлят, а також для оздоблення. Різновидами нагрудника є: пластрон, манишка тощо.

Манишка (від дієслова *манити*) – швейний або трикотажний виріб, яким укривають частину тулуба в ділянці грудей [ДСТУ 2027–92]. Це вставка для чоловічого чи жіночого костюма у вигляді нагрудника, що закриває виріз жилета, фрака чи жіночої сукні. Манишка може бути знімною чи пришивною і кріпитися до сорочки чи до вирізу сукні або жакета (рис. 2.41). Манишка може бути оздоблена мереживом, вишивкою, жабо, рюшами тощо.



Рис. 2.41. Манишка

По низу манишки пришивають петлі для того, щоб пристебнути її до пояса штанів або спідниці. Цей вид одягу з'явився у моді на початку XVI ст. Манишкою драпірували глибокий виріз горловини жіночих суконь. У XIX ст. манишка стала частиною чоловічого костюма у вигляді білого накрохмаленого нагрудника, який одягали під жилет. Знімні манишки і манжети стали особливо популярними у другій половині XIX ст. серед людей середнього статку, дрібних і середніх чиновників як імітація білих сорочок, які носять разом з костюмом. Наприкінці XIX ст. знімні манишки були витиснені целулоїдними комірами. Тепер манишка є частиною чоловічого костюма, яку одягають лише разом з фраком. У жіночій моді манишки були популярними у 50-ті рр. XX ст. у комплекті з сукнею і сукнею-пальтом, які запропонував у своїх колекціях Кристіан Діор.

Пояс – деталь чоловічого і жіночого одягу для фіксації швейного виробу під грудьми, на талії або стегнах та його декоративного оформлення [ДСТУ 2023–91]. Пояс може бути пришивний, настрочний, знімний. Іноді пояс називають **пасок**.

Пояс – одна з найбільш давніх і важливих частин жіночого і чоловічого костюма. Пояс у вигляді шкіряної, плетеної, тканиної або крученої довгої стрічки для підперізування верхнього одягу відомий з бронзового століття. Його використовували для того, щоб кріпити на нього різні аксесуари: віяло, омоньєр, коробочки для мушок та інші необхідні речі. У різний час пояси то з'являлися у моді, то зникали. Постійно видозмінюючись, пояс залишається актуальним елементом одягу до нашого часу. Крім декоративного, пояс несе також функціональне і змістове навантаження, оскільки не тільки перерозподіляє масу одягу, знімаючи частину його ваги з плечей, а й є символом, що виражає різні форми моралі залежно від епохи.

За конструкцією пояси можна поділити на застібні та такі, що зав'язуються. Виготовляють пояси з різних матеріалів: шкіри, тканини, ниток, трикотажу тощо. Існують спеціальні пояси для спортсменів, медичні, рятувальні тощо.

Кушак (тюрк.) – пояс, як правило, з довгого широкого куска тканини або плетений зі шнура.

Ремінь – довга смуга зі шкіри, тканини або іншого цупкого матеріалу, яку використовують для закріплення будь-чого. Ремінь був запозичений з військового одягу і став популярною деталлю костюма у XIX ст. Ремінь має застібку з пряжкою або гачками, текстильною застібкою, кнопками тощо. Ремінь може бути різної ширини, оздоблений тисненням, вишивкою, заклепками, кнопками та іншою фурнітурою.

Ремінець – вузький ремінь.

Хомутик – деталь швейного виробу для затягування, підтримування пояса, пати, погона або хлястика у визначеному положенні [ДСТУ 2023–91] (рис. 2.42). Хомутик виготовляють з тканини чи іншого матеріалу і пришивають до одягу.

Пата – деталь швейного виробу для його оздоблення, настроєна або вшита одним кінцем у шов, а другим може бути прикріплена до виробу гудзиком, кнопкою тощо [ДСТУ 2023–91] (див. рис. 2.42). Пата може бути різних розмірів і форм з нижнім шаром з основної або частіше підкладкової тканини. Пата буває пряма або фігурна. Застосовують пату в оздобленні рукавів і кишень.

Хлястик – деталь швейного виробу для регулювання ступеня його прилягання та /або/ оздоблення [ДСТУ 2023–91] (див. рис. 2.42). Хлястик може бути різних розмірів і форм з нижнім шаром з підкладкової або частіше з основної тканини.

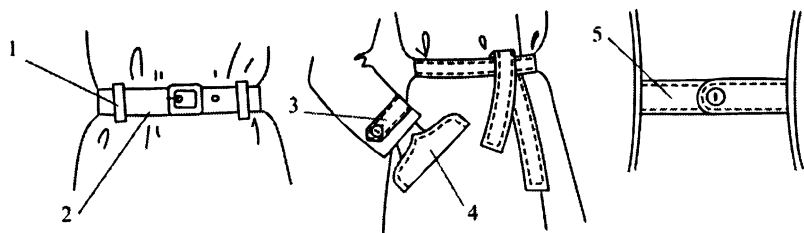


Рис. 2.42. Деталі швейного виробу:

1 – хомутик; 2 – пояс; 3 – пата; 4 – листочка; 5 – хлястик

Погон – деталь одягу або вузол швейного виробу у вигляді смужки, закріпленої до виробу в ділянці плеча, для його оздоблення [ДСТУ 2023–91] (рис. 2.43). Погон вшивають одним кінцем у шов горловини або пройми, а іншим прикріплюють до плечового шва. Погон використовують у побутовому або форменому одязі. Погоном також називають наплічний знак у військових, що визначає належність до роду військ і чин. Офіцерські і генеральські погони виготовляють з золотого чи срібного галуна особливого плетива з просвітами із шовку і кольоровою сукняною випушкою по краю. За рисунком, вензелем, кількістю зірочок на погонах визначають чин військовослужбовця.

Еполети (фр. *epaulette*, від *epaule* – плече) – різновид погонів у військовому одязі. Еполети спочатку використовували для захисту плеча від шаблі, а пізніше – як оздоблення військового одягу та наплічні знаки розрізнення військовослужбовців російської і низки іноземних армій і флотів (рис. 2.44). У XVII ст. еполети були елементом оздоблення чоловічого костюма. Козирками-еполетами прикрашали пройми коротких курток, які одягали під військову форму. Еполети введені як погони особливої форми у деяких європейських країнах на початку XVIII ст. У російській армії і флоті еполети носили (спочатку на лівому плечі, а з 1807 року на обох плечах) переважно офіцери, генерали та адмірали до

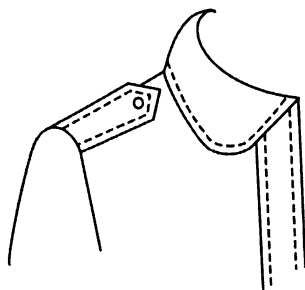


Рис. 2.43. Погон



Рис. 2.44. Еполет

1856 року при будь-якій формі одягу, а потім тільки при парадній формі. На відміну від погонів еполети мали округлу форму, для генералів (адміралів) і штаб-офіцерів їх оздоблювали бахромою. На еполетах позначали чин. У Росії еполети скасовано у 1917 році, а у низці країн вони зберігаються для окремих категорій військовослужбовців на парадній формі одягу.

Штрипка (від нім. *strippe* – ремінь) – деталь штанів у вигляді смужки матеріалу чи шкіри, яку прикріплюють до нижньої частини штанів для підтримування їх у натягнутому стані [ДСТУ 2023–91] (рис. 2.45).

Бретель (від фр. *bretelle* – лямка, бретель) – деталь швейного виробу для підтримування його на плечах [ДСТУ 2023–91] (див. рис. 2.45). Бретель – це смужка матеріалу, часто на зразок рулика, стрічки чи тасьми, яку пришивають або прикріплюють до верхнього краю пілочки та спинки жіночого одягу або білизни. Бретель часто використовують на нічних та спідніх сорочках, сарафанах тощо. Бретель може бути виготовлена з основної або оздоблювальної тканини. Синонімом терміна бретель є слово *лямка*. Бретелі, які призначені для фіксації одягу на тілі, можуть бути виготовлені з різних матеріалів, плетені або в'язані, а також прикрашені різним оздобленням.

Підтяжки – дві скріплені, зазвичай прогумовані смужки тканини з петлями чи затискувачами на кінцях, що перекидаються через плечі і пристібаються до штанів для їх підтримування.

Куліска – деталь швейного виробу у вигляді смужки матеріалу для оформлення стяжки його у різних місцях [ДСТУ 2023–91] (див. рис. 2.45). У куліску протягують еластичну тасьму або шнур. Куліску частіше використовують у спортивному одязі, а також у куртках, пальтах, плащах тощо.

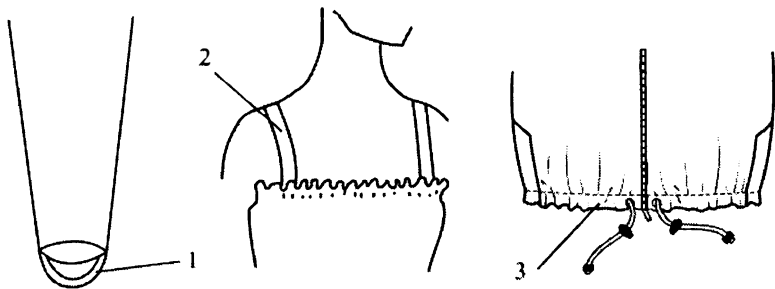


Рис. 2.45. Деталі швейного виробу:
1 – штрипка; 2 – бретель; 3 – куліска

Декоративні деталі мають в основному естетичне навантаження і дають можливість урізноманітнити модель одягу. До декоративних деталей належать бейки, вставки, пати, погони, знімні коміри і манжети, волани, шлярки, рюші, жабо, кокілье, банти тощо. Найчастіше декоративні деталі плоскі і не спричиняють зміну форми і конструктивного вирішення виробу, проте деякі з них здатні видозмінювати композиційне вирішення окремих деталей виробу.

Краватка (від фр. *cravaet*, від фр. *croata* – хорват) – деталь швейного виробу для його оздоблення у вигляді широкої стрічки, зав'язаної вузлом під коміром, із вільно випущеними кінцями [ДСТУ 2023–91]. Краватка – це декоративний елемент чоловічого і жіночого святкового і повсякденного одягу (рис. 2.46). Назва краватка походить від кольорової хустки, яку носили на шиї хорватські ландскнехти у французькій армії. Краватку носять на шиї, зазвичай під коміром сорочки або блузки. Краватка – це смужка тканини чи складена по діагоналі хустка. Виготовляють краватки з шовку, оксамиту, шкіри та інших матеріалів. Краватку з давніх пір використовують у гардеробі чоловіки. Розміри вузла, довжина, ширина і колір краватки змінюються залежно від моди.

Є багато різновидів краваток: краватка-метелик, краватка-бантик, краватка віндзорська, краватка регат тощо.

Краватка-метелик (від англ. *butterfly* – метелик) – широка краватка з вузлом у вигляді метелика (рис. 2.47). Краватка-метелик увійшла у моду у 1904 р. завдяки першим виставам опери Дж. Пуччіні «Чіо-Чіо-сан» («Мадам Батерфляй»). В Англії для вечірніх прийомів традиційно одягають чорну краватку-метелик до смокінга, білу – до фрака.

Краватка-бантик – плоска вузька і маленька краватка. Краватку-бантик одягають в урочистих випадках, а також вона може бути складовою частиною уніформи. Її зав'язують різними вузлами або купують уже готовою і зав'язаною у вузол.

Краватка віндзорська – широка краватка з чорного шовку, яку зав'язують вільним, так званим віндзорським вузлом трикутної форми. Названа на честь англійської правлячої династії.

Краватка регат – це краватка фабричного виготовлення з готовим зав'язаним вузлом, яка має еластичну тасьму з застібкою ззаду під коміром сорочки.

Краватка поло – краватка-шнурок з металевими наконечниками та регульованим вузлом.

Краватка ескот – шийна хустка названа на честь кінських перегонів. Ця краватка має кілька різновидів. У класичному варіанті – це шийна хустка, яку носять як поверх коміра, так і під ним (рис. 2.48). Широкі кінці найчастіше заколюють шпилькою. У сучасному варіанті краватка ескот – це трохи подовжена шийна хустка, з якої в'яжуть об'ємний вузол. У центрі вузла розміщують шпильку з перлиною або діамантовою голівкою. Краватку ескот одягають з жилетом, що виготовлений з подібної тканини.



Рис. 2.46. Краватка



Рис. 2.47. Краватка-метелик



Рис. 2.48. Краватка ескот

Пластрон (фр. *plastron*) – коротка, зібрана на корсажну стрічку краватка, яку зазвичай носять під жилетом (рис. 2.49). Пластрон є праобразом краватки ескот. Білий пластрон одягають жокеї на кінських перегонах. Тепер, як правило, пластроном називають дуже широку краватку, що повністю закриває сорочку у вирізі жилета. Спочатку пластрон був частиною чоловічого вечірнього одягу. У другій половині XIX ст. його носили під відкритим жилетом разом з фракком або смокінгом. Існували знімні пластри, які зав'язували на спині і талії. Пластрон також використовували у жіночому верхньому одязі у 80–90 роках XX ст.

Крават (фр. *cravate*) – батистова краватка у вигляді шарфа з мереживними кінцями, якою огортали шию два рази, перекидаючи кінці один через інший (рис. 2.50). Крават увійшов у моду серед французьких дворян наприкінці XVII ст., а потім поширився по всій Європі. Крават був запозичений в угорців, що служили у полку особистої охорони королівських хорватів Людовика XIV.

Краватка шарпей – широка краватка, яку вільно драпірують і зав'язують великим вузлом. Краватку шарпей одягають під будь-який комір, але обов'язково з жилетом (рис. 2.51). Колір і рисунок краватки шарпей визначається модою й смаком.

Лавальєр – краватка, що продається вже зав'язаною у чіткий, охайний і невеликий вузол, має широкі та короткі кінці, які драпіруються. Цю краватку зі спеціальним вузлом вигадала фаворитка короля Людовика XIV Луїза де Лавальєр. Вона запропонувала зав'язувати досить широку білу шийну хустку у вигляді метелика.

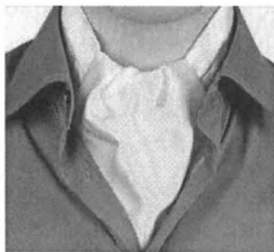


Рис. 2.49. Пластрон



Рис. 2.50. Крават



Рис. 2.51. Краватка шарпей

Жабо (від фр. *jabot* – пташине воло) – це деталь швейного виробу з легкого матеріалу або мереживо для оздоблення його біля коміра із зборками або складками [ДСТУ 2023–91]. Це пишна знімна прикраса блузки, сукні чи чоловічої сорочки у вигляді фігурної деталі, яку прикріплюють (пришивають, пристібають, приколують тощо) до виробу по лінії горловини (рис. 2.52, 2.53).

Жабо вперше з'явилося в європейському костюмі у XVII ст. як обов'язкова деталь білосніжної, обшитої мереживом чоловічої сорочки – ознаки справжнього багатства. До першої третини XIX ст. чоловіки носили високі коміри і кілька краваток одночасно, з-під яких у вирізі жилета було видно жабо. З середини XIX ст. жабо з'явилося і в жіночій моді. Вже в другій половині XIX ст. жабо могло бути не тільки в тон або з тієї ж тканини, що і сама сукня, а й контрастного з нею кольору або рисунка, з численним оздобленням по краю – рюшами, бейкою, мереживом. У другій половині XIX ст. жабо практично зникло з чоловічого одягу. У жіночому одязі жабо використовують дотепер.



Рис. 2.52. Жабо

Кокільє (фр.) – оздоблювальна деталь жіночої сукні або блузки, викроена з круглого куска матеріалу (рис. 2.54). Кокільє є різновидом жабо, яке викроюють як широкий волан з тонких тканин у вигляді овалу, кола, спіралеподібної деталі, але на відміну від жабо кокільє прикріплюють не по лінії горловини, а по лінії середини переду виробу. Кокільє може бути виготовлено одношаровим, двошаровим або багатшаровим.

У наш час жабо і кокільє – це оздоблення святкового костюма. Цей вид оздоблення використовують зазвичай у поєднанні з такими тканинами, як оксамит, парча, тонка вовна, атлас тощо.

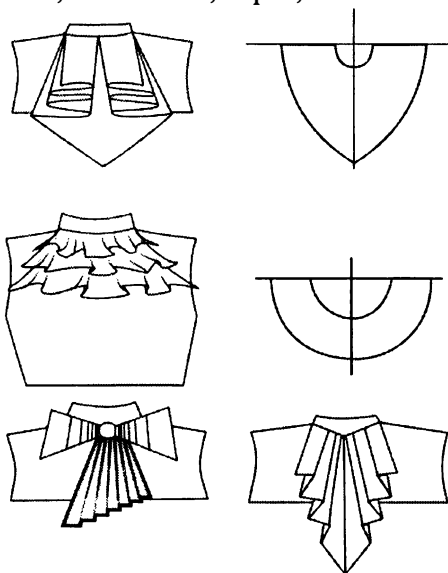


Рис. 2.53. Різновиди жабо

Кокільє і жабо можуть бути знімними або пришивними, з основної або оздоблювальної однотонної тканини або з тканини з рисунком. Відлітний край кокільє і жабо обробляють вузьким мереживом, кантом, оздоблювальною строчкою тощо.

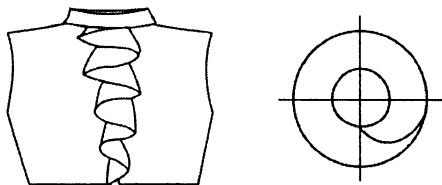


Рис. 2.54. Кокільє

Шлейф (від нім. *schleppe, schleif* – поділ) – подовжений кінець жіночої сукні (рис. 2.55). У період пізньої готики шлейф запровадила у моду знаменита красуня Агнеса Сорель (1422–1450 рр.). Шлейф спочатку був знімний і складався з окремого куска тканини, який кріпили до одягу на ділянці плечей чи талії. Довжина шлейфа залежала від статку особи, що його носила. Найбільший шлейф був на коронаційному вбранні російської цариці Катерини – його довжина становила близько 70 м, а ширина 7 м. Шлейф як модну деталь костюма, що утворює потрібний силует, носили у XV ст. Після 1500 р. шлейф перестали використовувати у повсякденному одязі, а у другій половині XVIII ст. він знову увійшов у моду. З появою турнюра у жіночих сукнях 70-х рр. XIX ст. шлейф став важливим формотворним елементом силуету костюма. Жінки, якщо того вимагала ситуація, підтримували шлейф за допомогою спеціальної петлі або пажа.



Рис. 2.55. Шлейф

Паж (фр.) – це пояс з тасьмою, що закінчувалась затискувачами, за допомогою яких можна було вкоротити сукню чи шлейф. У сучасному житті шлейф використовується у вечірніх, а також у весільних сукнях.

Вуаль (фр. *voile* – покривало, завіса) – деталь жіночого головного убору чи прикраса зачіски з напівпрозорої тканини, мережива або сітки з орнаментальними мотивами – мушками, квітами тощо (рис. 2.56). Зазвичай вуаль, яка закривала обличчя, носили жінки.

Вуаль виникла на Сході, де збереглася до нашого часу. У країнах Близького Сходу жінки закривали обличчя густою вуаллю (паранджею) не тільки на вулиці, а й у будинку у присутності сторонніх людей. В Єгипті жінки куталися у тонку вуаль, так званий бісус. Хоча вуаль увійшла в європейську моду у другій половині XIX ст.,



Рис. 2.56. Вуаль

головні убори прикрашали покривалом з тонкої тканини ще в епоху Середньовіччя (XII–XIII ст.), створюючи декоративний ефект і виконуючи практичну функцію, обумовлену нормами етикету (як правило, краєм такого покривала жінки закривали нижню частину обличчя, розмовляючи з чоловіком). Вперше вуаль з'явилася у Греції з Середньої Азії чи Єгипту. Майстерно призьбрані грецькі вуалі не закривали обличчя, а були деталлю костюма. В епоху римських імператорів вуаль також була популярною прикрасою.

Як прикраса до капелюха вуаль з'явилася в Європі в епоху пізнього Середньовіччя. У Франції при бургундському дворі у XIII–XV ст. панував культ вуалі. Жінки носили її прикріпленою на генін, а чоловіки – на капелюх. Середньовічні вуалі навіть обприскували парфумами. У XVI ст. вуалі зникають разом з чіпцями, залишаючись модними тільки в Іспанії під назвою мантилья.

В одязі епохи бароко і рококо вуалі зустрічаються рідко, але в епоху Бідермеєр (початок XIX ст.) вони знову прикрашають дамські капелюхи і циліндри, котрі були частиною костюма для верхової їзди. Особливо модною вуаль була наприкінці XIX – на початку XX ст. аж до Першої світової війни. Її прикріплювали до країв капелюха і повністю закривали обличчя. Особливо захоплювалися вуаллю у 1870-х рр., коли дамські капелюшки були невеликого розміру, кріпилися до передньої частини голови, залишаючи відкритим каскад локонів ззаду. Вуаль могла бути будь-якого кольору, проте перевагу віддавали білій і чорній. Вважали, що біла вуаль – символ чистоти і, навпаки, чорна вуаль означає жалобу. Тепер вуаль використовують у вечірньому і святковому костюмі або ансамблі, наприклад, у наряді нареченої.

Від вуалі походить традиційний жіночий весільний головний убір – фата. **Фата** (від санскр. *pata* – тканина) – легке жіноче покривало для голови, яке зазвичай виготовляють з легких напівпрозорих тканин: серпанку, мережива, шовку тощо.

2.7. Різновиди кишень

КИШЕНЯ (польськ. *ksieniec* – шлунок) – деталь швейного виробу [ДСТУ 2023–91]. З XIII по XVI ст. кишеня була самостійним виробом – тканим чи шкіряним гаманцем, який прикріплювали до пояса. Вважається, що кишеня уперше з'явилася на каптані близько 1640 р. при Людовіку XIII, виконуючи

декоративну роль. На кишеню пришивали клапан, а необхідні предмети лежали у потайній кишені, яку вшивали в одну із задніх половинок каптана. Фрак з такою потайною кишенею чоловіки носили до першої половини XVIII ст. Наприкінці XVIII ст. кишені з'явилися на камзолах і жилетах. До середини наступного століття кишені виготовляли вже на багатьох видах одягу – жакетах, піджаках, куртках, пальтах тощо. У 1856 р. англійці винайшли кишеню для квитка (*ticket pocket*), яку розташовували над вшитою бічною кишенею піджака з правого боку. Великі накладні кишені почали використовувати в одязі з початку XX ст.

Кишені бувають прорізні, накладні або розташовані у швах виробів (рис. 2.57). Відповідно до технології виготовлення кишеня має свої різновиди.

Кишеня накладна – кишеня, яку нашивають на виріб з лицьового боку. Накладні кишені можуть бути з верхнім, бічним і прорізним входом, з листочкою, з відворотами, з клапанами або без них.

Кишеня прорізна може бути у рамку, у кант, з клапаном або з листочкою.

Клапан (нім. *klappen*, від *klappe* – кришка, заслінка) – деталь кишені для обробки горішньої лінії розрізу або яка є елементом оздоблення виробу [ДСТУ 2023–91]. Це деталь з основного або оздоблювального матеріалу, яка закриває вхід у кишеню або є декоративною.

Кишеня у шві рельєфу, кокетки, підрізу може бути горизонтальною, вертикальною, нахиленою, з клапанами, з листочками, з відворотами або без них.

Прорізні кишені застосовують у штанах, спідницях, піджаках, плащах, пальтах, а в блузках і сорочках частіше використовують кишені накладні і кишені у швах.

Розташовують кишені на пілочки, передніх та задніх половинах штанів, передньому і задньому полотнищах спідниці, на рукаві тощо. Залежно від місця розташування кишеня може бути горішньою, нагрудною, бічною, а також внутрішньою, наприклад, у піджаках або чоловічих пальтах.

Як функціональні елементи для застібання кишень використовують гудзики (рис. 2.58, а), кнопки, застібки-блискавки (рис. 2.58, б, в), гачки, текстильні застібки, зав'язки тощо.

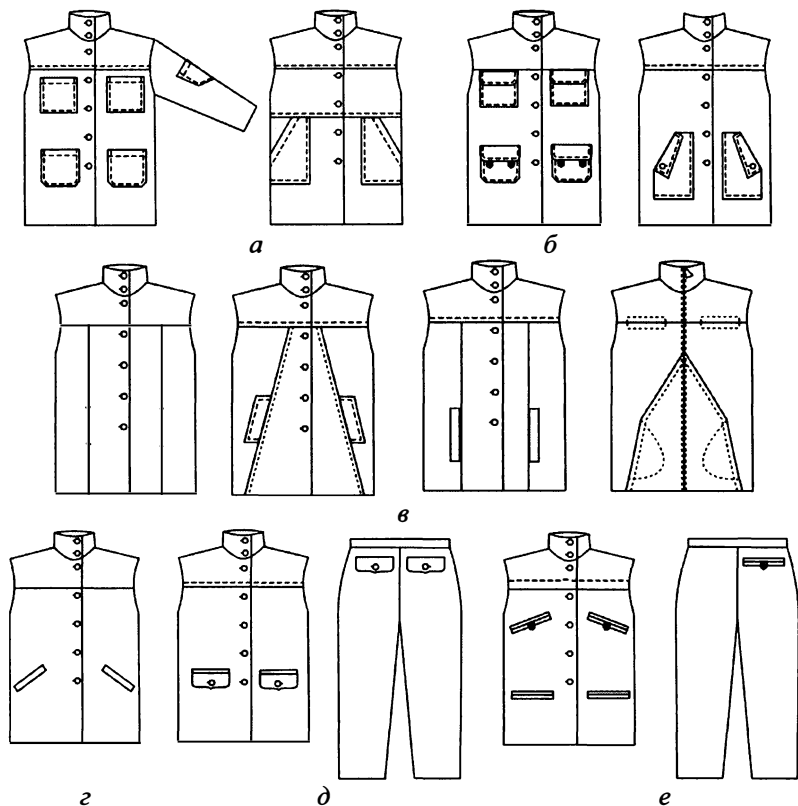


Рис. 2.57. Види кишень:

а – накладна; *б* – накладна з клапаном; *в* – у шві; *г* – прорізна з листочкою; *д* – прорізна з клапаном; *е* – прорізна у рамку

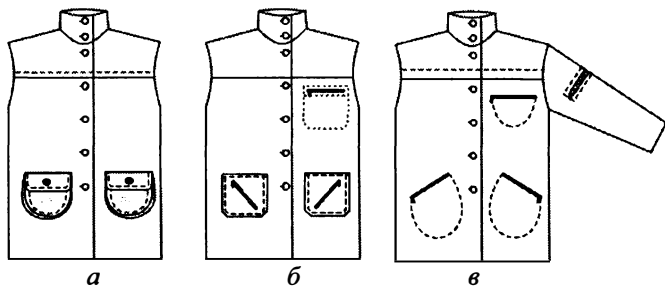


Рис. 2.58. Функціональні елементи кишень:
а – гудзики; *б, в* – застібки-блискавки

Також застосовують **об'ємні** кишені: кишеню-портфель, кишеню-карго з клапаном, кишеню з відворотом із застібкою або без них (рис. 2.59).

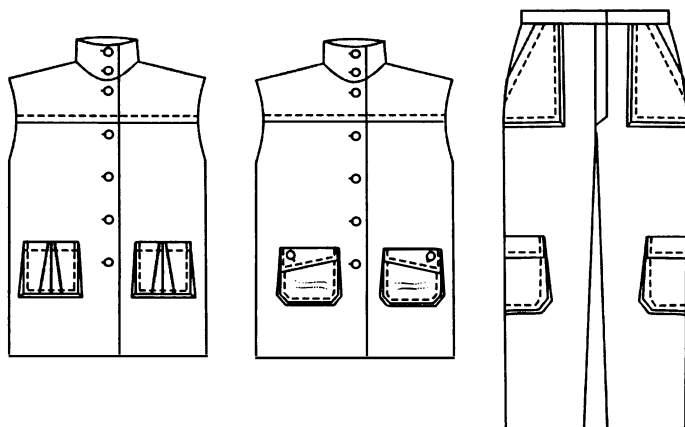


Рис. 2.59. Об'ємні кишені

Є також **фантазійні** кишені, які поєднують ознаки кількох різновидів кишень (рис. 2.60).

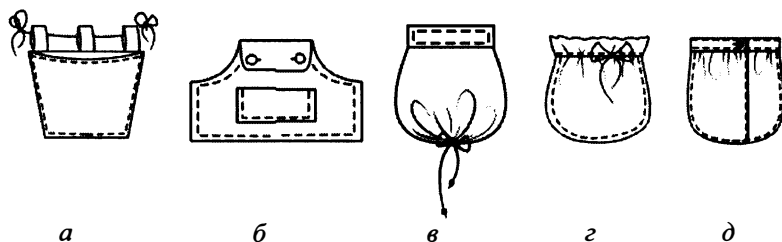


Рис. 2.60. Фантазійні кишені:

а – начіпна; б – кишеня кенгуру; в, г, д – накладна зі зборкою

Кишеня кенгуру – кишеня, яку пришивають до переду швейного виробу (блузона, куртки або джемпера), а вхід у кишеню залишають з двох боків (див. рис. 2.60, б).

Для оздоблення кишень також застосовують різноманітну фурнітуру, оздоблювальну строчку, зборку, заціпи тощо.

2.8. Види застібки

ЗАСТІБКА є необхідним функціональним елементом одягу. Основне призначення застібки полягає у тому, що вона дає

можливість вільно знімати та одягати виріб. У разі застосування пояса, шнурівки та інших функціональних елементів застібка також дає можливість створювати і фіксувати необхідний об'єм одягу на різних ділянках.

Застібка може бути наскрізна (розміщена по всій довжині виробу) або не наскрізна, розташована в розрізі або у шві виробу вертикально, горизонтально або під будь-яким кутом.

За шириною припуску розрізняють такі застібки: **устик** (краї застібки розташовані на лінії півзаносу, припуск на застібку дорівнює нулю), **центральною** (гудзики або інші елементи розташовані по лінії півзаносу виробу, припуск на застібку дорівнює від 2 до 4 см), **зміщену** (припуск на застібку дорівнює від 4 до 10 см і більше). За кількістю рядів елементів застібки вона може бути **однобортною** або **двобортною**.

Розрізняють **відкриту, закриту, потайну** (супатну) застібки. Елементами застібки можуть бути гудзики і петлі, начіпні петлі (рис. 2.61, а), кнопки, зав'язки, шнурівка (рис. 2.61, б), гачки, застібка-блискавка (рис. 2.61, в), текстильні застібки тощо.

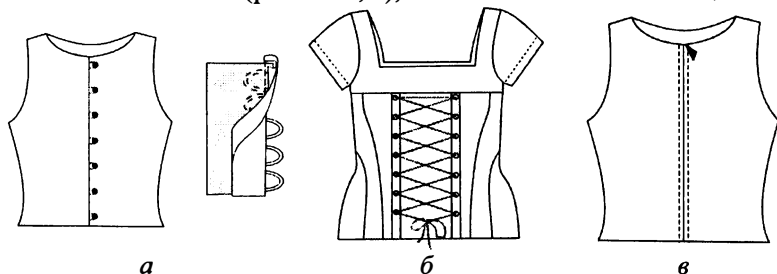


Рис. 2.61. Види застібок:

а – начіпні петлі; б – шнурівка; в – застібка-блискавка

Текстильна застібка, велкро – це контактна тасьма-застібка, принцип дії якої заснований на застосуванні загнутих гачків і текстильних ниточок, за які ці гачки чіпляються. Прототипом застібки є рослина реп'ях.

Петля начіпна – деталь швейного виробу для його застібання. Різновидом петлі начіпної може бути зав'язка [ДСТУ 2023–91].

Петлиця – 1. Обметана чи нашивна петля на чоловічому верхньому одязі. 2. Знаки розрізнення, нашивки з кольорової тканини на комірі форменого одягу (шинелі, мундира, пальта) військовослужбовців для позначення роду військ.

2.9. Членування одягу

При проектуванні швейних виробів використовують лінії членування, які забезпечують створення необхідної форми одягу, а також прикрашають його. Членування одягу за напрямком може бути: поперечне (шви, кокетки, виточки, підрізи); поздовжнє (шви, рельєфи, виточки); діагональне (шви, виточки); комбіноване (рельєфи, виточки, підрізи); за характером: наскрізне, переривчасте, комбіноване.

Усі лінії членування одягу можна поділити на *конструктивні, конструктивно-декоративні і декоративні*.

Основні лінії, що розділяють поверхню виробу на деталі, називають *конструктивними*. Конструктивні лінії членують поверхню одягу на окремі частини з метою створення її просторової форми конструктивним способом. Такі лінії беруть участь у формотворенні і, якщо це не необхідно, можуть бути малопомітними на поверхні одягу. Конструктивне членування одягу може бути виконано за рахунок швів, виточок, підрізів, зборок, складок. До них належать: плечові і бічні шви, шов з'єднання рукава з проймою, шви рукавів, шви з'єднання половинок штанів тощо, а також рельєфи, горизонтальні і вертикальні лінії членування (шви пришивання кокеток, підрізів тощо), виточки.

Рельєф – це вертикальна або комбінована конструктивно-декоративна лінія виробу, яка поділяє деталь одягу на дві або більше частин. Рельєфи різної конфігурації розташовують на пілочки (переду) і спинці плечових виробів, на передніх і задніх половинах штанів, передньому і задньому полотнищах спідниці тощо.

Підріз – прямолінійний або фігурний розріз від краю в середину деталі для створення об'ємної форми виробу. Підрізи часто використовують при моделюванні одягу; для прикрашання виробу в місці підрізу часто розташовують складки, зборки, вшивні канти і т.п.

Виточка – конструктивний елемент у вигляді зшитої в складку ділянки деталі, який застосовують для створення об'ємної форми одягу. Виточка змінює локальне облягання тканини, може розташовуватися з краю деталі чи в її середині, бути закритою чи відкритою, простою чи фігурною.

Якщо конструктивні лінії оформлені строчкою, вишивкою, кантом тощо, їх називають *конструктивно-декоративними*.

Конструктивно-декоративні – це усі видимі лінії, які беруть участь у формоутворенні виробу і додатково прикрашають його поверхню.

Декоративні лінії – це всі видимі шви, які виконують естетичну функцію, поділяючи плоскі деталі одягу, наприклад, лінії кокеток без формоутворення деталей одягу. Декоративні лінії визначають рисунок оформлення костюма у середині форми і не пов'язані з його конструкцією. До декоративних ліній належать шви пришивання планок, обшивок тощо.

Перелічені види ліній членування одягу можуть бути розташовані на деталях виробу під будь-яким кутом і мати будь-яку конфігурацію.

Контрольні питання до розділу 2

1. Які ознаки становлять характеристику моделі одягу?
2. Які основні стилі сформувалися у моді ХХ ст.? Наведіть характеристику і основні ознаки одягу певного стилю.
3. Назвіть основні характеристики форми одягу.
4. Що таке силует одягу?
5. Які основні силуети одягу вам відомі?
6. Що таке покрій одягу? Які його основні характеристики?
7. Перелічіть відомі вам покрої одягу.
8. Наведіть характеристику покроїв рукава.
9. Визначить основні типи конструкцій вшивного рукава.
10. Визначить основні типи конструкцій рукава реглан.
11. Визначить основні типи конструкцій суцільнокрійного рукава.
12. Що таке основна деталь конструкції одягу? Перелічіть основні деталі одягу різних видів.
13. За якими ознаками можна класифікувати рукава швейного виробу?
14. За якими ознаками можна класифікувати коміри швейного виробу?
15. Що таке конструктивно-декоративні деталі одягу? Наведіть приклади.
16. Що таке конструктивні деталі одягу? Наведіть приклади.
17. Що таке конструктивно-декоративні елементи одягу?

РОЗДІЛ 3

ОЗДОБЛЕННЯ ОДЯГУ

Асортимент оздоблення, яке використовують при виготовленні сучасного жіночого, чоловічого і дитячого одягу з різних матеріалів, досить різноманітний. Для оздоблення одягу використовують як традиційні, давно відомі види, так і нові, нетрадиційні, пов'язані з властивостями конкретних матеріалів і з появою нових технологій виготовлення оздоблення.

3.1. Класифікація оздоблення

Види оздоблення за способом виготовлення можна поділити на три групи:

- плоске оздоблення;
- об'ємне оздоблення;
- додаткові аксесуари.

Плоске оздоблення виконується безпосередньо на поверхні деталей виробу, при цьому просторова форма матеріалу не змінюється. До плоского оздоблення одягу належать:

- оздоблювальні строчки, які підкреслюють і роблять більш помітними конструктивні лінії, шви, краї деталей;
- оздоблення тасьмою, шнуром, сутажем, бахромою, бейкою тощо, які використовують для оздоблення країв деталей;
- вишивка ручна і машинна, яку виконують нитками, бісером, стеклярусом, перлинами, пайетками тощо;
- аплікація, виконана різними способами з різних матеріалів;
- оздоблення металевою, пластмасовою, дерев'яною та іншою фурнітурою (гудзиками, пряжками, блочками, застібною-блискавкою, гачками, кнопками тощо);
- комбінування різних матеріалів, поєднання тканин однієї фактури різних кольорів; тканин різних фактур одного кольору тощо;
- інше оздоблення.

Об'ємне оздоблення забезпечує об'ємну форму виробу і окремих його деталей за рахунок зміни просторового розташування матеріалів.

Об'ємне оздоблення поділяють:

- на рухоме оздоблення, яке передбачає певну свободу зміни початкової форми. Це драпіровки, складки, волани, зборки, плісе, гофре тощо;
- на нерухоме оздоблення, при якому об'ємна форма не змінюється і зазвичай закріплена за допомогою ниток, прокладок, клею. Це буфи, защипи, декоративне вистьобування (квілт) тощо.

Додаткові аксесуари одягу – це знімні оздоблювальні деталі: шарфи, краватки, квіти, кокільє, жабо, коміри, манжети, пояси тощо.

Класифікацію видів оздоблення за способом виготовлення наведено на рис. 3.1.

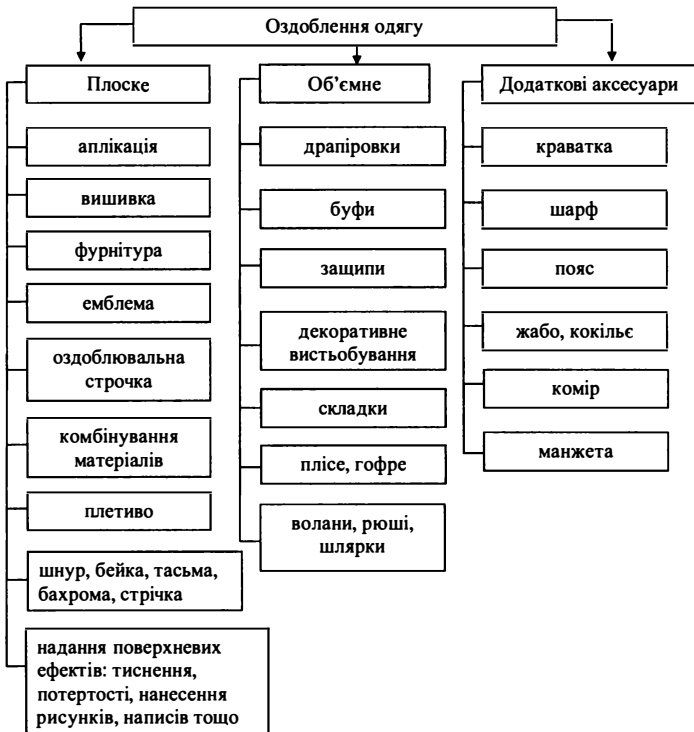


Рис. 3.1. Класифікація видів оздоблення швейних виробів

3.2. Види плоского оздоблення одягу

Аплікація (від лат. *applicatio* – наклеювання, прикладання) – спосіб створення художніх зображень, орнаментів шляхом наклеювання, нашивання на тканину, трикотажне полотно, шкіру, замшу чи папір різнокольорових кусочків якого-небудь матеріалу (тканини, тасьми, хутра, шкіри, паперу тощо), який буде виділятися на фоні основного (рис. 3.2). Зображення, створене таким способом, широко застосовують для прикрашання одягу, особливо дитячого, а також сумок, взуття тощо.



Рис. 3.2. Аплікація

Знімною аплікацією називають закінчене зображення – емблему або нашивку, якими оздоблюють одяг. У сучасному дизайні широко використовують нові види матеріалів (целулоїд, пластмасу, синтетичні матеріали) та способи з'єднання деталей аплікації (приклеювання, зварювання, пресування тощо). Різновидом аплікації є пачворк.

Пачворк, печворк (від англ. *patch* – кусок, *work* – робота) – вид рукоділля, шиття з клаптиків тканини, кусочків шкіри тощо.

Вишивка – вид декоративного оформлення текстильних виробів, при якому рисунок візерунка наносять на тканину за допомогою кольорових, золотих і срібних ниток, бісеру, стеклярусу, намистин тощо (рис. 3.3).

Виникнення вишивки пов'язане з появою стібка на одязі зі шкір тварин. Шкури зшивали кольоровими волокнами чи смужками шкіри, що утворювали елементарний візерунок. Крім того, на поверхню шкіри наносили різні магічні знаки та лінії. Найдавніша кістяна голка знайдена у печерах Перигора, що належать до періоду раннього палеоліту, а спеціальна вишивальна голка, виявлена при розкопках Мікен, нараховує понад чотири тисячі років. З появою ткацтва вишивку почали використовувати для прикрашання тканин.

Вишивка відрізняється від інших видів мистецтва з текстилю багатством маніпуляцій і різноманітним асортиментом матеріалу, який використовують. Вишивка – це вид декоративно-прикладного мистецтва, в якому візерунок і зображення виконують вручну (голкою, інколи гачком) чи за допомогою

вишивальної машини на різних тканинах, шкірі та інших матеріалах лляними, бавовняними, вовняними, шовковими (частіше кольоровими) нитками, а також бісером, перлами, коштовним камінням, монетами тощо.

Якість вишивки залежить від структури поверхні, властивостей матеріалу, частоти переплетення, гри фарб, майстерності виконання. За способом вишивання можна виділити ручну вишивку і машинну. Вишивку класифікують:

- за використаними матеріалами – нитки, блискітки, бісер, перли, золота або срібна нитка тощо;
- за видами швів і строчок: вільну, з довільним розташуванням стібків за рисунком або за розрахунками;
- за кількістю ниток тканини і стібків: ажурну вишивку, кольорову гладь, розпис, вільний шов, хрестик, напівхрест, гладь, тамбур, гобеленовий шов тощо;
- за характером візерунка: орнаментальна і сюжетна;
- за кольором: біла і багатобарвна.

Є багато різновидів вишивки, основними з яких є ришельє, сетдильба, хедебо, хардангер, толедська тощо.

Вишивка ришельє – вишивка білими нитками на білій лляній тканині полотняного переплетення.

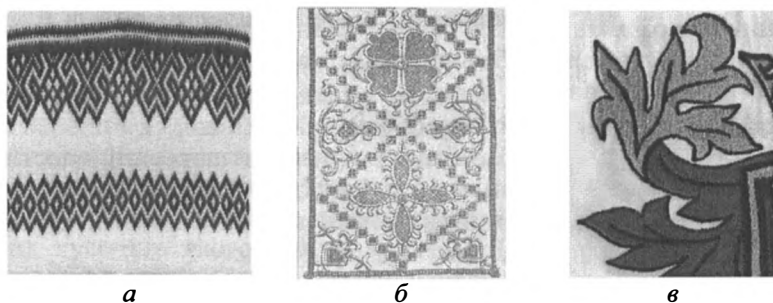
Вишивка хедебо – вишивка на білій лляній тканині лляними нитками чи нитками для вишивання. Вишивка хедебо характерна тим, що вирізані з тканини частини візерунка, зазвичай кола, трикутники, чотирикутники та інші прості фігури, обшивають по краях петельним швом, а отримані отвори заповнюють простими стібками: хрестиком, гладдю тощо.

Вишивка толедська – мережка, виконана у двох напрямках.

Вишивка біла – вишивка, яку виконують білими нитками. Це найбільш давній вид вишивки, який вважається праобразом мереживоплетіння.

Вишивку використовують для прикрашання одягу, предметів побуту, для створення самостійних декоративних панно. Вишивка, особливо сюжетна, тісно пов'язана з розвитком сучасного та образотворчого мистецтва.

Як було зазначено, вишивку наносять на тканину за допомогою ниток і виконують її з бісеру, стеклярусу, намистин, перлин тощо. Всі перелічені види оздоблення швейних виробів називають декором.



а

б

в

Рис. 3.3. Види вишивки:

а – хрестом; б – хелебо; в – машинна гладь

Декор (фр. *décor*) – система, сукупність декоративних елементів (прикрас) в архітектурі, інтер'єрі. Декор одягу – це його прикрашання, художнє оформлення за допомогою мистецьких, у тому числі, і орнаментальних мотивів: вишивки, надрукованих рисунків, стразів тощо.

До видів декору сучасного одягу належать стрази, бісер, пайєтки тощо, які приклеюють або пришивають до деталей швейних виробів, а також аксесуарів.

Стрази – штучне каміння, яке імітує справжнє (рис. 3.4). Стрази – це копії коштовного каміння, які виконують зі скла або гірського кришталю з домішками свинцю. Назву стрази отримали на честь австрійського хіміка, винахідника і ювеліра Ж. Стреза, який вперше отримав скло з оптичними властивостями, що дало можливість імітувати справжні коштовності. Використовують стрази для декорування одягу, наприклад театрального або сценічного костюма.

Бісер (від араб. *бусра* – стеклярус) – дрібні круглі або багатогранні намистинки з прозорого чи кольорового скла (рідше з металу) з отворами для нанизування. З ниток бісеру ще у Дав-

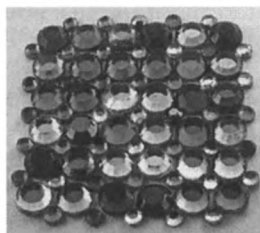


Рис. 3.4. Стрази



Рис. 3.5. Бісер

ньому Єгипті плели намисто і ткали частини одягу. Венеціанські майстри, запозичивши у X ст. від Візантії секрет виробництва бісеру, поставляли його багатьом країнам світу. У середині XVIII ст. М.В. Ломоносов заснував виробництво російського бісеру. Бісер різної форми і кольорів використовують при виготовленні сумочок, кисетів, чохлів (для скляного посуду, палиць), а також для вишивок (рис. 3.5).

Пайєтки – плоскі блискучі декоративні деталі з пластику, які використовують для оздоблення одягу.

Плащики – дрібні металеві бляшки, які використовують при вишиванні (рис. 3.6).

Декором одягу можуть бути також набивні і виткані візерунки на тканині, вив'язані рисунки на трикотажі та оздоблювальні деталі – хустки, коміри, банти, жабо тощо.

Батик (від індон. *ba* – бавовняна тканина, *tik* – точка чи крапля) – ручний розпис по тканині з використанням спеціальних сумішей (рис. 3.7). На тканину – шовкову, бавовняну, вовняну або синтетичну – наносять відповідну тканині фарбу. Для отримання чітких контурів на стику фарб використовують спеціальний закріплювач, що має назву резерв (спеціальна суміш на основі парафіну, бензину, на водній основі – залежно від обраної техніки, тканини і фарб). Техніка батик заснована на тому, що парафін, гумовий клей, а також деякі інші смоли і лаки, нанесені на тканину, не пропускають через себе фарбу – чи, як кажуть художники, резервують від фарби окремі ділянки тканини. Розпис батик здавна відомий у народів Індонезії, Індії тощо. В Європі почали використовувати розпис батик з XX ст. Є кілька видів батіку – гарячий, холодний, вільний розпис. Вони відрізняються способом обробки тканини.

Емблема (від грецьк. *emblema* – вставка, опукла прикраса) – предмет або умовне зображення поняття, предмета у рисунку і пластиці як символ, якому надано певний сенс і який виражає певну ідею (рис. 3.8). Сучасне значення слово емблема отри-



Рис. 3.6. Плащики

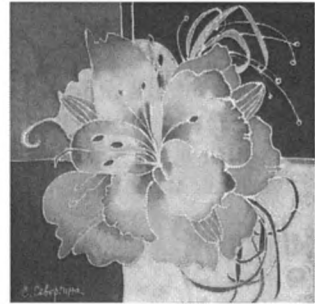


Рис. 3.7. Батик

мало у XVI – XVII ст. Емблеми широко використовують для прикрашання одягу, а також як знак розрізнення, наприклад, у спортивному одязі. Їх пришивають, приклеюють або прикріплюють до будь-яких деталей швейного виробу – кишень, рукавів, пілочок, спинки тощо.

Шеврон (фр. *chevron*) – нашивки трикутної та іншої форм з галуна, тасьми чи шнура на різних деталях форменого одягу (головним чином на рукавах) для визначення військового звання в багатьох арміях (рис. 3.9). Шеврон використовують також для позначення кількості років надстрокової служби, років навчання курсантів, поранень тощо.



Рис. 3.8. Емблема



Рис. 3.9. Шеврон



Рис. 3.10. Басон

Басон – текстильні вироби, призначені для прикрашання штор, столової білизни тощо. До басона належать китиці, тасьма, бахрома, шнури тощо (рис. 3.10). Басон виробляють з пряді всіх видів, натуральних і синтетичних волокон плетінням на басонних машинах, рідше на ткацьких верстатах.

Тасьма (татарськ.) – вузька тканина стрічка матеріалу або смужка тканини для оздоблення виробів, а також для зв'язування, скріплення чого-небудь. Першою відомою тасьмою була німецька, яку виготовляли у XV ст. – кельнська тасьма. У сучасному машинному текстильному виробництві тасьма виконується однотонною, з різним простим або складним орнаментом, іноді з додаванням срібних і золотих ниток, люрексу тощо шляхом плетіння. Є багато різновидів тасьми: бахрома, сутаж, галун тощо.

Бахрома (тюрк., від араб. *mucharramat* – мереживо) – гладенька тасьма, сплетена чи зв'язана, з висячими з одного боку у певному порядку нитками, китицями чи прядками, що слугує для обробки, прикрашання одягу, завіс, меблів, абажурів. Бахромою часто оформляють кокетки, краї (в основному низ) верхнього одягу (суконь, штанів), а також використовують

для оздоблення аксесуарів, сумок. Бахрому виготовляють з ниток або пряжі, змішуючи їх інколи за фактурою і кольором. Часто бахрому виготовляють з вузьких смужок шкіри, замші чи цупкої тканини. Бахрому для обробки хусток, шарфів тощо отримують висмикуванням (осипанням) ниток на краях виробу.

Китиці – сформований пучок ниток, шнурів тощо, зв'язаних на одному кінці, який використовують для прикрашання одягу тощо (рис. 3.11). Як правило, китиці виготовляють з ниток, які витягують з тканини виробу або з ниток вовни чи шовку.

Сутаж (угорське, фр. *soutache*) – плоский і тонкий плетений шнур, різновид тонкої тасьми різних кольорів, що служить для оздоблення одягу, плетіння макраме тощо (рис. 3.12).

Аксельбант (від нім. *Achselband*, від *Achsel* – плече, *Band* – стрічка, тасьма) – плетений шнур (золотий, срібний чи кольоровий) з металевими наконечниками, який приколюють або пришивають до правого (рідше лівого) плеча форменого одягу (рис. 3.13). У дореволюційній російській армії аксельбант був належністю форми генералів, офіцерів Генерального штабу і ад'ютантів усіх родів військ. Сьогодні аксельбант носять у деяких іноземних арміях.

Галун (фр. *galon*) – щільна стрічка чи тасьма шириною від 5 до 60 мм, яку виготовляють із бавовняної пряжі, синтетичних волокон, шовку, часто з армованим волокном (золотим або срібним). Галун використовують для оздоблення головних уборів, погонів, одягу, м'яких меблів тощо. Також галуном називають

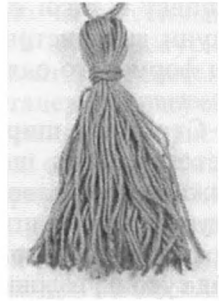


Рис. 3.11. Китиця

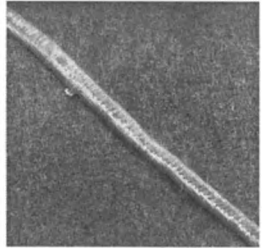


Рис. 3.12. Сутаж



Рис. 3.13. Аксельбант

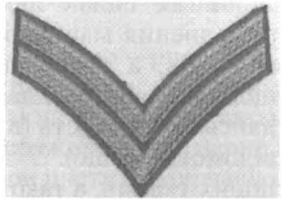


Рис. 3.14. Галун

нашивку з такої стрічки чи тасьми на одязі (рис. 3.14). Нині галуни використовують при виготовленні знаків розрізнення для форменого одягу. Синонімом слова галун є *позумент* (фр. *passement*).

Стрічка – широка тасьма, смужка тканини різного волокнистого складу, що має кромки. Стрічка зазвичай має велику довжину порівняно з шириною. Виготовляють стрічки частіше з натурального чи штучного шовку або бавовни. Ширина зазвичай від 1 до 10 см. Розрізняють стрічку декоративну, оздоблювальну (для суконь, головних уборів тощо), прикладну (для зав'язок до білизни, бретелей і т.п.), допоміжну (для підв'язок та ін.). Деякі стрічки, наприклад орденські, піддають спеціальній обробці – наведенню муара, гофруванню і т.п.

Стрічка корсажна – цупка накрохмалена стрічка полотняного переплетення, білого, чорного, сірого, коричневого кольору, яку використовують для обробки внутрішнього пояса в спідницях, штанах.

Бант – деталь виробу для його оздоблення у вигляді стрічки, зав'язаної у декілька петель [ДСТУ 2023–91] (рис. 3.15).

Лампаси (нім. *lampassen*, фр. *lampas* – шовкова тканина) – широка смуга з кольорового сукна, що нашита вздовж бічних швів штанів, характерна для різних видів військової форми та уніформи (рис. 3.16). Лампаси наштановані використовуються у форменому одязі армій деяких країн. Уперше у російській армії лампаси було введено у 1803 р. для всіх чинів уланських полків, у 1814 р. – для генералів. У збройних силах лампаси – це знак розрізнення маршалів, генералів і суворовців, а також представників вищого керівного складу деяких громадянських відомств (прокуратури, залізничних шляхів, митного відомства тощо). У повсякденному одязі лампаси з шовку та інших тканин, а також із спеціальної тасьми частіше використовують у спортивному одязі.

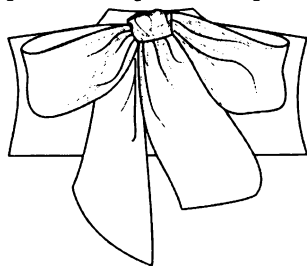


Рис. 3.15. Бант



Рис. 3.16. Лампаси

Мереживо – смужка або кусок текстилю чи текстильний ажурно-сітчастий виріб без тканної основи, в якому ажурний орнамент і зображення утворюються у результаті переплетення ниток (шовкових, бавовняних, вовняних, металевих тощо) способом шиття, в'язання чи плетіння. Мереживо використовують для оздоблення одягу, білизни у вигляді окантовок (мірні мережива: смужки-прошивки, зубчасті бордюри) (рис. 3.17), вставок (штучні мережива: трикутники, квадрати, овали тощо) (рис. 3.18), для виготовлення окремих виробів (серветок, покривал, косинок, рукавичок, хусток, шалів тощо), а також одягу (суконь, блузок, накидок тощо).

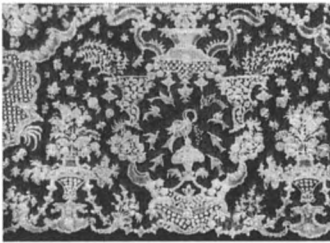


Рис. 3.17. Мереживо мірне



Рис. 3.18. Мереживо

Для мережива характерне злиття ажурних візерунків і ґрунту (сітка фону) чи контрасти щільного візерунка (інколи рельєфного) і ажурного ґрунту, розмаїття ритмічної побудови візерунка, виявлення кольору, блиску, фактури ниток. Часто виразність мережива підкреслюють кольором і фактурою тканини, з якою воно поєднується.

За технікою виконання мереживо може бути ручне і машинне. Ручне мереживо плетуть на коклюшках (виточених чи вирізаних дерев'яних паличках), шиють голкою. Є також плетене мереживо, в'язане гачком чи на спицях, що імітує плетене мереживо.

Плетене мереживо поділяють на кількісне і сколите.

Мереживо кількісне виконується за кількістю переплетень без попереднього рисунка. Для нього характерні геометричні візерунки.

Мереживо сколите виготовляють за сколкою – рисунком, наколотим на картон чи цупкий папір, закріпленому на валику. За точками візерунка вколюють шпильки, які обплітають нитками, що утворюють мереживо. Таке мереживо буває парне і зчеплене. У парному мереживі візерунок і фон плетуть одночасно. У зчепленому мереживі основні елементи візерунка виконують у вигляді тасьми і з'єднують між собою (за допомогою гачка)

нитками зчепленнями чи решітками. У парному мереживі переважають геометричні візерунки, у зчепленому – рослинні.

Мереживо з'явилося в Європі на межі XV–XVI ст. Перше мереживо, яке називали стібком у повітрі, виготовляли голкою. Таким мереживом обробляли комір фреза, на який витрачали від 10 до 15 м мережива. Відомі шиті мережива, які виготовляли у Венеції, у місті Алансоні та у Брюсселі. Майже одночасно з шитим з'явилося мереживо плетене на коклюшках. Кількість коклюшок для плетіння залежить від складності візерунка, товщини нитки та ширини мережива. Наприклад, у Бельгії були випадки, коли мереживниці плели мереживо за допомогою 600 коклюшок.

У XVI ст. мереживо було у моді і тому багато майстрів з різних міст Франції займалися цією важкою, проте вигідною справою, виготовляли мереживо брабандське, малин, шантильї, валансьєн, блонду, фламандське тощо. Плели його з різних ниток: лляних, шовкових, вовняних. Було також срібне і золоте мереживо.

У 1837 р. було винайдено машину для виготовлення мережива, тому воно стало дешевшим. З того часу мереживо стає звичайною прикрасою білизни і одягу, а не предметом розкоші, як раніше.

Відомо багато різновидів мережива – алансон, валансьєн, брабанд, торшон тощо.

Мереживо алансон – шите голкою мереживо з правильним сітчастим фоном, дуже тонке і дороге.

Мереживо блонда – шовкове плетене мереживо, розшите великими матовими квітами на шовковій сітці. Таке мереживо виготовляли в Іспанії і використовували для виготовлення мантильї, головних уборів. Мереживо блонда отримало назву за його світлим кольором.

Мереживо брабанд – ручне плетене мереживо, що нагадує гардинний тюль. Щоб мереживо було тонким, як правило, використовували брабандську нитку. Плели її маленькі дівчата з вологої лляної куделі, оскільки тільки дитячі чутливі пальчики могли відчутти той момент, коли нитка стає потрібної товщини. Брабандську нитку заповували у різних країнах для виготовлення мережива.

Мереживо брюссельське – одне з найвідоміших мережив, тонке, шите голкою, яке виготовляли з фрагментів, скріплених тонкими зв'язками.

Мереживо валансьєн – мереживо, при виготовленні якого одночасно з візерунком плели прозору, тонку сітку – фон правильної ромбічної форми, тому рисунок не мав ніякої рельєфності. Мереживо назване на честь французького міста Валансьєн. Стало відомим у XVIII ст.

Мереживо венеціанське – шите голкою мереживо, дуже тонке та дороге.

Мереживо малин – тонке ручне плетене мереживо з чітким візерунком на сітці, що нагадує бджолині стільники.

Мереживо торшон – машинне мереживо, яке імітує ручне плетіння.

Мереживо фламандське – мереживо, виконане на тюлі, відзнялось незвичайною тонкістю. У місті Бенш виготовляли мереживо на фоні сітки, що нагадує сніжинки.

Мереживо шантильї – чорне шовкове плетене мереживо, виробництво якого було засновано у XVIII ст. Катериною де Роган. Назву отримало на честь французького міста Шантильї.

Мереживне полотно – прозора ажурна тканина з рисунками, утвореними шляхом поєднання ущільнених і виряджених місць з отворами, отриманими за рахунок плетіння ниток. Використовують мереживне полотно для виготовлення і оздоблення святкових блузок, суконь та іншого одягу.

Гіпюр (фр. *guipure* – повітряна вишивка) – різновид вишитого мережива з чітко окресленими візерунками. Гіпюром також називають полотно, що виготовляють на вишивальних автоматах. Гіпюр увійшов у моду наприкінці XVI ст. Гіпюр використовують для виготовлення жіночих блузок і суконь, а також комірів, манжет, вставок тощо.

Облямівка – смужка по краю тканини або виробу, що відрізняється від неї кольором, рисунком або візерунком. Облямівка може бути нашита, пришивна, вишита тощо. Облямівку використовують для оздоблення хусток, суконь, спідниць, блузок і т.п.

Фестони (фр.) – облямівка із зубчиками різної форми (круглої, трикутної, фігурної тощо). Фестони використовують для оздоблення краю комірів, манжет, кишень, низу виробу, рукавів тощо.

Кант (нім. *kante*) – оздоблювальна деталь у вигляді вузької смужки матеріалу, частіше контрастного кольору, тасьми, вшитої у шов, або у вигляді широко настроченої чи пришитої смуги тканини. Кант кроють по косій нитці тканини, пришивають до виробу так, щоб виступаюча ширина канта не перевищувала 2–3 мм. Інколи в кант просовують шнур. Кантом виділяють

краї деталей, а також рельєфи і шви в одязі. Кант повинен гармонувати по фактурі та кольору з основною тканиною. Канти використовують для оздоблення блузок, суконь, форменого одягу тощо.

Випушка, опушка – хутряна обшивка по краю одягу, кант по шву.

Рулик – це оздоблювальна деталь жіночого та дитячого одягу у вигляді шнура. Рулик виготовляють з викроєної по косій нитці смужки тканини шириною 2–2,5 см, зшитої з довгого боку і вивернутої на лицьовий бік. Рулик може бути виготовлений з основної або оздоблювальної тканини.

Бейка (фр. *biais*) – деталь виробу для його оздоблення у вигляді одинарної або складеної вдвоє смужки матеріалу, яку вшивають поміж деталями або настрочують на них [ДСТУ 2023–91]. Залежно від методу з'єднання розрізняють бейки настрочні, пришивні, вшивні. Пришивні та вшивні бейки розміщують поміж деталями або по краю деталей, а настрочні у будь-якому місці. Колір бейки може бути близьким до кольору основного матеріалу виробу або, навпаки, контрастним з ним. Бейку використовують для обкантивання зрізів, підшивання та оздоблення суконь, блузок, чоловічого та дитячого одягу.

Прошивка – довга вузька вставка, стрічка, яку вшивають між деталями одягу, зазвичай мереживна.

Фурнітура – допоміжні вироби для декоративного оформлення, застібання, замикання, прикріплення, зміцнювання та зручності експлуатації шкіряно-галантерейних, текстильно-галантерейних, швейних виробів та взуття [ДСТУ 3178–95]. До фурнітури належать гудзики, пряжки, гачки, люверси, застібки-блискавки тощо.

Гудзик – це застібка для з'єднання елементів виробу петлею [ДСТУ 3178–95]. Розрізняють гудзики з отворами, гудзики вушкові, гудзики з клямерами (шипамі). Від правильності розташування гудзиків, їх ритму залежить чіткість композиційного вирішення одягу. В історії моди спостерігається періодичне захоплення різними комбінуваннями матеріалу, кольору і фактури гудзиків з тканиною. Вважається, що гудзики потрапили в Європу з Туреччини приблизно 900 років тому. Ця маленька деталь змінила крій чоловічого костюма: верхній одяг не треба було надягати через голову – він став розстібний і в ньому зручно було їздити верхи. Найбільш неймовірні гудзики носили у ХІХ ст. У моді були гудзики діаметром кілька сантиметрів,

які покривали склом, під яким розміщували портрети, квіти, метеликів і навіть шпанських мушок, які переливалися як коштовне каміння. Гудзики замовляли з коштовного каміння, з перлів, дерев'яні, перламутрові, кістяні, рогові, шкіряні. Спочатку жінки носили мало гудзиків, в основному вони користувалися гачками з петлями, але, запозичуючи елементи чоловічого одягу (лацкани, манжети, жилети і т.п.), у жіночому одязі почали застосовувати велику кількість пришитих гудзиків.

Пряжка – застібка для з'єднання елементів виробу паском [ДСТУ 3178–95]. Пряжка з'явилася як функціональний елемент уже у латинську епоху, її виготовляли з бронзи або благородних металів, прикрашали різноманітним гравіруванням і чеканкою. Форма пряжки мала лише кілька різновидів. Зазвичай пряжка складалася зі стрижня і рамки, яка могла бути чотирикутною, круглою або овальною. У XIII – XIV ст. виникли срібні пряжки з пластичним декором, з черню та емаллю. Пізня готика надавала перевагу пряжкам з тонким ажурним візерунком з рослинним рисунком. Останнім часом пряжка дещо втратила своє значення. У XX ст. декоративні пояси з різноманітними пряжками стали використовувати модельєри в своїх колекціях одягу.

Кнопка (фурнітура) – це застібка пружинної дії [ДСТУ 3178–95].

Блочок (фурнітура) – це фасонна втулка для зміцнення країв отворів шкіряно-галантерейних, швейних виробів і взуття [ДСТУ 3178–95].

Люверс – фасонна втулка з шайбою для зміцнення країв отворів шкіряно-галантерейних та швейних виробів [ДСТУ 3178–95]. Цей вид фурнітури призначений для протягування шнурів, поясів тощо.

Гачок – фурнітура [ДСТУ 3178–95]. Декоративні гачки – пластикові або металеві – застосовують як оздоблення. Прості гачки різних розмірів застосовують в основному у потайних застібках.

Хольнітен – це виріб для нерознімного з'єднання деталей шкіряно-галантерейних виробів та взуття, що складається з порожнистої заклепки та головки, яка являє собою втулку з кришкою [ДСТУ 3178–95].

Застібка-блискавка – застібка з двох текстильних стрічок, на яких закріплено металеві чи пластмасові лапки, що з'єднуються між собою під час просування замка [ДСТУ 3178–95]. Розрізняють спіральну і меандрову застібку-блискавку. Застібка-блискавка

може бути металевою або пластиковою. Блискавка виконує роль застібки, але часом вона одночасно є і оздобленням. Застосовують застібку-блискавку в основному у спортивному, виробничому та дитячому одязі по лініях застібок кишень, рукавів, у штанах, спідницях, комбінезонах тощо.

3.3. Види об'ємного оздоблення одягу

До оздоблення, яке забезпечує об'ємну форму деталей швейних виробів належать драпіровки, складки, защіпи, волани, шлярки, рюші тощо.

Драпіровка – вільнолежачі чи спадаючі складки різного характеру з подальшим їх закріпленням (рис. 3.19). Драпіровку зазвичай виконують на тонких еластичних тканинах крепового переплетення з шовку і вовни. Для одержання плавних гнучких ліній тканину краще кроїти у косому напрямку.

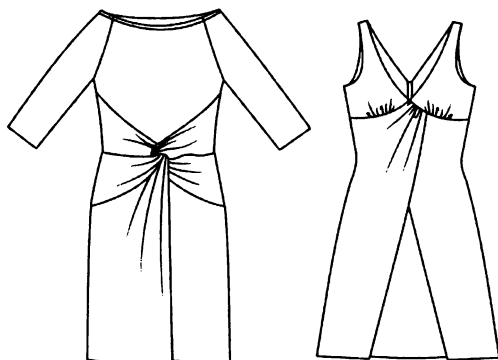


Рис. 3.19. Драпіровки в одязі

Складки – тканина із загинами різного напрямку та величини. Складки збагачують форму виробу, забезпечують вільність руху. Складки бувають однібічні, зустрічні, бантові, віялоподібні, плісе і гофре (рис. 3.20). Вони є досить не дорогим, але одночасно модним і привабливим видом збагачення площинної поверхні текстильних матеріалів. Складки застосовують для оздоблення суконь, блузок, спідниць для жінок і дівчат.

Складки **однібічні** – це складки з одним згином, що закладені з лицьового боку, як правило, в один бік. Край таких складок може бути відлітний, а також настрочений оздоблювальною строчкою. **Зустрічні** та **бантові** складки закладають на два боки.

Плісе (фр. *plissé* – складчастий) – дрібні незастрочені припрасовані паралельні складки на тканині, отримані шляхом спеціальної термічної обробки, часто з використанням хімічних речовин і спеціальних шаблонів (рис. 3.20, з). Плісе виконують переважно на легких тканинах (атласі, шифоні, маркізеті, креп-дешині тощо) за допомогою спеціальної машини.

Плісирування – це одна з давніх технологій оздоблення одягу. Древні греки у IV ст. до н. е. оздоблювали свій одяг довгими і дрібними складками, які отримували за допомогою металевого розпеченого прута. Плісе було відоме ще у Давньому Єгипті за півтори-дві тисячі років до нашої ери. Єгиптяни досягли неймовірної майстерності в обробці тканин, створюючи численні, різні за шириною плісировки на деталях одягу.

Плісировка може бути розміщена не тільки традиційно – вертикально, а й по діагоналі чи навіть горизонтально. Плісированими можуть бути рукава, відлітна кокетка, пілочка блузки, накидка тощо. Використовують плісирування для оздоблення святкового і повсякденного одягу: спідниць, суконь, чоловічих сорочок, жіночих блузок тощо.

Гофре (фр. *gaufre* – вафля) – це дрібні, поставлені на ребро складки на тканині, які утворюють на матеріалі суцільну ребристу поверхню. Їх отримують шляхом спеціальної термічної обробки з використанням спеціальних шаблонів (рис. 3.20, д). Гофре – це плісе, у якому складки і загини рівні між собою.

Плісе і гофре застосовують для оздоблення одягу. Це можуть бути волани або шлярки, а також коміри, манжети, спідниці, деталі рукавів тощо. Складки плісе і гофре тривалий час зберігають форму, витримують багаторазове прання, не змінюючи форми.

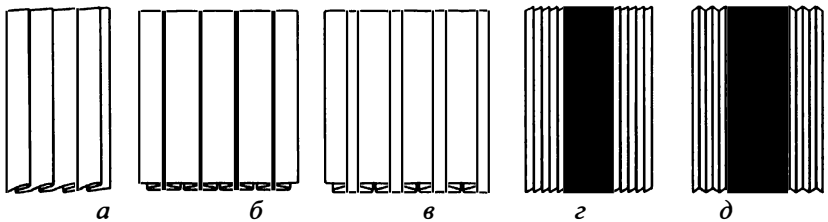


Рис. 3.20. Види складок:

а – однобічні; б – зустрічні; в – бантові; з – плісе; д – гофре

Защип – дрібна, вузька застрочена складка 1,0–3,0 мм завширшки або вузький виточний рельєфний шов. Защипи використовують для оздоблення одягу, ними прикрашають манжети рукавів, кишені, коміри і т.п. різних видів одягу. Защипи можуть нести конструктивне навантаження, замінюючи виточки, підкреслюючи лінії країв деталей тощо. Їх розташовують групами чи поодинці, поєднують з мереживом, стрічками, тасьмою тощо. Защипи ширші ніж 3 мм називають складками.

Зборки – тканина, зібрана у вигляді дрібних складочок і зшита разом (рис. 3.21). Зборки, як правило, розташовують по лінії горловини, окату і низу рукавів, лінії кокетки. Вони надають виробу м'якої форми. Використання великої кількості різноманітних зборок є характерним для жіночого одягу, особливо у фольклорному і романтичному стилях. Зборки використовують для оздоблення суконь, блузок, спідниць тощо.

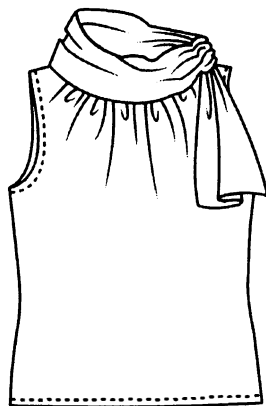


Рис. 3.21. Зборки в одязі

Шлярка – оздоблювальна деталь швейного виробу у вигляді косої чи поперечної смужки матеріалу, зібраної з одного боку в зборку, складки, або плісированої та з'єднана призібраним краєм з виробом (рис. 3.22, б). Шлярки часто використовують для оздоблення вирізу горловини, низу рукавів, виробів жіночого та дитячого одягу: блузок, суконь, спідниць, сарафанів тощо.

Волан (фр. *volant* від *voler* – літати) – деталь швейного виробу для його оздоблення у вигляді широкої смужки матеріалу, з'єднаної з виробом краєм одного з поздовжніх боків, конструкція якої забезпечує утворення хвилястого краю [ДСТУ 2023–91]. Волан – це смужка матеріалу з тканини або мережива, викроєна у формі овалу, спіралі або по колу (рис. 3.22, а), яку пришивають до деталей швейного виробу внутрішнім зрізом. Волани на відміну від шлярок виготовляють ширшими. Їх використовують для оздоблення святкового одягу з шовкових тканин, жіночого і дитячого одягу (суконь, блузок, спідниць тощо).

Рюш (фр. *ruche*) – деталь швейного виробу для його оздоблення у вигляді смужки матеріалу з обробленими з двох, трьох або чотирьох боків та з утвореними зборками або складками посередині [ДСТУ 2023–91] (рис. 3.22, в). Рюші бувають прості

й фасонні. Рюші кроють по утоку або по косій нитці шириною 3,5–4,0 см. Їх використовують для оздоблення суконь, блузок, білизни, капелюхів і т.п.

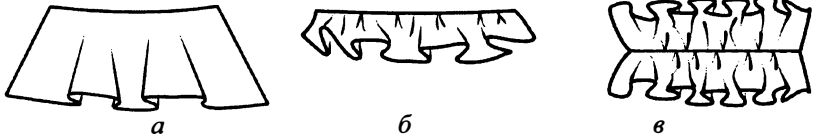


Рис. 3.22. Оздоблення одягу: а – волан; б – шлярка; в – рюш

Шлярки, волани і рюші виготовляють з основної, оздоблювальної тканини і мережива. Вони можуть або гармонувати з кольором основної тканини виробу, або мати контрастне забарвлення. Оборки, волани і рюші найчастіше розміщують по краях деталей, по лінії горловини і застібки, по низу виробу тощо, а також у підрізах. Їх вшивають у шви або настрочують на деталі швейного виробу у різних місцях.

Буфи (фр. *bouffer* – надуватись, стирчати) – це конструктивно-декоративний елемент одягу у вигляді ділянок деталей різної форми, стягнутих складками, зборками за певною схемою для отримання об'ємної форми або для оздоблення. Цю декоративну техніку запозичено з народного одягу, в якому її традиційно виконували на білизні, дитячому і жіночому одязі. Буфи, на відміну від зборок, виконуються не по краю деталей, а на самій деталі. Такий вид оздоблення має не лише декоративне, а й конструктивне навантаження. Буфи, розміщені по лінії плеча, талії, а також по низу рукава, виконують конструктивну функцію і можуть замінювати виточки. Іноді буфи розміщують на місцях виточок від плечового зрізу чи горловини до лінії грудей, по лінії талії, по окату рукава і т. д.

За способом виготовлення буфи можуть бути *вафельні*, *зі складками*, *з шнуром* тощо. Буфи можна виконувати традиційним ручним способом та з використанням машинних строчок.

Найбільш поширеними є звичайні буфи, при виконанні яких на деталі прокладають паралельні строчки, а потім утворені зборки рівномірно розподіляють по всій ділянці деталі. Їх виконують з виворітного боку по згинах тканини стібками через край з інтервалом 0,5–0,7 см.

Машинні звичайні буфи (рис. 3.23, а) виконують по намічених лініях з лицьового боку виробу за допомогою трохи послаб-

леної верхньої нитки або з використанням нитки спандекс. При виконанні буфів без використання розтяжної нитки необхідна їх фіксація за допомогою підкладки.

Для буфів зі шнуром (рис. 3.23, в) деталь прострочують з лицевого боку по намічених лініях, підклавши знизу смужку тканини, а потім втягують шнур, збирають тканини в зборки, а кінці шнура закріплюють.

Для вафельних буфів (рис. 3.23, г) на лицевий бік деталі наносять вертикальні та горизонтальні лінії на відстані 1,0–1,5 см одна від одної, або тільки намічають точки їх перетину.

Буфи можуть бути розташовані на різних ділянках деталей жіночих блузок, суконь, білизни та ін. Опухла поверхня з чітким рисунком надає виробу нарядного, урочистого вигляду. Буфи гарно виглядають на атласних і оксамитових поверхнях одягу. Як вишивальні нитки використовують нитки різноманітної товщини та шнури. Також буфами називають пишні складки, зборки на рукавах (рукава буф), спідницях.

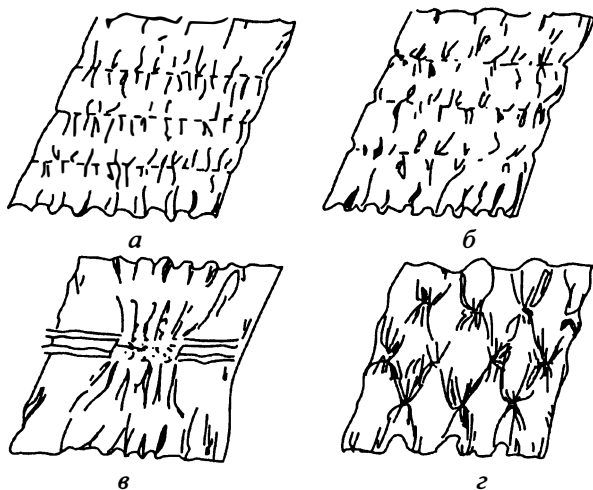


Рис. 3.23. Різноманітні види буфів:
а – звичайні; б – зі складками; в – зі шнуром; г – вафельні

3.4. Додаткові деталі для оздоблення одягу

Розетка (від фр. *rosette* – трояндочка). 1. Орнаментний мотив у вигляді стилізованої квітки. 2. Стрічка, тасьма, шнур, зібрані в пишній кружок (рис. 3.24), який використовують як елемент

оздоблення одягу, взуття, головних уборів тощо.

Кокарда – це розетка, яку використовують для прикрашання шляпи або як відзнаку на військових головних уборах. Спершу кокардою називали круглий букет з пір'я, що мало колір герба власника. У першій половині XVII ст. пір'я було замінене бантами чи стрічками. На початку XVIII ст. кокарда увійшла у моду як прикраса переднього кута трикутного капелюха. Під час Французької революції кокарда отримала кольори французького прапора, ставши синьо-біло-червоною, і стала символізувати політичні погляди. Згодом кокарду почали використовувати і в інших країнах. Її виготовляли з тканини чи металу відповідних національних кольорів. У наш час кокарду використовують для оздоблення головних уборів військовослужбовців, а також представників керівного складу деяких громадянських відомств (прокуратури, залізничних шляхів, митного відомства тощо).

Бутоньєрка (від фр. *boutonniere* – петлиця) – букетик квітів, який приковують до одягу чи просовують у петлицю (рис. 3.25). Бутоньєрку використовують для оздоблення одягу, особливо святкового і весільного. Маленький, ювелірно складений букетик, який виконується з тих же квітів, що використовуються в букеті нареченої і відповідно в однаковій колірній і стилістичній гамі, прикріплюють до лацкана піджака нареченого. Іноді бутоньєрку розміщують у маленькій судині (у вигляді пробірки), яку приковують до сукні.

Плечова накладка – деталь для надання форми плечовій частині швейного виробу [ДСТУ 2023–91]. Плечові накладки з'явилися у 40 – 50-х рр. XX ст., коли у моду увійшов силует з підкресленою лінією плеча. Для рукавів типу реглан застосовують плечові накладки овальної форми.



Рис. 3.24. Розетка

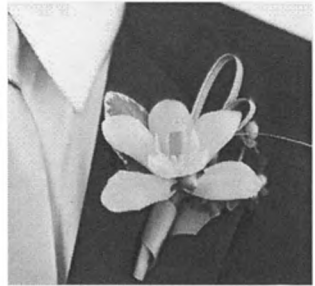


Рис. 3.25. Бутоньєрка

Контрольні питання до розділу 3

1. Дайте визначення поняття оздоблення.
2. Яке призначення має оздоблення у сучасному одязі?
3. Які види оздоблення сучасного одягу вам відомі?
4. На які групи можна класифікувати оздоблення сучасного одягу?
5. У чому полягає відмінність плоского і об'ємного видів оздоблення?
6. Які види оздоблення належать до додаткових аксесуарів?
7. Які види оздоблення належать до рухомих, а які до нерухомих?
8. Дайте визначення поняття декор.
9. Які різновиди мережива вам відомі?
10. Які різновиди фурнітури швейних виробів вам відомі?

РОЗДІЛ 4 ХАРАКТЕРИСТИКА І АНАЛІЗ РІЗНОВИДІВ ВИРОБІВ, ЯКІ Є ОБ'ЄКТОМ ВИГОТОВЛЕННЯ ЛЕГКОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

4.1. Поняття виріб. Класифікація виробів

ВИРІБ – це річ, виготовлена з різних матеріалів, що має утилітарні та естетичні функції і призначена задовольняти потреби споживача [ДСТУ 2027–92].

Вироби можна класифікувати за такими ознаками: статтю та віком, сезоном, призначенням, матеріалом, умовами експлуатації тощо.

За способом виготовлення та за видом матеріалу, який застосовано при виготовленні виробу, розрізняють такі види виробів [ДСТУ 2027–92].

Швейний виріб – це виріб, виготовлений із різних матеріалів (за винятком натурального та штучного хутра, натуральної та штучної шкіри, спілка, трикотажних полотен), призначений для одягу або білизни.

Трикотажний виріб – це виріб, виготовлений із трикотажного полотна або суцільнов'язаний, призначений для одягу, головних уборів тощо.

Хутряний виріб – це виріб, виготовлений із натурального або штучного хутра, призначений для одягу, головних уборів тощо.

Виріб із натуральної або штучної шкіри, а також із спілка – це виріб виготовлений із натуральної або штучної шкіри, а також із спілка, призначений для одягу, головних уборів тощо. Асортимент виробів із натуральної або штучної шкіри, а також із спілка містить такі види: верхній одяг (пальта, півпальта, плащі, жакети, жилети, піджаки, куртки, спідниці, штани, шорти тощо), головні убори та галантерейні вироби (рукавиці, рукавички).

За призначенням і способом носіння розрізняють такі види виробів [ДСТУ 2027–92].

Виріб корсетний – це швейний або трикотажний виріб, що вдягають безпосередньо на тіло для формування і підтримки окремих частин тіла та (або) для тримання панчіх.

Виріб білизняний – це швейний або трикотажний виріб, призначений для створення гігієнічних умов тіла і побуту.

Крім того, приймаючи за підставу класифікації частину тіла, на яку одягають ту чи іншу річ, можна виділити такі вироби.

Головний убір – це виріб, яким накривають голову. До головних уборів можна віднести такі: берет, капор, кепка, панама, пілотка тощо.

Виріб хустково-шарфовий – це виріб, яким накривають голову й (або) шию. До хустково-шарфових виробів належать краватка, кашне, косинка, хустка, шаль тощо.

Виріб рукавичний – це виріб, що вдягають безпосередньо на кисть руки та частково або цілком на передпліччя. До одягу, який одягають на руки, належать мітенки, муфта, рукавички, рукавиці тощо.

Виріб панчішно-шкарпетковий – це трикотажний виріб, що вдягають безпосередньо на тіло й вкривають нижню частину тулуба та (або) ноги, із ступнями або без них, кожну окремо.

Залежно від функціонального призначення одяг поділяється на білизну (нижній одяг) та верхній одяг. За ДСТУ 2027–92 **верхній одяг** – це плечовий і поясний одяг, за винятком білизняних і корсетних виробів. Раніше існувало поняття «легкий одяг» – одяг, що носить поверх натільної білизни, але зараз у ДСТУ виділено тільки верхній одяг.

4.1.1. Характеристика і різновиди хутряних виробів

ВИРІБ ХУТРЯНИЙ – виріб виготовлений з натурального або штучного хутра, призначений для одягу, головних уборів тощо. [ДСТУ 2027–92]. Асортимент хутряних виробів містить такі види: верхній одяг (манто, шуби, пальта, півпальта, жакети, жилети, піджаки, куртки, кожухи), хутрові деталі одягу (коміри, манжети, хутряні підкладки), хутрові жіночі вироби (пелерини, палантини, мантії, боа, горжетки, муфти тощо), хутрові головні убори та хутрові галантерейні вироби (рукавиці, рукавички).

Шуба (від араб. *jubba* – одяг з довгими рукавами) – верхній розстібний чоловічий і жіночий одяг вільного силуету, який виготовляють з натурального чи штучного хутра. Одяг зі шкур тварин набув широкого поширення у всіх слов'янських народів. Кліматичні умови вимагали теплого одягу для захисту від холоду. Еволюція хутряного одягу у різних народів йшла від примітивних до складніших форм. В Україні можна простежити

еволюцію хутряного одягу від овчинних шкур, якими огортали тіло, до складних і різноманітних форм. Здавна шубою називали верхній розстібний одяг з рукавами, з хутряним коміром, що носили хутром усередину, а верх робили із сукна, парчі, оксамиту тощо. Селяни виготовляли шуби з овчини і хутра зайця, знать – з хутра куниці, соболя, лисиці, песця.

Тепер шуби виготовляють з хутряного напівфабрикату видри, норки, бобра, песця, лисиці, зайця, кроля, нутрії, крота, байбака, шиншили тощо з різним оздобленням. Іноді використовують поєднання різних видів хутра в одному виробі. Шуби за кроєм можуть бути з вшивними рукавами, суцільнокрійними, реглан, напівреглан тощо. Для цих виробів характерне збільшення об'ємної форми, тому рекомендується обирати величини прибавок на вільне облягання більші ніж для іншого верхнього одягу. Шуби можуть бути прилеглого, напівприлеглого, прямого, розширеного або звуженого донизу силуетів з різними комірами та кишнями, а також з поясом і капшоном або без них.

Найбільш відомими видами шуб були руська і турська. Ці різновиди шуби були поширеними на території Росії.

Шуба руська – велика довга шуба, розширена донизу з довгими рукавами, яку спереду зав'язували на шнури. Рукава іноді були довжиною майже до підлоги, тому спереду рукавів робили прорізи для рук до ліктя. Руська шуба мала широкий відкладний комір і хутряні манжети на рукавах.

Шуба турська – довга шуба, з двобортною застібкою та з порівняно короткими широкими рукавами. Носили її зазвичай у накидку. На початку ХХ ст. турська шуба на хутрі і на ваті була основним типом чоловічого зимового верхнього одягу. Шуба турська була вкрита чорним чи червоним сукном, іноді кольору маренго чи темно-синього і зазвичай мала шалевий або відкладний комір з хутряними відворотами і лацканами та шлицю на спинці. Найчастіше комір виготовляли з чорного каракулю, видри, єнота, бобра.

Різновидами шуби є такі хутряні вироби: кожух, кожушанка, доха тощо.

Доха (монг. *daqu* – кожух вовною назовні) – дуже довгий верхній чоловічий теплий одяг з шалевим коміром, який виготовляли найчастіше з жереб'ячих чи телячих шкір хутром назовні. Усередині доху обробляли підкладкою на ваті або на хутрі. Доха – це традиційний одяг монгольських народів з хутром усередині і зовні, тобто подвійний. У росіян доха відома з

XIX ст. і найбільш поширена була у Сибіру, на Уралі та на Далекому Сході. Часто доху одягали поверх звичайної шуби, тоді її носили, не застібаючи. Доха вийшла з моди на початку ХХ ст.

Дублянка – верхній одяг типу пальто, який виготовляють з вироблених особливим способом шкур, хутром усередину, як правило, з овчини (рис. 4.1). Шкури обробляють спеціальним розчином, що містить кислоту і сіль, для надання їм м'якості та еластичності, а потім – дубильними речовинами, щоб закріпити стан шкури і додати міцності і зносостійкості. Поверхню напівфабрикату фарбують у різні кольори та обробляють різними способами: з напиленням, з тисненням тощо.



Рис. 4.1. Дублянка

Кожух (від рос. *кожа* – шкіра) – шуба з овчини у народів Східної Європи. Кожух – це традиційний народний одяг українців, який носили чоловіки і жінки (рис. 4.2). Кожух міг бути коротким (до талії або до середини стегон), середньої довжини (до або трохи нижче колін) та довгим (до п'ят). За конструктивним вирішенням розрізняли кожухи прилеглого силуету, відрізнi або невідрізнi по талії, прямого або розширеного силуетів. Манжети, прорізнi кишені, край борта і низ кожухів обробляли хутром. Колір кожуха був переважно білий, рідше червоно-чорний або чорний. Кожухи прикрашали вишивкою, аплікацією з кольорової шкіри, нашивками з яскравих різноколірних плетених шнурів, китицями з різноколірних вовняних ниток тощо.

Кожушанка – короткий кожух (рис. 4.3).



Рис. 4.2. Кожух



Рис. 4.3. Кожушанка

Манто (від фр. *manteau* – плащ, пальто, шинель, від лат. *mantellum* – покривало) – жіночий хутряний одяг (рис. 4.4). Вперше манто з'явилося у XII ст. як чоловічий плащ у формі півкола з вирізом для шиї, скріпленим спереду або на плечі пряжкою чи зав'язками. У XVI ст. манто перетворилось у чоловічий плащ у вигляді кола з розрізом по діагоналі і круглим вирізом горловини із прямокутним коміром і зав'язками. У XVII ст. манто стає частиною жіночого костюма, яке виготовляли або маленьким як пелерина, або дуже довгим і широким з атласу чи оксамиту. Нині манто називають жіноче пальто переважно з хутра, вільного силуету, розширене донизу, з широкими рукавами. Відмінністю манто від інших різновидів хутряних виробів є відсутність наскрізної застібки. Хутряні манто виготовляють з хутра горностая, шиншили, скунса, соболя, використовуючи поєднання каракульчі з соболем, опосума з хутром котика тощо.



Рис. 4.4. Манто

Горжетка, горжет (від фр. *gorge* – горло) – деталь жіночого одягу, смужка хутра, яку носять як комір (рис. 4.5). Горжетка – це хутряний шарф або суцільна шкурка (з голівкою, лапками та хвостом) лисиці, песця, тхора, соболя, норки тощо. Горжетку носять так, щоб хутро торкалося шиї чи лягало на плечі. Іноді горжетку одягають на одне плече. Горжетку носять як доповнення до святкової сукні, а також як комір на пальто. В історії костюма горжетка веде своє походження від прикрас для шиї, що були виготовлені не з традиційних ювелірних матеріалів (коштовних металів і каміння), а з оксамиту, шовку чи хутра, і вперше з'явилися в епоху Відродження (XV ст.). На початку XX ст. для виготовлення горжеток використовували хутро не прямошерстих, а пухнатих звірків. Зазвичай горжетки виготовляють з нерозрізаної шкірки, знятої трубкою, а всередині роблять прокладку з тонкого шару ватину чи іншого матеріалу. Виготовляють горжетки також з плоских



Рис. 4.5. Горжетка і муфта з хутра кроля

шкурор, які зсередини оздоблюють шовковою підкладкою. При виробленні шкурор для горжетки зберігають кігті на лапках і навіть зуби, а очі іноді роблять з кольорового скла. Близько 1928 р. увійшли у моду пальто без коміра, які заміняла знімна горжетка. Наприкінці 50-х рр. ХХ ст. горжетку вважали дуже престижною річчю та ознакою статку.

Муфта (нім. *muff, miffe*) – теплий мішечок циліндричної форми, частіше з хутра, з отворами з обох сторін, призначений для зігрівання рук. Муфта як самостійна модна деталь з'явилася у Венеції близько 1550 р. і поширилася в інші європейські держави (рис. 4.6). Її праобразом є довгі вузькі лійкоподібні рукава, в яких у холодну пору року можна було сховати руки. У Франції муфти увійшли у моду за часів Людовика XIV. У XVII – XVIII ст. муфту носили як жінки, так і чоловіки. У жіночій моді цей аксесуар був особливо популярний наприкінці XIX ст., а у дитячому одязі до 50-х рр. ХХ ст. Носили муфту зазвичай на шнурах і ланцюжках. Зсередини муфти розміщували кишеньку для дрібних предметів, тому у ХХ ст., коли муфта знову увійшла у моду, її одночасно стали використовувати як сумку. Час від часу муфта знову з'являється у моді змінюючи при цьому форму, величину і матеріал.



Рис. 4.6. Вацлав Голлар. Англійка у зимовому одязі з муфтою. Гравюра.

4.1.2. Характеристика і різновиди трикотажних виробів

ВИРІБ ТРИКОТАЖНИЙ – виріб виготовлений із трикотажного полотна або суцільнов'язаний, призначений для одягу, головних уборів тощо [ДСТУ 2027–92]. Проектують трикотажні вироби для жінок і чоловіків, а також для дітей. Їх виготовляють з різних видів пряжі (отриманої з натуральних і хімічних волокон) і ниток у чистому вигляді, у суміші і різних поєднаннях. За способом виробництва трикотажні вироби поділяють на кроєні, напіврегулярні, регулярні та комбіновані.

Спосіб виробництва диктує вимоги до форми та конструкції трикотажних виробів.

Виріб кроєний – виріб, виготовлений із викроєних з полотна деталей [ДСТУ 2119–93]. Кроєні трикотажні вироби отримують шляхом викроювання з в'язаного плоского трикотажного полотна з плосков'язальних машин або трубчатого полотна з круглов'язальних машин деталей потрібного розміру і конфігурації відповідно до моделі. Перевагою цього способу є те, що можна отримати моделі будь-якої складності, недоліком є те, що відходи від розкрою трикотажного полотна складають 18–25%.

Виріб напіврегулярний – виріб, виготовлений із в'язаних деталей, форма яких близька до форми лекал і які потребують підкроювання [ДСТУ 2119–93]. Напіврегулярні трикотажні вироби виготовляють з купонного трикотажного полотна плоскої або трубчатої форми, які отримано з плоско- і круглов'язальних машин. Ширина використаного купона дорівнює ширині деталі, або деталь укладають ціле число разів на ширину купона. Купони відділяють один від одного роздільним петельним рядом. Розміри купонів у довжину визначаються довжиною деталей трикотажних виробів, а нижній край їх не розпускається і не потребує додаткової швейної обробки. Деталі трикотажних виробів, які отримані напіврегулярним способом, мають форму, яка близька до форми лекала, і потребують додаткового підкрою, як правило, лише по лінії горловини, пройми і окату рукава.

Виріб регулярний – виріб виготовлений з в'язаних деталей, форма яких утворилась безпосередньо у процесі в'язання [ДСТУ 2119–93]. Регулярні трикотажні вироби отримують шляхом вив'язування деталей з закінченим контуром конструктивних ліній. Деталі таких виробів повністю вив'язують на спеціалізованих машинах або автоматах. Нижній край таких виробів, як правило, обробляють на початку в'язання, а інші контури деталей отримують за рахунок зміни кількості голок, тобто забавок і прибавок петель у процесі в'язання. Деталі регулярних трикотажних виробів не потребують додаткових розкрійних операцій і з'єднують без обметування їх країв на машинах ланцюгового стібка. Регулярним способом в'язання зазвичай отримують дрібні деталі, а саме: кишені, коміри, клапани, бейки, пояси та інше, які використовують при виробництві кроєних трикотажних виробів.

Регулярні і напіврегулярні трикотажні вироби мають перевагу перед кроєними трикотажними виробами, оскільки вони більш економічні і скорочують час розкрою і виготовлення виробів.

Проте час на в'язання та волого-теплову обробку таких трикотажних виробів суттєво збільшується. Тому сьогодні більшість трикотажних виробів – кроєні. Це пояснюється відносною простотою їх виготовлення, а також можливістю розширення асортименту за рахунок необмеженої кількості різноманітних форм і моделей.

Останнім часом з'являються нові технології отримання трикотажних виробів. З'явилися *суцільнов'язані* трикотажні вироби, форму яких отримують шляхом вив'язування виробів в автоматичному режимі. Такі вироби майже не потребують швейних операцій (безшовна технологія виготовлення). Технологія в'язання таких виробів є найбільш складною і потребує використання плоскофангових машин останнього покоління з програмним забезпеченням, які обладнані системами обрізання і захоплювання ниток і пряжі.

Асортимент трикотажних виробів містить джемperi, пуловери, светри, штани, жакети, жилети, сукні, спідниці тощо.

Джемпер (від англ. *juniper* – стрибати) – трикотажний плечовий верхній одяг без застібки згори донизу, яким укривають тулуб і частково стегна [ДСТУ 2027–92]. Джемпер спочатку був винятково спортивним одягом, оскільки у перекладі з англійської джемпер означає стрибун, проте з 20-х рр. ХХ ст. джемпер почали носити і як одяг для відпочинку, подорожей та у побуті.



Рис. 4.7. Джемпер

Зазвичай джемпер – це в'язаний з вовни або шовку трикотажний виріб з рукавами без застібки і коміра, який одягають через голову. Він може бути із застібкою тільки зверху (рис. 4.7). Від іншого в'язаного одягу з трикотажу джемпер відрізняється короткою застібкою біля горловини, що дає можливість одягати його через голову. Довжина та об'ємна форма джемпера можуть бути різними, форма вирізу горловини може бути будь-якою. Інші елементи змінюються залежно від моди. Джемпер може бути з коміром чи без нього, з короткими або довгими рукавами, бути однотонним, з візерунками чи у смужку. Він може бути виконаний у будь-якому стилі: романтичному або діловому, оздоблений орнаментом, вишивкою тощо.

У моді зустрічаються такі різновиди джемпера: **джемпер поло** – джемпер із застібною до середини переду та з відкладним коміром; **сукня-джемпер** – джемпер, який має довжину сукні від міні до міді; **джемпер-туніка** – джемпер вільного силуету довжиною до стегон тощо. Різновидом джемпера також є пуловер.

Пуловер (від англ. *pull-over* – надівати через голову) – це трикотажний джемпер без коміра і застібки, що щільно облягає фігуру (рис. 4.8). Пуловер виник як одяг, який чоловіки носили під час гри у гольф. Пуловер як модний жіночий одяг запропонувала Г. Шанель у 1920 р.

Тепер джемпер, джемпер поло і пуловер використовують не тільки як одяг для спорту і відпочинку, але навіть як вечірній одяг.

Светр (від англ. *sweater*, від *sweat* – упрівати) – джемпер із коміром стояк висотою не менше 5,0 см [ДСТУ 2027–92]. Зазвичай светр – це джемпер або фуфайка без застібки з високим коміром, який закриває шию і надівається через голову (рис. 4.9). Першими светр почали носити рибалки, моряки, а пізніше у 80-х рр. XIX ст. цей вид одягу стали використовувати спортсмени. Цей теплий і зручний одяг для занять спортом отримав поширення в Європі, при цьому було засвоєно не тільки форму одягу, а й його назву. У 20-ті рр. XX ст. светр почали носити жінки. Вважається, що у жіночу моду як повсякденний одяг светр запровадила Г. Шанель. Спочатку светр як і професійний одяг рибалок і моряків дуже щільно облягав тіло і шию, проте у другій половині XX ст. светром стали називати будь-який в'язаний джемпер без застібки, що надівається через голову. Светр може бути будь-якої довжини та об'ємної форми, мати різну форму вирізу горловини: округлу, V-подібну тощо. У 70-ті рр. XX ст. у моду увійшли трикотажні **сукні-светри**, відмінною рисою яких був характерний для светра комір. Светр – це трикотажний виріб, який виготовляють з різних видів пряж: бавовняної, вовняної,



Рис. 4.8. Пуловер



Рис 4.9. Светр

синтетичної тощо. Матеріалом для коміра светра може бути еластична пряжа або трикотажне полотно. Наприкінці ХІХ ст. такою сировиною була вовна, проте у ХХ ст. можливості трикотажної промисловості розширилися з появою синтетичних волокон. Колір светра залежить тільки від моди – він може бути однотонним, строкатим, прикрашеним вишивкою чи в'язаним візерунком. Модою також диктується вибір фактури – рельєфне в'язання чи гладенька панчішна поверхня. Є також побутова назва трикотажних светрів з тонких вовняних, шовкових, бавовняних і змішаних пряж, з високим коміром – *водолазка*. Назва походить, вочевидь, від частини одягу водолазів – светра з високим коміром.

Анорак – літня трикотажна куртка для занять спортом або відпочинку без застібки чи з застібкою-блискавкою з капюшоном та кишенею кенгуру спереду (рис. 4.10). По низу куртки і рукавів може бути вставлений шнурок чи еластична тасьма. Анораки виготовляють із трикотажної махрової тканини або фліса та прикрашають різноманітною фурнітурою, вишивкою, аплікацією.



Рис. 4.10. Анорак

Фуфайка (від народн. *куфайка*) – трикотажний плечовий одяг, яким укривають тулуб і частково чи цілком або тулуб і частково стегна й одягають безпосередньо на тіло чи корсетні вироби. [ДСТУ 2027–92]. Зазвичай фуфайка має вшивні довгі або короткі рукава, малу об'ємну форму, прилеглий силует, проте може бути і іншого конструктивного вирішення. Виготовляють фуфайки з натуральних і синтетичних трикотажних полотен різних кольорів та переплетення.

Різновидом фуфайки є футболка, тільник тощо.

Футболка (від англ. *football* – футбол) – це фуфайка або джемпер з короткими рукавами, який виготовляють з трикотажу різного волокнистого складу, прикрашають і оздоблюють різними способами.

Тільник (від укр. *тіло* – одяг, який одягають на тіло) – побутова назва трикотажної фуфайки з довгими рукавами без коміра з білими і синіми або білими і чорними поперечними смугами, частина одягу моряків, у т.ч. військовослужбовців

ВМФ, а також повітрянодесантних військ. Тільки частіше виготовляють з бавовняних трикотажних полотен.

Майка (фр. *maillot*) – трикотажний плечовий одяг з проймами без рукавів і застібки, яким укривають тулуб або тулуб і частково стегна [ДСТУ 2027–92]. Назва майки походить від верхньої частини гімнастичного трико, вона отримала назву за прізвищем французького кравця Майо, який запровадив у моду цей вид одягу у 1880-х рр. Майка належить до білизняних виробів і призначена для створення гігієнічних умов, тому її виготовляють для чоловіків, жінок і дітей з бавовняних трикотажних полотен в основному світлих кольорів: білого та бежевого. Якщо майка є літнім одягом, її виготовляють з трикотажних полотен різних кольорів і прикрашають: чоловічі – емблемою, аплікацією, оздоблювальною строчкою, бейкою тощо; жіночі – стразами, вишивкою, мереживом, бісером тощо.

4.1.3. Характеристика і різновиди хустково-шарфових виробів

ВИРІБ ХУСТКОВО-ШАРФОВИЙ – виріб, яким накривають голову й (або) шию [ДСТУ 2027–92]. Асортимент хустково-шарфових виробів містить різновиди, які подані нижче.

Хустка (від давньорос. *хуста*, від польськ. *chusta*, від лат. *fustānum* – вид бавовняної тканини) – виріб, який має форму квадрата [ДСТУ 2027–92] (рис. 4.11). Хустка призначена для покриття голови і плечей. Хустка походить від одягу, основною функцією якого є покриття, укриття або огортання тіла. Праобразом хустки є покривало, яке закриває голову і тіло, від нього походять різноманітні накидки, шалі тощо. Хустка була важливою деталлю традиційного одягу багатьох народів, вона відповідала різним випадкам життя і ритуалу. Існували святкові, траурні, повсякденні хустки.



Рис. 4.11. Хустка

Жінки пов'язують хусткою голову чи накидають на плечі, чоловіки носять хустки на шиї. Хустки виготовляють з різних тканин або в'язуть. Серед в'язаних найбільш відома пухова хустка. У Росії найбільш відомими стали в'язані з вовни на

спицях оренбурзькі та набивні павловські хустки. Зазвичай хустки оздоблюють тканим орнаментом, вишивкою, мереживом, бахромою тощо.

В Україні хустку носили окремо або разом з очіпком, складаючи трикутником, і зав'язували одним з трьох варіантів: спереду під підборіддям, ззаду або обвивали голову. Хустка була також частиною весільних, поховальних, родинних обрядів. Її ткали з льону, вовни, бавовни або в'язали. Зимову хустку робили більшою за літню і одягали поверх звичайних головних уборів, у тому числі і тонкої хустки. У другій половині ХХ ст. хустки почали широко використовуватись у побуті та на подіумах високої моди.

Є також *носова хустка*, яка є предметом гігієни. Як доповнення до одягу носова хустка виникла в епоху Ренесансу (XV ст.) в Італії, коли дами почали носити мереживні хустки, які мали назву фацолето. Носову хустку оздоблювали золотим мереживом, у куточках пришивали китиці. Іноді маленька хустка є елементом класичного костюма – вона прикрашає нагрудну кишеню піджака або жакета.

Різновидами хустки є шаль, парео, бандана, косинка тощо.

Шаль (фр. *chale*, від араб., перс.) – велика прямокутна хустка з тонкої вовняної тканини з квітковою облямівкою чи орнаментом, якою прикривають плечі. Шаль може бути тканина чи в'язана різних видів і розмірів. Назва шалі східного походження, оскільки ще у XV ст. у Кашмірі (Індія) робили тонкі шалі з вовняної пряжі як кашмірових, так і диких кіз Тибету. Особливо цінувалася вовна пашм, яку збирають на крутих схилах гір у період ліньки диких кіз. З цієї вовни дотепер виготовляють дуже м'які, теплі тоненькі шалі *пашміна*, які потім прикрашають вишивкою. У часи Директорії, після єгипетської компанії Наполеона (початок ХІХ ст.), кашемірові шалі з'явилися у Франції і з легкої руки Жозефіни Богарне, дружини Наполеона, що була тоді законодавицею французьких мод, кашемірова шалі поступово увійшла у загальне вживання не тільки у Франції, а й у всій Європі. Майбутня імператриця мала у своєму гардеробі до 400 шалів і носила їх поверх суконь, використовувала як покривала, навіть робила подушки для своїх собак. Оригінальна техніка виконання давала можливість робити шалі двобічними. Спочатку шалі виготовляли з використанням кашемірового або діагонального переплетення, а пізніше і тепер – полотняного. Дорога кашемірова шаль довго залишалася у моді, майже

до кінця XIX ст. Пізніше, коли англійці почали виготовляти дешеву підробку під справжню кашемірову шаль, цінність і популярність шалі стала зменшуватися. В Індії шалі і донині широко використовують.

Парео (полінез. *pareo*) – велика хустка з яскравим рисунком, яку зав'язують навколо стегон чи під пахвами і використовують як елемент пляжного комплексу. Парео є традиційним одягом на острові Таїті. Парео може бути різних розмірів і кольорів. У сучасній моді парео використовують з 60-х рр. XX ст. як літній і пляжний одяг.

Косинка (від рос. *косынка* – пов'язаний з косою або від укр. *косий* – розміщений косо) – виріб, який має форму трикутника [ДСТУ 2027–92]. Косинка призначена для покриття голови і плечей. Жінки пов'язують косинкою голову, накидають на плечі або носять на шиї. Косинки виготовляють з різних тканин або в'яжуть.

Бандана (від хінді *bandhni* – техніка ручного розпису тканин у індусів) – велика строката, зазвичай, бавовняна хустка чи косинка, зав'язана на потилиці. Подібні головні убори поширені у Центральній і Південній Америці, де їх носять під капелюхом. Бандана, яка раніше була елементом ковбойського одягу, у XX ст. стала елементом костюма рокера, а з 90-х рр. XX ст. – елементом військового обмундирування. Класична бандана має темно-синій або чорно-синій колір (колір індиго) та прикрашена різними рисунками: скроня і кістки, зірки, дрібні геометричні деталі тощо. У 90-х рр. XX ст. поширилися бандани будь-якого рисунка і орнаменту.

Шарф (фр. *écharpe*) – хустково-шарфовий виріб, який має форму прямокутника [ДСТУ 2027–92]. Спочатку шарф був елементом генеральської і офіцерської повсякденної і парадної форми одягу. На рубежі XVIII–XIX ст. з'явилися жіночі шарфи як доповнення до святкової сукні. Звичай носити шарф з верхнім одягом сформувався наприкінці XIX ст. В'язаний або тканий шарф з шовку, бавовни, вовни, акрилу та з інших волокон у вигляді довгої смуги одягають на шию, голову чи плечі. Шарфи різних кольорів, оздоблені бахромою, вишивкою, аплікацією, носять жінки, чоловіки і діти. Зимові шарфи з вовни захищають від холоду, а шарфами з шовку або шифону – прикрашають одяг. Різновидом шарфа є кашне, палантина, боа тощо.

Боа (від фр. *boa*, від лат. *boa* – змія) – вузький довгий шарф з хутра чи пір'я, наприклад, страусового, мережива тощо (рис. 4.12).

Боа отримав назву від королівських удавів (*boa constrictor* – зміядушитель). Боа почали носити жінки у період Романтизму (кінець XIX ст.), а на рубежі XIX–XX ст. настав другий період моди, коли хутряним боа оздоблювали теплий верхній одяг на хутряній підкладці. Боа – це суто жіночий шарф, у сучасній моді його використовують у святковому одязі, у театральному і сценічному костюмах.

Кашне (від фр. *cache-nez* – схованка для носа) – чоловічий шовковий чи вовняний шарф або шийна хустка (рис. 4.13). Цей різновид шарфа отримав назву від способу носити його закриваючи нижню частину обличчя і ховаючи ніс. Кашне було особливо модним на початку XX ст. як елемент чоловічого одягу. З часом манера носіння кашне змінилася, тепер його носять на шиї, а кінці кашне вільно лежать на грудях. Шовкові кашне з рисунком чоловіки носять з демісезонними плащами і пальтами, вовняні – із зимовим одягом.

Палантин, палантина (фр. *palantine*) – жіночий широкий шарф з хутра, оксамиту чи іншої тканини, який одягають на плечі (рис. 4.14). Палантин уперше з'явився у моді у 70-ті рр. XVII ст. і зберігся до наших днів як накидка, доповнення до вечірнього одягу, частіше з дорогого хутра. У Західній Європі палантин увійшов у моду після 1676 р., коли пфальцграфиня Палатинська першою продемонструвала елегантний спосіб захисту від холоду за допомогою невеликої накидки з соболіних шкурок. У XVII–XVIII ст. Палантин виготовляли також з мережива, шовку, оксамиту та інших тканин, утеплювали ватином і оздоблювали хутром. Палантин зазвичай може бути прямокутної форми і різної довжини – від розмірів коміра до розмірів дуже великого шарфа.



Рис. 4.12. Боа



Рис. 4.13. Кашне



Рис. 4.14. Палантин

4.1.4. Характеристика і різновиди рукавичних виробів

ВИРІБ РУКАВИЧНИЙ – виріб, що вдягають безпосередньо на кисть руки та частково або цілком на передпліччя [ДСТУ 2027–92]. Рукавичні вироби – це рукавиці і рукавички. Рукавичні вироби виготовляють на підкладці або без підкладки, з хутра, з верхом з натуральної або штучної шкіри, тканин та інших матеріалів. Розмір рукавичок визначають довжиною обхвату кисті правої руки на рівні п'ятого п'ястно-фалангового з'єднання у сантиметрах.

Рукавички (від рос. *рука*) – виріб, яким укривають частково передпліччя, долоню руки й п'ять пальців, кожен окремо [ДСТУ 2027–92] (рис. 4.15). У перекладі на російську мову рукавички – це перчатки (від рос. *перст* – палець). Рукавички відомі здавна, вони були знайдені ще в єгипетських пірамідах. Спочатку їх виготовляли у вигляді мішечків, потім



Рис. 4.15. Рукавички

за типом рукавиць, і, нарешті, почали виготовляти рукавички з пальцями. Починаючи з XI ст. рукавички виготовляють з шовку і шкіри, прикрашають коштовностями, вишивкою, фурнітурою, аплікацією тощо. Вони були предметом розкоші, деталлю костюма знаті у чоловіків та жінок. Здавна рукавички є невід'ємним елементом чоловічого та жіночого одягу, їх виготовляють з будь-яких матеріалів (трикотажу, шкіри, замші, тканин тощо) різних кольорів, різноманітної форми.

Мітенки (від фр. *mitaine* – рукавиця) – це жіночі рукавички, що залишають пальці відкритими (рис. 4.16). Мітенки були модними у XIX ст. Спочатку їх виготовляли з тонкої шкіри – лайки, і вони були доповненням до костюма для вулиці і до бальної сукні. Як і довгі рукавички, мітенки були обов'язковим елементом костюма у XVIII–XIX ст. Їх виготовляли з тюлю, мережива. У сучасній моді мітенки перетворилися в рукавички для спортсменів.



Рис. 4.16. Мітенки

Рукавиці (від рос. *рукавицы*, від слова *рука*) – виріб, яким укривають частково передпліччя, долоню руки, чотири пальці

разом і великий окремо або три пальці разом, а великий і вказівний окремо, або п'ять пальців разом [ДСТУ 2027–92] (рис. 4.17). Рукавиці – це елемент традиційного слов'янського чоловічого і жіночого костюма, призначений для захисту рук від холоду. Рукавиці виготовляють зі шкіри, замші, сукна або в'яжуть з вовняних ниток та розрізняють за призначенням (виробничі, спортивні, повсякденні), за віком тощо.



Рис. 4.17. Рукавиці

4.1.5. Характеристика і різновиди панчішно-шкарпеткових виробів

ВИРІБ ПАНЧІШНО-ШКАРПЕТКОВИЙ – трикотажний виріб, що вдягають безпосередньо на тіло й вкривають нижню частину тулуба та (або) ноги, із ступнями або без них, кожну окремо [ДСТУ 2027–92]. Для виготовлення панчішно-шкарпеткових виробів застосовують бавовняну (кручену) пряжу різних видів і номерів і вовняну змішану пряжу гребінного та апаратного прядіння, синтетичні і штучні нитки, а також пряжу з поєднанням натуральних, синтетичних і штучних волокон. Колготки, рейтузи, півпанчохи і шкарпетки можуть бути однотонні за кольором або з рисунком, смугасті та ажурні. До панчішно-шкарпеткових виробів належать: панчохи, підслідники, півпанчохи, колготки жіночі і дитячі, шкарпетки чоловічі, жіночі і дитячі.

Панчохи (від нім. *Bundschun* – в'язаний черевик) – панчішно-шкарпетковий виріб, яким укривають ногу зі ступнею й частково стегно [ДСТУ 2027–92] (рис. 4.18). Залежно від будови, розрізняють панчохи зшивні (котонні), круглі чи прості, півпанчохи і спортивні панчохи.



Рис. 4.18. Панчохи

Перші в'язані шкарпетки були знайдені у коптських гробницях близько V ст. до н.е., проте потім мистецтво в'язання було втрачено і відновлене лише у XIII ст. До цієї пори панчохи

виготовляли з тканини або тонкої шкіри. Перший в'язальний верстат для панчіх винайшов у 1589 р. англійський священик Ч. Вільям. Відтоді в'язані панчохи починають витісняти зшиті, проте повністю вони їх замінили тільки наприкінці XVIII ст. У XVIII ст. панчохи були неодмінним елементом гардероба кавалерів. Кавалери епохи бароко і рококо (XVII–XVIII ст.) одягали білі шовкові панчохи під панталони, а при Людовіку XV носили яскраво сині чи червоні панчохи довжиною до коліна. Законодавицею мод на мереживні панчохи стала маркіза де Помпадур (фаворитка короля Людовика XV). У XIX ст. у зв'язку з появою довгих трубоподібних штанів чоловічі панчохи стають коротшими і перетворюються на шкарпетки, які є актуальними до наших часів. У жіночій моді навпаки, спідниці ставали коротшими, тому більше уваги приділяли панчохам і взуттю.

У 1900–1914 рр. у моду входять ажурні жіночі панчохи різних кольорів, у тому числі і чорного, здебільшого мереживні, з різними візерунками (вусики, квіточки), які іноді мали символічне значення (якір, павутина). Як матеріал для панчіх використовували здебільшого шовк і тонку бавовну (так званий флер). З розвитком трикотажної промисловості після 1920 р. стають популярними шовкові панчохи, переважно світлих кольорів. У сучасну епоху панчохи зі штучного шовку замінили панчохами із синтетичних волокон. Час від часу виникає мода на кольорові вовняні чи бавовняні панчохи, яка виникла вперше у 1870 рр.

Розвиток синтетичних матеріалів сприятливо позначився на виробництві панчіх: з'явилися вироби різної товщини, кольору, візерунка, в'язання, вони оздоблені штучними перлами, блискітками тощо. Панчішні вироби стають незамінним предметом жіночого гардероба, а винахід віскози, яку називали штучним шовком, сприяв появі гладеньких, прозорих панчіх і колготок, що стали доступними за ціною.

Революцією в історії панчішних виробів вважається також винайдення у 1938 р. першого у світі синтетичного волокна – нейлону. Нейлонові панчохи надійшли у продаж і мали шалений успіх, проте Друга світова війна припиняє виробництво тонкого волокна для панчішних виробів і нейлонові панчохи стають рідкістю. Пізніше у 50-х рр. минулого століття модними стають безшовні панчохи. Удосконалення технології виготовлення панчіх сприяло виникненню їх великого розмаїття різної товщи-

ни, прозорості і кольорової гами. Друга панчішна революція пов'язана з появою лайкри у 1959 р. Нова, більш еластична текстурована нитка з поліаміду, названа еластином, поліпшує еластичність і зовнішній вигляд панчіх і колготок. Поява спідниць-міні у цей час приводить до масового поширення колготок і наймоднішими стають непрозорі колготки. У наш час високотехнологічні поліамідні волокна дають можливість створювати різноманітні за властивостями та дизайном панчішно-шкарпеткові вироби.

Півпанчохи – панчішно-шкарпетковий виріб, яким укривають частину ноги до колін [ДСТУ 2027–92].

Гольфи (від англ. *golf* – гра у м'яч) – це короткі (до колін) панчохи чи довгі (до колін) шкарпетки. Вони є різновидом панчіх. Гольфи можуть бути кольорові чи однотонні (рис. 4.19). Спочатку гольфи використовували як зручний одяг для спортивних ігор та заміських прогулянок. Гольфи є також елементом національного шотландського чоловічого костюма. Шотландські гольфи виготовляють тільки у клітинку, колір якої вказує на приналежність до певного шотландського клану.

Гамаші (від фр. *gamaches*, від ар. *Gadamasi* – назва міста) – різновид в'язаних панчіх, які не вкривають ступнів ніг. Назву гамаші отримали від міста Гадамес, де виготовляли особливий вид шкіри, оскільки спочатку гамаші виготовляли зі шкіри, а набагато пізніше – з сукна чи в'язані. У XVIII ст. гамаші були частиною солдатського обмундирування, яке одягали на ноги і застібали на гудзики збоку. Сучасні гамаші – це різновид в'язаних чи зшитих з цупкої тканини півпанчіх без ступнів, які зазвичай одягають поверх взуття. Часто гамаші називають гетри або штиблети.

Гетри (від фр. *guetre* – гетра, гамаша) – півпанчохи без підошви, що одягають на ноги поверх взуття і покривають їх



Рис. 4.19. Гольфи



Рис. 4.20. Гетри

від ступні до колін чи до литки (рис. 4.20). Виготовляють гетри з будь-яких матеріалів, у тому числі зі шкіри, сукна, а також в'яжуть. Гетри були у моді з 1880-х р. до 1930-х рр.

Колготки (від чеськ. *kalhoty* – штани) – панчішно-шкарпетковий виріб, яким укривають нижню частину тулуба й ноги зі ступнями, кожен окремо [ДСТУ 2027–92]. Колготки з вовни, бавовни чи синтетичних матеріалів різних кольорів призначені переважно для жінок і дітей (рис. 4.21). Перші колготки з'явилися у Росії на початку 1960-х рр. з Чехословаччини. Різновидом колготок є ріпи й лосини, які не вкривають ступнів ніг.

Шкарпетки – панчішно-шкарпетковий виріб, яким вкривають нижню частину ноги, включаючи кісточку та частину литки [ДСТУ 2027–92] (рис. 4.22). Шкарпетки можуть бути різних кольорів, довжини, рисунка і переплетення. Виготовляють шкарпетки з таких самих матеріалів, як і панчохи. Чоловічі і підліткові, жіночі і дитячі шкарпетки виготовляють на круглих та котонних машинах, відрізняються лише параметри загальної довжини виробу та довжини ластику. У бортик деяких видів шкарпеток ув'язана або прокладена гумова нитка. Серед шкарпеток можна виділити шкарпетки для дому та відпочинку, зимові і літні, з рисунком і без рисунка. Вони можуть бути виготовлені переплетенням різних поєднань, пресом, плюшевим, ажурним або жакардовим. Завдяки цьому фактура поверхні шкарпеток може бути гладенькою одноколірною або рельєфною.

Підслідники – панчішно-шкарпетковий виріб, яким вкривають ступні ніг частково або цілком [ДСТУ 2027–92]. Виготовляють підслідники з синтетичних волокон і носять їх переважно жінки.



Рис. 4.21. Колготки

Рис. 4.22.
Шкарпетки

4.1.6. Характеристика і різновиди білизняних виробів

ВИРІБ БІЛИЗНЯНИЙ – швейний або трикотажний виріб, призначений для створення гігієнічних умов тіла і побуту [ДСТУ 2027–92].

Натільна білизна – дуже пізній винахід. У давніх народів одяг у вигляді сорочки, одягали прямо на тіло. Він одночасно виконував функції верхнього одягу і білизни. З історії відомі хітони, туніки та сорочки, але це ще не була білизна у сучасному вигляді, оскільки цей одяг ще не виконував функції білизни. Лише у середні віки з'явилась звичка і мода носити під верхнім одягом більш тонкий нижній одяг. Перші білизняні вироби були простими за кроєм та однакові за формою, як для чоловіків, так і для жінок. І тільки наприкінці ХІХ ст. жінки почали носити білизну з батисту та шовку, яка відрізнялася від чоловічої. Це були дуже дорогі речі. Сучасна білизна з'явилась після 1925 р. Чоловіча білизна в ХХ ст. також змінилася: труси та шкарпетки укоротилися. Американці після першої світової війни почали носити дуже короткі та прилеглі труси, з'явилися плавки, чоловіча спідня сорочка перетворилася на майку. Це було пов'язано з появою трикотажного виробництва.

Білизняні вироби можна класифікувати за такими ознаками:

- за призначенням (побутовий та спортивний білизняний одяг);
- за статтю та віком (жіночі, чоловічі, дитячі та для підлітків);
- за сезоном (осінньо-зимові та весняно-літні).

Білизняні вироби – це одяг, який одягають прямо на тіло людини для створення теплового комфорту та захисту кожних покривів людини від контакту з верхнім одягом. Білизняні вироби зазвичай виготовляють з бавовняних, вовняних та змішаних трикотажних полотен, що пов'язано з м'якістю та еластичністю, високими гігієнічними показниками та формостабільністю трикотажу. Також для виготовлення білизни застосовують шовк та синтетичні матеріали з лавсанобавовняної пряжі, з штучних ниток, синтетичних ниток та пряжі, еластичних та об'ємних ниток, вовняної та зі змішаної пряжі. Найчастіше для виготовлення білизняних виробів використовують трикотажні полотна і матеріали світлих кольорів та оздоблення мереживом, вишивкою, тасьмою, різноманітною фурнітурою тощо.

Асортимент білизняних виробів дуже широкий і включає в себе такі види плечових і поясних виробів: майка, труси, сорочка спідня, комбінація, сорочка нічна, спідниця нижня, тільник, кальсони, фуфайка, панталони тощо.

Труси – поясний білизняний виріб, яким укривають нижню частину тулуба або нижню частину тулуба н ноги (кожну окремо) в горішній частині [ДСТУ 2027–92]. Різновидом трусів є плавки, пісочниця тощо. Також трусами називають короткі спортивні штани з легкої тканини – спортивні труси.

Плавки – це труси призначені для купання у закритих та відкритих водоймах, тому їх зазвичай виготовляють з синтетичних волокон, які мають гідрофобні властивості.

Пісочниця – труси разом з нагрудником та бретелями. Різновид дитячого одягу для немовлят або для дітей ясельного віку. Часто пісочницю називають боді або комбідрес (рис. 4.23).

Кальсони (фр. *calcon* від італ. *calzoni*) – чоловічі спідні штани, які є білизняним виробом. Назва кальсони



Рис. 4.23. Пісочниця

з'явилася наприкінці XIX ст., коли стала модною вовняна спідня білизна. Кальсони носили у комплекті білизни разом з натільною сорочкою. Спочатку кальсони являли собою довгі штани, широкі на ділянці стегон і вузькі на ділянці гомілки для зручності заправлення у чоботи. Кальсони виготовляли з бавовни і вони мали зав'язки по лінії талії та збоку на ділянці гомілок. З поширенням вовняної трикотажної білизни кальсони стали схожими на рейтузи з манжетами на еластичній тасьмі. У наш час кальсони. – це білизняний чоловічий виріб, який виготовляють з бавовняного або вовняного трикотажу [ДСТУ 2027–92]. Часто кальсони виготовляють у комплекті з фуфайкою.

Панталони (фр. *pantalon*, англ. *pantaloons* від італ. *pantaloni* – штани) – трикотажний або швейний жіночий або дівчачий білизняний виріб, яким укривають нижню частину тулуба й ноги (кожну окремо) у горішній частині [ДСТУ 2027–92]. Раніше панталонами називали довгі чоловічі штани. Панталони відомі з давніх часів в Азії та Індії. Назва панталони походить з XVII ст. від персонажа італійської комедії Панталоне. У наш час панталонами називають жіночий білизняний виріб, який

виготовляють з вовняного, бавовняного та іншого трикотажу. Еластичні облягаючи короткі панталони або шорти також використовують професіональні велосипедисти. У 80-х рр. ХХ ст. такі велосипедні шорти або панталони різних кольорів були модними.

Сорочка нічна – білизняний виріб, який вдягають безпосередньо на тіло, укривають тулуб і ноги (частково або цілком), призначений для спання [ДСТУ 2027–92]. Нічна сорочка як вид одягу з'явилась у епоху Середньовіччя, до того часу люди спали без одягу або у тому одязі, в якому перебували вдень. Перші нічні сорочки були дуже великих розмірів, та і ті носили лише заможні люди. Нічна сорочка може бути різного конструктивного вирішення і довжини. Виготовляють її з тканини чи трикотажних полотен та оздоблюють мереживом, аплікацією, вишивкою, рюшами, воланами тощо.

Сорочка спідня – швейний плечовий одяг без коміра, яким укривають тулуб і частково стегна або тулуб і ноги (частково або цілком) та вдягають безпосередньо на тіло [ДСТУ 2027–92]. Жіноча сорочка може бути з короткими рукавами чи без рукавів з бретелями. Спідні сорочки виготовляють, як правило, з натуральних матеріалів – тканини, трикотажу чи нетканих полотнин. Різновидом спідньої сорочки є комбінація, яка з'явилась разом з сукнями вільного крою у 20-х рр. ХХ ст. У 1930-х рр. комбінацію, яка мала сучасний покрій, виготовляли з штучних тканин – віскози, ацетату тощо.

Комбінація (лат. *combinio* – зав'язую по два, поєдную) – плечовий жіночий або дівчачий трикотажний виріб, який вдягається безпосередньо на тіло або корсетні вироби та яким укривають тулуб і ноги (частково або цілком) [ДСТУ 2027–92]. Жіночі комбінації виготовляють з різних трикотажних полотен, з штучного або синтетичного шовку. Найбільш характерною особливістю конструкції комбінації є форма та кількість її частин. За цією ознакою відрізняють комбінації на двошовні, чотиришовні та шестишовні.

Нижня спідниця – поясний білизняний жіночий або дівчачий виріб, яким укривають нижню частину тулуба й ноги до ступнів, обидві разом, частково або цілком [ДСТУ 2027–92]. Нижню спідницю надягають під сукню, для надання їй пишності. В європейському костюмі нижню спідницю використовували протягом багатьох століть у світському костюмі і у народному одязі. У ХІХ ст. нижню спідницю виготовляли з лляних, бавовняних,

вовняних та інших тканин. Після Першої світової війни змінився крій сукні і спідниці, тому нижні спідниці вийшли з моди. У сучасній моді нижні спідниці використовують з святковими бальними і весільними сукнями, а також з спідницями і сукнями у циганському, етнічному і фольклорному стилях.

Гарнітур білизни – це поєднання комбінації з поясними та плечовими білизняними виробами з одного виду матеріалів

4.1.7. Характеристика і різновиди корсетних виробів

ВИРІБ КОРСЕТНИЙ – це швейний або трикотаажний виріб, що вдягається безпосередньо на тіло для формування й підтримки окремих частин тіла та (або) для підтримання панчіх [ДСТУ 2027–92]. До корсетних виробів належать предмети одягу, які служать для формування окремих ділянок жіночого тіла при деформації м'яких його тканин. Так, бюстгальтер визначає форму та положення грудних залоз, напівкорсет зменшує опуклість живота і формує ділянки стегон та сідниць, грація формує плавні силуетні лінії фігури в цілому.

Корсетні вироби виготовляють з натуральних (бавовняних, шовкових та лляних) та синтетичних тканин. Використовують нееластичні матеріали; нееластичні матеріали з вставками, які забезпечують розтяжність; еластичні трикотаажні полотна тощо.

Корсетні вироби класифікують за формотворними ділянками на вироби бюстгальтерної, поясної та корпусної групи.

До виробів бюстгальтерної групи належать бюстгальтер, напівграція та бюстгальтер-комбінація.

Бюстгальтер (нім. *biusthalter* від *büste* – бюст, *halten* – тримати) – корсетний виріб, призначений для формування та підтримки грудних залоз [ДСТУ 2027–92]. Бюстгальтер призначений для фіксації грудних залоз у бажаному положенні, а також для формування грудної ділянки фігури залежно від моди, розміру, форми грудної залози і форми грудної клітки (рис. 4.24, а).

Перший бюстгальтер з відкритою спинкою був запатентований американкою Мері Ф. Джекобс у 1914 р. Модель бюстгальтера складалася з двох трапецієподібні кусків тканини і вузьких бретельок на плечах із зав'язками ззаду. Також є версія, що ця деталь жіночого туалету була запропонована раніше, ще у 1889 р. французенкою Ерміні Кадоль, яка була кравчиною і виготовляла корсети.

У середині 20–30-х рр. минулого століття почалося промислове виробництво бюстгальтерів на каркасах (кісточках) з різною

формою і розмірами чашок, що пристьобувалися. Тоді ж з'явилися бюстгальтери без бретелей, які були особливо популярними в 50-х рр. ХХ ст., коли у моді увійшли відкриті сукні. У 1940 рр. почали використовувати поролонові прокладки для підтримки форми чашки бюстгальтера, що стало прообразом сучасного бюстгальтера пуш-ап. У 60-х рр. ХХ ст. з'явилися бюстгальтери виготовлені з еластичних матеріалів з лайкрою, які забезпечували щільне облягання, вільність рухів та комфорт. У 70-х рр. минулого століття були винайдені суцільнокрійні бюстгальтери з термопластичних тканин та трикотажу, форму яких отримували шляхом формування на спеціальних манекенах.

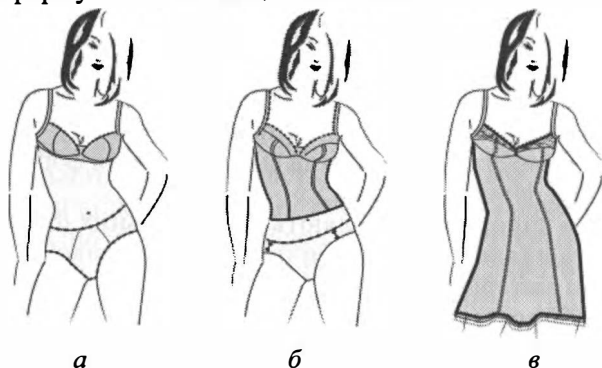


Рис. 4. 24. Види корсетних виробів бюстгальтерної групи:
а – бюстгальтер; *б* – напівграція; *в* – бюстгальтер-комбінація

Сучасний асортимент бюстгальтерів різноманітний і містить значну кількість різних за конструкцією виробів. Виділяють такі основні типи бюстгальтерів: кроєний, литий (некроєний) і структурований, що визначається кроєм і конструктивним вирішенням виробу. Основними моделями бюстгальтерів є такі.

Класичний бюстгальтер – закритий бюстгальтер призначений для формування та підтримки грудних залоз, з закритою чашкою (верхня і нижня чашка майже однакові за висотою).

Бюстгальтер балонет – бюстгальтер з широким відкритим декольте та з широко розташованими бретелями.

Бюстгальтер бра сьєр – відкритий бюстгальтер за формою подібною до прямокутника, який може бути без бретелей.

Бюстгальтер пуш-ап – бюстгальтер на каркасах (кісточках) з чашками, які надають додатковий об'єм за рахунок прокладок з тканини, поролону, силікону.

Бюстгальтер спортивний – модель бюстгальтера із застібною спереду та з бретелями, які перехрещуються на спинці. Виготовляють такий бюстгальтер з м'яких еластичних тканин.

Бюстгальтер може бути на каркасах (кісточках). В таких моделях в нижнє півколо чашки вшивають жорсткі й пружні дужки (у формі півкола, дуги, півмісяця тощо) завдяки чому забезпечується додаткова підтримка грудних залоз і формування необхідної форми чашки бюстгальтера. Бюстгальтери можуть бути зі знімними бретелями, а також мати потайні кишенечки з середині, у які можуть вкладатися додаткові прокладки.

Напівграція – грація для формування тулуба до лінії талії [ДСТУ 2027–92] (рис. 4.24, б).

До корсетних виробів корпусної групи належать грація, грація-труси, грація-панталони, грація-спідниця тощо.

Грація – корсетний виріб для формування тулуба від горішньої основи грудних залоз до підсідничної складки, а також тримання панчіх [ДСТУ 2027–92]. Призначенням грації є формування і фіксація грудних залоз з одночасним формуванням торсу фігури (спини, живота і сідниць) (рис. 4.25).

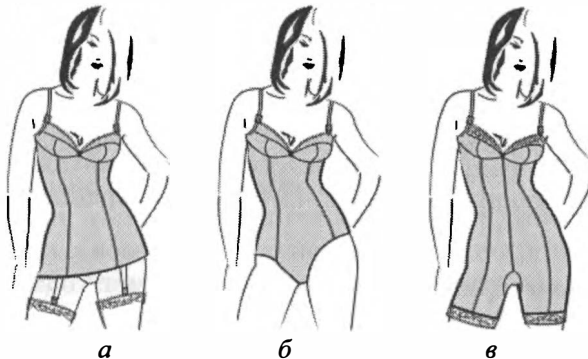


Рис. 4.25. Види корсетних виробів корпусної групи:
а – грація; б – грація-труси; в – грація-панталони

До корсетних виробів поясної групи належать корсет, напівкорсет, пояс для панчіх, пояс-труси тощо.

Корсет – корсетний виріб поясної групи для формування тулуба від нижньої основи грудної залози до підсідничної складки, а також для тримання панчіх [ДСТУ 2027–92] (рис. 4. 26, а). Корсет призначений для формування нижньої частини фігури людини, для підтримки м'яких тканин живота та сідниць.

Напівкорсет – корсет для формування тулуба від талії до підсідничної складки [ДСТУ 2027–92] (рис. 4. 26, б). Напівкорсет відрізняється від корсету тим, що верхній край напівкорсету розташований на лінії талії.

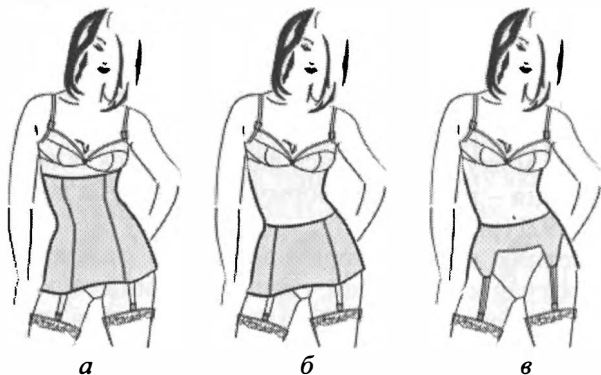


Рис. 4.26. Види корсетних виробів поясної групи:
а – корсет; б – напівкорсет; в – пояс для панчіх

Пояс для панчіх – корсетний виріб для тримання панчіх, який облягає нижню частину тулуба [ДСТУ 2027–92] (рис. 4.26, в). Він може бути широким і вузьким, а на фігурі розташовується вище лінії стегон.

Поєднання окремих видів корсетних виробів сприяє виникненню нових, наприклад, пояс-труси, пояс-панталони, бюстгальтер-комбінація (див. рис. 4.24, в), напівграція-комбінація тощо.

4.2. Характеристика і різновиди дитячого одягу

ОДЯГ ДИТЯЧИЙ – одяг для дівчаток і хлопчиків віком до 18 років [ДСТУ 2027–92]. Сучасний асортимент дитячого одягу поділяють на кілька груп залежно від: статі (одяг для хлопчиків і одяг для дівчаток); цільового призначення (побутовий, повсякденний, урочистий, національний, спортивний, формений одяг), сезону (літній, зимовий, демісезонний, всесезонний); віку дітей, а також використаних матеріалів і технології виготовлення.

До асортименту дитячого одягу належить верхній одяг, спортивний одяг, білизняні і корсетні вироби, головні убори. Асортимент одягу для дітей шкільної групи і для підлітків майже такий самий як і для дорослих: спідниці, сукні, штани, пальта, куртки, блузки тощо, але для немовлят, дітей ясельної групи і

дошкільнят є окремі види одягу, які проектують виключно для дітей цього віку: льоля, сорочечка, повзунки тощо.

Побутовий одяг платтяно-блузкового асортименту для дітей містить такі види: сукня, блузка, спідниця, сарафан, комбінезон, штани, халат, фартух, жилет та інші аналогічні вироби, виготовлені з матеріалів даного призначення [ДСТУ ГОСТ 25294:2005].

Побутовий одяг пальтово-костюмного асортименту для дітей містить такі види: пальто, півпальто, плащ, куртка, костюм, піджак, жакет, штани, жилет, спідниця, комбінезон, напівкомбінезон тощо [ДСТУ ГОСТ 25295:2005].

Білизняні вироби для дітей включають такі види одягу: піжама, нічна сорочка, нижня сорочка, нічний халат, труси, купальні костюми та інші аналогічні вироби з тканин, нетканних матеріалів і інших видів текстильних матеріалів [ДСТУ ГОСТ 25296:2005].

Корсетні вироби для дівчат – це бюстгальтер, грація, напівграція, напівкорсет, корсет та інші аналогічні вироби, які виготовлені з різних матеріалів [ГОСТ 29097–91].

Основну роль у виборі асортименту, форм, покроїв, пропорцій дитячого одягу відіграють вікові особливості статури дітей. У зв'язку з цим конструювання дитячого одягу виконують на п'ять вікових груп. У першій віковій групі, ясельній, конструювання здійснюється за єдиним способом для хлопчиків і дівчаток. Для другої розмірної групи, дітей дошкільного віку характерні незначні відмінності величин розмірних ознак та статури хлопчиків і дівчат, тому різноманіття виробів для дітей цього віку досягається в основному за рахунок використання різних кольорів і оздоблення. Методи побудови креслень конструкцій одягу для дітей дошкільної групи є однаковими як для хлопчиків, так і для дівчат. Крім того, спостерігається єдність у композиційно-конструктивних вирішеннях моделей одягу (сорочок, курток, комбінезонів тощо). В інших групах: молодшій шкільній, старшій шкільній і підлітковій проектування одягу виконується з урахуванням статевих ознак дітей.

Вплив моди у дитячому одязі відчувається в основному у деталях і оздобленні. Для дитячого одягу всіх вікових груп рекомендуються різні кольори відповідно до модних тенденцій і основним є спортивний стиль.

Одяг для новонароджених – одяг для дітей віком до 9 місяців [ДСТУ 2027–92]. В основному одяг для новонароджених

виготовляють з трикотажу, бавовняних тканин (особливо білизняні вирази) пастельних кольорів з оздобленням мереживом, тасьмою, вишивкою та аплікацією. Традиційно проектують вирази рожевого кольору – для дівчат, а блакитного – для хлопчиків, а також рекомендується білий колір і пастельні відтінки жовтого, зеленого і інших кольорів.

Велику увагу при виготовленні одягу для новонароджених приділяють технології обробки швів та застібок. Рекомендується застібка або наскрізна, або на плечі, найчастіше на кнопки або зав'язки, рідше на гудзики. Оздоблення синтетичним мереживом допускається лише на конвертах та святкових простиррадлах. У льолях і чепчиках для новонароджених з'єднувальні шви з обметуванням зрізів повинні бути виконані на лицьовий бік. Комбінезони та пісочниці для новонароджених передбачають часту зміну памперсів, тому необхідним елементом є наявність зручної застібки на кнопки або застібку-блискавку у кроковому шві. У цій віковій групі конструювання одягу здійснюється за єдиним способом для хлопчиків і дівчаток.

Асортимент одягу для новонароджених дітей містить: льолі, сорочечки, кофточки, повзунки, пісочниці, чепчики, шапочки, напівкомбінезони, комбінезони, сукні, нагрудні фартухи, куртки, а також спальні мішки, конверти з капюшоном, пелюшки тощо.

Льоля (від *лю-лі* – приспів у колискових піснях) – швейний або трикотажний плечовий білизняний виріб для новонароджених, із розрізом згори до низу, який вдягають безпосередньо на тіло та яким укривають тулуб [ДСТУ 2027–92] (рис. 4.27). Розріз може бути розміщений спереду або ззаду виразу.

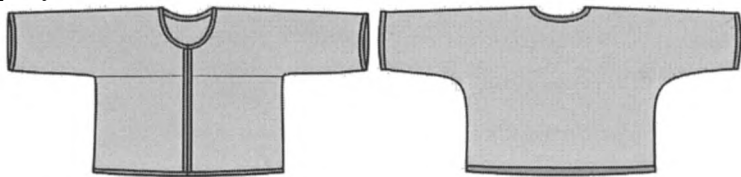


Рис. 4.27. Льоля

Сорочечка – швейний або трикотажний плечовий одяг для новонароджених, із рукавами, розрізом у горішній частині переду або спинки, яким укривають тулуб і частково стегна й вдягають безпосередньо на тіло [ДСТУ 2027–92] (рис. 4.28).

Кофточка – швейний або трикотажний плечовий верхній одяг для новонароджених, дітей ясельної та дошкільної груп із рукавами, розрізом згори до низу, яким укривають тулуб або тулуб і частково стегна [ДСТУ 2027–92] (рис. 4.27, в). Іноді у побуті кофточкою називають трикотажний жіночий светр або джемпер, жіночу блузку або жакет з трикотажу, з застібкою чи без неї.

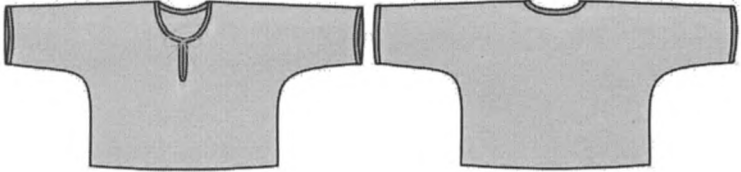


Рис. 4.28. Сорочечка

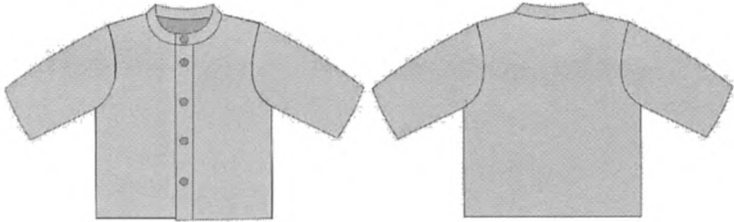


Рис. 4.29. Кофточка

Повзунки – штани для новонароджених та дітей ясельного віку, які закривають ступні ніг (рис. 4.30). Штани можуть бути з нагрудником або бретелями [ДСТУ 2027–92].

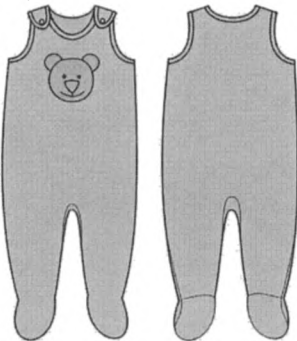


Рис. 4.30. Повзунки



Рис. 4.31. Конверт для новонароджених

Чепчик – швейний або трикотажний головний убір для новонароджених із зав'язками під підборіддям [ДСТУ 2027–92].

Конверт для новонародженого – швейний або трикотажний виріб, що має форму конверта для сну та прогулянки новонародженого (рис. 4.31). Конверт може бути із каптуром і рукавами [ДСТУ 2027–92].

Простиральце – швейний або трикотажний виріб з оздобленням для загортання новонародженого [ДСТУ 2027–92].

Підгузок – швейний або трикотажний виріб для новонародженого для захисту пелюшки від забруднення [ДСТУ 2027–92].

Пелюшка – швейний виріб для загортання новонародженого [ДСТУ 2027–92].

4.3. Характеристика художніх систем одягу.

Поняття костюм, комплект, ансамбль, гардероб

КОСТЮМ (від фр. *costume* – звичай, звичка) – комплект верхнього одягу, який складається з піджака, жакета (джерпера) та штанів або спідниці. Костюм може бути у комплекті з жилетом [ДСТУ 2027–92].

У широкому значенні костюм – це одяг загалом, у вузькому – єдиний ансамбль, що утворений поєднанням компонентів одягу і його частин, що об'єднані єдиною задумкою, такою як колір, оздоблення, фактура матеріалу тощо або призначенням. Під костюм розуміють певну образно-художню систему частин одягу та взуття, що характеризує індивідуальність людини або суспільну групу людей. У поняття костюм входять одяг, взуття, зачіска, головний убір, рукавички, прикраси, грим. Костюм можна розглядати тільки у зв'язку з певним образом людини, манерою носіння, пластикою та характерними жестами, що вирізняє це поняття від поняття одяг, тобто костюм несе у собі психологічну чи образну характеристику.

Костюм – це гармонічний ансамбль, що являє собою систему елементів, призначених не тільки захистити людину від впливів середовища, а й виявити її індивідуальність за допомогою інформаційно-естетичних властивостей. Костюм несе образ, ідею. Він свідчить про рівень розвитку художнього смаку свого власника, його психологію, матеріальні можливості і навіть про його внутрішній стан у визначені моменти.

Костюмом до певної міри можна назвати гарнітур, комплект і ансамбль. Так, гарнітур передбачає кілька предметів костюма одного стилю виготовлених зазвичай з однакового матеріалу. Костюм містить все те, що одягнуто на людині одночасно: одяг,

взуття, аксесуари (головний убір, пояс тощо), а також зачіску, макіяж і прикраси. Тільки тоді, коли все це підібрано відповідно до законів композиції і правил гармонізації, можна говорити про костюм як про гармонічний, образно вирішений ансамбль. Термін «костюм» уживають як синонім одягу, тобто матеріального об'єкту, речі. Але, на відміну від поняття одяг термін костюм вживається у більш широкому, культурному значенні. В історії костюм відбивається процес зміни моди – зміни стилів і форми, манери носіння і поведінки. Костюм також є психологічною, соціальною, віковою і історичною характеристикою.

У більш вузькому сенсі костюм – це сучасний вид ділового одягу. З XIX ст. костюм – це комплект одягу, який обов'язково містить штани для чоловіків і спідницю – для жінок. У 1899 р. з'явилися костюми тальєр, які склалися зі спідниці і жакета, що стали основою жіночого гардеробу. Розрізняють **костюм-двійку**, який містить піджак або жакет зі штаньми або спідницею, та **костюм-трійку**, який містить піджак або жакет, штани або спідницю і жилет. Костюм-трійка з'явився у чоловічій моді у 1865 р., і саме тоді піджак і штани почали виготовляти з одного матеріалу.

Виділяють такі різновиди костюма: костюм англійський, костюм вечірній, костюм візитний, костюм піджачний тощо.

Костюм англійський – класичний діловий, строгий за формою і кольором костюм. Костюм англійський виник у XVIII ст. як протиставлення французькій версальській моді у чоловічому одязі. Французи носили шовкові каптани і короткі штани – кюлоти. Англійці запропонували повсякденний практичний костюм для верхової їзди. Він складався із фрака, поверх якого надівали редингот, вузькі панталони і чоботи з відворотами. Як сталий комплект одягу англійський костюм сформувався у другій половині XIX ст. в Англії. Спочатку це був темного кольору чоловічий односторонній або двосторонній костюм-трійка або костюм-двійка з вовни, твіду або кашеміру. У жіночому одязі англійський костюм з'явився наприкінці XIX ст. Він складався з прямої спідниці (зі складкою або без неї) і жакета на підкладці із стояче-відкладним коміром з лацканами. Англійський костюм виготовляли з тканин у смужку або клітинку, а також з тканин без рисунка спокійних кольорів. Пізніше такі тканини почали називати костюмними. Після Першої світової війни англійський костюм став класикою у моді і залишається актуальним дотепер, змінюються тільки його силует (прямий або прилеглий) і деталі.

Англійський костюм може мати різні коміри, кишені, застібки, різну довжину плеча і глибину пройми, а також різні розміри і конфігурацію ліній країв деталей. Як правило, англійський костюм виготовляють із стояче-відкладним коміром з лацканами і маленькою нагрудною прорізною кишенею для хустки. Англійський костюм носять із сорочкою або блузкою різних стилів і конструктивного вирішення, а також з джемпером і светром.

Костюм амазонка (грецьк. *amazones*) – жіночий костюм для верхової їзди. Амазонка – це образ, що походить від персонажа грецької міфології. Активна (у крайніх варіантах – агресивна), самостійна жінка, чиї відносини з чоловіком відзначені духом войовничості. Костюм амазонка складається з темної (чорної, синьої, сірої) сукні прилеглого силуету і розширеної до низу, з довгими рукавами. Разом з костюмом носили капелюх з вуаллю, що оберігав волосся і обличчя від вітру і пилу. Обов'язковим елементом також були рукавички. Взуття – зазвичай шнуровані високі черевики до середини литки і вище. Сучасний жіночий костюм амазонка мало відрізняється від чоловічого і складається із широких у стегнах і вузьких донизу чи щільно облягаючих ноги штанів, високих чобіт, жакета і спеціального шлема-жокейки.

Костюм вечірній – формальний або напівформальний одяг для офіційних прийомів, візитів. Вечірній костюм для чоловіків складається з фрака, смокінга, які носять з білою сорочкою, краваткою-метеликом. Для жінок – це вечірня сукня або сукня для коктейлю.

Костюм візитний (фр. *visite* – візит, відвідування) – костюм, який складається з однобортного сюртука, жилета і штанів. У середині XIX ст. костюм візитний стає обов'язковою частиною чоловічого гардеробу світської і ділової людини. До візитного костюма чоловіки одягали білу сорочку з крохмальним відкладним коміром або коміром стояк та краватку-пластрон. Наприкінці XVIII – початку XIX ст. візитний костюм був основним типом чоловічого повсякденного костюма. Пізніше візитний костюм був витіснений костюмом піджачним і зберігся тільки як костюм для весілля.

Костюм діловий (амер.) – умовне позначення чоловічого або жіночого класичного костюма для роботи в офісі. Для чоловіків костюм діловий – це костюм-трійка темно-синього або сірого кольору з білою або світлого кольору сорочкою і краваткою.

Для жінок діловий костюм складається з жакета і спідниці таких самих кольорів у поєднанні зі світлою блузкою. У сучасній моді таку назву також має одяг американської ділової жінки: строгий костюм-трійка із фланелі сірого кольору, попліну пастельних кольорів або інших подібних тканин з вузькою спідницею нижче коліна і блузкою із круглим коміром.

Костюм піджачний – основний тип чоловічого одягу, що увійшов у моду на початку ХХ ст. Представники буржуазії та особи вільних професій носили його як повсякденний одяг, робітники – як святковий одяг. Костюм піджачний складався з однобортного або двобортного піджака, штанів і жилета. Піджачний костюм з двобортним піджаком виготовляли переважно з крепу, крепдешину, креп-жоржету тощо. Основу таких тканин виготовляли з дуже туго скручених ниток, а уток – зі слабо скрученої пряжі, завдяки чому поверхня тканини виглядала нерівною, шорсткуватою, покритою невеликими горбками.

Костюм сафарі – жіночий або чоловічий костюм, що складається з жакета з короткими рукавами, спідниці, штанів або шортів (бриджів). Жакет костюма сафарі може бути з накладними кишнями, іноді – з погонями. Класичний костюм сафарі доповнюється гольфами і колоніальними шоломами. Костюм сафарі виготовляють з бавовняних чи плащових тканин традиційно білого чи пастельних кольорів. Він нагадує військову форму колоніальних військ і мисливський одяг для африканського сафарі. Цей різновид костюма запровадив у моду І. Сен-Лоран у 1968 р. Є також сукня сафарі.

Костюм шанель – жіночий костюм, що складається з жакета і спідниці. Уперше костюм шанель з'явився в осінньо-зимовій колекції Будинку Шанель у 1955 р. Костюм у стилі шанель складався з жакета напівприлеглого силуету довжиною до середини стегна, з вузькими довгими рукавами, низ яких оздоблений шлицею з гудзиками. Жакет костюма шанель може бути з відкладним коміром або без нього, з накладними чи прорізними кишнями з листочкою на пілочці, оброблений кантами і металевими гудзиками. Спідниця прямого силуету довжиною нижче колін. Костюм шанель виготовляли з костюмних тканин, твіду, букле. Разом з костюмом носили шовкову блузку з коміром-бантом.

Костюм зуава – костюм, який складався з короткого вовняного жакета, як правило, червоного кольору, що розшивали золотим позументом, і широких штанів із шовку. Цей різновид

костюма увійшов у моду після 1831 р. і нагадував форму зуавів – солдатів легкої піхоти у французьких колоніальних військах, сформованих у 1831 р. в Алжирі з арабів і французів. У 20-х рр. ХХ ст. костюм зуава увійшов у моду як жіночий домашній одяг, у 70-х рр. ХХ ст. – як ошатний одяг в етнічному стилі.

Костюм ітонський – форма учнів, яку носять студенти королівського коледжу в Ітоні (Англія). Костюм складається з довгих фланелевих сірих, у тонку смужку штанів, біло-кремового фланелевого короткого жилета й чорного піджака з лацканами, що не застібається. Ітонський костюм доповнюють великий білий крохмальний комір з краваткою, чорні лакові черевики, рукавички і шовкова пов'язка на лівому рукаві.

Костюм тірольський – традиційний чоловічий одяг жителів Тіролю, який часто ототожнюють з національним костюмом австрійців. Костюм складається коротких шкіряних штанів, з білої сорочки з відкладним коміром, жилету, куртки, капелюха з пером, панчіх і туюфель. Носять костюм з широким шкіряним розшитим поясом, який можна використовувати замість кишень.

Костюм шотландський – традиційний чоловічий костюм, що виготовляють з тканини у клітку.

АНСАМБЛЬ (від фр. *ensemble* – разом) – комплект одягу і доповнення, які прикрашають його, становлять художню цілісність [ДСТУ 2027–92]. Ансамбль – комплект одягу, костюм, створений за єдиним художнім задумом. Вироби, що входять до ансамблю мають взаємну узгодженість, органічний взаємозв'язок та єдність частин. Зазвичай ансамбль складається з кількох частин і містить одяг, взуття, головний убір, у тому числі зачіску, аксесуари, прикраси тощо. Для ансамблю характерна багатошаровість та потреба одночасно носити всі його частини.

До другої половини 50-х рр. ХХ ст. термін ансамбль застосовували у тих випадках, коли мова йшла про гармонічне підбирання одягу, взуття і доповнень, об'єднаних однією загальною художньою метою. Пізніше термін ансамбль стали вживати, уточнюючи його призначення (спортивний, пляжний, урочистий, діловий, молодіжний).

КОМПЛЕКТ ОДЯГУ (лат. *completus*) – одяг, що складається з двох або більше виробів, кожен з яких є частиною комплекту [ДСТУ 2027–92]. Комплект – це набір швейних виробів, об'єднаних заради певної мети, але не обов'язково пов'язаних стильовою єдністю. Речі, які входять у комплект певного приз-

начення, об'єднані єдиним художнім задумом і виконані з одного або різних матеріалів. Комплект – це набір предметів, зв'язаних між собою єдністю художнього вирішення форми, що доповнюють одяг і складають разом з ним костюм, служать визначеному, конкретному призначенню.

Комплект – це поєднання різних асортиментів одягу: жакета зі спідницею, штанів з блузкою і жилетом, сарафана з жакетом тощо. На відміну від ансамблю, в якому і одяг, і доповнення до нього, наприклад, взуття, головні убори становлять художню цілісність, і є потреба одночасно носити всі його частини, речі, які входять у комплект об'єднані призначенням і можуть використовуватися окремо. Іноді комплект є частиною ансамблю. Різновидом комплект є гарнітур, піжама, купальний, пляжний комплект тощо.

Гарнітур (від фр. *garniture*, нім. *garnitur* – комплект) – комплект одягу певного призначення з одного виду матеріалів [ДСТУ 2027–92]. Гарнітур – це набір предметів одягу, об'єднаних спільністю стилю, кольору матеріалу, оздоблення тощо. Гарнітур поєднує предмети білизни, корсетні вироби, пляжний одяг тощо. Наприклад, постільний гарнітур, вечірній гарнітур тощо.

Твінсет (від англ. *twin set* – дві речі) – комплект одягу, який складається з двох видів одягу, наприклад, топу і кардигану, або майки і блузки тощо, виготовлених з тканин, трикотажу та інших матеріалів (рис. 4.32).

Піжама (від англ. *pyjamas*, від інд. *паеджама* – штани) – комплект швейних або трикотажних виробів для сну, який складається з куртки (фуфайки, блузи) та штанів різної довжини [ДСТУ 2027–92] (рис. 4.33). Раніше піжамою називали широкі панталони з легкої тканини, які були елементом національного одягу в Індії. Піжама стала відома в Європі у XIX ст. завдяки мандрівникам, які завезли цей вид одягу з тропічних країн. Сьогодні піжамою називають комплект, призначений для сну, перебування вдома або у лікарні тощо, який носять чоловіки, жінки і діти. Піжаму виготовляють з трикотажу або тканин, переважно бавовняних, різних кольорів і рисунків. Піжама може



Рис. 4.32. Твінсет

бути виготовлена з одного або різних матеріалів і оздоблена вишивкою, мереживом, емблемою тощо.

Комплект пляжний – комплект одягу, складовою частиною якого є купальний комплект [ДСТУ 2027–92]. До пляжного комплекту, крім купального костюма, належать халат, сарафан, спідниця, панама, косинка або парео. Виготовляють комплект пляжний з трикотажного полотна або тканин (ситцю, сатину, махрової тканини) та інших матеріалів різних кольорів і рисунків.

Комплект купальний – комплект жіночого одягу, який складається з бюстгальтера та трусів або плавок; призначений для купання [ДСТУ 2027–92] (рис. 4.34). Бюстгальтер та труси, які входять у купальний комплект, можуть бути будь-якого конструктивного вирішення та виготовляються з трикотажних синтетичних полотен різних кольорів та рисунка. Різновидом купального комплекту є бікіні.

Бікіні (англ. *bikini*) – жіночий купальний комплект, який складається з бюстгальтера і дуже коротких трусів. Пізніше разом з таким комплектом почали носити короткий халатик. Вперше бікіні було запропоновано у Франції Луїсом Ріддом. Цей різновид купального комплекту отримав назву від атола Бікіні, який виявився «оголеним» у 1946 р. через випробування американської атомної бомби. Бікіні виготовляли з тканин різних рисунків або в'язали і прикрашали оздобленням, штучними квітами тощо. Моду на бікіні запровадила французька актриса Б. Бардо, яка знялася у бікіні у кінострічці у 1956 р. В Америці бікіні був заборонений до 1965 р. У 70-ті рр. ХХ ст. з'явилась нова версія бікіні, відома сьогодні як стрінг.



Рис. 4.33. Піжама



Рис. 4.34. Купальний комплект

Стрінг (від англ. *string* – шнурок, тасьма) – жіночий купальний комплект, який складається з маленьких трусів, які являють собою два трикутники, з'єднані з боків зав'язками і бюстгальтера у вигляді двох трикутних чашок з зав'язками на спині та шиї.

Купальник – швейний або трикотажний жіночий або дівчачий одяг, який щільно облягає тулуб у ділянці грудей, талії, стегон; призначений для купання [ДСТУ 2027–92] (рис. 4.35). Купальник виготовляють з тканин чи тонкого трикотажного полотна з хорошими гігієнічними властивостями.

Перші костюми, спеціально призначені для купання, з'явилися наприкінці XVIII ст. на хвилі загальноєвропейського захоплення ідеями Руссо, який пропагував натуральність і близькість до природи. До цього часу спільне купання чоловіків і жінок, навіть у спеціальних костюмах, засуджувалося. Задля уникнення цього в Англії у Вікторіанську епоху (1837–1901 рр.) були винайдені так звані купальні машини, що закривали людей, які купаються, від сторонніх очей.

Вперше у Франції у 1860-ті рр. з'явився спеціальний смугастий чоловічий костюм для купання. Саме тоді у жіночому костюмі для купання зникають оборки, купальні панчохи та інші пристосування для збереження пристойності і формується жіночий купальник. У 20-ті рр. XX ст. у моду увійшла засмага, це сприяло виникненню відкритих моделей купальників. У 1930-ті рр. масово розвивається спорт, плавання, стрибки у воду, що змінює купальник. У ці роки для виготовлення купальників почали застосовувати трикотажне полотно, що сприяло кращій формостійкості. Проте десь до середини XX ст. жіночий купальник закривав більшу частину тіла. Загальна лібералізація поглядів у післявоєнні роки призвела до того, що купальник ставав усе більше вільним і відкритим, а вже починаючи із другої половини XX ст. поступово майже скрізь увійшли у моду купальні комплекти.

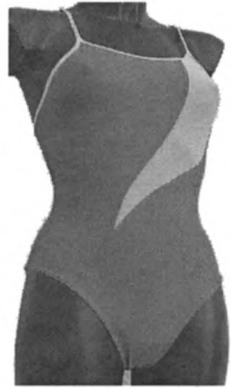


Рис. 4.35.
Купальник

Контрольні питання до розділу 4

1. Дайте визначення поняття виріб.
2. За якими ознаками можна класифікувати одяг?
3. Перелічіть види виробів, які є об'єктом виготовлення у легкій промисловості.
4. Дайте визначення поняття верхній одяг.
5. Що таке комплект одягу? Наведіть приклади.
6. У чому полягає відмінність комплекту одягу від костюма?
7. Що таке гарнітур одягу? Наведіть приклади.
8. Що таке ансамбль одягу? Наведіть приклади.
9. Дайте визначення поняття костюм.
10. Що називають одягом і костюмом? Поясніть різницю.
11. Які різновиди костюмів вам відомі?

РОЗДІЛ 5 ХАРАКТЕРИСТИКА РІЗНОВИДІВ АСОРТИМЕНТУ ПЛЕЧОВОГО ОДЯГУ

5.1. Різновиди пальт

ПАЛЬТО (від фр. *paletot* – пальто, від лат. *pall a* – верхній одяг) – плечовий верхній одяг із різних видів матеріалів і сировини з рукавами та розрізом або застібкою згори до низу, який вдягають на костюмно-сукняний одяг і яким укривають тулуб і частково або цілком ноги; призначений для створення теплового захисту у різних кліматичних умовах [ДСТУ 2027–92].

Пальто, у сучасному вигляді, з'явилося у середині XVII ст. До цього часу верхній теплий одяг являв собою прямокутну, круглу або напівкруглу накидку без рукавів, з отвором для голови та застібкою спереду або на плечі. Наприкінці XVIII ст. увійшли у моду перші розстібні пальто з рукавами та застібкою спереду. Їх багато декорували великою кількістю стрічок і штучних квітів, доповнювали капелюхом, муфтою, рукавичками. На початку XIX ст. замість пальто у моду увійшли пелерини, проте на початку 80-х рр. XIX ст. пальто знову повернулося і дотепер є одним з основних видів верхнього жіночого і чоловічого одягу. У дитячому одязі пальто використовують більше для дівчат дошкільного і шкільного віку, а для інших вікових груп дітей частіше застосовують куртку, комбінезон або напівкомбінезон.

Асортимент пальто складається з виробів різних силуетів (прямого, розширеного, прилеглого, напівприлеглого), різної довжини (до коліна, нижче або вище коліна тощо) та конструктивного вирішення (з виточками, рельєфами, кокетками, підрізами тощо), які можуть мати рукава різних кроїв (вшивний, реглан, суцільнокрійний, комбінований) та різноманітні коміри і кишені. Деякі моделі пальто можуть бути без коміра. За видом застібки пальто можуть бути одnobортні і двобортні, які застібаються на гудзики і петлі, кнопки, застібку-блискавку. Спинка пальто може бути суцільною або зшивною, внизу зі шлицею, а також зі складками, хлястиком чи поясом. Довжина і конструктивне вирішення пальто залежать від напрямку моди.

До асортименту жіночих і чоловічих пальт належать зимові, демісезонні, літні та всесезонні пальта і півпальта. Для виготовлення пальт використовують текстильні матеріали різного волокнистого складу та способу виготовлення, хутро, натуральну та штучну шкіру. Зазвичай пальто одягають поверх сукні, костюма та іншого одягу і тому виготовляють на підкладці: зимове – на утепленій підкладці, а літнє іноді виготовляють без підкладки.

Є багато різновидів пальт, деякі з яких отримали назву відомих політичних і суспільних діячів, акторів тощо. Різновидом пальта є півпальто, манто, кожух, сак, свінгер, дафлкот тощо.

Пальто пальмерстон – чоловіче пальто, прилеглого силуету ззаду. Пальто пальмерстон отримало назву на честь англійського прем'єр-міністра і міністра закордонних справ лорда віконт Пальмерстона (1784–1865 рр.), що запровадив у моду пальто такого силуету.

Пальто спенсер – коротке пальто прилеглого силуету з довгими рукавами, розширеними до низу. Цей різновид пальто, що виготовляли з тканин світлих тонів і носили з темно-синім фракком, увійшов у моду наприкінці XVIII ст. як чоловічий одяг, проте швидко вийшов з моди, зберігшись як верхній жіночий одяг. Назву пальто спенсер отримало на честь лорда Спенсера, що запровадив його в англійську моду. Зараз спенсер – це різновид жіночого жакета.

Пальто-сюртук – чорне чоловіче пальто з довгими полами, що заходять одна за одну. Наприкінці XVIII – початку XIX ст. разом з фракком сюртук був найбільш поширеним у чоловічій моді одягом. Пальто-сюртук відрізняється від фракка прямими довгими полами (рис. 5.1). З середини XIX ст. і дотепер сюртук – це різновид чоловічого піджака і жіночого жакета.

Пальто поло – однобортне або двобортне пальто на запах, яке виготовляли з верблюжої вовни або іншої, яка нагадувала її за кольором. Пальто поло носили



Рис. 5.1. Чоловічий сюртук (журнал «Костюм парізьєн», 1810 р.)

вболівальники та глядачі спортивних ігор, наприклад, крикету або поло. Пальто поло було популярним у 30-ті рр. ХХ ст.

Пальто честерфілд (англ. *Chesterfield*) – довге чоловіче пальто, зазвичай чорного або сірого кольору, з потайною центральною застібкою, з оксамитовим коміром, прорізними кишенями, яке виготовляють з тонкого сукна вищої якості. Пальто честерфілд названо на честь англійського письменника і державного діяча графа Честерфілда (1694–1773 р.). У чоловічій моді ХХ ст. існували різні версії пальто честерфілд. Іноді пальто честерфілд називають **дипломат**. Після Першої світової війни довге пальто честерфілд з чорним оксамитовим коміром було запозичене жіночою модою. Воно і сьогодні залишається класичною формою верхнього одягу.

Пиловик – легке літнє пальто без підкладки. Пиловик став популярним у зв'язку з модою на водіння автомобілів на початку ХХ ст. Жіночий пиловик – це довге пальто напівприлеглого силуету з невеликим коміром, з розрізами ззаду і у бічних швах, яке виготовляли із світлого габардину або інших тканин. Чоловічий пиловик – це пальто з двобортною застібкою, яке виготовляли з верблюжої вовни.

Редингот (від фр. *redingote*, від англ. *riding-coat*, від *riding* – читати, *coat* – пальто) – пальто прилеглого чи напівприлеглого силуету, з довгою шлицею на спинці і відкладним коміром з лацканами, іноді – з двома невеликими комірцями, нижній з яких лежить на плечах – комір карик. У середині XVIII ст. в Англії таку назву мав довгий двобортний піджак з високим розрізом на спинці, який використовували як костюм для верхової їзди. У Франції редингот використовували також як побутовий верхній одяг. У ХІХ ст. редингот був найбільш популярним видом одягу і незабаром у жіночій моді з'явилося жіноче пальто особливого крою, що нагадує довгий піджак з центральною або зміщеною застібкою, яке отримало назву – редингот. Чоловічі рединготи виготовляли із сукна різних кольорів, дитячі – із сукна синіх і зелених кольорів, а жіночі – з кольорового шовку, оксамиту, атласу.

Сак (від англ. *sack* – мішок) – мішкувате жіноче пальто прямого силуету. Пальто сак з широкою прямою спинкою без швів і високою застібкою спереду, довжиною вище коліна з'явилося у 40-х рр. ХІХ ст. спочатку як чоловічий одяг. Пізніше так стали називати жіноче недовге пальто на підкладці з

різноманітними комірами, яке прикрашали шовковими вишивками на комірі та рукавах (рис. 5.2).

Свінгер (від англ. *swinger* – колихатися) – коротке пальто довжиною до коліна з вовняної тканини чи хутра з сильно розширеною спинкою. Спинка свінгера має особливу конструкцію, розширена донизу, має довгі складки-фалди, які коливаються при ходьбі. Часто свінгер має шалевий комір. Свінгер був популярним у 1950-ті рр. і час від часу знову стає модним.

Тренчкот (від англ. *trench* – окоп, *coat* – пальто) – чоловіче пальто напівприлеглого силуету, із супатною однобортною або двобортною застібкою, відкладним коміром, зі шлицею на спинці, з поясом або без нього (рис. 5.3). Прототипом тренчкота стала військова англійська шинель з погонами XIX ст., яку солдати носили під час Першої і Другої світової війни. Тренчкот увійшов у моду на початку 20-х рр. XX ст. Синонімами слова «тренчкот» є **тренчкоут**, **тренч**. Крім того іноді тренчкот називають **бербері**, оскільки спочатку цей різновид пальто виготовляла англійська фірма «Burberry». Тренчкоти виготовляли з прогумованої водонепроникної тканини типу габардину або коверкоту. Крім того, тренчкомом називали шинель або короткий макінтош військового зразка з погонами, хлястиками і поясом. Тренчкот і сьогодні залишається класичною формою верхнього одягу.

Шинель, шинеля (від фр. *chenille* – чоловічий ранковий костюм) – довге формене пальто особливого крою зі складкою і шлицею на спинці, з хлястиком та металевими гудзиками, яке виготовляють з сукна. Вперше шинель було запропоновано як військовий одяг, який з'явився в армії на початку XIX ст. і дотепер є частиною форми військовослужбовців (рис. 5.4). Спочатку шинель мала високий комір, двобортну застібку на сім гудзиків і хлястик по талії на спинці. Якщо розстігнути хлястик, то шинель можна було використовувати як плащ або ковдру. У 1802 р. також уперше з'явилася офіцерська шинель сіро-блакитного кольору, яка за конструктивним вирішенням нагадувала плащ. Така шинель була довжиною до гомілки, мала кольоровий комір стояк і пелерину. Після Кримської війни (1853–1856 рр.) солдатська шинель піхотинців стала коротшою, комір стояк був замінений на відкладний. У такому вигляді шинель збереглася до 1917 р.



Рис. 5.2. Пальто сак



Рис. 5.3. Сучасна модель тренчкоту



Рис. 5.4. Шинель

Реглан (англ. *raglan*) – пальто з рукавами крою реглан.

Макінтош (англ. *mackintosh*) – це різновид пальто прямого силуету з відкладним коміром, шлицею на спинці, потайною застібною, рукавами реглан, зі скісними прорізними кишенями з листочкою. Цей різновид одягу з'явився у 1830 р. і отримав назву на честь шотландського хіміка Чарльза Макінтоша, що запропонував просочувати тканину каучуком. Перший зразок водонепроникної вовняної тканини був запатентований ним у 1823 р. Тому спочатку макінтош виготовляли з прогумованої водонепроникної тканини. Пізніше англійська фірма «Burberry» почала виготовляти макінтош з габардину і на підкладці з картої тканини. Макінтош, який і тепер залишається класичною формою верхнього одягу, носять чоловіки і жінки. Є також плащ макінтош.

Дафлкот (від англ. *duffle-coat*) – чоловіче чи жіноче пальто спортивного стилю, прямого силуету з центральною застібною на гудзики-палички (рис. 5.5). Дафлкот має конструктивне вирішення, яке відрізняє його від інших різновидів пальто: пілочка з накладною кокеткою



Рис. 5.5. Дафлкот

і великими накладними кишнями, зустрічна складка на спинці і капюшон, який може бути таким, що відстібається. Назва дафлкоту походить від бельгійського міста Дюффелю, де спочатку виготовляли тканину для таких пальто. Зазвичай дафлкот виготовляють з цупкої вовняної тканини темно-синього чи бежевого кольорів. За традицією, для верху дафлкоту використовують однотонні бавовняні тканини з начосом, а для підкладки – вовняну картату тканину. Цей різновид пальто був модним у 20-ті рр. ХХ ст. Дафлкот – це класична форма чоловічого, жіночого і дитячого верхнього одягу.

Півпальто – коротке пальто довжиною до колін. Класичне півпальто – це жіноче пальто прямого силуету довжиною до колін з двобортною застібкою, з вшивними рукавами, відкладним коміром з лацканами і накладними кишнями.

Пальто ольстер – довге просторе двобортне пальто з грубововняного сукна, з поясом і капюшоном. Виріб отримав назву ірландського міста Ольстер, де виготовляли тканину бобрік, яку тоді використовували для виготовлення верху таких пальто. Ольстер був актуальним як у чоловічій, так і у жіночій моді починаючи з 1867 р. до кінця ХІХ ст.

Пальто лалла рук – пальто розширеного силуету і вільної об'ємної форми з рукавами, що розширюються донизу, середньої довжини, яке виготовляли з білого або світлого сукна й прикрашали аплікацією контрастного кольору у східному стилі. Пальто лалла рук з'явилося у 70-х рр. ХІХ ст. після виконання принцесою Шарлоттою (згодом імператрицею Олександрою Федорівною) ролі індійської принцеси Лалли Рук в однойменній постановці В. А. Жуковського.

Пальто макферлейн (англ.) – чоловіче пальто з центральною потайною застібкою без рукавів, з великою пелериною і відкладним коміром. Пальто макферлейн було у моді у 1850–1870 рр.

Пальто помпадур – літнє жіноче пальто з візерункових тканин, популярних у часи фаворитки французького короля Людовика ХV маркизи Помпадур (1721–1764 рр.). Знову пальто помпадур увійшло у моду у другій половині ХІХ ст.

Пальто тальоні – чоловіче пальто довжиною до лінії коліна з вузькими вшивними рукавами й оксамитовим коміром, оздоблене шнурами за мотивами народної італійської вишивки. Пальто тальоні отримало назву на честь французької танцівниці італійського походження Марії Тальоні.

5.2. Різновиди плащів

ПЛАЩ (від польськ. *ploaste* – покривало) – плечовий верхній одяг із рукавами та розрізом або застіркою згори донизу, яким укривають тулуб і частково або цілком ноги; призначений для захисту від опадів [ДСТУ 2027–92]. У Давній Русі плащем називали широкий розстібний одяг без рукавів, що одягали, як накидку. У ХІХ ст. з'явився плащ-пелерина. У ХХ ст. плащем стали називати макінтош, а пізніше будь-який подібний верхній одяг з застіркою, який виготовляли з легкого цупкого матеріалу з водовідштовхувальними властивостями. Плащ може бути будь-якого конструктивного вирішення у вигляді пальта, накидки, пелерини тощо. Виготовляють плащ з водовідштовхувальних тканин різного волокнистого складу та способу виготовлення, а також з натуральної та штучної шкіри. Різновидами плаща є дощовик, макінтош, бербері тощо.

Плащ бербері (англ.) – елегантний чоловічий плащ з високоякісного габардину, який виготовляла однойменна англійська фірма «Burberry» (рис. 5.6).

Дощовик – легкий плащ з водонепроникного матеріалу. У ХІХ ст. дощовик виготовляли з прогумованої тканини, у ХХ ст. – із синтетичних тканин з волого відштовхуючим просоченням, іноді виготовляють з плівки. У 1960-х рр. модним був плащ болонья з плащової тканини. Різновидом дощовика є макінтош.

Макінтош (англ. *mackintosh*) – плащ із непромокальної прогумованої тканини, який був модним у середині ХХ ст.

Назва походить від прізвища шотландського хіміка Чарльза Макінтоша. У 1823 р. Ч. Макінтош, проводячи черговий дослід, вимадав рукав піджака розчином каучуку і через деякий термін помітив, що рукав піджака не промокає. Він запатентував цей винахід і заснував компанію «Charles Macintosh and Co.» з виробництва виробів з водовідштовхувальної тканини – макінтошів. Є також пальто макінтош.

Плащ-намет – водонепроникна накидка для військово-службовців, яку використовують як одяг, а за потреби – як намет або ноші.



Рис. 5.6. Плащ бербері

НАКИДКА – плечовий верхній одяг без рукавів і пройм, яким частково або цілком укривають тулуб і руки [ДСТУ 2027–92]. Накидка походить від давнього незшитого одягу, який мав форму півкола і не мав коміра. Походження назви накидка пов'язане зі способом носіння – накиданням на плечі. Різновидом накидки є пелерина, палантина, мантилья тощо.

Пелерина (від франц. *pelerine* – плащ мандрівника, пілігрима, від лат. *peregrinus* – чужоземець) – деталь швейного виробу, що вкриває плечі, яку пришивають або прикріплюють по лінії горловини (рис. 5.7) [ДСТУ 2023–91]. Спочатку пелериною називали накидку без рукавів, що носили ченці-пілігрими. Коротка пелерина була елементом іспанського одягу епохи Відродження (XV–XVI ст.). Сучасна пелерина – це виріб на підкладці або без неї, без рукавів, який облягає плечі, спину і груди, може мати отвори для рук. За довжиною пелерина може бути довга чи коротка: до середини плеча, до ліктя, до зап'ястка, до колін тощо, за силуетом більш чи менш розширена. Пелерина довжиною нижче колін – накидка. Пелерина може бути знімна або пришивна до одягу накидка на плечі. Іноді пелерину пришивають до коміра. Також вона може бути з капюшоном. Пелерину носять поверх сукні чи пальто і виготовляють з різних тканин (пальтових, костюмних тощо), а також з хутра горностаю, куниці, лисиці, норки, песця тощо.

Мантилья (від ісп. *mantilla*, від лат. *mantellum* – ковдра) – мереживна накидка вільної форми. Мантилья, як різновид одягу, виникла в Іспанії в епоху Відродження (XV ст.) (рис. 5.8). Мантилья походить від іспанського національного костюма, оскільки раніше



Рис. 5.7. Пелерина



Рис. 5.8. Мантилья

вона була обов'язковою приналежністю іспанського костюма. Мантіля – це деталь жіночого костюма довжиною до підлоги або коротше, що покриває голову і верхню частину фігури.

Мантія (від давньогрецьк. *mantion* – покривало, плащ) – широка накидка довжиною до підлоги, яку одягають поверх іншого одягу. Раніше мантія була парадним одягом царів, Папи римського, вищих служителів церкви. Такі мантія зазвичай виготовляли з оксамиту різних кольорів і оздоблювали хутром, вишивкою тощо. У деяких країнах, наприклад, у Великобританії, мантію носять судді і адвокати, в урочистих випадках – члени учених суспільств і академій, а також випускники магістерського ступеня.

Пончо (від амер. *poncho* – вовняний одяг) – накидка або плащ із прямокутного куска тканини чи з двох зшитих полотнищ з отвором для голови (рис. 5.9). Таку назву мав традиційний вовняний плащ з вирізом для шиї в індіанців Центральної і Південної Америки. Оригінальні південноамериканські пончо яскравих кольорів і різноманітних орнаментів ткали вручну з домашньої пряжі на верстатах. Уперше пончо з'явилося у костюмі хіпі у 70-ті рр. ХХ ст. як елемент етнічного стилю. Згодом пончо набуло популярності серед жінок як повсякденний верхній одяг.

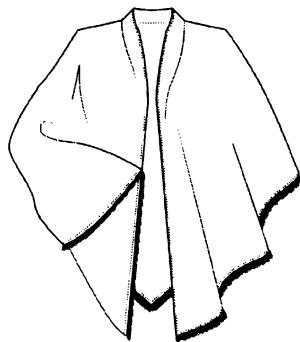


Рис. 5.9. Пончо

Згодом пончо набуло популярності серед жінок як повсякденний верхній одяг.

Плед (від англ. *plaid* – картата тканина, шотландка) – картата вовняна накидка у вигляді чотирикутного відрізу тканини, елемент шотландського національного костюма. Пледом ще називають велику товсту шаль або велику хустку, зазвичай з бахромою, яку можна використовувати як покривало.

5.3. Різновиди курток

КУРТКА (від польськ. *kurta*, *kurtka*, від лат. *curtus* – короткий) – плечовий верхній одяг із рукавами, розрізом або застібною згори донизу, яким укривають тулуб і частково стегна [ДСТУ 2027–92]. Куртка – це верхній одяг з рукавами, що не має строго фіксованої форми і крою.

Вважається, що куртка виникла на початку ХVІІ ст. і є винаходом французів. Саме закордонні закрійники запропонували

новий вид одягу – куртку, який поступово став популярним. Перші куртки були прямого силуету, відрізними по талії, довжиною до колін і вище, із застібною на гудзики та гачки. Куртка, як вид одягу, відома українцям з початку ХІХ ст. Куртка (курта, куртина, чекмінь) – це старовинний український верхній чоловічий і жіночий одяг, короткий, прилеглого силуету, з вузьким коміром стояк, який виготовляли з китайки, бавовняних тканин, сукна.

До асортименту сучасних курток належать вироби різних силуетів (прямого, розширеного, прилеглого, напівприлеглого), різної довжини (до стегон, нижче або вище стегон або талії тощо) та конструктивного вирішення (з виточками, рельєфами, кокетками, підрізами тощо), які можуть мати рукава різних кроїв (вшивний, реглан, суцільнокрійний, комбінований) і різноманітні коміри та кишені. За видом застібки куртки можуть бути одnobортні і двобортні, які застібаються на гудзики і петлі, кнопки, застібку-блискавку тощо. Спинка куртки може бути суцільною або зшивною, зі шлицею, зі складками, хлястиком чи поясом. Довжина і конструктивне вирішення куртки залежать від напряму моди.

Для виготовлення курток використовують плащові, бавовняні та синтетичні тканини різних кольорів, у тому числі з рисунком, натуральне та штучне хутро, шкіру тощо. Куртка може бути без підкладки, з підкладкою та утеплювачем зі штучного і натурального хутра, синтапону тощо.

Куртка – це універсальний одяг, призначений для жінок, чоловіків та дітей. За статево-віковою ознакою куртки відрізняються кольором використаних матеріалів, які використовуються, стилем та конструктивним вирішенням. Для жінок, дівчат і дітей дошкільного віку використовують яскраві насичені кольори, для чоловіків і хлопчиків – більш темні та менш яскраві. Часто при проектуванні курток використовують поєднання різних матеріалів і тканин різних кольорів, особливо у спортивному одязі.

Різновидом куртки є анорак, бушлат, кітель, парка, пуховик тощо.

Анорак (ескім.) – куртка прямого силуету без застібки, з капюшоном, яку одягають через голову. Виготовляють анорак з водовідштовхувальних матеріалів з утепленою підкладкою. Форма і назва анорака запозичені з традиційного одягу ескімосів Аляски, які виготовляли таку куртку з хутряних шкур.

Спочатку цей різновид куртки використовували полярники, які працювали на Північному полюсі. Іноді аноракон називають куртку з подвійною застібною (на застібку-блискавку і на кнопки), на утепленій підкладці або з хутряною підкладкою, з кокеткою і капюшоном.

Бушлат (від нім. *buschurunk* – матроська куртка, робоча блуза) – куртка з сукна чорного кольору з двобортною застібною, з відкладним коміром та з бічними кишенями (рис. 5.10). Бушлат – це один з видів форменого одягу англійських моряків. Цей різновид куртки з'явився у 1854 р. як частина обмундирування російських моряків під час Кримської війни. Бушлат застібався на шість гудзиків, пришитих до темно-синіх петлиць з чорним кантом. Матроси гвардійського екіпажа носили бушлат з білим кантом по краю коміра і борта. Тепер для оздоблення бушлат використовують кольоровий кант, металеву фурнітуру та емблеми.



Рис. 5.10. Бушлат

Кітель (нім. *kittel*) – формена куртка морського офіцера з потайною застібною, з відкладним коміром і лацканами, з поясом, на пілочці – прорізні кишені з клапанами, низ рукава оброблений манжетною. Кітель – це частина військового обмундирування. Є військовий кітель і морський.

Френч – куртка військового зразка з відкладним коміром, з чотирма накладними кишенями, з поясом чи хлястиком на спинці (рис. 5.11). Френч отримав поширення під час Першої світової війни. Цей різновид куртки названо на честь британського фельдмаршала Д. Френча (1852–1925 р.), командувача англійськими військами у Франції, який модернізував військову форму. У радянські часи френч використовували як обмундирування бійців Червоної Армії (близько 1935 р.).



Рис. 5.11. Френч

Парка (від ненецьк. *порхи, порга*) – це різновид куртки прямого силуету з накладними кишенями та капюшоном, яку виготовляють з цупкої бавовняної тканини на підкладці з оздобленням натуральним або штучним хутром (рис. 5.12). Раніше паркою називали верхній зимовий одяг північних народів (ханти, мансі), зазвичай виготовлений з оленячих шкур, овчини, шкури котика хутром назовні. Іноді парку називають **аляска**.



Рис. 5.12. Парка

Пуховик – стьобана куртка або пальто з прокладкою з пір'їв або синтетичних нетканих матеріалів. Прообразом пуховика є парка арктичних народів. Зазвичай пуховик – це куртка, яку виготовляють з водовідштовхувальних матеріалів з хутряною опушкою на капюшоні. Пуховик може мати різне конструктивне вирішення, бути з накладними кишенями з клапанами і з застібною-блискавкою або застібною на кнопках, а також з куліською по талії або по низу виробу. Завдяки своїм теплозахисним властивостям, малій вазі, зручності догляду, пуховик – є популярним різновидом сучасного одягу.

Куртка рокера – шкіряна куртка з асиметричною застібною-блискавкою довжиною до талії, з відкладним коміром. Спочатку така куртка була частиною обмундирування армійських моторизованих частин (шоферів, мотоциклістів). Згодом вона стала елементом костюма представників молодіжної культури байкерів, а потім – прихильників певного стилю у музиці – рокерів. Куртка рокера стала популярною серед молоді завдяки кінофільму «Дикун» (1953 р.) за участю М. Брандо. Іноді куртку рокера називають **косуха**, саме тому, що вона має асиметричну застібку (рис. 5.13).



Рис. 5.13. Куртка рокера

Куртка бомбер (від англ. *bomber jacket* – куртка бомбардувальника) – куртка з вовняної тканини довжиною до талії,

із застібкою-блискавкою, з вузькими рукавами з манжетами, відкладним коміром, двома нагрудними кишенями або без них (рис. 5.14). Під час Другої світової війни така куртка зі шкіри з хутряною підкладкою, із застібкою-блискавкою, з хутряним відкладним коміром була частиною обмундирування пілотів військово-повітряних сил. Друга назва куртки бомбер – **куртка пілота**. З тих пір вона є популярним цивільним одягом. Куртку бомбер використовують у цивільній авіації США, вона стала основою для розробки



Рис. 5.14. Куртка бомбер

моделей спортивних курток у 60-ті рр. ХХ ст. Наприклад, **куртка бейсбольна** – коротка куртка з рукавами реглан, застібкою-блискавкою, з бічними кишенями, з манжетами, з коміром і пришивним поясом з трикотажу – є похідною від куртки пілота.

Куртка лісоруба – робоча вовняна картата куртка довжиною до талії з накладними кишенями і відкладним коміром, з поясом. По низу куртки і низу рукавів вшивають трикотажну еластичну тасьму. Такі куртки носили американські і канадські лісоруби. Конструктивне вирішення куртки лісоруба запозичене для зимових чоловічих і дитячих спортивних курток.

Куртка норфолк (англ.) – куртка довжиною до стегон з двома глибокими складками на спинці, з поясом, з великими кишенями зі складками і клапанами, яку носять мисливці (рис. 5.15). Куртку норфолк виготовляють з класичної вовняної тканини у дрібну клітинку. Цей різновид куртки був особливо популярним наприкінці ХІХ ст. Назва куртки норфолк походить від прізвища лорда Норфолка, який першим запровадив її у моду. Пізніше характерні деталі конструкції чоловічої куртки норфолк з'явилися у сучасному одязі, виконаному у стилі сафари або стилі casual.



Рис. 5.15. Куртка норфолк

Вітрівка – вітрозахисна куртка з легкого, але цупкого матеріалу, часто з нейлону. Зазвичай вітрівка має конструктивне вирішення куртки бомбер або куртки пілота.

Штормівка – коротка військова куртка з застібною-блискавкою, з накладними кишенями та із знімним хутряним коміром. Штормівки виготовляють з водонепроникної тканини, а манжети і пояс – з трикотажу. Цей різновид куртки, який був частиною обмундирування американської армії, став популярним під час Другої світової війни.

Куртка а-ля Гарибальді – верхній жіночий одяг з червоного кашеміру, прикрашений золотим позументом і гудзиками, особливо був популярний у моді біля 1860 р. У 1860 р. на смаки і моду впливала емансипація жінок. На тлі захоплення Сходом і усім італійським, у тому числі Джузепе Гарибальді, у моду входять червоні сорочки (гарибальдійки) з широкими рукавами. Фасон куртки а-ля Гарибальді запозичений з куртки, що носив італійський революціонер Джузеппе Гарибальді (1807–1882 рр.), який був лідером визвольного руху в Італії.

5.4. Різновиди піджаків

ПІДЖАК (англ. *pea-jacket* – куртка моряка від нідерл. *pij* – різновид грубої тканини і *jekker* – куртка) – плечовий верхній одяг фіксованої форми з рукавами та розрізом згори до низу, яким укривають тулуб і частково стегна. [ДСТУ 2027–92]. Піджак походить від одягу часів готики, який мав назву дуплет. **Дуплет** – це одяг прилеглого силуету, відрізняє по талії, з вузькими довгими рукавами, з коміром стояк і потайною застібною на гачки або гудзики. Піджак, як вид одягу, сформувався у 70–80-ті рр. ХІХ ст. в Англії. Праобразом сучасного піджака є жакети і куртки, які носили тоді студенти, робочі та моряки у повсякденному житті. В ті часи обшитий по краю борта чорною тасьмою піджак чоловіки використовували як повсякденний одяг для роботи.

Класичний піджак – це швейний виріб з відкладним коміром з лацканами, з рукавами, найчастіше довгими, з центральною застібною на гудзики. У 80-ті рр. ХХ ст. поширилися літні піджаки з короткими рукавами.

Асортимент піджаків складається з виробів різних стилів (класичного або спортивного), силуетів (прямого і прилеглого), різної довжини (до стегон, нижче або вище стегон або талії тощо) та конструктивного вирішення (з виточками, рельєфами, кокетками, підрізами тощо), які можуть мати рукава різних кроїв (частіше вшивний, а іноді реглан, суцільнокрійний,

комбінований) та різноманітні коміри і кишені. За видом застібки піджаки можуть бути одnobортні і двобортні, які застібаються на гудзики і петлі, кнопки, застібку-блискавку тощо. Спинка піджака може бути суцільною або з середнім швом, зі шлицею, зі складками, хлястиком чи поясом. Довжина і конструктивне вирішення піджака залежать від напрямку моди.

Для виготовлення піджаків використовують костюмні та пальтові тканини різних кольорів з бавовняних, вовняних, штучних та синтетичних волокон, натуральну та штучну шкіру тощо. Піджак може бути з підкладкою або без неї.

Різновидом піджака є блейзер, фрак, сюртук тощо.

Блейзер, блайзер (англ. *blazer*) – це піджак спортивного стилю, прилеглого силуету, довжиною до стегон, з англійським або шалевим коміром, з металевими гудзиками, з гербом спортивного клубу, школи чи коледжу на нагрудній кишені. Такий самий герб або знак може бути зображений на гудзиках. Блейзер виготовляють з вовняної фланелі або габардину темно-синього кольору. Прообразом блейзера є клубний піджак. Спочатку блейзер з'явився у XIX ст. в Англії як одяг членів чоловічих спортивних клубів. Наприкінці 60-х рр. XX ст. блейзер став популярним чоловічим і жіночим одягом.

Фрак (англ., фр. *frac*) – піджак, відрізний по талії з вирізаними полами спереду і вузькими довгими фалдами ззаду (рис. 5.16). Спочатку фрак з'явився у XVIII ст. в Англії як одяг для верхньої їзди. З цією метою поли верхнього одягу прилеглого силуету відгинали назад, тому фрак не має нижньої частини пілочки, а тільки фалди на нижній частині спинки. До кінця XVIII ст. цей вид одягу поширився як елемент чоловічої буржуазної моди, а у XIX ст. фрак перетворився на парадний одяг для відвідування балів. У Франції фрак, який одягали на бал, виготовляли іноді з шовкової тканини і прикрашали вишивкою. Фрак носили з фрачною сорочкою, білим жилетом і краваткою-метеликом білого кольору, а також носили бутоньєрку з білих квітів чи ордена. З 40-х рр. XIX ст. фрак стає вечірнім чоловічим одягом. Протягом часу змінювалась довжина пол і фалд відповідно до модних тенденцій, проте колір тканини вечірнього фрака залишався постійним – чорним. Фрак почали виготовляти з вовняної тканини чорного кольору, а комір з лацканами – з шовку. Разом з фракком носили штани чорного кольору з лампасами із шовкової тасьми чи стрічки, жилет білого кольору або спеціальний широкий пояс. У 30-ті рр. XX ст. конструктивне

вирішення фрак почали використовувати і у жіночому одязі, наприклад, були запропоновані вечірні костюми, що склалися з фракa і довгої спідниці. Тепер фрак в основному використовують як сценічний одяг співаків, диригентів, піаністів тощо.

Сюртук (від фр. *surtout* – поверх усього) – чоловічий верхній одяг прилеглого силуету, відрізний по талії, з довгими полами спереду з двобортною застібкою на гудзики, з відкладним коміром з лацканами (рис. 5.17). Сюртук можна вважати нащадком сюрти – зимового хутряного одягу, який носили чоловіки наприкінці XI ст. Сюртук, як вид одягу, з'явився на початку XVII ст. у Франції і Англії. Майже протягом усього XVIII ст. чоловіки носили костюм, який складався із сюртука, який одягали поверх камзола, і бриджив. У 20-х рр. XIX ст. сюртук став особливо модним повсякденним одягом як альтернатива фраку. Поступово укоротившись, сюртук став прототипом сучасного піджака, а фрак залишився одягом для бальних танців.

Смокінг (від англ. *smoking* – палити) – піджак з однобортною чи двобортною застібкою, зазвичай, на один гудзик і прорізну петлю, з поглибленою горловиною і шалевим або англійським коміром з лацканами (рис. 5.18).



Рис. 5.16. Фрак



Рис. 5.17. Сюртук



Рис. 5.18. Смокінг

Смокінг виготовляють з ошатних високоякісних тканин чорного кольору, а комір і лацкани виготовляють з шовку або атласу. Іноді смокінг виготовляють з тканин темно-синього або темно-фіолетового кольорів, а також – світлого кольору. Спочатку смокінг вважали одягом для курця, його носили чоловіки у лондонських клубах для курців у першій половині XIX ст.

У такому вбранні «для паління» почав відвідувати прийоми у 80-х рр. XIX ст. англійський прем'єр-міністр Бенджамін Дизраелі. Згодом смокінг почав носити американський тютюновий магнат Лорілард, який був власником Tuxedo Club у Tuxedo Junction (Нью-Йорк); таким чином виник американський варіант назви смокінг – **таксідо** (амер. *tuxedo*). Наприкінці XIX ст. – початку XX ст. смокінг витісняє фрак як одяг для невеликих прийомів і у 1920-ті рр. входить у моду як вечірній чоловічий одяг. У 20-х рр. минулого століття елементи конструктивного вирішення смокінг почали використовувати у жіночому одязі. Наприклад, у 1966 р. французький кутюр'є Ів Сен Лоран запропонував смокінг для жінок, а у 1970 р. – сукню-смокінг. Разом із смокінгом чоловіки зазвичай одягають білу сорочку з краваткою-метеликом чорного кольору.

Мундир (від фр. *monture* – спорядження, від лат. *mundus* – убір, наряд) – верхня частина військового чи цивільного форменого одягу. Військовий мундир з'явився у XVII ст. Мундир може бути парадний і повсякденний. Військовий мундир дає можливість розрізнити рід військ, а саме війська однієї держави від іншої (рис. 5.19).

Візитка (від англ. *visit* – візит) – *сюртук* з одnobортною застібкою на один гудзик з бортами, які від лінії талії поступово звужуються донизу (розходяться у боки), утворюючи конусоподібний виріз спереду. Ззаду довжина візитки. досягає рівня колін. Візитка – це класична форма чоловічого одягу для весілля і будь-яких святкових заходів, що відбуваються у денний час до шести годин вечора. Чоловіки носять візитку зі штаньми у смужку, сорочкою з коміром-метелик і класичним жилетом.

Камзол (від фр. *camisole*, нім. *kamisol*, від лат. *camisia* – сорочка, яку носили солдати і каплани) – верхній розстібний чоловічий одяг прилеглого силуету довжиною нижче колін з рукавами або без них (рис. 5.20). Вперше камзол з'явився у XVII ст. в Англії та у Франції, а пізніше поширився в інші країни Європи. Камзол виготовляли з сукна, шовку, оксамиту та прикрашали вишивкою, галунами, гудзиками. Зазвичай камзол мав вшивні рукава, розширені донизу, великі накладні кишені і застібку з безліччю гудзиків. Іноді камзол називають **веста**. У національному костюмі башкирів, татар і казахів камзолом називали чоловічий і жіночий одяг без рукавів. На початку XVIII ст. (близько 1740 р.) камзол втратив рукава, потім укоротився і отримав назву жилет.



Рис. 5.19. Мундир



Рис. 5.20. Камзол

5.5. Різновиди жакетів

ЖАКЕТ (від фр. *jaquette* – куртка, від арабськ. *jaque*) – плечовий верхній швейний або трикотажний жіночий, дівчачий та трикотажний чоловічий одяг із рукавами, розрізом або застібною згори до низу, яким укривають тулуб і частково стегна [ДСТУ 2027–92].

Припускають, що крій жакета і його назва були запозичені в арабських народів під час хрестових походів. Вперше жакет з'явився у XIV ст. у Франції як короткий розстібний чоловічий одяг. Жакет тих часів мав крій, що зорозв розширював плечі і звужував талію, а також мав комір стояк і рукава різного виду (найчастіше – рукава жиго). Першим модним типом жакета був спенсер кінця XVIII ст. Зараз жакет – це виключно жіночий одяг.

Жакет – це різноманітний за конструктивним вирішенням вид одягу. До асортименту жакетів належать вироби різних стилів (класичного, романтичного, спортивного, сафарі тощо), силуетів (прямого, прилеглого, напівприлеглого тощо), різної довжини (до стегон, нижче або вище стегон або талії тощо) та конструктивного вирішення (з виточками, рельєфами, кокетками, підрізами тощо), які можуть мати рукава різних покроїв (вшивний, реглан, суцільнокрійний, комбінований) та різноманітні коміри і кишені. За видом застібки жакет може бути з одnobортною або двобортною застібною на гудзики і петлі, кнопки, застібку-блискавку тощо. Спинка жакета може бути суцільною або з середнім швом, з кокеткою, зі шлицею, зі складками, хлястиком чи поясом. Довжина і конструктивне

вирішення жакета залежать від напряму моди. Жакет оздоблюють вишивкою, контрастною оздоблювальною строчкою, рюшами, мереживом, аплікацією тощо. Для виготовлення жакета використовують костюмні та пальтові тканини різних кольорів з бавовняних, вовняних, штучних та синтетичних волокон, натуральну та штучну шкіру, трикотаж тощо. Жакет може бути з підкладкою або без неї. Різновидами жакета є спенсер, болеро, блайзер тощо.

Жакет тренчкот (від англ. *trench* – окоп, *coat* – пальто) – жакет напівприлеглого силуету, із супатною однобортною або двобортною застібкою, відкладним коміром, зі шлицею на спинці, з поясом або без нього. Праобразом жакета тренчкот стало пальто тренчкот. Цей різновид жакета, який виготовляють з цупкої картатої тканини, зазвичай має відлітну кокетку, накладні кишені, пришивні манжети, що застібаються на гудзик і погони з оздоблювальними строчками. Зазвичай жакет тренчкот носять з поясом, що може бути просунутий у куліску. Жакет тренчкот увійшов у моду у 20-ті рр. ХХ ст. як спортивний одяг.

Жакет ірландський в'язаний – жакет в'язаний з товстої вовняної пряжі натурального білого кольору. Мода на такий жакет виникла у 70-ті рр. ХХ ст. і залишається донині завдяки його практичності та привабливості. Ірландськими називають не тільки в'язані жакети, що застібаються спереду, а й джемperi. Спільною рисою їх є використання при виготовленні в'язаного візерунку коса або вікель.

Жакет мандарин – жакет прямого силуету з досить широкими прямими рукавами, без коміра або з невеликим коміром стояк. Жакет мандарин має застібку на гудзики та начіпні петлі, яку розташовують, як правило, асиметрично, верхній кут правої пілочки зрізаний по діагоналі (рис. 5. 21). Жакет мандарин –

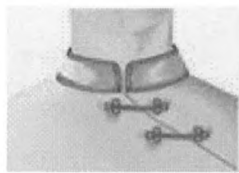


Рис 5.21. Комір жакета мандарин

це жакет у східному стилі, який нагадує традиційний японський, корейський або китайський одяг, тому іноді його називають **жакет китайський**. Жакет мандарин має і іншу назву – стьобана ковдра (від англ. *quilted* – стьобаний), оскільки часто цей різновид жакета виготовляють з тонких шовкових тканин і простьобують із синтапоном. Жакет мандарин запровадили у моду японські модельєри Кензо і Ямамото, які працюють у Парижі.

Жакет мао – жакет з однобортною застібкою на гудзики і коміром стояк, що нагадує традиційний китайський плечовий одяг. Жакет мао отримав назву на честь Мао Цзедуна (1893–1976 рр.) – голови КНР і став популярним у чоловічий і жіночий моді у середині 60-х рр. ХХ ст.

Жакет неру – однобортний жакет прямого силуету довжиною до стегон з застібкою на гудзики і невеликим коміром стояк. Отримав назву на честь прем'єр-міністра Індії Джавахарлала Неру (1889–1964 рр.), який носив такий піджак. Вперше жакет неру з'явився в Європі у 1967 р. Виготовляють жакет неру зазвичай з чорного шовкового крепу.

Жакет зуавський – жіночий верхній одяг пишно прикрашений позументом. Мода на жакет зуавський була завезена у Францію офіцерами після завоювання Алжиру близько 1830 р., коли у Французької колоніальної армії з'явилося багато зуавів.

Блейзер, блайзер (англ. *blazer*) – це жакет спортивного стилю, прилеглого силуету довжиною до стегон, з англійським або шалевим коміром, з металевими гудзиками, з гербом спортивного клубу, школи чи коледжу на нагрудній кишені, який виготовляють з вовняної фланелі або габардину темно-синього кольору (рис. 5.22). Такий же герб або знак може бути зображений на гудзиках. Праобразом блейзера є клубний піджак. Спочатку блейзер з'явився у ХІХ ст. в Англії як одяг членів чоловічих спортивних клубів. Пізніше він став форменим одягом в англійських жіночих коледжах. Найбільшої популярності блейзер набув наприкінці 60-х рр. ХХ ст. у чоловіків і жінок різного віку. Жіночі блейзери виготовляють з різних тканин, різного однотонного кольору, носять зі спідницею у складку чи штаньми.

Спенсер (англ. *spencer*) – жакет прилеглого або прямого силуету довжиною до талії з наскрізною застібкою спереду, з рукавами довжиною до зап'ястка або три чверті, з шалевим коміром або коміром з лацканами (рис. 5.23). Цей різновид жакета отримав назву на честь лорда Спенсера. Спенсер увійшов у чоловічу і жіночу моду наприкінці ХVІІІ ст., а пізніше став частиною тільки жіночого костюма. Спенсер – це верхній одяг, який носили жінки поверх легкої тонкої літньої сукні. Він є, як правило, частиною літнього комплекту, і тому його виготовляють з легкої вовни світлого кольору.

Болеро (ісп. *bolero*) – жакет або жилет довжиною до талії (рис. 5.24). Спочатку таку назву мав короткий вільний жилет,

розшитий золотом, що носили іспанські тореадори. Болеро було деталлю народного іспанського костюма. З часом болеро стало жіночим одягом. Виготовляють болеро з різних тканин: оксамиту, мережива, атласу тощо і носять зі спідницею, сукнею чи штаньми. Таку ж назву має і капелюх, що одягають разом з жакетом болеро. Іноді болеро називають **фігаро**.



Рис. 5.22. Блейзер



Рис. 5.23. Спенсер



Рис. 5.24. Болеро

Кардиган (англ. *cardigan*) – трикотажний жіночий та дівчачий одяг із рукавами, розрізом або застібною згори до низу, яким укривають тулуб і частково стегна [ДСТУ 2027–92]. Жакет кардиган названо на честь лорда Кардигана, який командував кавалерійською бригадою і запровадив у моду цей вид одягу під час Кримської війни 1854 р. Спочатку кардиган мав вигляд військового жакета з вовняного трикотажу, оздобленого хутром або галунами. На початку ХХ ст. кардиган був адаптований для носіння як повсякденний одяг. У сучасну моду кардиган увійшов у 60-ті рр. ХХ ст. завдяки кутюр'є Г. Шанель. Сучасний кардиган – це досить довгий, частіше прямого силуету жакет із центральною застібною на гудзики, з круглим або V-подібним вирізом горловини, без коміра або з ним, часто з великими накладними кишенями. Кардиган виготовляють з тканини або трикотажу. Іноді у побуті кардиган називають **кофта**.

5.6. Різновиди жилетів

ЖИЛЕТ (від фр. *gilet*, від тур. *yelek* – жилет) – плечовий верхній одяг із проймами без рукавів, яким укривають тулуб, іноді частково стегна [ДСТУ 2027–92]. Жилет – це чоловічий і жіночий одяг без рукавів (рис. 5.25), який є нащадком камзола.

Є версія, що назва жилет виникла у Франції у XVII ст. і походить від імені персонажа комічного театру – Жилія, частиною костюма якого був жилет, проте цю версію не підтверджують фахівці-етимологи. Протягом століть змінювалася форма і конструктивне вирішення жилета, але досі він є частиною чоловічого і жіночого костюма. Жилети бувають різної довжини, з однобортною або двобортною застібкою, з кишенями або без них, з коміром або без коміра, з підкладкою з контрастних тканин або без підкладки. Виготовляють жилети з різних тканин, штучної і натуральної шкіри, хутра, трикотажних полотен, прикрашають вишивкою, аплікацією і доповнюють різними аксесуарами, наприклад, краваткою, шийною хусткою тощо. Різновидом жилета є кептар, безрукавка тощо.



Рис. 5.25. Жилет

Жилет класичний – розстібний безрукавний одяг довжиною до талії, з коміром чи без нього, іноді, з кишенями, з кишенею для годинника або без них. Зазвичай спинку класичного жилета виготовляють з підкладкової тканини.

Безрукавка – плечовий одяг без рукавів.

Кептар – жилет виготовлений із овчини, національний одяг гуцулів (рис. 5.26). Кептар був різної довжини (від короткого – до талії, і майже до колін), здебільшого з коміром стояк або без нього. Кептарі оздоблювали аплікацією із сап'яну, металевими каплями, а також китицями з вовни, нашивками з кольорових вовняних ниток, сплечених шнурів, вишивкою тощо. Часто краї кептаря обшивали хутром. Колір кептарів був переважно білий, рідше червоно-чорний, коричневий або чорний.

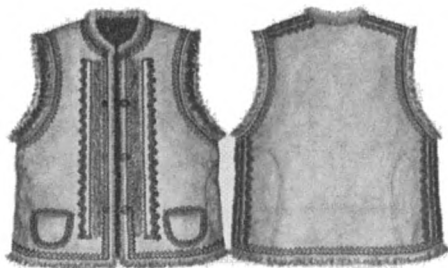


Рис. 5.26. Кептар

5.7. Різновиди суконь

СУКНЯ (від укр. *сукати*, від лат. *sucula* – коловорот, мотовило) – плечовий верхній жіночий або дівчачий одяг, яким укривають тулуб, стегна й ноги (частково або цілком) [ДСТУ 2027–92]. Походження слова сукня пов'язано з процесом виготовлення сукна, тканин з ниток від словосполучення «сукати нитку». Сукня – це один з різновидів жіночого одягу, що найчастіше складається з ліфа і спідниці. Іноді сукню називають словом *плаття*, яке походить від українського слова «плат» – кусок полотна або іншої тканини.

Історія сукні сягає своїм корінням давнини. Сукня Давнього Єгипту **калазіріс** – це обгорнуте навколо тіла полотнище з однією або двома бретелями. Праобразом жіночої сукні також є пеплос, який носили жінки у Древній Греції. **Пеплос** – це суцільний кусок полотна з вирізом для голови, який мав складне драпірування. В епоху Середньовіччя з'являється туніка, яку вже почали оздоблювати оборками. У XII ст. у жіночих сукнях – блію – з'являються нові елементи крою – плечовий та бічний шви. У XIII ст. зазвичай одягали дві сукні – верхню та нижню. Протягом історії моди конструктивне вирішення сукні змінюється досить часто: завищена лінія талії у XIV ст. змінюється заниженою у XV ст. і знову повертається на свій природний рівень у XVI ст. Декольте сукні з прямолінійної форми змінюється на трикутне, а потім на форму каре. Змінюється і об'єм сукні, її оздоблення, форма і розміри конструктивно-декоративних елементів тощо.

Сукня – це традиційний і найбільш поширений вид одягу для жінок і дівчат. За конструктивним вирішенням сукня може бути відрізною по талії або суцільнокрійною, з коміром або без коміра, з рукавами різних покроїв або без рукавів. У XX ст. відбувся функціональний поділ суконь на ділові, повсякденні, святкові, вечірні, весільні тощо.

Розглядаючи історію моди можна виділити такі різновиди сукні: сукня реформ, сукня принцес, сукня коктейльна, сукня амазонка тощо.

Сукня реформ – перша сукня, яку жінки почали носити без корсета, своєрідний символ боротьби за здоров'я жінок, навколо якого на межі XIX–XX ст. розгорнулися баталії за участю активних жінок, професорів медицини, художників. Затягнута у корсет жінка викликала у той час всебічний осуд.

Спільними зусиллями лікарі, кравці і художники сподівалися створити нову моду, що виходила б з вимог як краси, так і здорового глузду. Кращим вирішенням було визнано вільно спадаючу від плечей простору або ледве прилеглу сукню. У 1907 р. у моду входить новий силует довгої сукні під назвою реформ з завищеною лінією талії. Модель сукні реформ було створено П.Пуаре, проте оцінено не одразу. Пропагандисткою сукні реформ стала Ганна Матезіус, яка першою одягла її. Спочатку сукня реформ увійшла у моду в Англії і Німеччині, а потім мода на такі сукні поширилася по всій території Європи. Декорували сукні реформ під впливом моди ампір і японських кімоно. Домашні сукні реформ були коротшими, довжиною до колін, їх зазвичай одягали з штаньми.

Сукня принцес – суцільнокроєна сукня із завищеною лінією талії, яка щільно облягає фігуру і розширена до низу. У 1867 р. закінчується мода на кринолін і починається мода на сукні крою принцес зі спідницею розширеною донизу. Сукня принцес створив англійський модельєр Чарльз Ворт. Форму сукні принцес моделюють за рахунок вертикальних розрізів і відрізнених бочків (рис. 5.27). Крій принцес мав кілька варіантів, тому поступово сукнею принцес стали називати всі суцільнокрійні сукні прилеглого силуету, які були у моді з 1896 до 1910 рр. Сукня принцес знову повернулася у ХХ ст. як один з популярних кроїв міні-моди.

Сукня маленька чорна – сукня чорного кольору простої форми, в якій відсутні всі ознаки сезонної моди. Цю універсальну багатofункціональну сукню запропонувала у 1924 р. кутюр'є Г. Коко Шанель. Передбачалося, що таку сукню можна урізноманітнити за рахунок прикрас і доповнень.

Сукня коктейльна (від англ.-амер. *cocktail dress*) – святкова сукня довжиною до колін. На відміну від вечірньої сукні,



Рис. 5.27. Сукня принцес



Рис. 5.28. Коктейльна сукня

сукню коктейльну часто проектують дуже відкритою і без рукавів (рис. 5.28). Сукня коктейльна з'явилась в Америці на початку 20-х рр. ХХ ст., коли стало модним одягати спеціальну сукню для коктейлю або прийому удень. З часом сукню коктейльну замінила сукня для чаю – сукня, яку носили на прийоми після обіду, але з того часу відомі дизайнери постійно пропонують нові варіанти сукні коктейльної.

Сукня амазонка (гр. *amazones*) – жіноча довга сукня спеціального крою для верхової їзди. Французька королева Катерина Медичі (1519–1589 рр.) першою вдягла чоловічі штани, щоб їздити верхи, а до неї жінки-вершники носили звичайні, непридатні для верхової їзди сукні. Пізніше поверх штанів жінки почали вдягати довгі спідниці, а у ХVІІ ст. – камзол. У ХХ ст. для їзди верхи було створено елегантну сукню з широкою спідницею, яку названо **амазонка**. Також є *костюм амазонка*.

Сукня сафарі (від англ. *safari*, від араб. – мисливська експедиція, зазвичай у Східній Африці) – сукня, що нагадує за кроєм сукню-сорочку, із планкою, відкладним коміром чи коміром стояк, накладними кишнями, погонами, поясом, металевими гудзиками, з пришитими по лінії грудей петлями – газирницями для патронів (рис. 5.29). Сукня має назву сафарі на честь мисливської експедиції в Африці.

Такі сукні виготовляють, як правило, з бавовняних чи змішаних плащових тканин. Традиційні кольори – білий, піщаний та усі природні кольори.

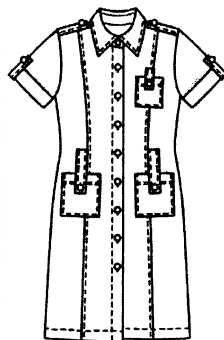


Рис. 5.29. Сукня-сафарі

Сукня китайська – сукня довжиною до колін або нижче, з короткими рукавами, з коміром стояк з заокругленими кінцями і асиметричною застібною, яка закінчується у правій проймі. У бічних швах іноді розташовують розрізи з заокругленими кутами. Праобразом сукні китайської є традиційний одяг народів Китаю. Для виготовлення сукні китайської використовують багато орнаментовані тканини: шовк, парчу, камке. Застібку сукні

китайської прикрашають декоративними начіпними петлями і гудзиками. Сукня китайська періодично входить у моду.

Сукня для танго – вечірня сукня довжиною до коліна або нижче, без рукавів, на бретелях, з високим вирізом або розрізами у бокових швах, яка м'яко облягає тіло зверху і розширюється донизу. Назва сукні походить від танцю танго, популярного у 20-х рр. ХХ ст. Сукня знову стала модною у 70-х рр. ХХ ст. у зв'язку з поверненням стилю 20-х років. Для оздоблення сукні для танго використовують годе, оборки, плісе й складки, що зорозширюють сукню до низу. Сукні для танго виготовляють з натурального шовку або тонкої вовни.

Сукня торсо – сукня із заниженою талією і короткою спідницею, яка була модною у 30-х рр. ХХ ст.

Сукня чарльстон – сукня з прямим ліфом, короткими рукавами або без рукавів, із заниженою лінією талії та двома призібраними спідницями-воланами різної довжини (рис. 5.30), яка була популярною у 30-х рр. ХХ ст. Назва сукні чарльстон походить від назви танцю чарльстон, тому для зручності виконання рухів сукня була короткою.

Сукня вамп – сукня, яка щільно облягає фігуру зверху і розширюється донизу з різноманітними розрізами, через які під час танцю були помітні ноги до колін. Так сукня введена у моду голлівудськими кінозірками 30-х рр. ХХ ст. Сукню кроїли по косій і виготовляли зі сріблястої і золотистої парчі, блискучих шовків або тонкого і блискучого велюру. Використовуючи ефект двостороннього крепсатину, сукню оздоблювали нашитим намистом. Застосовували і тканини жакардового переплетення у цятку з дрібним блискучим орнаментом того ж кольору.

Джалаба, джелаба – довга сукня з двома розрізами з боків (рис. 5.31). Сукня має простий крій, прямий силует і небагато конструктивно-декоративних деталей. Іноді джелабу виготовляють з капюшоном. Історія джелаби походить з Африки, тому для її виготовлення використовують тканини



Рис. 5.30. Сукня чарльстон

з яскравим екзотичним візерунком або гладкофарбовані, але у цьому разі сукню оздоблюють вишивкою, тасьмою.

Сарі – традиційний незшитий жіночий одяг у Південній Азії. Сарі складається з відрізу шовкової або бавовняної тканини довжиною від 7 до 10 м і шириною до 1 м, яку три рази огортають навколо стегон до гомілки або п'ят. Верхню частину тканини закріплюють вузлом або поясом, а вільний край перекидають через плече або голову. Сарі зазвичай носять з короткою блузкою.

Сарафан (тюрк., від перс. *serapa* – почесний одяг) – різновид жіночої сукні без рукавів, що одягають поверх блузки або сорочки (рис 5.32). Сарафан – це традиційний жіночий одяг у народів північної та центральної областей Східної Європи. У давнину сарафан був більш поширений

на території Росії, в Україні жінки носили в основному сорочку зі спідницею. У Росії сарафан згадується у документах XIV ст. Існувало багато різновидів сарафан, які розрізнялися за кроєм та тканинами. Спочатку сарафан носили заможні жінки, але починаючи з XIX ст. цей вид одягу стає популярним у селян та у жителів міст. Найстаріший з видів сарафанів – сукня без рукавів та без застіжки, яку одягали поверх сорочки. Потім з'явився сарафан зі швом посередині спинки або переду на гудзиках зверху до низу. Краї такого сарафану та центральну частину переду оздоблювали позументом.

Старовинний тип сарафана називали шушун. **Шушун** – довгий жіночий сарафан без зборок, розширений донизу за рахунок клинів, який мав умовні відкидні рукава. Наприкінці XIX ст. молоді і похилого віку заміжні селянки у Центральних областях України одягали шушун на свята, до церкви. Виготовляли його з однотонного ситцю, тонкої вовни, шовкової тканини. Об'ємність одягу



Рис. 5.31. Сукня джалаба



Рис. 5.32. Сарафан

такого типу досягалася за рахунок дрібних, закладених на спинці у верхній частині або уздовж лінії талії складок. До початку ХХ ст. сарафан поступово був витіснений сукнею і костюмом, який складався із спідниці і жакета, який виготовляли з однакової тканини (ситцю або сатину).

Сукня за конструктивним вирішенням може містити елементи інших видів одягу або поєднувати кілька видів одягу: сукня-джерпер, сукня-блузон, сукня-пальто тощо.

Сукня-джерпер – сукня, яка має конструктивне вирішення джерпера. Довжина сукні-джерпера коливається від міні до міди.

Сукня-блузон – сукня вільного силуету призначена по талії або по стегнам на широкий пояс, довжиною нижче стегон.

Сукня-сорочка – сукня, яка нагадує чоловічу сорочку прямого силуету, яку зазвичай носять з поясом. Є припущення, що конструктивне вирішення сукні-сорочки походить від нижньої сорочки – шеміз. Рукава сукні-сорочки можуть бути як короткими, так і довгими, оздобленими манжетами. Комір відкладний зі стоячком, застібка на планці довжиною до талії чи до низу. Запропоновано сукню-сорочку у 1920-х рр. Г. Шанель. Також такі сукні стали популярними у першій половині 1970-х рр. завдяки американському дизайнеру Р.Ф.Холстон.

Сукня-пальто – сукня вільного, прямого чи розширеного силуету з центральною однобортною або двобортною застібкою спереду, яка ззовні нагадує літне пальто, але виготовляється з костюмних або пальтових вовняних і бавовняних тканин зазвичай світлих кольорів (рис. 5.33). Сукня-пальто увійшла у моду у 30-х рр. ХХ ст. і була популярною у 1960-х рр. Іноді у комплекті з сукнею-пальто носять сукню, яку виготовляють з тієї самої тканини.

Сукня-смокінг – невідрізна сукня прямого крою, частіше чорного кольору з наскрізною, як правило, двобортною застібкою спереду, з коміром з лацканами, які оздоблюють шовковою або атласною тканиною (рис. 5.34). Сукня-смокінг уперше з'явилася у 1970 р. у колекції Ів Сен Лорана.



Рис. 5.33. Сукня-пальто

Сукня-фартух – розрізна сукня на запах, іноді на спинці, яка огортає фігуру.

ХАЛАТ (тюрк., від араб. *хільат* – почесний одяг) – плечовий верхній швейний або трикотажний одяг із розрізом або застібкою згори донизу, яким укривають тулуб, стегна й ноги (частково або цілком) (рис. 5.35) [ДСТУ 2027–92]. Халат – це домашній одяг східного походження. Халатом називають верхній розстібний чоловічий і жіночий одяг у народів Західної,



Рис. 5.35. Халат

Середньої і Центральної Азії. Халат – це довгий виріб вільного силуету з довгими рукавами, з центральною або зміщеною застібкою, з поясом або без нього. Конструктивне вирішення халата, вибір матеріалу визначається його конкретним цільовим призначенням. Бувають халати банні, домашні, пляжні тощо. Їх виготовляють з різних тканин: вовняних, бавовняних, шовкових, однотонних чи смугастих яскравих кольорів. Халати можуть бути стьобані, з утеплювачем, з підкладкою чи без них. Різновидом халата є кімоно, капот, пеньюар тощо

Пеньюар (від фр. *peignoir*, від *peiger* – причесати) – домашній жіночий одяг з мережива, шовку, атласу та інших тканин (рис. 5.36). Уперше пеньюар, як вид одягу, з'явився у Венеції у другій половині XVI ст. у вигляді ранкового жіночого плаття для занять макіяжем.



Рис. 5.34. Сукня-смокінг

Рис. 5.34. Сукня-смокінг



Рис. 5.36. Портрет молодої жінки у пеньюарі (1840 р.)

Пеньюар часто виготовляють у комплекті з нічною сорочкою. Він може бути однотонним, із квітковим рисунком або оздобленим вишуканою вишивкою, мереживом, пір'ями чи хутром. Пеньюаром також називають накидку, якою накривають у перукарні плечі клієнтів.

Капот (фр. *capote*) – розстібний жіночий одяг великої об'ємної форми з рукавами, із застібною спереду. У 20 – 30-ті рр. XIX ст. так називали верхній жіночий одяг з сукна або цупкого шовку для носіння на вулиці, а з 40-х рр. – тільки домашній одяг. Капот мав вигляд домашнього халата вільного силуету з поясом, шалевим коміром і рукавами довжиною до ліктя, який виготовляли з атласу або шовку. Пізніше капот почали називати халат. Також капотом називають невеликий капелюшок, який носили жінки у 1850–1890 рр.

Кімоно (япон.) – традиційний японський чоловічий і жіночий одяг. Кімоно – це халат особливого крою з широкими і довгими суцільнокрійними рукавами, стягнутий широким поясом обі, який у жінок зав'язують у великий бант (рис. 5.37). Широкі рукава соде унизу мішкоподібно провисають. Жіночі кімоно відрізняються дуже широким поясом і довгими рукавами, внутрішній край яких, як і нижня частина пройми, залишається незшитим. Кімоно має невеликий комір, який переходить у кант, яким обробляють запах халату з обох боків. За матеріалом і кроєм кімоно поділяють на нічні, домашні, повсякденні, святкові і церемоніальні. Виготовляють кімоно з шовку, бавовни та прикрашають розписом або печатним рисунком. Покрій кімоно сформувався у VII ст., а як домашній одяг кімоно увійшли в європейську моду наприкінці XVIII – початку XIX ст. на хвилі захоплення японським мистецтвом в епоху модерну. Французький кутюр'є Поль Пуаре у 1910 р. запровадив у моду покрій рукава кімоно або японка – різновид суцільнокрійного рукава.



Рис. 5.37. Кімоно

ФАРТУХ (польськ. *fartuch*, нім. *vortuch* – фартух) – виріб для захисту від забруднення одягу спереду. Різновидом фартуха є нагрудний фартух для дітей, який захищає одяг від забруднення

в ділянці грудей [ДСТУ 2027–92]. Фартух – це прямокутний кусок тканини з поясом, який зазвичай одягають спереду зверху іншого одягу і зав'язують ззаду. Цей вид одягу бере своє походження з Передньої Азії та Єгипту. Фартух – це традиційний одяг єгиптян, який розвинувся із стегової пов'язки. З часом фартух став робочим та домашнім одягом. Використовують фартух домогосподарки, кухарі, продавці та люди інших професій. Виготовляють фартухи різного конструктивного вирішення, з різних матеріалів та різних кольорів.

5.8. Різновиди блузок

БЛУЗКА (від фр. *blouse*, від лат. *pelusia* – пелузький одяг) – плечовий верхній жіночий або дівчачий одяг, який вдягають на білизняний виріб і вкри-вають тулуб до поясної частини або тулуб і частково стегна [ДСТУ 2027–92] (рис. 5.38).

Сучасна блузка своїм корінням сягає у Середньовіччя, її предком є такий вид одягу як білю. Білю – це сукня вільного силуету з широкими рукавами, яку у XII ст. носили чоловіки і жінки. Згодом жіноча сукня розділилася на дві частини: ліф і спідницю, а ліф поступово перетворився у блузку. Назва блузки виникла у Стародавньому Римі і походить від назви єгипетського міста *Pelusium* (Пелуза).

Як сталий вид одягу, блузка сформувалася у 80-х рр. XIX ст., коли жінки поповнили свій гардероб чоловічою сорочкою. У період Бідермеєр (початок XIX ст.) жінки носили блузки прилеглого силуету з дуже широкими рукавами, прикрашені рюшами, оборками та іншим оздобленням. В епоху модерну (наприкінці XIX ст.) з'явилися блузки з високим коміром стояк, перед яких оздоблювали мереживом і воланами. У 20-х рр. XX ст. актуальними були короткі спідниці, тому у моду увійшли блузки довжиною до стегон, які нагадували сучасні блузони. У 30-х рр. XX ст. спостерігається зворотний процес: спідниці стають довгими, а блузки коротшають. У 50-ті рр. Г. Шанель пропонує дуже просту модель блузки – білу шовкову блузку з коміром-



Рис. 5.38. Блузка

бантом, яка стає дуже популярною. У подальші роки змінювалися фасони блузки, тканини з яких їх виготовляли, проте блузка завжди є модним і актуальним видом одягу.

Асортимент сучасних блузок складається з виробів різних силуетів (прямого, розширеного, прилеглого, напівприлеглого), різної довжини (до талії, нижче або вище стегон тощо) та конструктивного вирішення (з виточками, рельєфами, підрізами тощо), вони можуть мати рукава різних покроїв (вшивний, реглан, суцільнокрійний, комбінований) та різноманітні коміри і кишені. Деякі моделі блузок можуть бути без коміра. Блузка може бути з наскрізною застібкою спереду або ззаду, або без застібки. Довжина і конструктивне вирішення блузки залежать від напряму моди. Блузку заправляють у спідницю (штани) або носять поверх них.

Для виготовлення блузок використовують шовкові, бавовняні, лляні та інші платяно-блузкові тканини, а також штучну і натуральну шкіру, трикотаж тощо. Блузки оздоблюють різноманітною фурнітурою, тасьмою, вишивкою, рюшами, буфами тощо.

Є багато різновидів блузок: блузон, батник, холі, бюстє тощо.

Блузон (фр. *blouson*) – це коротка чи довга блузка вільного силуету зі зборкою по низу та з пришивним поясом. Блузон увійшов у моду наприкінці 50-х рр. ХХ ст. У пояс блузона може бути вставлена еластична тасьма чи шнур. Блузони виготовляють з різних тканин, трикотажу, штучного хутра тощо. Сучасний блузон – це одяг стилю унісекс, який носять і чоловіки, і жінки.

Блузка-топ, топ (від англ. *top* – вершина, верхня частина будь-чого) – жіноча відкрита коротка блузка без рукавів на бретелях, яка може бути різної форми та конструктивного вирішення (рис. 5.39). Бретелі блузки-топа можуть переплітатися на плечах, на шиї, перехрещуватися на спинці або спереду. Така блузка увійшла у моду у 70 – 80-ті рр. ХХ ст.

Бардотка (фр.) – блузка зменшена до розмірів бюстгальтера. Бардотку названо



Рис. 5.39. Блузка-топ

на честь французької актриси Б. Бардо, яка з'явилась у такій блузці у популярному фільмі.

Батник (від англ. *buttondown* – гудзики донизу) – різновид жіночої блузки, що нагадує чоловічу сорочку. Батник має рукава з манжетами, відкладний комір зі стоячком, застібку з планкою, накладні кишені. Виготовляють батники з набивних тканин і тонких трикотажних полотен. Цей різновид блузки був запропонований французьким модельєром Кашарелем (Жаном Буске) і увійшов у моду у середині 70-х рр. ХХ ст.

Туніка (від лат. *tunica* – вид одягу) – блузка вільного силуету різної довжини. Класична туніка – це плечовий нерозрізний одяг прямого силуету з суцільнокрійними рукавами або без них, який має розрізи у бічних швах. Праобразом сучасної туніки став давньоримський одяг: біла вовняна або бавовняна сорочка з короткими рукавами. Зазвичай туніку одягають поверх спідниці, штанів, светра, сукні тощо.

Боді (від англ. *body* – тіло) – блузка суцільнокрійна разом з трусами. Синонімами слова «боді» є **боді-шорт**, **боді-сьют**, **комбідрес** (від англ. *kombidress* від *kombi* – комбінований, *dress* – сукня, одяг). Боді – це гібрид фуфайки, блузки, светра тощо з трусами. Боді може бути з рукавами чи без них. Одягають боді через голову, тому для зручності одягання воно має застібку (на кнопки, гачки чи гудзики) внизу на ластовиці (рис. 5.40). Боді виготовляють з трикотажу, мережива або еластичних тканин з лайкри, вовни, кашеміру тощо. Боді, які виготовлені з різних за фактурою і кольором тканин, використовують як вечірній одяг.

Бюстье (фр.) – коротка відкрита жіноча блузка, що має вигляд і конструктивне вирішення бюстгальтера (рис. 5.41). Бюстье, яке виготовляють з різних тканин і шкіри, носять самотійно або з жакетом вільного силуету. Бюстье – це елемент сучасного вечірнього та естрадного костюма, воно



Рис. 5.40. Комбідрес



Рис. 5.41. Бюстье

вперше було запропоновано французьким кутюр'є Жаном Полем Готьє. Різновидом бюстье є **бюстье-корсаж** – щільно прилегла до тіла блузка із застіркою на гудзики або зі шнурівкою та бретелями.

Холі (мова хінді) – блузка прилеглого силуету довжиною вище талії з наскрізною застіркою, з короткими рукавами і глибоким вирізом горловини овальної форми. Сьогодні блузку холі використовують як одяг для відпочинку на пляжі, тому її виготовляють переважно з тонких тканин. В індійському національному костюмі холі – це доповнення до сарі, а в європейській моді – самостійний елемент одягу.

5.9. Різновиди сорочок

СОРОЧКА (від лит. *šarkas* – верхній одяг, сукняний каптан рибалок або лит. *švarus* – чистий, охайний) – швейний плечовий верхній чоловічий або хлопчачий одяг з рукавами, яким укривають тулуб і частково стегна та вдягають на білизняні вироби [ДСТУ 2027–92]. Сорочка – це один з давніших видів одягу, прабразом якого є римська туніка. Сорочкою у період Київської Русі називали як натільний, так і верхній одяг або одяг взагалі.



Рис. 5.42. Українська чоловіча сорочка

Давньоруська сорочка – основа чоловічого і жіночого костюма – була довгою, нерозрізною з широкими довгими рукавами і розрізом біля горловини (рис. 5.42). Крій сорочки визначався шириною доморобного полотна (в середньому 50 см), яке ткали на примітивних ручних ткацьких верстатах. Кілька прямокутних полотнищ зшивали між собою різними способами. Зазвичай у пройму рукава вшивали ластовицю, а на плечі нашивали клиноподібні або прямокутні вставки, які прикрашали вишивкою. Повсякденну сорочку виготовляли з простого білого полотна без оздоблення. Ошатну сорочку прикрашали вишивкою, мереживом, стрічками, контрастними тканинами відповідно до традицій того чи іншого регіону. Заможні люди носили сорочку з тонкого лляного, бавовняного і шовкового полотна. Наприкінці ХІХ – початку ХХ ст. сорочка змінилася, перетворившись у сучасну сорочку.

Класична сорочка, яка є частиною чоловічого костюма – це розстібний одяг довжиною приблизно до середини стегон з рукавами, з відкладним коміром або коміром стояк (рис. 5.43, а). Зазвичай сорочка має конструкцію з поглибленою лінією пройми і різновидом вшивного рукава – сорочковим рукавом. Силует чоловічої сорочки зазвичай прямий, проте може бути і напівприлеглий. Вона може бути з рукавами, з коміром або без коміра, з застіркою чи без, а також мати застілку на гудзики, кнопки чи застілку-блискавку. Довжина рукава може бути різною. Розрізняють сорочки з короткими (до ліктя) і довгими (до зап'ястка) рукавами. Сорочку з короткими рукавами носять влітку і іноді таку сорочку у побуті називають *теніска*. Сорочку для урочистих подій іноді прикрашають рюшами, мереживом, вишивкою тощо. Виготовляють чоловічі і хлопчачі сорочки з різних матеріалів: бавовняної тканини, байки, шовку, трикотажу, шкіри тощо.

Різновидами сорочки є сорочка поло, сорочка гавайська, сорочка чумачка, сорочка косоворотка тощо.

Сорочка апаш (від фр. *apache* – хуліган, вуличний грабіжник) – простора сорочка, комір якої вільно лягає на плечі і груди, залишаючи відкритою шию. Чоловіки носять сорочку апаш без краватки. Сорочка апаш увійшла у моду під час Першої світової війни. Подібні сорочки без краваток носили паризькі хулігани – апаші (на честь племені північноамериканських індіанців – апачів). Є також комір апаш.

Сорочка гавайська (англ. *hawaiian shirt*) – чоловіча літня сорочка з короткими рукавами та відкладним коміром, яку виготовляють з яскравої набивної тканини (бавовняної або шовкової) з орнаментом з екзотичних мотивів – фруктів, квітів, птахів, а також із зображенням жіночих облич і фігур тощо (рис. 5.43, б). Сорочка гавайська увійшла у моду у 1950-ті рр. завдяки американському співаку Е. Преслі. Була популярною серед американських туристів, які відпочивали на Гавайських островах. Сорочка гавайська належить до пляжного одягу і одягу для літнього відпочинку. Сорочка гавайська відома також під назвою **гавайка** або **алоха**.

Сорочка поло (від англ. *polo* – гра) – бавовняна чоловіча сорочка з короткими рукавами, маленьким відкладним коміром і застіркою поло. Сорочка поло відрізняється від звичайної сорочки, яка має наскрізну застілку, застіркою тільки на верхній

частині переду на два-три гудзики (рис. 5.43, в). Уперше сорочку поло було виготовлено для французького майстра міжнародного класу з тенісу Рене Лакосте у 1920-х рр. як спеціальну зручну сорочку для гри у теніс замість класичної сорочки. Тому іноді сорочку поло називають *теніска*. Матеріалом для теніски було біле бавовняне піке, створене власне Лакостою. Пізніше Лакосте став главою фірми, що виготовляє теніски та інший спортивний одяг, а емблемою цієї фірми став крокодил. За термін свого існування сорочка поло стала повсякденним чоловічим літнім одягом не тільки з білих, а й смугастих тканин. Сьогодні сорочку поло носять як чоловіки, так і жінки.



Рис 5.43. Різновиди сорочок:

а – класична чоловіча сорочка; б – сорочка гавайська; в – сорочка поло, теніска

Сорочка ковбойська, ковбойка (від англ. *cow* – корова, *boy* – хлопець) – сорочка з картатої бавовняної тканини, з довгими рукавами, з відкладним коміром, з кокеткою, накладними кишнями і погонами. Іноді сорочку ковбойську у виготовляють з розрізами у бічних швах заокругленої форми. Подібні сорочки як робочий одяг носили американські ковбої. Різні варіанти сорочки ковбойської час від часу з'являються у чоловічій і жіночій сучасній моді.

Блуза (фр. *blouse*) – чоловіча верхня сорочка вільного силуету. У ХІХ ст. в Європі блуза була повсякденним одягом селян, солдатів, робітників і матросів. Її носили навипуск, без пояса. Популярною версією блузи в Росії була толстовка.

Толстовка – широка чоловіча сорочка, довжиною до стегон, яку носили з поясом. Перед і спинка толстовки мали

складки і кокетку з короткою застібкою у верхній частині. Цей різновид сорочки названо на честь російського письменника Л.М. Толстого, що носив таку сорочку з штаньми замість традиційного костюма. Толстовка була популярною у 30-ті рр. ХХ ст. У сучасній моді толстовкою називають чоловічу сорочку з застібкою поло, з рукавами з манжетами, яку виготовляють, як правило, із трикотажу. Також іноді толстовкою називають трикотажний анорак.

Косоворотка – сорочка з косим коміром, тобто з застібкою або розрізом збоку, а не посередині, як у звичайних сорочках. Косоворотка була елементом російського чоловічого національного костюма. У російській традиційній косоворотці розріз із застібкою був, як правило, зміщений уліво, рідше вправо. Перші зображення сорочки з такою застібкою належать до ХІІ ст. Є припущення, що розріз збоку на косоворотці робили спеціально для того, щоб натільний хрестик не випадав під час роботи. Полотняні косоворотки традиційно широко використовували у Росії у цивільному побуті. Їх носили навипуск, не заправляючи у штани. Підперізували косоворотку шовковим шнуром, тканим поясом чи поясом з вовни. Косоворотки виготовляли з полотна, шовку, атласу. Іноді рукава, поділ і комір косоворотки прикрашали вишивкою. Пізніше замість косоворотки почали носити сучасну сорочку, проте саме косоворотка стала основою для виникнення у 1880 р. такого форменого одягу російської армії як гімнастерка.

Гімнастерка (від грецьк. *gymnastike* – вправляюся) – сорочка з тканини захисного кольору (як правило, кольору хакі), з погонами, з нагрудними накладними кишнями чи без них, з поясом. Зазвичай гімнастерку виготовляли з цупкої бавовняної тканини. Уперше гімнастерка з'явилася у російської армії у 1869 р. у туркестанських військових частинах, коли біла полотняна сорочка, яку носили під час гімнастичних вправ, перетворилася в елемент обмундирування – на неї стали нашивати погони. Як частина військової форми гімнастерка існувала до 1969 р.

Сорочка – це плечовий одяг, який може бути верхнім або білизняним виробом.

5.10. Комбінезон

КОМБІНЕЗОН (фр. *combinaison* – поєднання, сполучення) – плечовий верхній одяг із рукавами, коміром або каптуром, об'єднані в одне ціле з поясним одягом, яким укривають тулуб, стегна й ноги (кожну окремо) частково або цілком (рис. 5.44). Поясний одяг може закривати ступні ніг [ДСТУ 2027–92]. Комбінезон – це одяг, що складається з об'єднаних в одне ціле стану (ліфа) і штанів або шортів. Уперше комбінезон з'явився як дитячий одяг у другій половині XVIII ст. У 1870-і рр. поширився в якості жіночого білизняного виробу (з'єднані в одне ціле панталони з нижньою сорочкою). Пізніше протягом довгого часу комбінезон вважали виключно чоловічим робочим одягом. Жінки почали носити комбінезон у Першу світову війну для роботи на виробництві. У XX ст. Комбінезон був модним наприкінці 70-х – початку 80-х рр. у воєнізованому стилі й у стилі диско, а також наприкінці 1990-х рр. Сьогодні комбінезон – це невід'ємний елемент робочого, військового, спортивного і дитячого одягу, який виготовляють з різних матеріалів: шкіри, замші, плащових і джинсових тканин тощо з різним оздобленням.

Наприкінці 40-х і на початку 50-х рр. XX ст. широке поширення отримав напівкомбінезон.

Напівкомбінезон – плечовий верхній одяг без рукавів і коміра, об'єднаний в одне ціле з поясним одягом, яким укривають тулуб, стегна й ноги (кожну окремо) частково або цілком (рис. 5.45). Поясний одяг може закривати ступні ніг [ДСТУ 2027–92].



Рис. 5.44. Комбінезон



Рис. 5.45.
Напівкомбінезон
дитячий

Контрольні питання до розділу 5

1. Які види плечових виробів вам відомі?
2. Які різновиди пальт, плащів, курток, піджаків, жакетів вам відомі?
3. Перелічіть існуючі різновиди суконь, сорочок, жилетів.
4. Які різновиди плечових виробів мають однакові назви?
5. Які різновиди сучасного плечового одягу походять від національного одягу?
6. Які різновиди сучасного плечового одягу сформувалися під впливом культур східних народів?
7. Які різновиди курток походять від військового одягу?
8. Які різновиди пальт названо на честь прізвища або ім'я певної особистості?
9. Які різновиди плечових виробів поєднують у собі кілька видів одягу?

РОЗДІЛ 6

ХАРАКТЕРИСТИКА РІЗНОВИДІВ АСОРТИМЕНТУ ПОЯСНОГО ОДЯГУ

6.1. Різновиди спідниць

СПІДНИЦЯ (від укр. *спід* – низ, нижня частина) – поясний верхній жіночий або дівчачий одяг, яким укривають нижню частину тулуба й ноги до ступнів, обидві разом, частково або цілком [ДСТУ 2027–92]. Спідниця є самостійним видом асортименту одягу, а також може бути частиною комплекту або ансамблю.

Спідниця складається з переднього і заднього полотнищ з поясом, застібною, кишенями чи без них. Асортимент спідниць складається з виробів різних стилів (класичного, романтичного, спортивного тощо), силуетів (прямого, прилеглого, розширеного тощо) та конструктивного вирішення (з виточками, рельєфами, кокетками, підрізами тощо). За кроєм спідниця може бути безшовна (наприклад, спідниця з трикотажного полотна), одношовна (із заднім або переднім швом), двошовна (з бічними швами), тришовна тощо. За конструктивним вирішенням спідниці можуть бути: прямокроєні, спідниця із клинів, кола та його частин, комбіновані (наприклад, спереду – пряма, а ззаду – з воланами або зі складками тощо), а також спідниця з вставними полотнищами у вигляді квадратів, прямокутників тощо, які можуть створювати складні об'ємні форми при відносній простоті моделювання. Довжина і конструктивне вирішення спідниці залежать від напрямку моди. Спідниці оздоблюють вишивкою, контрастною оздоблювальною строчкою, рюшами, мереживом, аплікацією тощо.

Для виготовлення спідниць використовують шовкові, бавовняні, вовняні, лляні та інші платтяно-блузкові і костюмні тканини, а також штучну і натуральну шкіру, трикотаж тощо.

Різновидами спідниці є: спідниця банан, спідниця портфель, пачка, спідниця сонце, саронг тощо.

Спідниця годе (від фр. *godet* – зморшка на тканині) – спідниця, яка розширюється від стегон чи коліна (рис. 6.1, а).

Вона складається із чотирьох, шести, восьми або десяти суцільнокрійних або вставних клинів. Вставні клини спідниці годе вшивають в її нижній частині. У результаті вшивання клинів утворюються фалди – м'які складки, які формуються під дією власної ваги. Розмір клина характеризується двома величинами – рівнем початку годе і величиною розширення, які залежать від задуму модельєра, довжини виробу і висоти вшивання клина в основні деталі.

Спідниця кльош – спідниця, що плавно розширюється від стегон за рахунок крою. Може бути спідниця кльош 1/4 сонця, напівсонце і сонце.

Спідниця півсонце – спідниця, конструкція якої на площині має форму півкола. Спідниця півсонце має один шов, розміщений ззаду (рис. 6.1, б). Нитка основи розміщена по задньому шву, нитка утоку – посередині переду, тому фалди утворюються з боків.

Спідниця сонце – спідниця, конструкція якої на площині має форму кола. Вона не має шва, якщо це дозволяє ширина тканини 140–150 см (рис. 6.1, в).

Спідниця з клинами – спідниця, яка складається із трьох і більше клинів, які зшиваються між собою. *Клин* – відрізок матеріалу трикутної або трапецієподібної форми, який застосовують як доточку до деталі, або деталей спідниці, а також сукні або пальта з відрізним ліфом.

Спідниця портфель – широка спідниця на запах. Лінія запаху може мати різну форму.

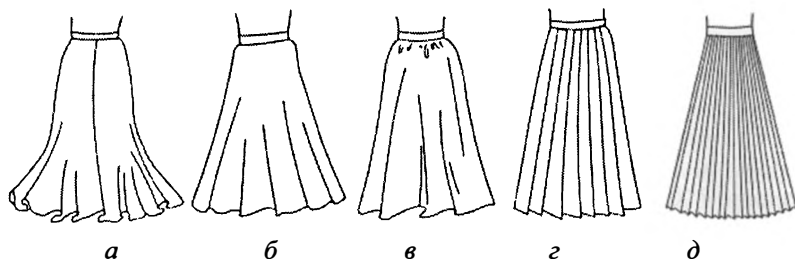


Рис. 6.1. Конструктивне вирішення спідниці:

а – годе; б – півсонце; в – сонце; г – зі складками; д – плісе

Є також спідниці зі складками (рис. 6.1, г), плісе (рис. 6.1, д), гофре, зборками по талії, різними лініями членування: кокетки, підрізи, рельєфи тощо. Спідниця є різноманітною не тільки за

конструктивним вирішенням, а й за силуетом. Залежно від силуетної форми виділяють такі різновиди спідниці: спідниця бочечка, спідниця тюльпан, спідниця банан тощо.

Спідниця пряма – вузька спідниця з одним швом спереду або ззаду, із двома бічними швами, з рельєфами тощо.

Спідниця двошовна – спідниця дещо розширена донизу (у формі трапеції) або звужена донизу (у вигляді бочечки).

Спідниця банан – спідниця довжиною до кісточки, що зшита з клинів особливої форми, які по спіралі обвивають фігуру. Такий різновид спідниці з'явився і був популярним у 1973 р.

Спідниця бочечка – спідниця з широким поясом призібрана зборками або складками по талії та по низу. Спідниця бочечка з'явилась у моді на початку ХХ ст., проте особливо популярною була у 80-ті рр. ХХ ст.

Спідниця тюльпан – спідниця зі складками по талії, що звужується донизу, крій якої нагадує перевернену квітку тюльпана.

Розташування положення конструктивної лінії талії спідниці змінюється залежно від модних тенденцій. Спідниця може бути будь-якої довжини. Основні види спідниць за довжиною це міні, міди і максі.

Міні-спідниця (від англ. *minimal* – мінімальний, дуже маленький) – дуже коротка спідниця довжиною вище колін. Міні-спідницю запровадили у моду англійський модельєр Мері Куант і французький кутюр'є Андре Курреж у 50-ті рр. ХХ ст. Першою її демонструвала на подіумі відома у ХХ ст. манекенниця Твіггі. Спочатку спідниці укоротилися до колін, потім стали вище колін на 10, 15 і 20 см. Міні-спідниця кинула виклик моралі, вона стала символом незалежності та свободи, яку отримали жінки того часу.

Спідниця міди – розширена донизу спідниця, довжиною до середини литки. Спідниця міди виникла у жіночій моді у другій половині ХХ ст.

Спідниця максі (від англ. *maxi*, скорочено *maximize* – збільшувати, від лат. *maximam* – максимум) – спідниця довжиною до щиколотки або до підлоги. Така спідниця стала популярною у 1960-х рр. як реакція на міні-спідницю і як елемент стилю хіпі.

Спідниця-штани – укорочені штани з дуже широкими колошами зі складками по лінії талії. Цей різновид поясного одягу з'явився близько 1850 р. як частина спортивного одягу і

широко поширився наприкінці XIX – початку XX ст. як жіночий одяг для їзди на велосипеді.

Кілт, кильт (шотланд. *kilt*) – картата спідниця на запах спереду і складками ззаду та з боків (рис. 6.2). Кілт є елементом чоловічого шотландського національного костюма, тому таку спідницю ще називають шотландською. У середні віки кілт виготовляли зі куска пледу розміром 5×1,5 м, яким обгортали нижню частину тулуба, створюючи спідницю, а кінець перекидали через плече на груди.



Рис. 6.2. Кілт

Кілт – це спідниця, передній край якої оброблений бахромою. Вона застібається за допомогою трьох-чотирьох металевих пряжок на ремінцях зі шкіри чи замші та знизу на велику декоративну англійську шпильку. Кілт став зразком для різних варіантів жіночих спідниць зі складками, у тому числі на запах спереду.



Рис. 6.3. Балерина в пачці

Пачка – пишна, коротка багатошарова спідниця для танцівниць (рис. 6.3), яку використовують у класичному балеті. Вперше пачку було виготовлено у 1839 р. для балерини М. Тальоні. Спочатку пачку виготовляли з мусліну чи тарлатану (однотонної прозорої



Рис. 6.4. Саронг

бавовняної або шовкової тканини), які складали у кілька шарів, а пізніше, з 40-х рр. XX ст. – з легких, пружних синтетичних тканин.

Саронг – спідниця-пов'язка з одного куска бавовняної тканини довжиною 7,0 – 10,0 м, обгорненого навколо стегон і закріпленого за допомогою закрученого

верхнього краю (рис. 6.4). Саронг – це жіночий і чоловічий поясний одяг, що носять в Індонезії, на Філіппінах, Шрі-Ланці та інших країнах Південно-Східної Азії. Таку спідницю виготовляють довгою без шва, з вільними драпіровками на стегнах. Для виготовлення використовують яскраві тканини, прикрашені візерунками та вишивкою. У 40-х рр. ХХ ст. саронг увійшов у моду як пляжний одяг.

Спідниця – це одяг, який жінки носять здавна. В історії народного українського костюма можна виділити такі основні види спідниць: плахта, дерга, запаска тощо.

Плахта (від укр. *плат* – кусок полотна або іншої тканини) – традиційний жіночий святковий одяг українців (рис. 6.5). Крій плахти – це два прямокутники, які зшивали довгими боками до середини і шов робили у вигляді кіл (копійками). Скріплені куски тканини складали посередині, зшитий кінець (стан) прикривав задню частину тіла, а незакріплені смуги (крили, криси) звисали ззаду. Знизу вони трохи розходилися і через прорізь було видно зшиту частину. Щоб зшиті та незшиті частини були повернуті лицем, а не виворотом,



Рис. 6.5. Плахта

інколи крили підгортали не назад, а наперед або відрізали їх та пришивали навпаки. Для виготовлення плахти використовували вовняні картаті тканини з рисунком, клітинки яких були заповнені додатковими геометричного типу фігурами (ромбами, колами, багатокутниками). Спереду плахту закривали фартухом. З початку ХХ ст. плахту замінила спідниця.

Дерга (від укр. *джерга* – запаска з не пофарбованої тканини, від караїмського *чэргев*, від дієслова *чэрге* – обвивати, сповивати, кутати) – спідниця, зазвичай чорного кольору, яка складалася з трьох зшитих довгими боками прямокутників тканини, огорнутих та зібраних навколо талії і підв'язаних поясом. Використовували дергу як повсякденний і робочий одяг.

Запаска (від укр. *пас, пасок* – пояс, ремінь) – спідниця, яка за кроєм схожа на дергу, але до її верхніх кутів пришивали лямки, котрі зав'язували навколо стану (рис. 6.6). Носили дві запаски різного кольору – позадницю та попередницю (зазвичай

дещо вужчу). Інколи попередницю замінювали фартухом. Запаску часто виготовляли з дорогих тканин (парча, візерунчатий шовк, вовна). Цей вид спідниці був поширений на всій території України.

Кринолін (фр. *crinoline*, від лат. *crinus* – волосся, *linum* – полотняна тканина) – жорстка нижня спідниця з кінського волосу (рис. 6.7), яка була створена французьким підприємцем Удіно у 30-х рр. XIX ст. У 60-х рр. XIX ст. криноліном почали називати широку спідницю з металевими каркасом, яку запровадив у моду перший



Рис. 6.6. Запаска

кутюрье Ч. Ворт. Назва кринолін походить з XVIII ст. від пишних нижніх спідниць з волоссяної тканини, які використовували жінки у той час. У 1850 р. розпочинається мода на криноліни. У 1867 р. закінчується мода на кринолін і починається мода на сукні крою принцес зі спідницею розширеною донизу. У 1869 р. Ч. Ворт запропонував **турнюр** – драпірований пух на задньому полотнищі спідниці, який закінчувався треном. У 1880 р. з'являються укорочені сукні без трена, зручні для нових видів транспорту. У моду входять блузки.

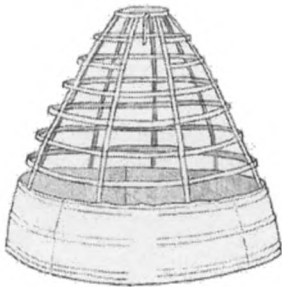


Рис. 6.7. Зображення і конструкція криноліна

У 1882 р. турнюр знову повертається у моду. У цей час у зв'язку з емансипацією у жіночому костюмі простежуються дві тенденції: консервативно налаштовані жінки притримуються жіночності в одязі і носять кринолін, емансиповані – запозичують елементи чоловічого костюма. У 1889 р. відбувається подальша

демократизація жіночого одягу – крій сукні стає простішим, закінчується мода на турнюри і криноліни. Тепер криноліни використовують лише у вечірніх та весільних сукнях для надання їм більшої пишності.

6.2. Різновиди штанів

ШТАНИ (від тюрк. *išton*, від *ič* – внутрішній, *ton* – одяг) – поясний верхній одяг, яким укривають нижню частину тулуба й ноги, кожну окремо до ступнів [ДСТУ 2027–92]. Штани зазвичай складаються з двох частин – колош, з'єднаних середнім швом, кроковими і бічними швами. Є припущення, що штани – це одяг східного походження та історія штанів починалася зі спідниці. В Індії та Пакистані дотепер чоловіки носять дхоті – одяг, який складається зі смуг тканини, які обмотують навколо ніг і стегон і нагадує щільно прилеглі шаровари. Також припускають, що до Європи штани зі шкіри були завезені скіфами, що кочували за 500 р. до н.е. Поширення штанів в Європі на початку перших століть н.е. також пов'язують з кочовим народом – гунами, які дійшли до Риму та завоювали його.

У XII ст. у Стародавньому Римі візантійський імператор Мануїл вперше дозволив своїм військовим носити штани. Середньовічним праобразом штанів є шоси. Пізніше у XVII ст. з'явилися **панталони**. Наприкінці XVIII ст. чоловічі панталони стають довгими, що змушує носити їх на бретелях (підтяжках), які стають частиною європейського костюма. Надалі мода вносила розмаїття у чоловічий костюм, протягом XVIII ст. ширина, довжина і колір панталон змінювались. Спочатку у моді були панталони вузькі і короткі, а потім довгі і широкі. Панталони не мали заправлених складок, іноді їх виготовляли зі штрипками. Наприкінці XIX ст. замість терміну панталони почали вживати назву штани. Іноді замість назви штани застосовують назву **брюки**.

Довгий період до XVIII ст. штани склалися з двох окремих частин, які скріплювали на поясі шнуром. Застібка-гульфік на гудзиках замість пришитого клапана, який використовували раніше, з'явилась спочатку на штанах солдатів французької армії у 1842 р., а застібку-блискавку у штанах стали використовувати у 1930-х рр. Заправлені стрілки з'явилися тільки у другій половині XIX ст. як наслідок зберігання у складеному вигляді, і тільки з початком такої моди складки почали спеціально заправляти.

У сучасному вигляді штани увійшли у моду наприкінці XVIII – початку XIX ст., але до початку XX ст. вони були виключно чоловічим одягом. Лише на початку XX ст., коли був винайдений велосипед, елегантні дами почали їздити на ньому у пишних штанах довжиною до колін. У 1911 р. паризькі будинки моделей запропонували моделі спідниці-штанів, які були довгими і широкими і скоріше нагадували спідницю. З того часу жінки почали носити штани, які дотепер залишаються модним елементом жіночого одягу. Сьогодні у моді штани різної довжини, будь-яких силуетів, крою і конструктивного вирішення.

Штани класичні мають прями довгі колоші, пришивний пояс, застібку з гультіком на гудзики або застібку-блискавку спереду чи збоку (у жіночих штанах) (рис. 6.11, а). По лінії пришивання пояса на передніх половинках штанів роблять заправовані складки, бічні кишені, на задніх половинках – виточки і прорізну кишеню у рамку. Виготовляють штани з усіх видів матеріалів, а також з трикотажу, замші, шкіри.

В історії моди відомі такі різновиди штанів: іспанські штани, кюлоти, панталони, шоси, бриджі, галіфе, рейтузи тощо і сучасні штани.

Кюлоти (від фр. *culotte* – короткі штани, панталони) – короткі чоловічі штани довжиною до колін, помірно широкі унизу, з вільними складками по талії, з бічними кишенями. Низ кюлотів зазвичай оброблено манжетами і застіркою на гудзиках. Кюлоти з'явилися наприкінці 70-х рр. XVII ст. у Франції і були елементом чоловічого костюма до початку XIX ст. В англійській традиції парадні штани називали кюлотами, а широкі короткі штани – бриджами. Як елемент жіночого костюма кюлоти запровадив у моду І. Сен-Лоран у 1966 р. У сучасній моді є різноманітні варіанти старовинних кюлотів, наприклад, корсари і гаучо.

Джинси (анг. *jeans*) – довгі штани з джинсової тканини (деніму), пофарбованої у темно-синій колір (індиго), з оздоблювальними строчками, кишенями, застіркою на гудзики чи застірку-блискавку, заклепками та емблемою фірми (рис. 6.8, а). Джинси вперше з'явилися у 1853 р., коли американський фабрикант Леві Страус запатентував і почав продавати такі штани золотошукачам і ковбоям дикого Заходу. Назва джинсів походить від назви італійського міста Генуя (по-італійськи Дженева), де виробляли цупку і міцну бавовняну тканину, з якої виготовляли вітрила. Більше ста років джинси були виключно робочим одягом, а у моду увійшли наприкінці 60-х рр. XX ст. та завоювали

загальну популярність, ставши одним з перших елементів одягу стилю унісекс. У 60-х рр. минулого століття виникли джинсова мода і джинсовий стиль в одязі, для яких характерні спортивний стиль, багато кишень і застібок-блискавок, металевих гудзиків і заклепок, оздоблення строчкою, дуже раціональний крій. У джинсовому стилі почали виготовляти практично усі види верхнього одягу, взуття, головні убори і сумки, спочатку тільки з джинсової тканини, а з 70-х рр. ХХ ст. – також з вельвету, велюру, плащової тканини, шкіри. Крім класичних моделей щороку з'являються різноманітні джинси різних кольорів. У 80-х рр. ХХ ст., наприклад, у моду увійшли чорні і «варені» джинси.

Джинси виготовляють з різних тканин, оздоблюють вишивкою, аплікацією, бахромою, дірками і т.п. Джинси пропонують також і відомі дизайнери. Першими моделі джинсів запропонували американський модельєр К. Кляйн і італійські модельєри Дж. Версаче і Дж. Армані. Сьогодні провідними фірмами-виробниками джинсів є: Levi'S, Wrangler, Calvin Klein, LEE, Diesel, Versace, Mustang. Основні види сучасних джинсів: прямі (*comfort style*), кльош (*country style*), стрейч (*slim style*), мішкуваті (*baggy style*), робочі (*job style*) тощо.

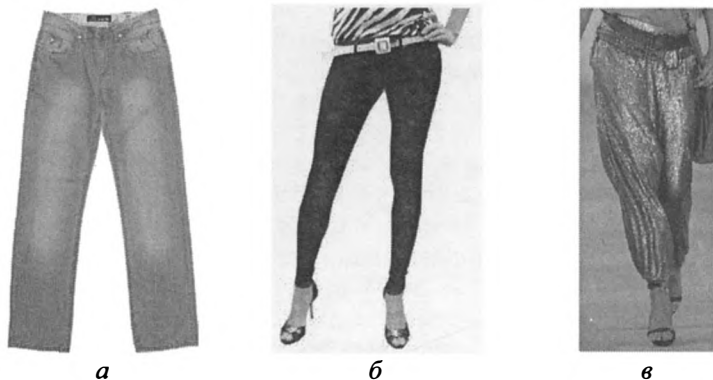


Рис. 6.8. Різновиди штанів:

а – джинси; *б* – лосини; *в* – шаровари

Лосини (від слова *лось*) – штани білого кольору зі шкіри лося (лосини) чи оленя. На початку ХІХ ст. лосини були деталлю модного костюма, а потім збереглися лише як частина парадної військової форми. У повсякденному одязі оригінальні лосини не могли довго бути модними, оскільки були вкрай незручними

під час носіння. Особливо багато проблем з ними виникало у військових, оскільки для ідеального облягання лосини надівали вологими і вони висихали на тілі. Лосини не були придатні для використання у польових умовах як через непрактичність білого кольору, так і через незручності, викликані твердістю шкіри, що висихає. Наприкінці 1980-х рр. лосини, як вид одягу, повернулися, але тільки у жіночий гардероб як щільно прилеглі до тіла штани, які їх виготовляють з трикотажу з лайкроу (рис. 6.8, б).

Рейтузи (нім. *rothosen*) – трикотажний поясний верхній одяг, який щільно облягає нижню частину тулуба й ноги, кожен окремо до ступнів [ДСТУ 2027–92]. Раніше рейтузами називали вузькі чоловічі штани, що щільно облягають ноги, які зазвичай використовували для верхової їзди. У 30–50-ті рр. XVIII ст. рейтузи стали частиною обмундирування кавалерійських гусарських полків. Тепер рейтузи – це довгі жіночі або дитячі штани, що облягають ноги. Вони можуть бути трикотажні чи в'язані з вовни, бавовни та інших матеріалів. Різновидом рейтуз є легінси.

Легінси (від англ. *leggings* – гамаші, краги, від *leg* – нога) – сучасні, зазвичай трикотажні, жіночі штани зі штрипками і еластичною тасьмою по талії (рис. 6.9). Легінси з'явилися у моді у середині XX ст. і були особливо популярними у 1980-х рр.

Шаровари (від перс. *saravara*, від тюрк. *chalvar* – жіночі штани) – довгі, широкі штани, призібрані внизу на куліску чи манжету (рис. 6.8, в). Шаровари, як вид одягу, запозичені з жіночого турецького національного костюма. Шаровари – це традиційний одяг персидських, турецьких і албанських жінок, тому іноді шаровари називають **гаремні штани**. Шаровари уперше увійшли у моду у 10-х рр. XX ст. завдяки «Російським сезонам» С.Дягілева і східному стилю Поля Пуаре. У 1910 р. художник Лев Бакст запровадив у моду жіночі шаровари. У 70-х рр. минулого

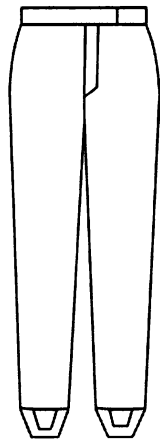


Рис. 6.9. Легінси

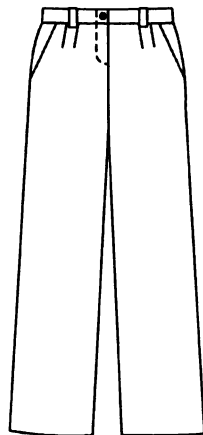


Рис. 6.10. Слакси

століття шаровари знову стали популярними завдяки колекції Ів Сен Лорана «Російські балети/опери». Шаровари виготовляють з шовку, оксамиту та інших тканин різних кольорів, у тому числі з тканин з рисунком.

Слакси (від англ. *slacks* – широкі штани) – сучасна назва широких штанів спортивного стилю (рис. 6.10). Слакси можуть мати кілька складок або защипів по талії на передніх половинках. Виготовляють слакси з плащових тканин пастельних світлих кольорів.

Штани бувають різних силуетів: прямого, розширеного або звуженого до низу тощо. Різновиди штанів за силуетами подано на рис. 6.11.

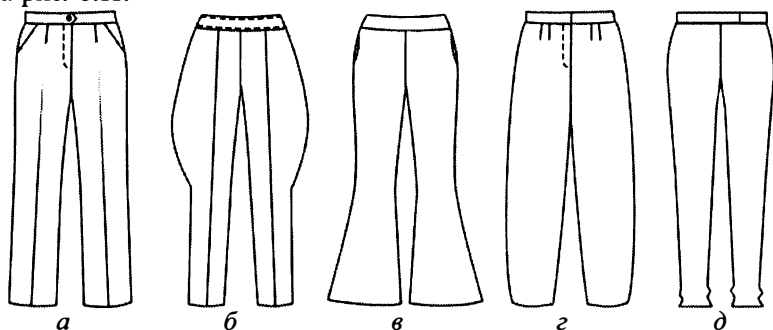


Рис. 6.11. Різновиди штанів за силуетом:

а – класичні прямі; б – штани галіфе; в – штани кльош; г – штани банани; д – штани цигарки

Штани галіфе (фр. *gallifet*) – штани, розширені по лінії стегон, що щільно облягають гомілку, щоб їх зручно було заправляти в чоботи (рис. 6.11, б). Штани галіфе спочатку носили військові кавалеристи. Штани галіфе названо на честь французького генерала Г. де Галіфе (1830–1909 рр.), який запровадив їх як частину обмундирування кавалерійських військ. Штани галіфе були популярними у 1920–1940 рр. як військовий і цивільний одяг. Наприкінці 80-х рр. ХХ ст. такі штани увійшли у моду як частина чоловічого і жіночого вечірнього та естрадного костюма.

Штани кльош (від фр. *cloche* – дзвін) – штани, що розширюються донизу (рис. 6.11, в). Спочатку так називали матроські штани, розширені до низу, із застібкою спереду у вигляді відкидного клапана, зі шнурівкою ззаду. Кльош – це спосіб крою, коли лінію краю деталі вирізають під кутом 45° відносно нитки

основи тканини. Кльош у брюках може починатися від коліна, стегна або навіть від талії. Штани кльош увійшли у моду у 20–30-ті рр. ХХ ст. як жіночий домашній і пляжний одяг, а у 70-х рр. – вже як повсякденний одяг. Знову штани такого крою стали модними у 90-х рр. ХХ ст.

Штани банани – штани, розширені по лінії стегон за рахунок складок, які звужуються до кісточки і не мають традиційної заправованої стрілки (рис. 6.11, з). Штани банани увійшли у моду і користувалися популярністю у 80-ті рр. ХХ ст.

Штани цигарки – дуже вузькі штани, в яких колоші рівномірно звужені донизу, але досить довгі, тому на гомілкках утворюються невеликі поперечні складки (рис. 6.11, д).

Бамстери (англ. *bumster*) – штани з заниженою лінією талії, пояс яких розташований на стегнах. Першим модельєром, який запропонував штани бамстери у 1993 році був англієць Олександр Маккуїн. Цей різновид штанів носять жінки і чоловіки, але першою на подіумі їх продемонструвала манекенниця Кейт Мосс.

Штани карго – широкі штани прямого силуету в стилі мілітарі з великими накладними кишенями на стегнах (рис. 6.12). Мода на штани карго виникла в 60-х рр. ХХ ст. після війни у В'єтнамі. Крій і деталі таких штанів позичено з військової форми, тому характерними рисами штанів карго є наявність великої кількості конструктивно-декоративних елементів: накладних кишень, кишень з клапанами, хомутиків на поясі, кулісок. Такі штани зазвичай виготовляють з натуральних тканих кольорів в стилі мілітарі: хакі, різних відтінків зеленого, коричневого, а також плямистого забарвлення.

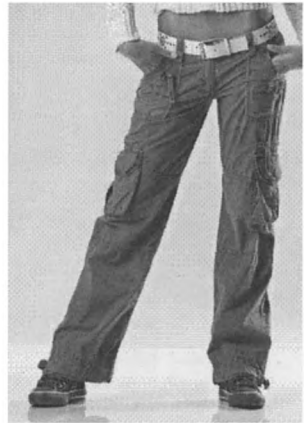


Рис. 6.12. Штани карго

Штани карго оздоблюють металевою фурнітурою, застібками-блискавками, оздоблювальною строчкою, емблемами тощо.

Штани комбат (англ. *combat* – бій, офіцер) – штани армійського типу з великими накладними кишенями.

Штани тренувальні – штани для занять спортом. Тренувальні штани з'явилися у 30-і рр. ХХ ст. – спочатку у вигляді широких штанів, а потім, з появою еластичних матеріалів, вони набули прилеглого силуету.

Штани бувають різної довжини. За довжиною виділяють кілька різновидів: шорти, бриджі, бермуди, капрі тощо.

Шорти (від англ. *shorts*, від *short* – короткий) – штани вище колін [ДСТУ 2027–92] (рис. 6.13). Класичні шорти можуть бути зі стрілками та манжетами і мають хомутики на поясі. Вперше шорти з'явилися наприкінці ХІХ ст. як елемент обмундирування в англійських колоніальних військах. У 30-ті рр. ХХ ст. шорти з'явилися у спортивному одязі як дуже широкі короткі штани для тенісу, а також як елемент стилю сафарі. Сучасні шорти – це чоловічий, жіночий і дитячий одяг. З 50-х рр. ХХ ст. шорти стали популярним одягом для відпочинку і тільки у 1990-х рр. цей вид одягу почали носити як жіночий і чоловічий повсякденний одяг.



Рис. 6.13. Шорти

Бермуди – жіночі широкі штани довжиною до колін, зі стрілками, іноді з манжетами або відворотами (рис. 6.14, а). Бермуди – це літні шорти, тому їх виготовляють з кольорових легких тканин. У 30 – 40-х рр. ХХ ст. бермуди були популярними як одяг для відпочинку, зокрема на Бермудських островах.

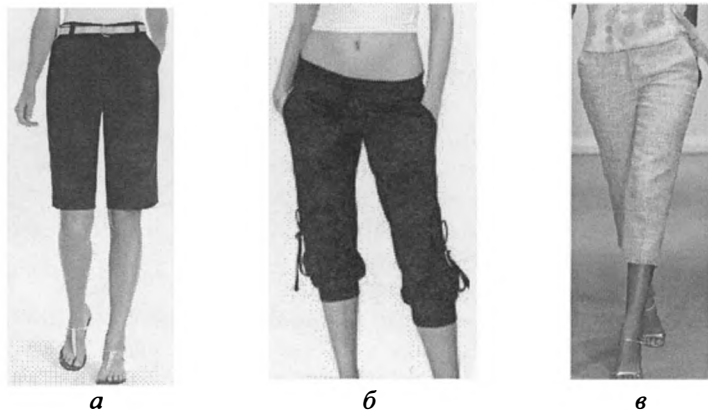


Рис. 6.14. Різновиди штанів за довжиною:
а – бермуди; б – бриджі; в – капрі

Бриджі (від англ. *breeches* – широкі штани) – короткі чоловічі чи жіночі штани довжиною нижче колін із пришивними

манжетами і застібкою на гудзик чи пряжку (рис. 6.14, б). Вони щільно охоплюють ноги нижче колін, але широкі на стегнах. Раніше бриджі носили з чоботами, як і штани галіфе, і використовували для верхової їзди. У деяких арміях бриджі були приналежністю офіцерського форменого одягу. На початку ХХ ст. бриджі використовували як одяг для полювання і занять спортом і виготовляли з вовняних картатих тканин або твіду.

Штани гольф (від англ. *golf* – назва спортивної гри) – штани довжиною до коліна чи до середини литки, середньої ширини, що закінчуються пришивними манжетами, які застібають збоку або під колінами на гудзики. Штани гольф увійшли у моду у 20-х рр. ХХ ст. завдяки студентам Кембриджу та Оксфорда, що носили їх як повсякденний одяг. До цього часу штани гольф були елементом спортивного костюма для гри у гольф.

Капрі (італ. *capri*) – жіночі штани довжиною до середини литки, які увійшли у моду у 50-ті рр. ХХ ст. (рис. 6.14, в). Цей різновид штанів названо на честь острова Капрі, що розташований в Італії.

Контрольні питання до розділу 6

1. Які види поясних виробів вам відомі?
2. Перелічіть існуючі різновиди спідниць.
3. Перелічіть існуючі різновиди штанів.
4. Які різновиди сучасного поясного одягу походять від національного одягу?
5. Які різновиди сучасного поясного одягу сформувалися під впливом культур східних народів?
6. Які різновиди спідниць за силуетом? за довжиною?
7. Перелічіть різновиди штанів за силуетом, за довжиною.
8. Який одяг став праобразом спідниці на запах?
9. Які різновиди поясних виробів поєднують кілька видів одягу?

РОЗДІЛ 7

РОЗВИТОК АСОРТИМЕНТУ СУЧАСНОГО ОДЯГУ

7.1. Історія розвитку асортименту сучасного одягу

Історія одягу з найдавніших часів до наших днів є своєрідним дзеркалом, в якому відбивається вся історія людства. Кожна країна, кожен народ в окремі періоди свого розвитку накладали свій відбиток, свої специфічні риси на одяг. Одяг служить людині для того, щоб захистити, сховати, облагородити її. Є кілька версій виникнення одягу, найбільш відомими з яких є: *кліматична, моральна і соціальна.*

Кліматична версія стверджує, що одяг виник передусім не як засіб для вираження особистості, а як засіб для захисту тіла від зовнішніх дій навколишнього середовища. Холод, дощ, сніг, різка зміна температур, вітер, пил викликали у людини бажання захистити себе. Під впливом цих факторів виник найпростіший одяг у вигляді шкіри, накинутої на плечі або пов'язаної навколо стегон.

Інша версія, *моральна*, говорить, що люди стали одягатися, оскільки почали соромитися оголеного тіла. Тому одним з перших видів одягу були пов'язки на стегнах. З подальшим розвитком суспільства розвивався й одяг. Людина навчалася виготовляти найпростіші тканини і шити різний одяг, який згодом став не тільки засобом захисту від кліматичних чинників, а й символом, який виражав складні поняття суспільного життя. Одяг вказував на національну і соціальну належність людини, її матеріальне становище, вік тощо.

Прихильники третьої версії, *соціальної*, стверджують, що перший одяг, який вдягла людина, був покликаний продемонструвати статус власника – виділити вождя, чаклуна, повнолітню дівчину чи людину похилого віку. Таким чином люди хотіли змінити свій природний вигляд. Людина завжди мала бажання прикрашати своє тіло, запозичивши у природи всі можливі матеріали: пір'я птахів, хутро звірів, квіти, листя, каміння тощо.

Найдавнішим вважається одяг Давнього Єгипту. Рельєфні зображення і фрески, скульптура давньої цивілізації дають

уявлення про естетичний ідеал людської краси, про основні типи і форми одягу тих часів. Скіфи, що жили у VII – II ст. до н.е. у Північному Причорномор'ї, виготовляли одяг з вичинених звіриних шкір хутром усередину, а також з повстяних, лляних, конопляних матеріалів. Чоловіки носили короткі каптани, перетягнуті поясом, а також довгі штани зі шкіри або з товстої тканини, прикрашені вишивкою, які заправляли в низькі шкіряні чобітки. На головах скіфи носили шкіряні або повстяні шапки. Окрім коротких каптанів, чоловіки носили й довгі каптани у вигляді кожушків, прикрашені золотими бляшками. Це було обумовлено суворими кліматичними умовами.

Одяг розвивався та змінювався разом із суспільством. Розвивалось виробництво, з'являлись нові матеріали та технології. З розвитком міжнародних відносин відбувався обмін не тільки товарами, а й манерою одягатись. Протягом усієї історії мода завжди залишається у центрі уваги.

У XX ст. технічний прогрес і розвиток швейної промисловості відкрили новий етап в історії одягу. На невеликі прийоми замість фрака стали надягати смокінг – однобортний піджак із шовковими лацканами. З появою автомобілів і мотоциклів з'явився спортивний одяг – короткі штани, куртки, кольорові сорочки, футболки. Зі створенням синтетичних матеріалів увійшли у моду виготовлені з них різноманітні за формою піджаки, куртки, пуловери, штани, сорочки тощо.

За всю історію розвитку костюма, що нараховує тисячоліття, придумано й реалізовано у матеріалі найрізноманітніші види одягу, які характеризуються певним стилем, кроєм, силуетом, конструктивно-декоративними елементами, матеріалом, з якого виготовлено одяг тощо. Асортимент сучасного одягу налічує більше ста його різновидів, серед яких блузки (батник, бюстье, топ, комбідрес); штани (галіфе, капрі, бриджі, лосини, джинси тощо); жакети (болеро, мандарин, спенсер, кардиган, блейзер); піджаки (фрак, сюртук, смокінг, візитка тощо).

7.2. Фактори, які впливають на появу нових видів одягу

Протягом століть на формування асортименту сучасного одягу впливали різні фактори, у тому числі *кліматичні умови, історичні події, певні особистості, національний костюм,*

виникнення нових матеріалів, поява нових професій, видів спорту тощо.

Одним із важливих факторів виникнення нових видів одягу стали військові дії. Військовий одяг завжди впливав на зовнішній вигляд повсякденного костюма. Починаючи з хрестових походів, одяг військових був джерелом нових модних елементів одягу і деталей костюма. Так, у XIV ст. з'явився чоловічий розстібний одяг – куртка з баскою (пурпуен), яку спочатку одягали під обладунки. У XVII ст. у моду увійшли кавалерійські чоботи на підборах і мушкетерські плащі, які називали нарамником або сюрко.

Під час Першої світової війни з військової форми у жіночий костюм увійшли накладні кишені, акцентовані застібки, матроські коміри, комір стояк авіатор тощо. Наприклад, популярним сучасним різновидом куртки є бушлат – куртка з сукна чорного кольору з двобортною застібкою та з відкладним коміром. Взагалі бушлат – це один з видів форменого одягу моряків, який з'явився у 1854 р. як частина обмундирування російських моряків під час Кримської війни. Іншим різновидом куртки, популярним сьогодні, є це кітель – частина військового обмундирування, формена куртка морського офіцера з потайною застібкою, з відкладним коміром і лацканами, з поясом, з прорізними кишнями з клапанами на пілочці.

У 70-х рр. XX ст. у моду увійшов військовий стиль – мілітарі, основними рисами якого є колір хакі, погони, хлястики, пілотики і сумки типу військового планшета. У 90-х рр. XX ст. у моду увійшла плямисте забарвлення одягу та солдатське взуття, що було наслідком загострення ситуації на Близькому Сході.

Виникнення та застосування людиною різних матеріалів для одягу обумовило виникнення багатьох його різновидів. Наприклад, лосини – штани білого кольору зі шкіри лося чи оленя – на початку XIX ст. були деталлю модного костюма, а потім збереглися лише як частина парадної військової форми. Лосини не були придатні для використання у польових умовах як через непрактичність білого кольору, так і через незручності, викликані твердістю висохлої шкіри. Наприкінці 80-х рр. XX ст. лосини повернулися у жіночий гардероб як тісно прилеглі до тіла штани, які виготовляють з трикотажу з лайкрою. Застосування цупкої і міцної бавовняної тканини, з якої шили вітрила, для виготовлення штанів стало причиною

появи джинсів. Джинси з'явилися у 1853 р., коли американський фабрикант Леви Страус запатентував і почав продавати такі штани золотошукачам і ковбоям дикого Заходу.

Пальто ольстер – просторе двобортне пальто з поясом і капюшоном – від назви грубого вовняного сукна, яке виготовляли в місті Ольстер. Ольстер був актуальним як у чоловічій, так і в жіночій моді з 1860-х рр. до кінця XIX ст. Така тканина виготовляється і в наш час, і залишається популярною в Ірландії завдяки своїй фактурності і натуральним складникам.

На появу нових різновидів одягу впливали відомі особистості, наприклад лорд Кардиган, фельдмаршал Френч, лорд Спенсер, Ч. Макінтош тощо. Традиція називати одяг на честь законодавця виникла давно. Зокрема, кардиган (довгий, частіше прямого силуету жакет із застібною з круглим або V-подібним вирізом горловини без коміра або з коміром, з великими накладними кишенями) названо на честь лорда Кардигана, що запровадив у моду цей вид одягу під час Кримської війни на початку XIX ст. Жакет спенсер названо на честь лорда Спенсера, який нібито сидячи біля каміна спалив поли камзола і таким чином було утворено новий різновид одягу. Спенсер (рис. 7.1) увійшов у чоловічу і жіночу моду наприкінці XVIII ст. Пізніше цей різновид жакета прилеглого або прямого силуету довжиною до талії з довгими рукавами і застібною спереду став частиною тільки жіночого костюма. Жінки носили спенсер поверх легкої літньої сукні.

Ім'я маркизи Ж.А. Помпадур (1721–1764 рр.), фаворитки французького короля Людовика XV (рис. 7.2), стало назвою багатьох модних нововведень XVIII ст.: зачіска помпадур, пальто помпадур – літнє жіноче пальто з легких візерункових тканин, сукня помпадур тощо.



Рис. 7.1. Спенсер



Рис. 7.2. Маркиза де Помпадур

На весь світ відома французька художниця, модельєр Габріель Шанель. Вона зробила великий внесок у розвиток елементів класики у жіночому костюмі. Усім відомі її костюм шанель, пальто шанель і звісно її маленька чорна сукня.

Нові види одягу інколи виникають завдяки трансформації речей. Так, наприклад, смокінг перетворився на сукню-смокінг дизайнера Ів Сен-Лорана, чоловіча сорочка трансформувалася у сукню-сорочку або у жакет, якщо її одягають замість жакета поверх топа. Відомі й інші різновиди одягу, які виникли у результаті поєднання кількох видів. Прикладами гібридного одягу можуть бути: спідниця-штани, сукня-пальто, комбідрес тощо.

Відомі приклади виникнення нових видів одягу на основі предметів білизни. Так званий білизняний стиль (*lingerie-stil*), що використовує форми нижньої жіночої білизни початку ХХ ст., обумовив появу таких видів одягу, як бюстє, бюстє-корсаж, боді-колготки, боді-шорт, комбідрес, сукня-бюстє, сукня-комбінація і т.д. Одяг білизняного стилю виготовляють зі світлих тканин, оздоблюють вишивкою – гладдю, ришельє, мережками, а також мереживом.

Гардероб людей постійно поповнюється новими видами одягу завдяки запозиченню повсякденним одягом форм і елементів одягу інших асортиментних груп: військової форми, спортивного одягу, спеціального одягу, національного одягу інших народів. Наприклад, фрак з'явився у ХVІІІ ст. в Англії спочатку як одяг для верхової їзди, а до кінця ХVІІІ ст. цей різновид піджака поширився як елемент буржуазної моди, а у ХІХ ст. фрак перетворився на парадний одяг для відвідування балів.

Одним з найбільш продуктивних джерел виникнення нових видів одягу є костюми минулих епох – національний та історичний. Час від часу національні предмети одягу проникають в інші культури і входять у моду. Так, наприклад, кілт – картата спідниця на запах спереду і складками ззаду та з боків, яка



Рис. 7.3. Національний чоловічий костюм шотландців

є елементом чоловічого шотландського національного костюма (рис. 7.3), і запаска – традиційний український жіночий святковий одяг – стали праобразом спідниці на запах.

Сучасні модельєри інколи звертаються до національного костюма того чи іншого народу у пошуках нових ідей. Національний костюм завжди йде поруч з сучасним, адже кожна людина має своє коріння. Прийоми і способи, використані у народному костюмі, тканина, вишивка, візерунчасте ткання можуть бути джерелом пошуку ідей при створенні сучасного костюма. Найбільшу увагу у наш час приділяють формі народного костюма, його крою. Наприклад, прямокроєні форми модного одягу 70-х років ХХ ст. майже повністю повторюють крій народного одягу. Такі види одягу, як бубу, джелаба, костюм зуава, кімоно, сарі, саронг, парео, бандана, жакет мао, жакет неру, гаремні штани, каба та інші, з'явилися в нашій мові завдяки впливу лінгвокультур різних країн світу.

Національні предмети одягу проникають в інші культури і входять у моду, при цьому запозичаються їхні назви, а самі різновиди одягу можуть здобувати нові значення. Наприклад, анорак, який є різновидом верхнього одягу арктичних народів (ескімосів Аляски і півночі Росії) – це сучасна вітрозахисна куртка з капюшоном, яку одягають через голову. Тобто запозичено принцип нерозстібного одягу, який захищає від негоди, але згодом анорак почали називати також трикотажну куртку з капюшоном, застіркою-блискавкою і кишенею кенгуру.

Під впливом форм робочого, спортивного, театрального костюмів виникли нові предмети повсякденного одягу. Це частково відбилося в їхніх назвах: туфлі балетки, бейсболка, штани гольф, рейтузи, велосипедки, водолазка, гольфи, трико, майка-бокс, олімпійка, сорочка поло тощо.

Завдяки спеціальному одягу (військовому, мисливському, рибальському і т.п.) з'явилися нові різновиди повсякденного неспеціального одягу: галіфе, жакет-бушлат, жакет-шинель, камуфляж, костюм сафарі, куртка-штормівка, матроска, пальто-шинель, френч і т.д. Так, наприклад, сукня сафарі – це сукня, що нагадує за кроєм сукню-сорочку, із планкою, накладними кишнями, погонами, поясом, металевими гудзиками з пришитими на пілочці петлями для патронів, названо сафарі на честь мисливської експедиції в Африці.

У ХХ ст. асортимент повсякденного одягу розширився за рахунок спортивного трикотажу. Наприклад, джемпер спочатку був винятково спортивним одягом, тому що у перекладі з англійської джемпер означає стрибун, але з 20-х рр. ХХ ст. джемпер стали носити і як одяг для відпочинку, подорожей і т.п.

Светр першими почали носити рибалки, моряки, а пізніше, у 80-х рр. ХІХ ст., цей вид одягу стали використовувати спортсмени. Светр як теплий і зручний одяг для занять спортом широко розповсюдився в Європі (при цьому було засвоєно не тільки форму одягу, а й його назву). Тепер джемпер і светр використовують не тільки як одяг для спорту і відпочинку, а й у повсякденному житті.

З розвитком технічного прогресу та з появою нових технологій з'явилися нові види діяльності людини, які потребують спеціального одягу. Це одяг для фахівців, які працюють з нанотехнологіями, одяг для фармацевтів, медичних працівників та людей інших професій. Спеціальний одяг постійно удосконалюється, пропонуються нові технічні рішення одягу для пожежників, працівників атомних станцій, рятувальників тощо. Іноді спостерігається розширення значення спеціального чи виробничого одягу у побутовому житті. Наприклад, бахилами називають спеціальні захисні панчохи, які застосовують у медичній практиці, а також м'які шкіряні чи гумові чоботи з довгими халявами до стегон для рибалок і мисливців. Спортивний одяг також удосконалюється, трансформується і часто стає частиною повсякденного гардеробу людини. Відомі компанії Puma, Nike, Adidas розробляють нові види одягу різної конструктивної будови з нових матеріалів.

Іноді нові різновиди одягу і нові асоціативні назви виникають у результаті метафоричних переосмислень слів і словосполучень. Наприклад, метафоричною мотивацією утворено такі назви одягу: краватка-метелик, сукня балон, штани банани, спідниця бочечка, спідниця олівець, сукня мішок, спідниця портфель, штани цигарки, спідниця сонце, рукава ліхтарик та кажан, кишеня кенгуру тощо. Об'єктом метафоричної трансформації частіше за все є об'ємна форма і силует одягу.

Іноді нові назви різновидів одягу утворюються шляхом асоціативної трансформації назв вікових, соціальних, етнічних чи професійних груп людей, наприклад, сукня вамп від назви

фатальної жінки вамп, штани корсари від назви піратів – корсарів, куртка пілота, сукня принцес, ковбойська сорочка, ковбойська куртка, матроський комір тощо.

7.3. Етимологія назв сучасних видів одягу

Склад різновидів сучасного одягу виявляє тенденцію до постійного відновлення. Взаємопроникнення форм видів одягу і різних стилів відбивається у виникненні нових різновидів одягу. Терміни і визначення сфери одягу і моди різноманітні за своїми етимологічними характеристиками. У загальній кількості назв одягу більше запозичених назв ніж питомо українських, що походять зі старослов'янської мови. Можна виділити лексику зі спільнослов'янським корінням досить давнього походження (дублянка, кожух, спідниця, рукавички, хустка, сукня, одяг, плахта тощо) і запозичену у різні періоди історії. На сучасному етапі терміни сфери одягу і моди поповнюються в основному за рахунок запозичень з інших мов, велику частину яких становлять поєднання кількох слів в одному.

Більшість сучасних назв одягу є власне лексичними запозиченнями іншомовних слів (блузка, комбінезон, костюм, пальто, фартух тощо), оскільки саме цей спосіб формування нових назв є найпродуктивнішим. На основі аналізу, проведеного І.С. Матосян було визначено, що у лексиці сфери одяг і мода ХХ–ХХІ ст. серед нових номінацій домінують французькі й англійські запозичення (близько 90 %).

Період кінця ХІХ – початку ХХ ст. називають часом англійських модельєрів. Україну, Росію і країни Європи заповнив потік нового одягу на англійський манер. Відповідно, цей період у розвитку моди представлений великою кількістю слів, запозичених з англійської моди: блейзер, бриджі, штани гольф, дафлкот, джемпер, кардиган, піджак, редінгот, смокінг, тренчкот, шорти і т.д.

Особливе місце серед запозичених слів належить інтернаціональній лексиці. В українській лексиці, що стосується одягу, можна виявити інтернаціоналізми, частина яких походить з грецької і латинської мов (аплікація, колекція, максі, міні, міді, мінімалізм, мода, туніка, стиль тощо). Велика кількість інтернаціоналізмів увійшла у нашу мову із західноєвропейських

мов, переважно з французької (авангард, ампір, апаш, блуза, блузон, декольте, жакет, жилет, костюм, неглиже, уніформа, комбінезон, стиль ретро і т. п.); англійської (боді, кардиган, свінгер, светр, слакси, смокінг, топ, тренч, френч, стилі вамп, гламур, диско, мілітарі, сафарі та інші). Нечисленну групу становлять назви одягу з інших мов світу. Наприклад, анорак, парка (з ескімоської мови); болеро, гаучо (з іспанської мови); графіті (з італійської мови); козаки (з тюркської); кімоно (з японської мови); куртка (з польської мови); хакі, піжама (з мови хінді) тощо.

У назвах термінів одягу часто зустрічаються синоніми, наприклад, боді, бодісьют, комбідрес. Крім того, є як спеціальна (термінологічна) лексика, так і загальноновживана, так званий сленг. Наприклад: блузка – кофточка (розм.), вбрання – прикид (розм.), жилет – жилетка (розм.).

Системно-хронологічний аналіз різновидів одягу ХХ–ХХІ ст. дає можливість уточнити, в якому періоді виникли ті чи інші з них. Так, у кожному десятилітті ХХ ст. були актуальними свої стилі і мікростилі у костюмі, що послідовно змінювали один одного. Можна зробити висновок про те, що лексика модних стилів одягу відбиває зміни, пов'язані з діяльністю людини. Отже, у житті суспільства на кожному історичному етапі лексика, що позначає одяг, відбиває реалії, притаманні певному суспільству. Як відомо, кінець ХХ – початок ХХІ ст. ознаменувалися яскравими динамічними процесами в цій сфері. Причому кожне наступне десятиліття ХХ ст. характеризувалося появою нових видів одягу, що пояснюється швидким розвитком індустрії моди, масовим інтернаціональним характером поширення модних стандартів і модного одягу.

Так, у 1900-х рр. з'явилися такі поняття і назви: англійський класичний чоловічий костюм, піджак. У 1901 р. з'явилися перші бюстгальтери. Початок ХХ ст. характеризувався потужним технічним піднесенням, розвитком масового промислового виробництва одягу. У цей період відчувався вплив спорту і війни на моду. Конструкція одягу стає більш раціональною, крій одягу – різноманітнішим. Виникають матеріали з новими пластичними властивостями (шовк зі штучних ниток, вовняний трикотаж). Ці роки можна назвати початком демократизації одягу і моди.

У 1910-ті рр. виникли штани галіфе, діловий костюм, сукня з декольте на спині, рукава кімоно, френч, спідниця абажур.

У 1910 р. художник Лев Бакст увів у моду жіночі шаровари. Відбулося спрощення форм жіночого костюма: скасування корсета, укорочення довжини спідниці спочатку до щиколоток, а потім до середини литки. З'являються перші ділові костюми, а також виробничий одяг.

У двадцятих роках ХХ ст. стали популярними штани гольф, джемпер, сукня-сорочка, пуловер, спортивний трикотаж, стилі (а-ля гарсон, арт деко, геометричний, класичний), трикотажний кардиган, трикотажна сукня і спідниця, туніка. У 1925 р. Г. Шанель ввела у моду маленьку чорну сукню з довгою низкою штучних перлин. Прикраси перестають бути коштовностями, вони стають невід'ємним елементом композиції жіночого костюма. Французькі модельєри прагнуть створити художній ансамбль у костюмі на основі спільної колірної гармонії. Панчохи стають важливою частиною жіночого костюма. Промисловість починає випускати шовкові (віскозні) панчохи світлих кольорів.

В тридцятих роках минулого століття у моду увійшли плечові накладки під одяг, сукня-намет, а також стилі неокласицизм, латиноамериканський, альпійський та англійський. У жіночому одязі розширюються плечі, тому модним стає рукав реглан-кокетка, а також два силуети: силует, що облягає фігуру, і вільний або розширений до низу. Одночасне існування двох силуетів, а також кількох стилів є великою новиною. Важлива роль у поширенні моди у цей період належить кінозіркам.

Сорокові роки минулого століття ознаменувалися появою нового матеріалу – нейлону, сукні для коктейлю, сукні футляр, рукава японка, сукні, що трансформуються, тощо. Друга світова війна впливає на виникнення воєнізованого силуету жіночого одягу: широкі плечі з плечовими накладками, пряма коротка спідниця, що ледве прикриває коліна. У деталях одягу з'являються військові елементи: кокетки, кишені, манжети, хлястики, широкі пояси з пряжками, коміри як на чоловічих сорочках. Вечірні туалети довгі, але не декольтовані. З'явилися нові синтетичні тканини, що витіснили натуральні: бавовну, льон, вовну і шовк.

У п'ятдесяті роки з'явилися краватка-бантик, костюм шанель, поняття молодіжної моди, пальто-пелерина, пилович, силует трапеція, стиль шанель. Кристіан Діор запропонував новий стиль – нюу лук: романтичні лінії, тонку талію, прилеглий ліф, широку спідницю. П'єр Карден пропонує спідницю тюльпан

і спідницю балон. У цей період спостерігається розширення промислового виготовлення одягу, виникає одяг прет-а-порте. У моду входять міні-спідниця, штани капрі, жакет сак, сукня мішок тощо.

У шістдесяті роки популярними стають: космічний стиль (у зв'язку з польотом у космос Ю.О. Гагаріна у 1961 р.), стиль курреж (на честь модельєра Анрі Курежжа), максі, міді і міні-мода, багатошаровий одяг, одяг з синтетичних матеріалів. У цей час стають модними такі різновиди одягу: блузон, ковбойка, комбінезон-скафандр, сукня поп-арт, спідниця кльош, плащ болонья тощо. У 1959-1960 рр. стався джинсовий бум. Джинси, що прийшли з Америки, почала носити молодь. До середини 1970-х рр. на Заході їх носили усі – молоді і літні, чоловіки, жінки і діти. Джинси вважали одягом століття. З'явилися джинсова мода, джинсовий стиль, а потім джинсова тканина варенка з ефектом полинялості. У 1968 р. рух хіпі пропонує моду на максі та штани кльош.

У 70-х роках з появою великої кількості різноманітних стилів (білизняного, гетсбі, джинсового, диско, мілітарі (воєнізованого), нювель-кутюр, панк, ретро, романтичного, спортивного, унісекс, фірмового, фольклорного, етнічного) популярними видами одягу стають: шорти, спідниця сонце, штани диско, водолазка, пальто-накидка, сукня-пальто, сукня-смокінг, півпальто тощо.

У вісімдесятих роках виникають такі стилі: авангардний, сафарі, дифузійний, морський, нео-бароко, неокласика, екологічний, що спричиняє появу таких різновидів одягу, як боді або комбідрес, штани банани, штани цигарки, спідниця-штани, спідниця портфель, пуховик. Популярним стає одяг, що щільно облягає фігуру. Поява лайкри і еластичних матеріалів стає поштовхом до популяризації легінсів і лосин, суконь-водолазок, суконь-светрів.

У дев'яностих роках виникли нові стилі: а-ля рюсс, бейсик, бебі-дол, вінтаж, гламур, гранж, джангл, мінімалізм, мінімалістський шик. Стали модними: анорак, бендо, бікіні, штани бегі, штани карго, джинси стрейч, жилет сафарі, кишеня шопер, парео, сукня труба, саронг, свінгер, светр-балахон, спідниця труба. Для цього періоду характерне змішування стилів і модних елементів, спідниць різної довжини – від максі (довжина до щиколотки) до міні (довжина на 15–20 см вище колін). Проте чітко визначається діловий стиль в одязі: строгий чоловічий костюм з обов'язковою краваткою і строгий, але елегантний жіночий костюм.

У 2000-х рр. виникли такі стилі: графіті, кежуал, нео-хіпі, хайлендс, з'явилися нові різновиди одягу і нові назви: анвог (від фр. *en vogue* – модний) – той, що відповідає моді або має популярність; аутфит (від. англ. *outfit* – спорядження, обмундирування) – загальна назва туалета, ансамбля одягу і аксесуарів; штани бамстери; дернье-крі; джуп-кюлот; ландвер; оверсет; сукня пеплос; траузери тощо.

Таким чином, ми простежили розвиток моди ХХ–ХХІ ст. і визначили закономірності розвитку і причини появи нових різновидів одягу у різні періоди моди.

7.4. Творці моди і нових різновидів одягу

Мода створюється під впливом мистецтва і культури, а створюють її фахівці – модельєри, дизайнери, кутюр'є.

Модельєр (фр. *modeleur*) – фахівець з виготовлення моделей, зразкових екземплярів виробів (наприклад, одягу, взуття, головних уборів, зачісок і т.д.). Художник-модельєр, працюючи над композицією одягу, керується напрямом моди, що склався у визначений історичний період чи є характерним для нинішнього дня, враховує призначення одягу (побутовий, спортивний, театральний, спеціальний тощо), сезон (зимовий, літній і т.п.), вік споживачів; для кожної моделі добирає пакет матеріалів (тканини верху, підкладки, прокладки, оздоблювальні матеріали), фурнітуру тощо. Модельєр – це творець експериментальних зразків, що визначає образ і стиль, загальне конструктивне рішення, знаходить нові технологічні рішення, вибирає колір і матеріали, розробляє декор, продумує аксесуари і доповнення. Виділяють художників-модельєрів і модельєрів-конструкторів.

Дизайнер – художник-конструктор, творець, фахівець, що займається художнім проектуванням предметного середовища. У вузькому змісті, стосовно світу моди дизайнер – це художник, що розробляє одиничні моделі одягу і колекції моделей. На відміну від кутюр'є, дизайнер безпосередньо пов'язаний із промисловим виробництвом. В європейській традиції сфера створення одягу, взуття та аксесуарів має назву фешн дизайн (від англ. *fashion design* – дизайн моди), а будь-якого художника по костюму називають дизайнером. В українській мові найбільш близький еквівалент – модельєр – слово, яке може бути до певної міри застосовано до будь-якого художника світу моди.

Дуже умовно дизайнерів можна поділити на креаторів (від англ. *creator* – творець) – художників, що генерують по-справжньому нові ідеї, та інтерпретаторів – художників, що розвивають створені іншими ідеї та інтерпретують їх у певній манері або стилі. Відомі українські дизайнери – це Оксана Караванська, Вікторія Гресь, Ірина Каравай, Андре Тан, Олександр Гапчук тощо. Відомі російські дизайнери: В'ячеслав Зайцев, Валентин Юдашкін, Денис Сімачов, Олена Ахмадуліна, Макс Черніцов, Берик Ісмаїлов тощо.

Останнім часом більш поширеною є назва кутюр'є.

Кутюр'є (фр. *couturier* – кравець, закрійник) – кравець-художник, художник-модельєр – творець високої моди. Кутюр'є з'явилися наприкінці ХІХ ст. у Франції. З 1910 р. кутюр'є називають тільки членів Синдикату високої моди (фр. *Chambre Syndicale des couturiers*) (див. розділ 1), який розташовано у Парижі. Засновником професії вважають Чарльза Фредеріка Ворта. У різні часи законодавцями моди були: Поль Пуаре, Коко Габріель Шанель, Кристіан Діор, Ів Сен Лоран, Джані Версаче та інші.

Протягом століть мода мала різні напрями, обумовлені національними особливостями, місцевими звичаями, культурним рівнем. Моду поділяли на французьку, італійську, англійську, американську тощо. Одяг з дорогих тканин, часто прикрашений коштовним камінням коштував дуже дорого і передавався з покоління в покоління. Тривалий час мода призначалася лише для вищих кіл суспільства. Модниці на початку ХХ ст. не могли самостійно зробити навіть свою щоденну зачіску і вдягнути одяг через його складність.

Мода пройшла довгий шлях від ексклюзивної розкоші для вибраних до доступного повсякденного одягу. Наприкінці ХІХ ст. виготовлення одягу було свого роду мистецтвом Високої моди (*haute couture*), кутюр'є поважали як художників моди. На всесвітній виставці у Парижі у 1900 р. французька мода довела свою безперечну перевагу, а відділ мод очолила Мадам Пакен, перша жінка серед модельєрів вищого класу.

У 1903 р. балерина Айседора Дункан викликала сенсацію, танцюючи у прозорій сукні вільного силуету (пеплосі) без корсета з китового вуса. Почалася епоха жіночого одягу, вільного від корсета. Того ж року Поль Пуаре відкрив власний Будинок моди, саме він звільнив жінок від жорсткого корсета.

Період між двома війнами часто називають епохою Шанель. Незбагненна Коко Габріель Шанель зробила революцію у моді. У розпал війни у 1916 р. Шанель ввела в моду джерсі. Трикотаж машинної в'язки бежевого кольору, який раніше вважали бідняцьким, став новим революційним матеріалом. Одяг від Шанель приголомшував чистотою і чіткістю ліній без зайвих прикрас. Стиль шанель кардинально змінив усі вподобання сучасниць. Коко ввела у моду коротку зачіску для жінок. Навіть найбагатші жінки носили штучні перли від Шанель.

У 1922 р. було надруковано книгу Віктора Маргетта «Le garçon», яка дала назву новому напрямку у моді, що виник у 20-ті рр. ХХ ст. Втіленням цієї моди стала Грета Гарбо. Коротко обстрижене волосся, яскраво нафарбований маленький рот, чіткі брови, прямі сукні-сорочки, відкриті ноги в шовкових прозорих панчохах і гостроносих туфлях-човниках. Висока, струнка, без яскраво виражених стегон і грудей, жінка-хлопчик старанно займається спортом, загоряє, обожнює джаз, танцює фокстрот і працює.

У 1924 р. різко скорочується довжина спідниці. Г. Шанель пропонує маленьку чорну сукню. Журнал «Vogue» пророкує, що ця проста чорна сукня стане універсальною, яку носитимуть усі жінки. Унікальний винахід Шанель ось уже багато десятиліть залишається в моді. Також Шанель вводить у моду англійський стиль. Твід – тканина для одягу шотландських чоловіків – стає матеріалом для костюма у стилі Шанель, актуального і в наші дні.

Поворотні історичні події, безумовно, впливають на моду. Так у 1932 р. начальник паризької поліції забороняв Марлен Дітріх виходити в штанах на вулицю після того, як вона спробувала пройти у такому вигляді вздовж Сени. А під час Другої світової війни штани стали звичним одягом для жінок, що замінили чоловіків на роботі в тилу.

Війна закінчилася. На суспільство чекав новий вибух моди. 1946 рік відзначився появою перших купальників бікіні. У 1947 р. Кристіан Діор створив новий стиль «new look» (новий погляд). У книзі «Я дамський кравець» він писав: «...Ми залишили за собою епоху війни, форменого одягу, трудової повинності для жінок з широкими плечима боксера. Я малював жінок, що нагадують квіти, ніжно опуклі плечі, округлу лінію грудей, ліаноподібні стрункі талії і широку, розширену донизу, як чашка квітки,

спідницю...». Уже у 1948 р. новий погляд Діора сприйняла не лише вся Європа, а й Америка.

П'ятдесяті роки ХХ ст. – це час вищого розквіту і слави паризького від кутюр. Один з будинків Високої моди, що процвітали у той час, Будинок Юбера де Жіванші. У 1957 р. пішов з життя Кристіан Діор. Наступного року 21-річний Ів Сен Лоран як головний модельєр Будинку Dior випустив свою першу сенсаційну колекцію, а у 1962 р. було створено Будинок Yves Saint Laurent.

Наприкінці 50-х – на початку 60-х рр. рівень життя в Європі суттєво підвищився, що принесло порівняно високі заробітки молоді. Виникла потреба повернути закритий світ Високої моди до масового споживача, зробити моду одночасно високопрофесійною і промисловою. Таким чином виник одяг прет-а-порте. Моду 60-х рр. ХХ ст. варто визначити як моду, яка вийшла на вулицю. Бунтівне молоде покоління прагнуло звільнитися від буржуазних цінностей своїх батьків. Діти шістдесятих років продемонстрували це в одязі, вибравши основним предметом туалета блакитні джинси.

Сексуальна революція також знайшла своє відображення у моді. У 1966 р. американці Мері Куант в Букінгемському палаці вручили орден Британської імперії за заслуги в британському експорті за те, що вона винайшла міні-спідницю.

Ів Сен Лоран і Еммануель Унгаро стали авторами другої хвилі «роздягнутої моди» (перша була в 1794–1804 рр. в епоху Французької революції). Космічна епоха надихнула Пако Рабана, і з першого дефіле у 1966 р. він почав створювати плаття з металевих пластин, шматків скла, кілець і обручів.

Світ високої моди не лише відображає довколишню дійсність, а й розвивається за своїми внутрішніми законами. Випустивши свою першу колекцію у 1965 р., італієць Валентино Гаравані відразу стає зіркою на небосхилі моди. Саме Валентино зробив прорив італійців у світ Haute couture, монополізований французами. Це дало можливість у 70-ті рр. ХХ ст. затвердитися італійській моді у всьому світі. Мілан стає другою після Парижа столицею світової моди.

Наприкінці 60-х – на початку 70-х рр. з'являється новий романтичний стиль, що виник під впливом народного фольклору, який приніс у моду строкаті вовняні тканини, мексиканське пончо, індійські шалі, циганське вбрання. У 70-х рр. з вторгненням східного світу в європейський стиль одягу, починається

успішна діяльність японців Кензо Такада, Мітсухіро Матсуда, Йоджі Ямомото, Рей Кавакубо і Іссей Міяке. Вони, з одного боку, створюють оригінальну європейську моду, з іншого – працюють з елементами традиційного східного одягу. Кензо вносить до європейської моди навіть елементи сільського східно-європейського костюма.

У 80-х рр. популярною стає творчість модельєра Джорджіо Армани. У цей час створює свою першу колекцію pret-a-porter Джанні Версаче. Одяг Будинку Versace відповідав духу 80-х рр., з їх пристрасстю до екзальтованого шику і блиску. Джанні Версаче першим з відомих кутюр'є вклав багато коштів у рекламну діяльність і завдяки засобам масової інформації став культовою постаттю.

У 1983 р. Карл Лагерфельд став модельєром Будинку Chanel. Настало третє відродження стилю шанель, що став класикою.

80-ті рр. XX ст. – це період розквіту одягу від кутюр і буржуазного шику в моді. Логотипи дизайнерів стають помітними деталями одягу, що підкреслюють його престижність. Покази високої моди перетворюються на вистави. У 1983 р. Джейн Фонда пропонує відеокурс аеробіки, яка стає масовим захопленням. Одяг для аеробіки, так само як і гарна фізична форма, входять у моду. У 1988 р. Карл Лагерфельд виводить легінси на подіум паризького показу Будинку Chanel.

У прагматичні 90-ті рр. філософією створення одягу стають доцільність і природні потреби. Найбільш важливими для споживача стають захисні та ергономічні функції одягу. Моду 90-х рр. XX ст. очолюють два напрями, які умовно можна назвати пуризм і романтизм. Пуризм як стиль у моді заперечує використання декоративних деталей. Для цього напрями характерні чистота ліній, висока якість тканин і матеріалів, лаконічний крій та ідеальний рівень виконання. Мінімалістські моделі, які підкреслюють яскраву індивідуальність жінки, характерні для молодих модельєрів. Мінімалізм характерний і для одного з найбільш успішних модельєрів Кельвіна Кляйна. Нью Йорк стає третьою столицею моди після Парижа і Мілана. Романтичний стиль у моді 90-х рр. створює протипагу стилю унісекс. Романтизм у різних інтерпретаціях характерний для творчості Версаче, Армани та Валентино. Нову хвилю у романтичну тему привніс італійський дует Доменіко Дольче і Стефано Габбана, які створили творчий тандем у 1985 р., а вже у 1988 р. колекція Dolce&Gabbana принесла їм міжнародну популярність.

«Молоді бунтарі», «погані англійські хлопчиська» від моди початку 90-х стають визнаними і титулованими кутюр'є. Джон Гальяно провів свій перший показ у Парижі в 1990 р., а через п'ять років його колекція весна-літо 1995 р. принесла авторові третю винагороду Дизайнера року. Саме Гальяно втілював стиль Будинку Dior у наступному тисячолітті.

У ХХ ст. світ моди пройшов шлях від мистецтва до бізнесу. На зламі тисячоліть модельєри ніби перегортають усю історію моди. Час від часу дизайнери повертаються до моди минулих десятиліть, проте у ХХІ ст. основною рисою стає змішування стилів, модних напрямів, течій тощо.

Творчий шлях кожного з творців моди є різним і неповторним. Дехто досяг найвищого визнання в індустрії моди завдяки великому таланту, дехто завдяки щасливому збігу обставин, але спільною для всіх є наполеглива праця в ім'я досягнення бажаної мрії.

Ворт Чарльз (*Charlz Frederic Worth*) (1820–1894) – французький модельєр англійського походження, творець першого Будинку моди від кутюр, криноліну, манекена, турнюра (рис. 7.4). Ч. Ворт народився 13.10.1825 р. в м. Боурн (Англія) в сім'ї адвоката. Свою кар'єру Ворт розпочав в 11 років, працюючи продавцем у магазині тканин і предметів жіночого туалету. Це був перший крок Ворта на шляху усвідомлення таємниць моди і комерції.

Після семи років роботи в Лондоні, у 1845 р., Ворт переїхав до Парижа, де продовжив працювати продавцем ві-домого магазину фірми «Гажелен-Опіжес». У Гажелена Ворт пропрацював 12 років, пройшовши шлях від дрібного службовця до компаньйона. Невідомий спочатку, він дуже багато працював: малював, проектував, фантазував. Ворт був не лише геніальним підприємцем, а й талановитим художником по костюмах. Його дружина Марі-Августина Берне (1825–1898) допомагала в рекламі його ескізів і вбрань. З 1850 р. вона почала відвідувати відомих жінок паризького суспільства і знайомила їх з костюмами, придуманими її чоловіком. Першою його світською



Рис. 7.4. Ч. Ворт

замовницею була княгиня Меттерніх, за її рекомендацією імператриця Євгенія зробила Ворта придворним модельєром.

Разом з сином багатого шведського фінансиста Отто Густавом Бобергом Ворт створив перший Будинок моди на Рю де ла Пе в Парижі у 1857 р. Цей Будинок підкорив увесь світ і проіснував близько 100 років. Моделі Ворта були популярними в усьому світі і неодноразово відзначалися медалями на міжнародних виставках. Його справу з 1890 року продовжили сини Гастон і Жан Пилип, однак витримати конкуренцію з новими творцями моди не змогли.

Саме розкішна мода Ворта ввела в обіг поняття «від кутюр», а його самого прийнято вважати першим кутюр'є в історії високої моди. Саме він зумів поєднати англійську техніку пошиття одягу з французьким шиком. Ворт був першим, хто зрозумів, як стати зіркою. Він став підписувати свої моделі, як художник підписує картини. Крім того, щороку він представляв нову колекцію і таким чином зробив моду мінливою, що підвищило споживчий попит.

Пуаре Поль (*Paul Poiret*) (1879–1944) – французький кутюр'є і декоратор, творець молодіжного стилю у моді і яскравих, екзотичних костюмів, популярних до Першої світової війни. Перший модельєр нового століття Поль Пуаре народився у 1879 р. у сім'ї торговця у Парижі. Професійну діяльність він починав у Ж. Дусе і Ч. Ворта на початку ХХ ст. У 1903 р. Пуаре відкрив власний Будинок моди. Він був реформатором жіночого костюма, одним з перших виступив проти корсета, і водночас – диктатором моди, який був законодавцем не тільки фасону плаття, а й стилю життя. Проведена Пуаре реформа костюма, що звільнила жіноче тіло від жорстких корсетів, виявилася незворотною. Сукня-туніка, розшита бісером і пайетками; манто з рукавами кімоно з парчі всіх відтінків золота і срібла; сукня сак, що мала вигляд простої сорочки; вузька спідниця; вільна спідниця-штани; шовкові шаровари для ранкових туалетів – усі ці нововведення, запропоновані П. Пуаре, викликали якщо не захват, то подив Парижа та інших столиць світу. Окрім коштовних шовків, Пуаре часто використовував набивні тканини фантастичних забарвлень, створені для нього знаменитим художником-декоратором Раулем Дюфі. На такому яскравому тлі діаманти у витонченій оправі втрачали свою яскравість, тому перевагу віддавали великому кольоровому коштовному камінню, масивним золотим

і срібним прикрасам. Пуаре скасував пишні зачіски, фальшиві локони і шиньйони; модним стало пряме, бажано темне волосся, а як доповнення – стрічки, пір'я і невеликі тюрбани. У 1914 р. П. Пуаре набув слави провідного європейського кутюр'є. Він уперше запровадив традицію показів від кутюр до кожного сезону і запропонував кутюр'є працювати для моди прет-а-порте, продаючи ліцензії на використання моделей. Але Перша світова війна поклала кінець його діяльності. У 1927 р. його підприємства були закриті.

Ламанова Надія Петрівна (1861–1941) – російський радянський модельєр на межі XIX–XX ст. (рис. 7.6). З 1881 р. вона навчалася у Московській школі крою і шиття О.А. Суворової, у 1885 р. відкрила власне ательє у Москві, основними клієнтами якого були аристократи, художники і артисти. У середині 90-х рр. XIX ст. сукні від Ламанової почала замовляти імператриця Олександра Федорівна, пізніше Н.П. Ламанова отримала привілей «Постачальник двору його імператорської величності», працювала на замовлення двору. Два її парадні туалети для придворних дам зберігаються у фондах Ермітажу (рис. 7.5). У 1901 р. Ламанова працює з МХАТом і створює костюми для спектаклів. У 1902 р. ательє Ламанової бере участь у Міжнародній виставці історичного і сучасного костюма. У 1911 р. у Росію приїжджає Поль Пуаре з показами мод; відбувається його знайомство з Н.П. Ламановою. Пуаре був вражений тим, що моделі Ламанової анітрохи не поступаються творам європейських ідолів моди Ворта, Пакена, Дусе.



Рис. 7.5. Н.П. Ламанова

Відмова від корсета вимагала зовсім іншої конструкції одягу, тому Ламанова ввела у моду новий крій одягу і знамениту туніку «а la gusse» (найтоншу серпанкову сорочку, оброблену хутром і дуже популярну в Європі в 1810 р.). У 1919 р. у Москві створено майстерні сучасного костюма, які очолює Н.П.Ламанова.

У 1925 р. вона отримала Гран-прі на Всесвітній виставці у Парижі. Ламанова застосовувала для створення своїх моделей одягу метод муляжування. Вона працювала у стилі конструктивізму, експериментувала з недорогими тканинами, солдатським сукном.

Шанель Габрієль Боньор (Коко) (фр. *Gabrielle Bonheur Chanel*) (1883-1971) – французький кутюр'є. Вона відома своєю маленькою чорною сукнею, особистим стилем шанель, костюмом з твіду, джемпером. Габрієль Коко Шанель запропонувала оновлену класику, спідниці у складку, жіночі штани і блейзер.

Г. Шанель – перша представниця будинків моделей від кутюр, що почала працювати для швейної промисловості. Засновниця найвідомішого модного будинку багато десятиліть тому заклала традицію елегантності, непідвладної впливу часу. Ідеї, які вона втілила на початку ХХ ст., виявилися революційними: вона звільнила жінок від довгих пишних спідниць, екстравагантних капелюхів і хитромудрих прикрас. Прості, строгі, чіткі лінії, що підкреслюють переваги і приховують недоліки фігури, прийшли на заміну рюшам і воланам. У важкі роки Першої світової війни багато паризьких модниць втратили свої парчеві плаття і боа із страусового пір'я. Замість цього Шанель запропонувала їм прості блузки сорочкового крою і прямі спідниці довжиною до коліна – копії моделей власного, але завжди актуального гардероба. Парижани із захватом прийняли елегантну простоту від Шанель, а на початку 50-х рр. модниць, що визнали стиль Шанель, можна було побачити вже по всій Європі.

В історію моди ввійшли її маленьке чорне плаття, жакет і пальто у стилі шанель, велика яскрава біжутерія до костюма, фальшиві перли у великих кількостях і маленька сумочка на ланцюжку. Є стиль шанель. Насамперед, це жакет шанель – короткий, без коміра, із круглим вирізом, контрастною обробкою кантом і блискучими золотими гудзиками, або довгий жакет з невеликим коміром або без нього з яскравими гудзиками. Тканини у стилі шанель – це легкий твід різних відтінків, зручний для носіння. Туфлі шанель – із заокругленим носиком, контрастного кольору. Логотип – дві перехрещені літери С. Ще один символ – квітка камелії. Сьогодні Будинок моди Шанель очолює відомий дизайнер Карл Лагерфельд.

Кристіан Діор (*Christian Dior*) (1905–1957) – французький дизайнер, модельєр одягу, засновник фірми та Будинку мод Christian Dior. Діор – це творець стилю new look, спрямованого на відродження краси і привабливості жінки після Другої світової війни. Стиль нью-лук з'явився в 1947 р., коли Кристіан Діор заснував власний салон у Парижі і показав свою першу колекцію, стилізовану під старовину: довгі пишні спідниці, рукави, що зібрані зверху і звужуються до зап'ястя. Він запропонував новий варіант криноліну, тонку талію і прилеглий ліф. Основні риси стилю – тонка, чітко акцентована талія, широкі спідниці, що розходяться донизу як чашечка квітки, довжиною 23 см від підлоги. У цьому силуеті він втілював власне уявлення про жіночність якої так не вистачало в епоху війни з її форменим одягом і трудовою повинністю для жінок. Спочатку до нового дизайнера поставилися з побоюванням, проте вже через рік вся Європа і Америка прийняли новий стиль.

Він першим стилізував одяг під букви Н, Х, В, А. Не менш відомі і парфумерні вироби фірми Кристіан Діор – серії «Miss Dior», «Diorissimi», «Diorella», «Dioressence».

Після смерті Діора у 1957 р. його Будинок продовжив свою діяльність. Речі від Діора можуть залишатися класичними, але можуть бути виконані з елементами модерну і навіть епатажу.

Карден П'єр (*Pierre Cardin*) – французький кутюр'є ХХ ст. італійського походження, народився 1922 р., поблизу Венеції (у м. Віші). Один з найвпливовіших модельєрів в історії високої моди. Кар'єру модельєра Карден починав у мадам Пакен, потім працював у Е. Ск'япареллі, а з 1947 р. у Кристіана Діора. У 1950 р. він заснував власний Будинок моди, хоча його перша спеціальність – бухгалтер. П. Карден почав працювати над змішаними колекціями, поєднуючи жіночий і чоловічий одяг, і створив свій Будинок мод, розділивши його на чоловічий і жіночий салони «Єва» і «Адам». У 1960 р. він порушив традиційний підхід до моди як мистецтва для жінок, створивши першу колекцію чоловічого одягу. У колекціях знаменитого французького кутюр'є є не тільки класичний одяг, а й одяг для тих, хто віддає перевагу вільному і повсякденному стилю у поєднанні з високим класом виготовлення моделей і тканин. Його девіз – «Ширий шик і елегантність».

Стиль Кардена – конструювання форми, що йде не від тканини чи тіла, а від образу. Сьогодні у Будинку моделей Кардена

працює 450 осіб, фірмі належить демонстраційний театр «Простір П. Кардена». Тільки у Франції відкрито 1500 магазинів-філій з прийому замовлень на виготовлення одягу. Успіхом своєї справи Карден зобов'язаний у першу чергу нетрадиційному підходу до виробництва одягу. Так, у 1960 р. він першим здійснив на практиці ідею П. Пуаре – модельєр від кутюр почав працювати для прет-а-порте і продавати швейним фірмам ліцензії на виробництво одягу за власними ескізами не тільки у Франції, а й за її межами, наприклад, у США і Росії.

П'єр Карден віддавав перевагу абстрактному, геометризованому дизайну, що часто мало відповідало повсякденним потребам. Він є першопрохідцем стилю унісекс (колекція 1958 р.), який об'єднав чоловіків і жінок за принципом спільного стилю життя, а у 60-х рр. він, разом з А. Куррежем, був лідером авангарду. У 1969 р. Карден знайшов компроміс між міні і максі, що ненадовго повернулося, зробивши прозорою довгу частину довгої спідниці. Ним запатентовано більше 500 винаходів, наприклад, кольорові панчохи і високі чоботи, міні-сарафани, краватки з рисунком у квіточку, довгі піджаки без коміра і вузькі штани на гудзиках, спочатку створені для «Бітлз», також він одним з перших почав виготовляти джинсовий одяг для молоді і дітей. П. Карден – це перший кутюр'є, вибраний членом Французької академії витончених мистецтв.

Сен Лоран Ів (фр. *Yves Saint Laurent*) (1936-1986). Повне ім'я Ів Анрі Дона Матьє Сіно-Лоран – французький кутюр'є, який панував у світі високої моди у 1960–1970-х рр. У сімнадцять років Сен Лоран здобув першу премію на конкурсі мод Міжнародної асоціації і був запрошений Діором у його Будинок моди. Після смерті Діора у 1957 р. він очолив його Будинок моделей, а у 1958 р. створив власний Будинок, запропонувавши свою першу колекцію від кутюр «Силует трапеція», що сприяло популяризації А-силуету. У 1961 р. Сен Лоран відкрив свій Будинок моделей з фірмовим знаком. Діяльність Ів Сен Лорана як кутюр'є розвивалася по двох напрямках: розробка класичного стилю в одязі і розробка моделей, створених на основі фольклорних мотивів. Перший напрям є ілюстрацією до творчого кредо майстра: «Мода змінюється – стиль залишається». Ів Сен Лоран – неперевершений майстер класики. Саме він є автором елегантних і класичних жіночих суконь і костюмів, що відображали більш важливу роль жінок у суспільстві у другій

половині ХХ ст. Водночас, саме він запровадив у жіночу моду елементи чоловічого гардероба – шкіряні піджаки, високі чоботи до стегон і навіть смокінги.

Живанші Юбер (фр. *Hubert de Givenchy*) 1927 р. н. – французький кутюр'є. Закінчив Школу витончених мистецтв у Парижі. Юбер Живанші став модним дизайнером вже у 25 років, наймолодшим зі знаменитостей. Працював у Ж. Фата (1945 р.), Р. Піге (1946 р.), Л. Лелонга (1947 р.), Е. Ск'япареллі (1947-1951 рр.). У 1952 р. відкрив Будинок високої моди, у 1953 р. – бутики у Римі, Цюриху і Буенос-Айресі. Живанші створив свій варіант стилю ню лук – «обличчям» Будинку стала кіноактриса Одрі Хепберн. Особливо важливим для кар'єри Живанші був фільм «Сабріна» (1954 р.), завдяки якому у моду увійшли білі блузки і вузькі штани. У 1960-ті рр. Живанші був уже визнаним майстром, одним з провідних кутюр'є. У 1988 р. Живанші продав свій Будинок, але до 1996 р. залишався його арт-директором. 43 роки, з моменту створення свого Будинку у 1952 р., кутюр'є вірно служив класиці. Його учень і послідовник Баленсіага намагається показати і виразити жіночність і принадність моделей одягу. Загальний стиль Будинку Живанші – строгі чисті лінії, витончена, загострена акуратність, вишуканість і втілена жіночність. «Форма і силует повинні підкреслювати переваги тіла» – неодноразово повторював майстер. Витончені сукні і спідниці-тюльпан, стриманий декор із стразів, пайєток, вишивки, маленькі деталі, цікаві комірці, що злегка відстають від шиї, створюють чарівний образ леді. Легендарний стиль Живанші назавжди залишиться в історії моди еталоном гармонії, прикладом вірності духу класики, бездоганного смаку.

Рабанн Пако (фр. *Paco Rabanne, Francisco Rabaneda*) народився у 1934 р. у м. Пасахес, Іспанія) – французький модельєр, кутюр'є, революціонер у світі моди 1960-х рр. Він використовував нові матеріали, наприклад, родоїд – високоякісну пластмасу на основі ацетилцелюлози, які пропонували простір фантазії. Вбрання з паперу, пластика, дзеркал, металу на босоногих білих і темношкірих дівчатах – усе це вигадав П. Рабанн. Далі він продовжив експериментувати, створивши колекцію вбрань з паперу, який вважав одягом майбутнього. Серед його проєктів були плащі з пір'я, одяг зі шкіри і металу, плетені кольчуги з додаванням мережив, комбінування найрізноманітніших матеріалів тощо. Легкі, різнобарвні і недорогі,

його виробу привернули увагу молодих покупців. У 1965 р. було продано близько двадцяти тисяч екземплярів моделей. У 1966 р. у Парижі Пако Рабанн представив свою першу колекцію: дванадцять моделей з «сучасних матеріалів». Його показ було зазначено міжнародною пресою. Кутюр'є також відомий як дизайнер костюмів для театру і кіно, він розробив костюми більш ніж для 35 фільмів, а також для багатьох театральних постановок і балетів. Його колекції 60-х років під девізом «Одяг майбутнього» і футуристичний стиль були дуже популярними серед знаменитостей.

Гучі Гуччо (*Gucci*) – будинок Гучі було засновано на початку ХХ ст. майстром Гучі. Спеціалізацією його модного будинку були в основному виробу зі шкіри – сумки, гаманці, взуття. Знамениті мокасини Гучі. У 80-х рр. Будинок зазнав фінансового краху, але відродився у 90-х рр. з приходом нового дизайнера – Тома Форда. Сьогодні Гучі – це, як і раніше, передусім шкіряні виробу (сумки і туфлі), а також шовкові шарфи, трикотаж, жіночий і чоловічий одяг, годинники і прикраси. Для марки характерне використання гнучого бамбука як елемента декору (у ручках сумок, ремінцях годинників). Ще одна характерна деталь – дві сплетені літери G у вигляді пряжок чи візерунка на тканині.

Готьє Жан-Поль (фр. *Jean-paul Gaultier*) (народився 1952 р.) – французький кутюр'є, представник високої моди. Один з небагатьох сучасних модельєрів, що не здобули спеціальної освіти, Готьє в юності розсилав свої ескізи провідним кутюр'є Парижа, і у 18 років його прийняли на роботу у Будинок моди П'єра Кардена. У 1976 р. Жан-Поль Готьє вперше створив власну колекцію, а до 1981 р. розробив фірмовий провокаційний стиль, що приніс йому визнання. Розквіт творчості Готьє припав на 1980–1990-ті рр. У 1990 р. він створив для співачки Мадонни корсет з конічною формою чашки і став відомим майстром епатажу. Жан-Поль Готьє – великий хуліган моди, при цьому його одяг може бути зухвало сексуальним. Надихаючись тим, що бачив на вулицях Парижа, Готьє прославився як анфан-терібль високої моди. Він одягав чоловіків-моделей у жіночі костюми, віддавав перевагу епатажним моделям з пірсингом. Шкіряний корсет, надягнутий на тільник, коли звисають підв'язки від панчів, хуліганські написи – це Готьє. При цьому Готьє сьогодні – головна надія Франції на п'єдесталі високої моди.

Дольче Доменіко і Габана Стефано (*Dolce & Gabbana*) – одні з найбільш успішних і впливових дизайнерів нашого часу. Дольче і Габана – творчий дует італійських художника і кравця. Фірму *Dolce&Gabbana* було засновано у 1985 р. у Мілані. У світі моди вони відомі з 90-х рр. досить витонченим, зручним і вишуканим одягом. У своїх колекціях вони пропонують трикотаж, верхній одяг, жіночі сукні з вишуканих тканин яскравих кольорів з рослинним рисунком. Уміло використовують поєднання тканин, вирізи і розрізи. Вони першими запропонували вишиті корсети, чорні панчохи, мереживо і білизну як верхній одяг. Образ жінки, жагучий і стриманий одночасно, був, за словами самих майстрів, створений ними під враженням від трагічних доль сицилійських дружин місцевих мафіози, гордих італійських красунь.

Версачі Джанні (італ. *Gianni Versace*) (1946–1997) – італійський модельєр, який заснував у 1978 р. марку *Versace*, під якою випускають елітний одяг, аксесуари, косметику, парфуми і меблі. Черпав своє натхнення в абстрактному мистецтві і творчості Енді Уорхола. У 1978 р. створив власний Будинок моди *Gianni Versace*. Модельєр Джанні ніколи не боявся експериментувати з матеріалами, поєднуючи шкіру з ніжним шовком, мереживом або джинсовою тканиною. Іноді він створював досить відверті і екстравагантні моделі, не забуваючи при цьому про лаконічну позачасову моду. Елегантні прості чорні сукні і вишукані жіночні вечірні туалети – саме вони утвердили бездоганний стиль *Versace* і принесли йому світову славу. Для стилю *versace* характерні глибокі декольте, розрізи, яскраві кольори та їх поєднання. Одяг від *Versace* має щільно прилеглий силует і підкреслює характерні риси жіночої фігури. Джанні *Versace* трагічно загинув у 1997 р., після чого Будинок моди очолила його сестра Донателла. Під її керівництвом стиль марки змінився, став більш строгим, а основним напрямом роботи стали вечірні сукні.

Кензо Такада (*Kenzo Takada*) – паризький кутюр'є, народився у 1939 р. у Кіото (Японія). Не закінчивши факультет іноземних мов університету у Кобе, К. Такада вступив до школи моди «Бунка гакуен» у Токіо. З 1964 р. працював у Парижі вільним художником, у 1970 р. відкрив перший бутик «Джангл Джем».

Перший з японських модельєрів, що став відомим у Парижі. Кензо пропонує своїм клієнтам готовий одяг (у тому числі і дитячий), білизну, домашній текстиль. Для Кензо характерні

візерунки з квітів і листя, а також темні, фіолетово-багряні тони у поєднанні з зеленим, червоним і золотим. Із середини 70-х рр. ХХ ст. національні мотиви практично зникли з його творчості. Крім одягу, К. Такада створює ювелірні вироби, розробляє парфуми, працює у сфері дизайну житлових приміщень.

Армані Джорджио (*Giorgio Armani*) – італійський дизайнер, відомий з 80-х рр. минулого століття. Саме Армані адаптував для жінок чоловічий костюм, зберігши його діловий вигляд і не зробивши чоловікоподібним. Марка виготовляє різний одяг, але справжній Армані – це саме діловий костюм, як жіночий, так і чоловічий. Марку Армані впізнають за класичним силуетом, строгим для чоловіків і дуже витонченим для жінок. Девіз моделей від Армані – «Воля у бізнесі» чи «У діловому костюмі можна мати сексуальний вигляд і почуватися комфортно». Крім торгової марки «Armani», є ще марка «Emporio Armani» – одяг стилю casual, а також «Armani Underwear» – колекції білизни.

7.5. Перспективи розвитку асортименту сучасного одягу

Використання сучасних технологій та нетрадиційних матеріалів сприяє створенню нових різновидів одягу. Велику кількість нових креативних моделей одягу пропонують сучасні дизайнери та компанії.

У наш час виникло поняття еко-мода. Прихильники цього руху вважають, що люди одягають річ один раз або двічі, а потім відмовляються від неї, оскільки вона раптом починає вважатися немодною або застарілою. Проте такі речі мають право на продовження життя. Модельєр Гарі Харві (*Gary Harvey*), колишній креативний директор компанії *Levi Strauss*, пропонує вечірні сукні зі старих джинсів, газет, дощовиків або армійських жакетів. Перша колекція модельєра демонструвалася у 2007 р. на *London Fashion Week*. Для виготовлення «екологічно чистих суконь», окрім поношеного одягу, дизайнер використовує господарські сумки, газети і журнали і навіть сміття (рис. 7.6).



Рис. 7.6. Сукня з газет

Першу паперову сукню було створено як рекламний хід у 1966 р. компанією Scott Paper Company, але паперові сукні стали неймовірним відкриттям – зручні, дешеві й оригінальні. Компанії пропонували паперовий одяг, який люди могли купити, приїхавши в готель, і потім викинути й не возити із собою зайві речі. Однак, незважаючи на всі зусилля винайти міцну й носку паперову тканину не вдалось, сукні рвалися занадто легко. Крім того, залишалася проблема займистості паперу. Але сучасні дизайнери й досі експериментують із папером. Наприклад, дизайнер Но Jolis Raons є автором неймовірної сукні, яку створено з телефонного довідника (рис. 7.7, а). На думку автора, сторінки телефонного довідника – це зручний матеріал для виготовлення одягу, таку сукню можна вдягнути на будь-яке свято, а потім просто утилізувати.

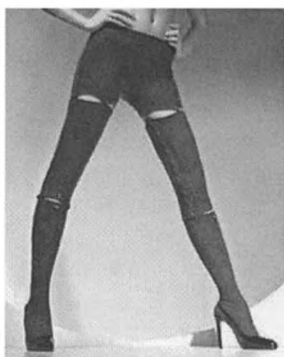


Рис. 7.7. Нові різновиди одягу:
а – паперова сукня; б – колготки на гудзиках

Наука постійно рухається вперед, і її досягнення вже досить широко застосовуються і у моді. Черговим проривом у фешн-індустрії може стати одяг, виконаний з рідких матеріалів. Він наноситиметься безпосередньо на шкіру у вигляді спрею. Дизайнер Мануель Торрес (Manuel Torres) зараз займається розробкою саме такого засобу для одягання, у складі якого будуть спеціальні хімічні речовини. Сучасні технології дають можливість створювати складки, які відтворюватимуть прототипи практично будь-яких тканин. Якщо все це стане реальністю, то ми зможемо наносити на шкіру одяг у прямому

розумінні цього слова. Велику кількість нових креативних моделей пропонують різні дизайнери та компанії. Так наприклад, компанія Wolford запропонувала цікаву модель колготок на гудзиках, які складаються з трьох частин (рис. 7.7, б). Їх можна носити як панчохи, гольфи, лосини тощо. Такі колготки не тільки багатofункціональні, а й довговічні.

Відома незвичайними рішеннями італійська панчішно-шкарпеткова компанія Trasparenze представила досить оригінальні напівшкарпетки (рис. 7.8), які закривають лише пальці й передню частину стопи й пропонуються для носіння з босоніжками й відкритими туфлями. Такі шкарпетки створюють цікавий образ і є новим різновидом одягу.

У наш час, коли межі між модою та технологіями стають усе тоншими, немає нічого неможливого. Наприклад, дизайнер Магу Нuang створила високотехнологічну колекцію вбрань-світлячків (рис. 7.9, а). У колекції представлені шарфи, спідниці, блузки і сукні, що світяться як від маленьких батарейок, так і від розетки, тому можуть бути як одягом, так і світильником.

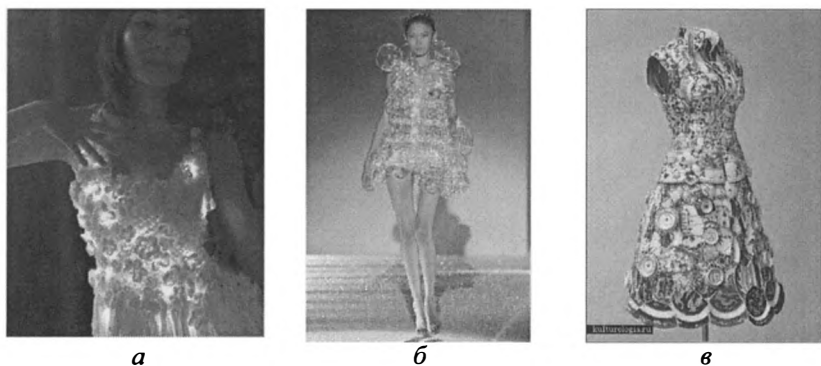
Відомий дизайнер Хусейн Чалаян, якого двічі названо «Дизайнером року в Великобританії», креативний директор компанії Puma, відомий своїми інноваціями у використанні незвичних матеріалів і технологій (рис. 7.9, б) разом з дизайнером по текстилю Софі Роет розробив дуже тонку напівпрозору тканину подвійної в'язки з поліамідною ниткою і бавовняною пряжею, що піддавалася хімічному травленню, при цьому роз'їдалися ділянки із целюлози.

У 1995 р. він знову створив серію суконь з шовкової тканини, яку було забуто на певний час. Зотлілі фрагменти тканини були продубльовані тюлем і перетворилися на своєрідний декор моделей суконь.

Не менш оригінальну ідею запропонував китайський умілець Li Xiaofeng, який створює унікальний і екстравагантний порцеляновий одяг з черепків чаш і обідніх тарілок традиційної китайської кераміки (рис. 7.9, в).



Рис. 7.8. Напівшкарпетки



а

б

в

Рис. 7.9. Одяг з незвичайних матеріалів:

а – сукня-світлячок; б – сукня дизайнера Хусейна Чалаяна;
в – сукня з порцеляни

Його творчість – це сучасне китайське мистецтво, породжене із давніх традицій. Він виготовляє одяг з осколків порцелянового посуду китайських імператорів династії Сун, Юань, Мін і Цін і кріпить порцеляновий макет на шкіряний каркас. Таким чином він створює піджаки, жіночі сукні середньої довжини, краватки. Керамічне вбрання розстібається ззаду або збоку і його можна одягти як і будь-який інший одяг. Відомий англійський дизайнер весільних убрань Ian Stuart нещодавно створив на замовлення великої кондитерської фірми Рососо весільну сукню, капелюшок, прикрасу для волосся і туфлі з білого шоколаду (рис. 7.10).

Отже, з виникненням нових матеріалів та ідей будуть створюватись все нові і нові види одягу.

Для створення нових форм одягу та розвитку існуючих сучасні модельєри користуються методами проектування. Використання методу деконструкції дало потужний поштовх для виникнення асиметричного крою, нерівних країв одягу, розривів, різних розмірів і дірок в одязі, поділ конструкції на праву і ліву половини. Метод інверсії сприяв виникненню модної тенденції виготовляти одяг швами назовні, використання лацканів на



Рис. 7.10. Сукня з білого шоколаду

спині, застібки в нетрадиційних місцях, виточок назовні тощо.

Креативний дизайнер Sebastian Errazuriz відомий своїми оригінальними роботами. Він створив сукню із застібок-блискавок (рис. 7.11). Сукня, яка складається з 256 застібок, трансформується за довжиною, формою і навіть видом одягу. Наприклад, з цієї сукні можна зробити спідницю з топом, або вкоротити її на будь-яку довжину.

Японська дизайнер Міна Ву створила сукню-стілець (рис. 7.12). Незвичайне конструктивне рішення такої сукні принесло їй великий успіх.

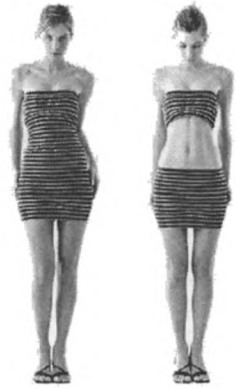


Рис. 7.11. Сукня із застібок-блискавок

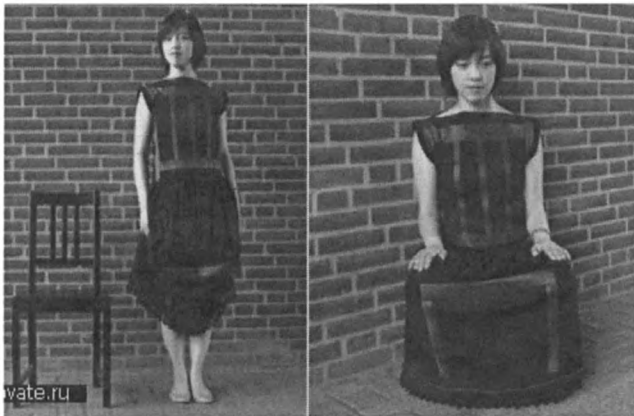


Рис. 7.12. Сукня-стілець

Сукня-стілець представлена у чорному кольорі з намальованим на ній світлим силуетом стільця. Зовні – це звичайна сукня, а при сидінні вона візуально перетворюється на стілець або чохол для стільця. У колекції Міна Ву є і такі незвичайні речі, як куртка з нашитими на підкладці безліччю кишень або рукавички із знімним пальцем.

Таким чином, асортимент і різновиди одягу постійно змінюються, змінюється мода, виникають нові види одягу. Терміни, що обслуговують понятійну сферу одяг і мода, представляють

великий лексикон, що активно змінюється під впливом історико-культурних (міжнародні контакти) і лінгвістичних факторів (запозичення з інших мов, морфологічні новотвори, трансформації тощо).

Склад найменувань одягу виявляє тенденцію до постійного відновлення. Індустрія моди розвивається швидкісними темпами, а поширення модних стандартів і модного одягу набуває масового інтернаціонального характеру, що сприяє виникненню нових різновидів одягу.

Контрольні питання до розділу 7

1. Які основні фактори впливали на розвиток асортименту сучасного одягу?
2. Наведіть приклади впливу історичних подій на виникнення нових різновидів одягу.
3. Наведіть приклади впливу національного костюма на виникнення нових різновидів одягу.
4. Назвіть різновиди одягу, які названо на честь прізвища або імені певної особистості.
5. Назвіть різновиди одягу, які виникли у результаті поєднання кількох видів.
6. Яким чином історичний та національний костюми впливали на формування сучасного асортименту одягу?
7. Які різновиди одягу виникли від спортивного одягу?
8. Як поява нових матеріалів впливає на виникнення нових різновидів одягу?
9. Серед назв різновидів одягу яких слів більше: запозичених чи власне українських слів?
10. Які назви видів і різновидів одягу походять зі старослов'янської мови?
11. Які назви видів і різновидів одягу походять з англійської мови? з французької мови? з німецької мови?
12. Назвіть відомих кутюр'є ХХ ст.
13. Які перспективи розвитку асортименту сучасного одягу?

ЛІТЕРАТУРА

1. *Андреева Р.П.* Энциклопедия моды. – СПб.: Литера – 1997. – 416 с.
2. *Балдано И.Ц.* Мода XX века: Энциклопедия. – М.: ОЛМА-ПРЕСС, 2002. – 400 с.
3. *Бердник Т.О., Неклюдова Т.П.* Дизайн костюма. – Ростов.: Феникс, 2000. – 448 с.
4. *Бердник Т.С.* Моделирование и художественное оформление одежды. – Ростов-на-Дону: Феникс, 2005. – 384 с.
5. *Васильев А.* Русская мода. 150 лет в фотографиях. – М.: Слово/Slovo, 2006. – 447 с.
6. *Васильева І.В., Гайдук Л.М.* Конструктивне моделювання одягу. Корсетні вироби. – К.: КНУТД, 2008. – 110 с.
7. *Ганич Д.І., Олійник І.С.* Російсько-український і українсько-російський словник. – К.: Радянська школа, 1984. – 464 с.
8. Единая методика конструирования одежды СЭВ (ЕМКО СЭВ). Термины и определения. – М.:ЦНИИТЭИЛП, 1988.- Т.8. – 68 с.
9. *Ермилова В.В., Гусейнов Г.М., Ермилова Д.Ю.* Композиция костюма. – М.: АКАДЕМА, 2004. – 431 с.
10. *Ермилова В.В., Ермилова Д.Ю.* Моделирование и художественное оформление одежды. – М.: Академия. Высшая школа, 2000. – 184 с.
11. Етимологічний словник української мови: В 7 т./ АН УРСР. Ін-т мовознавства ім. О.О. Потебні; Редкол. О.С. Мельничук (головний ред.) та ін. – К.: Наукова думка, 1983.
12. *Килошенко М.И.* Психология моды: Учеб. пособие /Санкт-Петербургский гос. ун-т технологии и дизайна. – СПб., 2000. – 172 с.
13. *Кирсанова Р.М.* Розовая ксандрейка и драдедамовый платок. Костюм – вещь и образ в русской литературе XIX века. – М.: Книга, 1989. – 286 с.
14. *Козлова Т.В.* Основы теории проектирования костюма. – М.: Легкая индустрия, 1988. – 657 с.
15. *Косарева Е.А.* Мода. XX век: Развитие модных форм костюма. /Санкт-Петербургский гос. ин-т технологии и дизайна – СПб.: Петербургский ин-т печати, 2006. – 465 с.
16. *Крюкова Н.А., Конопальцева Н.М.* Технологические процессы в сервисе. Отделка одежды из различных материалов. Учебное пособие. – М.: Форум Инфра – М, 2007. – 240 с.
17. *Матосян І.С.* Основнытенденции формирования и функционирования номинаций понятийной сферы «одежда и мода» в русском языке XX – XXI вв. Автореферат дис. на соискание учёной степени кандидата филологических наук 10.02.01 – Русский язык./ Краснодар, Кубанский государственный университет. – 2008. – 27 с.

18. *Матузова Е.М., Соколова Р.И., Гончарук Н.С.* Разработка конструкций швейных изделий по моделям: 2-е изд., испр. и доп. – М.: Легкая и пищевая пром-сть, 1983. – 224 с.
19. *Медведева Т.В.* Художественное конструирование одежды: Учебное пособие. – М.: ФОРУМ: ИНФРА-М, 2003. – 480 с.
20. *Мерцалова М.Н.* История костюма. – М.: Искусство, 1972. – 196 с.
21. *Методи обробки швейних виробів./ Г.Г. Білоусова, М.В. Колосніченко, Л.О. Масловська, А.В. Курганський.* Навч. посібник. – К.: МВЦ «Медінформ», 2007. – 292 с.
22. *Орленко Л.В.* Терминологический словарь одежды. – М.: Легпромбытиздат, 1996. – 345 с.
23. *Орлова Л.В.* Азбука моды. – М.: Просвещение, 1989. – 416 с.
24. *Плаксина Э.Б., Михайловская Л.А., Попов В.П.* История костюма: стили и направления.: Учеб. пособие. – М.: Издательский центр «Академия», 2004. – 224 с.
25. *Російсько-український тлумачний словник швейного виробництва./ Антипова О.І., Баєв П.М., Бойцова Г.М.* та інші. – К.: Вища школа, 1974. – 183 с.
26. *Савельева Н.Ю.* Менеджмент и маркетинг в индустрии моды. – Ростов-на-Дону.: Феникс, 2004. – 288 с.
27. *Современная энциклопедия. Стиль и мода.* – М.: Аванта., 2002. – 482 с.
28. *Сучасне оздоблення одягу./ М.В. Головніна, В.М. Михайлець, В.М. Ямпольська.* – К.: Техніка, 1977. – 152 с.
29. *Терешкович Т.А.* Словарь моды. – Мн.: Хэлтон, 2000. – 464 с.
30. *Уинфред Алдрич.* Женская одежда. Английский метод конструирования и моделирования. – М.: Эдипресс-Конлига, 2007. – 202 с.
31. *Черемных А.И.* Основы художественного конструирования женской одежды. – М.: Легкая индустрия, 1977. – 141 с.
32. *Шершнева Л.П., Ларькина Л.В.* Конструирование одежды. Теория и практика: Учебное пособие. – М.: Форум: Инфра-М, 2006. – 288 с.
33. ДСТУ 2162–93 Технологія швейного виробництва. Терміни та визначення.
34. ДСТУ 2119–93 Технологія швейно-трикотажного виробництва. Терміни та визначення.
35. ДСТУ 2023–91 Деталі швейних виробів. Терміни та визначення.
36. ДСТУ 2027–92 Вироби швейні й трикотажні. Терміни та визначення.
37. ДСТУ ГОСТ 25294:2005 Одяг верхній платяно-блузкового асортименту.
38. ДСТУ ГОСТ 25295:2005 Одяг верхній пальтово-костюмного асортименту.

39. ДСТУ ГОСТ 25296:2005 Вироби швейні білизняні.
40. ГОСТ 29097–91 Изделия корсетные.
41. ДСТУ 2428–94 Виробничий одяг. Терміни та визначення. Вироби і деталі швейні.
42. Офіційний сайт Будинку моди Шанель. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.chanel.com>
43. Офіційний сайт Будинку моди Yves Saint Laurent [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.yslonline.com>
44. Офіційний сайт Будинку моди Paul Smith [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://paulsmith.co.uk>
45. Офіційний сайт Будинку моди Charles Jourdan [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.charles-jourdan.fr>
46. Офіційний сайт Будинку моди Armani [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.giorgioarmani.it/>
47. Офіційний сайт Будинку моди Burberry [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.burberry.com>
48. Офіційний сайт Будинку моди Versace [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.versace.it>
49. Офіційний сайт Будинку моди Dolce&Gabbana [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.dolcegabbana.it>
50. Офіційний сайт Будинку моди John Richmond [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.johnrichmond.com>
51. Сайт novate [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.novate.ru/blogs/category/clothes>
52. Сайт kulturologia [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.kulturologia.ru/blogs/category/fashion/>

Російсько-український словник термінів

А

аксельбант – аксельбант
аксесуар – аксесуар
анорак – анорак
апликація – апликація
ассортимент – асортимент

Б

бандана – бандана
бант – бант
бардотка – бардотка
баска – баска
басон – басон
батик – батик
батник – батник
бахилы – бахили
бахрома – бахрома
бейка – бейка
берберри – бербері
бермуды – бермуди
бикини – бікіні
бисер – бісер
блейзер, блайзер – блейзер, блайзер
блочка – блокочок
блуза – блузка, блуза
блузон – блузон
боа – боа
боди – боді
болеро – болеро
бочок – бочок
бретель – бретель
бриджи – бриджі
брюки – штани
брюки бананы – штани банани
брюки галифе – штани галіфе
брюки гольф – штани гольф
брюки клеш – штани кльош
брюки сигары – штани цигарки
бутоньерка – бутоньєрка
буфы – буфи
бушлат – бушлат
бюстгальтер – бюстгальтер
бюстье – бюстьє

В

веста – веста
ветровка – вітрівка

вид одежды – вид одягу
визитка – візитка
водолазка – водолазка
волан – волан
воротник апаш, отложной, с лацканами, плосколежащий, стойка, стояче-отложной, цельнокроенный, хомутик, шаль – комір апаш, відкладний, з лацканами, плосколежачий, стояк, стояче-відкладний, суцільнокрійний, хомутик, шаль
вставка – вставка
вуаль – вуаль
вырез – виріз
вытачка – виточка
выстегивать – вистьобувати
вышивание, вышивка – вишивання; (золотом, сріблом) гаптування; (гладдю, поверх) настилання; (ажурне) мережання; (матеріал) вишиванка
вышивка ришелье, хедебо, толедская, белая – вишивка ришельє, хедебо, толедська, біла
вязание – в'язання, плетіння

Г

галантерея – галантерея
галстук – краватка
галстук-бантик – краватка-бантик
галстук-бабочка – краватка-метелик
галун – галун
гамаши – гамаші
гарнитур – гарнітур
гетры – гетри
гимнастерка – гімнастерка
гипюр – гіпюр
глазок – вічко
гольфты – гольфи
горжетка, горжет – горжетка, горжет
горловина – горловина
гофре – гофре
грация – грація
гульфик – гульфік

Д

дафлкот – дафлкот
 декольте – декольте
 декор – декор
 дерга – дерга
 джеллаба – джеллаба
 джемпер – джемпер
 джинсы – джинси
 дождевик – дощовик
 доха – доха
 драпировка – драпірування
 драпировать – драпірувати
 дубленка – дублянка
 дублирование – дублювання

Ж

жабо – жабо
 жакет – жакет
 жилет – жилет

З

заклепка – заклепка
 запаска – запаска
 застежка встик, центральная, смещенная, однобортная, двубортная, застежка-молния – застібка устик, центральна, зміщена, однобортна, двобортна, застібка-блискавка
 защип – защип

И

изделие – виріб
 изделие платочно-шарфовое – виріб хустково-шарфовий
 изделие кроеное – виріб кроєний
 изделие полурегулярное – виріб напіврегулярний
 изделие регулярное – виріб регулярний
 изделие рукавичное – виріб рукавичний
 изделие трикотажное – виріб трикотажний
 изделие чулочно-носочное – виріб панчішно-шкарпетковий
 изнанка – виворот

К

кайма – облямівка
 калазирис – калазіріс
 камзол – камзол
 кант – кант
 капот – капот
 капри – капрі
 капюшон – капюшон, каптур
 кардиган – кардиган
 карман накладной, прорезной, в шве – кишеня накладна, прорізна, у шві
 кашне – кашне
 килт, кильт – кілт, кільт
 кимоно – кімоно
 кисточка (украшение) – китиця
 китель – кітель
 клапан – клапан
 клетка – клітинка
 клетчатая ткань – картата тканина
 кнопка – кнопка
 кокарда – кокарда
 кокетка – кокетка
 кокилье – кокілье
 колготки – колготки
 комбинезон – комбінезон
 комплект одежды, купальный, пляжный – комплект одягу, купальний, пляжний
 конверт для новорожденного – конверт для новонародженого
 конструкция – конструкція
 корсет – корсет
 косынка – косинка
 косоворотка – косоворотка
 костюм – костюм
 костюм-двойка – костюм-двійка
 костюм-тройка – костюм-трійка
 кофта – кофта
 кофточка – кофточка
 криолин – кринолін
 край – крій
 кромка (ткани) – пруг, пружок

кружево алансон, блонда, брабанд, брусельское, валансьен, венецианское, малин, торшон, фламандское, шантільи – мереживо алансон, блонда, брабанд, брусельське, валансьєн, венеціанське, малин, торшон, фламандське, шантільї
крючок – гачок
кулиска – куліска
купальник – купальник
куртка – куртка
кусок (ткани) – кусок
кушак – кушак
кюлоты – кюлоти

Л

лампас – лампас
ластовица – ластовиця
лацкан – лацкан
леггинсы – легінси
лента – стрічка
лея – лея
листочка – листочка
лицо (лицевая сторона) – лице
лосины – лосини
люверс – люверс

М

майка – майка
макинтош – макінтош
манжета притачная, цельнокроенная, навесная, отложная, с отворотом – манжета пришивна, суцільнокроєна, начіпна, відкладна, з відворотом
манишка – манишка
мантилья – мантилья
мантия – мантія
манто – манто
митенки – мітенки
мода – мода
мундир – мундир
муфта – муфта

Н

нагрудник – нагрудник
надсечка – надсічка

накладка – накладка
начес – начіс
носки – шкарпетки

О

обмеловка – крейдування
оборка – шлярка
обтачка – обшивка
обшлаг – обшлаг, вилога
одежда повседневная, праздничная, спортивная, национальная, рабочая, форменная, плечевая, поясная, однослойная, многослойная, верхняя – одяг повсякденний, урочистий, спортивний, національний, робочий, формений, плечовий, поясний, одношаровий, багатшаровий, верхній
орнамент – орнамент
от кутюр – від кутюр
отделка – оздоблення
откосок – відкосок
отлет – відліт

П

пайетки – пайетки
палантина, палантин – палантина, палантин
пальто – пальто
пальто-сюртук – пальто-сюртук
парео – парео
парка – парка
пата – пата
пачворк, печворк – пачворк, печворк
пашмина – пашміна
пеленка – пелюшка
пелерина – пелерина
пенюар – пенюар
перед – перед
перчатки – рукавички
песочница – пісочниця
петлица – петлиця
петля навесная – петля начіпна
пиджак – піджак

пижама – піжама
плавки – плавки
планка – планка
пластрон – пластрон
платок – хустка
платьє – (одежда) одяг, вбрання;
 (женское) сукня, плаття
платьє сафари – сукня сафарі
платьє-блузон – сукня-блузон
платьє-рубашка – сукня-сорочка
плахта – плахта
плащ – плащ
плащ непромокаемый – плащ
 непромокальний
плащ-палатка – плащ-намет
плечевая накладка – плечова
 накладка
плиссе – плісе
погон – погон
подборт – підборт
подгузник – підгузок
подрез – підріз
подтяжки – підтяжки
позумент – позумент
покрой – покрій
ползунки – повзунки
половинка брюк – половинка
 штанів
полочка – пілочка
полотнище юбки – полотнище
 спідниці
полуграция – напівграція
полукомбинезон – напівкомбінезон
полукорсет – напівкорсет
полупальто – півпальто
получулки – півпанчохи
полушубок – кожушанка,
 кожушок
пончо – пончо
полоска – смужка
пояс – пояс, (мужской) пасок
прет-а-порте – прет-а-порте
простынка – простирадло
прошивка – прошивка
пряжка – пряжка
пуговица – гудзик
пуловер – пуловер

пуховик – пуховик
пылевик – пиловик

Р

распашонка – льоля
редингот – редингот
рейтузы – рейтузи
рельеф – рельєф
ремень – ремінь
ремешок – ремінець
рисунок – рисунок; (красками)
 малюнок; (узор) візерунок;
 (очертание) абрис
розетка – розетка
рубашечка – сорочечка
рубашка – сорочка
рубашка поло – сорочка поло
рукав втачной, рубашечный,
реглан, полуреглан,
цельнокроеный, фонарик,
летучая мышь, крилишко – рукав
 вшивний, сорочковий, реглан,
 напівреглан, суцільнокрійний,
 ліхтарик, кажан, крильце
рукавицы – рукавиці
рулик – рулик
рюш – рюш

С

сак – сак
сарафан – сарафан
сари – сарі
саронг – саронг
сборка – зборка
свингер – свінгер
свитер – светр
силуэт – силует
складка односторонняя,
встречная, бантовая, веерная,
плиссе, гофре – складка одностороння,
 зустрічна, бантова, віялоподібна,
 плісе, гофре
слаксы – слакси
смокинг – смокінг
спенсер – спенсер
спинка – спинка
срез – зріз

срез бантовий – зріз бантовий

срез боковой – зріз бічний

стеганий – стьобаний

стиль – стиль

стразы – стрази

стринг – стрінг

сутаж – сутаж

съемный – знімний

сюртук – сюртук

Т

твинсет – твінсет

текстильная застежка, велкро –

текстильна застібка, велкро

тельняшка – тільник

тенниска – теніска

тесьма – тасьма

толстовка – толстовка

тренч – тренч

тренчокот – тренчокот

трико – трико

трикотаж – трикотаж

трусы – труси

тулуп – кожух

туника – туніка

турниюр – турніюр

У

узор – візерунок

Ф

фата – фата

фестон – фестон

фурнитура – фурнітура

фигаро – фігаро

фрак – фрак

френч – френч

футболка – футболка

фуфайка – фуфайка

Х

халат – халат

хлястик – хлястик

холи – холі

хольнитен – хольнітен

Ч

чепчик – чепчик

чулок – панчоха

Ш

шаль – шаль

шаровары – шаровари

шеvron – шеврон

шинель – шинель, шинеля

шлевка – хомутик

шлейф – шлейф

шлица – шлиця

шнуровка – шнурівка

шорты – шорти

штаны – штани

штормовка – штормівка

штрипка – штрипка

шуба – шуба

шушун – шушун

Э

эмблема – емблема

эполет – еполет

эскиз – ескіз

Ю

юбка – спідниця

юбка годе – спідниця годе

юбка клеш – спідниця кльош

юбка с клиньями – спідниця з

клинами

юбка банан – спідниця банан

юбка бочонок – спідниця бочечка

юбка-брюки – спідниця-штани

юбка двухшовная – спідниця

двошовна

юбка полусонце – спідниця

півсонце

юбка портфель – спідниця

портфель

юбка солнце – спідниця сонце

юбка тюльпан – спідниця тюльпан

Предметний покажчик

- А**
аксельбант 91
аксесуар 17
алоха 177
анорак 114, 152
аплікація 86
асортимент 10
ансамбль 138
- Б**
бандана 117
бант 92
бардотка 175
баска 65
басон 90
батик 89
батник 175
бахрома 90
безрукавка 164
бейка 96
бербері 146, 149
бермуди 194
бікіні 140
бісер 88
блейзер, блайзер 157, 162
блочок 97
блуза 178
блузка 173
блузон 174
боа 117
боді 175
болеро 162
бочок 65
бретель 71
бриджі 194
брюки 188
бутоньєрка 103
буфи 101
бушлат 153
бюстье 175
бюстгальтер 127
- В**
веста 159
вид одягу 10
виріб 105
виріб білизняний 106, 124
виріб корсетний 105, 127
виріб кросний 111
виріб напірегулярний 111
виріб панчішно-шкарпетковий 106, 120
- виріб рукавичний 106, 119
виріб трикотажний 105, 110
шарфовий 106, 115
виріб хутряний 105, 106
виточка 82
вишивка 86
від кутюр 24
відкосок 66
відліт 9
візитка 158
вітрівка 155
водолазка 114
волан 100
вставка 65
вуаль 76
- Г**
гавайка 177
галантерея 17
галун 91
гамаші 122
гарнітур 139
гачок 97
гетри 122
гімнастерка 179
гіпюр 95
гольфи 122
горжетка, горжет 109
горловина 56
гофре 99
грація 129
гудзик 96
гульфік 66
- Д**
дафлкот 147
декольте 56
декор 88
дерга 186
джелаба 168
джерпер 112
джерпер поло 113
джерпер-туніка 113
джинси 189
доха 107
дошовик 149
драпіровка 98
дублянка 108
дуپлет 156
- Е**
емблема 89
еполеті 70
- Ж**
жабо 74
жакет 160
жакет зуавський 162
жакет ірландський
в'язаний 161
жакет китайський 161
жакет мандарин 161
жакет мао 162
жакет неру 162
жакет тренчкот 161
жилет 163
- З**
запaska 186
застібка 80
застібка-блискавка 97
защип 99
зборки 100
- К**
камзол 159
кант 95
капот 172
капрі 195
капошон 63
кардиган 163
кашне 118
кептар 164
китиці 91
кишеня 77
кишеня кенгуру 80
кілт, кільт 185
кімоно 172
кітель 153
клапан 78
кнопка 97
ковбойка 178
кожух 108
кожушанка 108
кокарда 102
кокетка 65
кокільє 75
колготки 123
комбінація 126
комбінезон 179
комір 56

комір апаш 63
комір відкладний 62
комір з лацканами 62
комір плосколежачий 61
комір стояк 62
комір стояче-відкладний 62
комір хомутик 62
комір шаль 62
комплект 138
комплект купальний 140
комплект пляжний 140
конверт для новонародженого 133
конструкція 35
корсет 129
косинка 117
косоворотка 179
костюм 134
косуха 154
кофта 144
кофточка 132
крават 73
краватка 72
краватка віндзорська 72
краватка ескот 73
краватка поло 72
краватка регат 72
краватка шарпей 73
краватка-бантик 72
краватка-метелик 72
кринолін 187
крій 44
куліска 71
купальник 141
куртка 151
куртка бейсбольна 155
куртка бомбер 154
куртка лісоруба 155
куртка норфолк 155
куртка пілота 155
куртка рокера 154
кушак 69

Л
лавальєр 74
лампаси 92
ластовиця 67
лацкан 59
легінси 191
лея 67
листочка 78

лосини 190
льоля 132
люверс 97
лямка 71

М
майка 115
макінтош 147, 149
манжета 54
манишка 68
мантилья 150
мантія 151
манто 109
мереживне полотно 93
мереживо 92
мітенки 119
мода 21
мундір 158
муфта 110

Н
нагрудник 68
накидка 150
накладка 68
напівграція 128
напівкорсет 130
напівреглан 51
напівкомбінезон 180

О
облямівка 95
обшивка 66
одяг 9
одяг багатошаровий 16
одяг дитячий 130
одяг національний 15
одяг одношаровий 15
одяг плечовий 15
одяг повсякденний 14
одяг поясний 16
одяг робочий 15
одяг спортивний 14
одяг урочистий 14
одяг формений 15
оздоблення 77
пальто пальмерстон 144

П
паж 76
пайетки 89
палантин, палантина 118
пantalони 188

пальто 143
пальто поло 144
пальто спенсер 144
пальто-сюртук 144
пальто-честерфілд 145
панчохи 120
пата 69
парео 117
парка 154
пасок 68
пачворк, печворк 86
пачка 185
пашміна 105
пелерина 150
пельюшка 134
пеньюар 171
пеплос 165
перед 164
петлиця 81
петля начіпна 81
пиловик 144
півпальто 148
півпанчохи 122
півреглан 51
підборт 66
підгузок 134
піджак 156
підріз 82
підслідники 122
підтяжки 71
піжама 139
пілочка 64
пісочниця 125
плавки 125
планка 67
пластрон 73
плаття 165
плахта 186
плащ 149
плащ бербері 149
плащики 89
плащ-намет 149
плед 151
плечова накладка 103
плісе 99
повзунки 133
погон 70
позумент 92
половина штанів 65
покрій 44
полотнище спідниці 65

пончо 151
 пояс 68
 пояс для панчіх 130
 прет-а-порте 25
 простиральще 134
 прошивка 96
 пряжка 97
 пуловер 113
 пуховик 154

Р

реглан 51, 147
 редингот 145
 рейтузи 191
 рельєф 82
 ремінець 69
 ремінь 69
 розетка 102
 рукав 46
 рукав крильце 50
 рукав ліхтарик 50
 рукав сабо 47
 рукав англез 47
 рукав вшивний 49
 рукав мамелюк 47
 рукав реглан 50
 рукав сорочковий 50
 рукав суцільнокрійний 52
 рукавиці 119
 рукавички 119
 рулик 96
 рюш 100

С

сак 145
 сарафан 169
 сарі 169
 саронг 185
 светр 113
 свінгер 146
 силует 38
 складки 98
 слакси 191
 смокінг 158
 сорочка 176
 сорочка апаш 177
 сорочка гавайська 177
 сорочка ковбойська 178
 сорочка нічна 126
 сорочка спідня 126
 сорочка поло 177

сорочечка 132
 спенсер 162
 спинка 64
 спідниця 182
 спідниця двошовна 184
 спідниця з клинами 183
 спідниця пряма 184
 спідниця банан 184
 спідниця бочечка 184
 спідниця годе 182
 спідниця кльош 183
 спідниця півсонце 183
 спідниця портфель 183
 спідниця сонце 183
 спідниця тюльпан 184
 спідниця-штани 184
 стиль 27, 31
 стрази 88
 стрінг 140
 стрічка 92
 стрічка корсажна 92
 сукня 165
 сукня амазонка 167
 сукня для коктейлю 167
 сукня китайська 167
 сукня коктейльна 166
 сукня маленька чорна 166
 сукня принцес 166
 сукня реформ 165
 сукня сафарі 167
 сукня-блузон 170
 сукня-джерпер 170
 сукня-пальто 170
 сукня-смокінг 170
 сукня-сорочка 170
 сутаж 91
 сюртук 158

Т

тасьма 90
 твінсет 139
 текстильна застібка,
 велкро 81
 теніска 177, 178
 тільник 114
 толстовка 178
 тренч 146
 тренчокот 146
 тренчкоут 146
 труси 125

туніка 175
 турнюр 187

Ф

фартух 172
 фата 77
 фатермордер 58
 фестони 95
 фігаро 144
 фрак 157
 фреза 57
 френч 153
 фріже 57
 фурнітура 96
 футболка 114
 фуфайка 114

Х

халат 171
 хлястик 69
 холі 176
 хольнітен 97
 хомутик 69
 хустка 115

Ч

чепчик 134

Ш

шаль 116
 шаровари 191
 шарф 117
 шеврон 90
 шинель, шинеля 146
 шкарпетки 123
 шлейф 76
 шлиця 54
 шлярка 100
 шорти 193
 штани 188
 штани гаремні 192
 штани банани 192
 штани галіфе 192
 штани гольф 195
 штани кльош 192
 штани цигарки 193
 штормівка 156
 штрипка 71
 шуба 106
 шушун 169

Навчальний посібник

**МОДА І ОДЯГ.
ОСНОВИ ПРОЕКТУВАННЯ ТА ВИРОБНИЦТВА
ОДЯГУ**

***КОЛОСНІЧЕНКО МАРИНА ВІКТОРІВНА,
ПРОЦИК КАЛИНА ЛІВІАНІВНА***

Підписано до друку 01.06.2011 року. Формат 60x84 1/16
Друк офсетний, наклад 300 прим. Зам. №16/3
Надруковано СПД ФО Маруфі Р.А.
тел.: 044 237-54-16, 063 237-54-16
Свідоцтво №10014044